

SANNE VAN HAVELTE

Geluk in Afrika

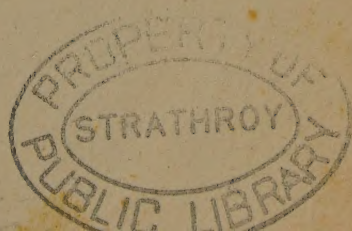

GELUK IN AFRIKA

Daan de Jager is helemaal geen 'geboren emigrant', zoals de overbuurman hem noemde. Maar toen de fabriek hem vroeg een half jaar naar Afrika te gaan, nam hij dat toch zonder bedenkingen aan. Er was niets dat hem aan Holland bond, en hoewel het pleeggezin waar hij alweer twintig jaar een onderdeel van is hem zeer na staat, is dat toch geen reden je horizon niet te verbreden. Klaartje van 't Hoff, de dochter van schilder Rijk, gaat juist met haar alleenstaande vader emigreren. Zij kan zich niet voorstellen dat het verre Afrika leuker kan zijn dan het vertrouwde Holland, hoewel op dat andere continent elke dag de zon schijnt.

Wat niemand weet, is dat Daan de Jagers belangrijkste reden om het aanbod van zijn werkgever aan te nemen, juist Klaartje is! Het meisje waar hij verliefd op geworden is, die hij alleen van een fotootje met onderschrift kent. Daan kleurt als hij nuchter nadenkt dat het toch wel idioot is om een lange boottocht te ondernemen om een fata morgana aan de andere kant van de wereld na te jagen. Maar het gevoel wint, en hij zet door. Want hij weet dat zijn geluk in Afrika te vinden is...

Sanne van Havelte heeft een indrukwekkende rij, goedverkochte romans op haar naam staan. GELUK IN AFRIKA is een van haar bestlopende titels geweest, toentertijd getiteld *De verborgen fontein*.

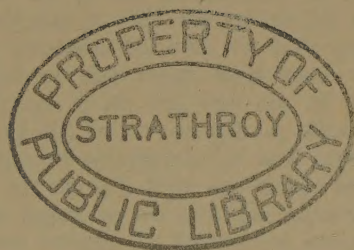

GELUK IN AFRIKA

Sanne van Havelte

Geluk in Afrika

'Westfriesland' - Helmond/Hoorn

Heruitgave, eerste druk 1989

Dit boek is eerder uitgekomen onder de titel
DE VERBORGEN FONTEIN

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Havelte, Sanne van

Geluk in Afrika / Sanne van Havelte. -

Helmond [etc.] : Westfriesland

ISBN 90-205-2048-2 geb.

UDC 82-31 NUGI 342

Trefw.: romans ; oorspronkelijk.

ISBN 90.205.2048.2

NUGI 342

Omslagillustratie: Reint de Jonge

Copyright © 1989 by 'Westfriesland' - Helmond/Hoorn

Deze uitgave kwam tot stand in samenwerking met de
uitgeverijen M & P Weert en Unieboek Houten.

Verspreiding voor België:

Standaard Uitgeverij - Antwerpen

KLAARTJE

De drinkbak van de vogels! dacht Klaartje verschrikt. De verhuishwagen was nog niet gesloten, ze knielde in het lange gras en begon haastig de bak los te wrikken. Er zat een hele bodem slib in; de laatste tijd had ze ook nergens meer aan gedacht. Het gras bloeide met lange pluimen, heerlijk was die geur, de linden bloeiden ook en de jasmijn nog een beetje. Gauw maar, de motor begon al te draaien.

De grote verhuizer lachte toen ze weer aan kwam hollen. Het laatste uur waren het niet anders dan 'vergeten kleinigheden' geweest; een oud tuinbankje, een bloembakje, een nestkastje. Een aardig meisje was dat, half een kind nog met die grote grijze ogen in dat magere gezichtje. En dat moest nu gaan emigreren! Zij heel alleen met die vader, een schilder moest het zijn. Rijk van 't Hoff, nooit van die naam gehoord! Dat atelier boven, als je dat gezien had, je viel er over de rommel! Maar een schilderij zag je niet, die scheen hij allemaal zelf ingepakt te hebben. Eén stuk zenuwen die man, en voor geen halve cent praktische kijk, het leek wel of dat jonge kind voor de hele boel op moest draaien, hij liep meer in de weg dan dat hij een hand uitstak. En zo zorgvuldig als ze al die ouwe rommel bij elkaar gezet had! Het mocht dan echt antiek zijn, en verschrikkelijk veel waard, zoals die vader maar liep te jammeren als ze zo'n kast een beetje hardhandig aanpakten, en al dat opgepoetste koper en tin kon dan mooi zijn, maar voor een verhuizer was het geen lolletje. In Amsterdam moesten ze maar zien dat ze het heel overgepakt kregen voor de boot.

Klaartje keek even naar het gemoedelijke gezicht boven de kraag van de overall. Hij lachte, ze lachte opgelucht terug. Nee, nu was het *heus* het laatste! Daar kwam vader al naar buiten, zijn gezicht grauw van moeheid, zijn rug gebogen, zijn magere handen in een nerveus gerammel met zijn sleutelbos. Ze had zó met hem te doen.

„Is alles eruit?” vroeg hij zodra hij haar zag.

Ze streek het haar van haar voorhoofd weg en knikte. „Ik zal eens kijken, maar ik geloof van wel. Onze kleine koffers staan in de gang, de jassen ook en uw schilderkist; de sleutel moet u nog afgeven, vergeet het niet. Sta eens even stil, vader, er zit een witte veeg op uw schouder.”

„Geen wonder! Wat ziet dat huis eruit nu alles weg is! Nu zie je pas wat een oud kavalje het is!”

Ze knikte maar weer. Het huis was opeens hun huis niet meer, met die lege kamers en die holle gang. Maar buiten was het nog net als altijd! Het vingelhoedskruid ook al in bloei! En al een paar rozen! Met een

lange blik nam ze alles nogeens op. Voor het huis het vierkante grasveldje, dat bruin zag van het mos, de klimopboogjes er omheen, het verwilderde rododendronbosje onder het raam, en midden op het grasveldje, de oude witte tuinvaas met wat verdroogde petunia's. En bij de hoek van het huis, verscholen achter een jasmijnstruik, het witte beeldje: een fijn jongensfiguurtje, het hoorde bij het huis evenals de vaas. Ze kon zich de tuin ook niet denken zonder die twee witte plekken tussen al dat groen. Daar ging de wagen, nu was het ècht het eind! „Kom vader!” De laatste dagen logeerden ze bij een vriend van vader, de kunsthandelaar waar hij de boeken voor bijhield. Hij kocht ook dikwijls corsages van haar, poppen ook, zijn vrouw stuurde ze wel naar haar familie in Amerika, ze vonden ze daar erg aardig, vertelde ze elke keer. In Afrika zul je ze ook wel kwijtraken, zei mevrouw. Gemákelijk! had ze gezegd.

„Kom vader!”

Nu niet meer omkijken. Vader scheen nog moeilijker te kunnen scheiden dan zij; 't was ook niets voor hem, maar ja... Een hommel zoemde in de donkerrode klimroos, zo'n zalig, echt zomers geluidje. In Afrika was het bijna altijd zomer!

„Dag lief oud huis!” zei ze zachtjes, toen ze voor de laatste keer omkeek. Het kleine beeldje boog zijn hoofd om de hoek net als altijd, het was nu of het haar nakeek. Ze slikte een paar keer. Daar stonden de twee oude buurheertjes aan het hek, een tweeling was het, de een verzamelde zeldzame stenen en de ander ongelukkige dieren 'die zijn hart roerden', zoals hij het zelf noemde: een oude haan van de markt, een marmot en een aapje van de kermis, een aangereden hondje, dat hij met oneindig geduld weer op de been kreeg, ze zou ze nooit vergeten. Daar kwam Nel ook nog die vroeger bij hen werkte. Het was er altijd zo gezellig in huis met al die kinderen, en dat orgeltje waar ze met hun allen bij zongen. Nels tranen rolden over haar wangen. „Weet je nog,” zei ze, met haar hand om die van Klaartje, „dat je kwam zingen van Dromeland toen je nog klein was?”

„Ja,” zei Klaartje.

„Nu ga je werkelijk naar 't heerlijke land van je dromen, ergens hier ver vandaan, hè kind?”

Ze knikte met een dikke brok in haar keel. „Dag!” zei ze, „dag Nel!” en het lukte om te lachen. „Kom er ook maar eens heen!”

Daar kwam Wim ook nog aan! Ze had weleens handje in handje met hem in de maneschijn gelopen toen ze vijftien was, ze wist niet meer of ze het eigenlijk wel zo erg prettig gevonden had, ze had alleen zo vreselijk graag ook eens iemand willen hebben die van haar hield. Nu waren ze allebei volwassen mensen en het was al zo lang geleden, het hinderde niet, ze liet haar hart niet achter, bij Wim niet en bij niemand. Zo gingen ze de rij langs. De postbode en de bakker, de schoenmaker met zijn acht kinderen die zo arm was als 'n kerkmuis en de hele dag

floot als een vogel. Op iedere verjaardag van al zijn kinderen las hij de psalm voor, had hij haar weleens verteld: Komt, laat ons jubelen voor den Heer! Zou er in heel Afrika zo'n schoenmaker bestaan, en zo'n Nel, en zo'n tweelingheertje? En zo'n Wim? Ze lachte even. Nou ja, zoals Wim, die bestonden overal!

„Kom vader!” zei ze zacht, toen hij maar niet weg kon komen. Ze pakte haar koffertje van de straat en liep meteen door, ze wuifde nog één keer achterom. Daar kwam hij eindelijk. Hij zei niets. Wat kon je ook nog zeggen, 't was nu eenmaal beroerd, al dat afscheid nemen. Alles liet je immers achter waar je van hield: je huis, de mensen, de tuin vooral . . . Toch was ze blij dat het nu eindelijk zover was. Die laatste dagen . . . Gisteravond vooral, al die geliefde bosplekjes, de hei en de dennen en dat uitzicht, en de herten die ze nooit meer zien zou, zoals ze wegschoten over het bospad . . . Maar nu had ze zich losgemaakt, geestelijk was ze al weg, alleen haar voeten sleepten nog zwaar over de bodem van haar vaderland. Maar als ze . . .

„Vader!” zei ze ademloos. „Als ze nu opeens tegen u zeiden: Keer je maar om, alles staat weer op z'n oude plaatsje, je kunt er zo weer in, zou je dan eigenlijk blij zijn?”

„Wát zeg je?” vroeg hij. Zijn hoofd ging de hoogte in, een pianistenhoofd zei ze altijd, met dat hoge voorhoofd en die bos haar, hij werd toch zo grijs.

Hij draaide om op zijn hak; zonder een woord staarde hij naar het huis in de verte. Alleen nog een vaag silhouet achter de bomen. Net of niet hij zijn huis in de steek liet, maar het huis *hem*. Hij keek haar aan of hem iets begon te dagen, en eindelijk kwam het antwoord:

„Nee!” zei hij, en er was een diepe verwondering in zijn stem. „Nee!” zei hij nogeens, en hij snoot hard zijn neus.

„Nou dan!” zei Klaartje met haar ogen naar de grond, en ze zwaaide haar regenjas heen en weer of het nu wel voorgoed een uitgemaakte zaak was. Ze wou niet opkijken; om vader niet en om zichzelf niet, zo'n erg uitgemaakte zaak was het nog niet. Maar in elk geval had hij zich nu ook 'geestelijk losgemaakt', het was een grote stap op weg naar het nieuwe land.

„Kom dan, vader,” zei ze zacht en ze stak haar arm door de zijne. Ook nu moest ze weer de leiding nemen; was het ooit wel anders geweest?

„Zó gaat Klaartje naar Zuid-Afrika,” zei ze zacht tegen zichzelf en ze slikte een heel gootje tranen naar binnen. Heel in de verte kon ze nog net de vorm van hun dak zien. De zon scheen er overheen, de zon scheen over hun tuin, net deze éne dag! Met een ruk keerde ze zich om.

„Och wat!” zei ze, „in Afrika schijnt de zon immers elke dag!”

Het huis van Hanna gonsde van activiteit. In alle kamers het licht aan, alle deuren open, de pick-up op volle kracht, in de keuken elk plekje fornuis vol pannen en ketels, en de lucht van hete olie door alles heen... Het lijkt wel kermis! dacht ze, en ze greep naar haar hoofd dat tolde van de drukte. De saucijzenbroodjes... ze greep de deur van de oven en trok het bakblik naar voren. Gelukkig, nog niet verbrand!

„Lien,” riep ze naar de bijkeuken, waar Lien het deksel van de vuilnisbak dichtdeed, er zou wel weer iets aan diggelen zijn.

„Ja mevrouw!” riep Lien, en ze kwam met een rood hoofd te voorschijn.

„Wat is er gebroken?” vroeg Hanna gelaten.

„Gelukkig alleen maar dat ouwe schoteltje. Zal ik de koffie ook nog maar eens doorgieten?” ging ze haastig op een ander onderwerp over.

„Ja, en de kroketten kunnen erin, en het ijs moet in de verpakking blijven, niet eruit halen voor ik het zeg, want anders...”

„Anders zal Daan jou om je oren slaan,” zei een stemmetje vanuit een hoek. Marie-Joseetje, Hanna's jongste; ze zat bij de aanrecht en likte vol toewijding haar bord af.

„Foei toch!” zei Lien, die zelf vier kinderen had, „schaam je je niet?”

Lien probeerde haar eigen kinderen te dressereren met dit slagwoord, waar ze zich al even weinig aan stoorden als Joseetje. Hanna lachte.

„Als ze twintig is, doet ze het niet meer!” zei ze alleen maar.

Joseetje zei helemaal niets. Ze zat daar met haar gezichtje als een middeleeuws heiligenprentje en likte en zweeg.

„Ik mag opblijven!” kwam er eindelijk triomfantelijk. „Tot net zo laat als ik wil! Daan heeft het zelf gezegd.”

Lien, die bij haar schoonmoeder inwoonde en in haar eigen huis niet veel te zeggen had, gaf het nog maar niet zó op. „Bij mij zou het niet gebeuren! En toen de kinderen hier nog klein waren gebeurde het evenmin! Niemand had 't durven doen! Daan niet eens, en Anneke niet en Job niet en Henk niet.”

„En ik?” vroeg Joseetje gespannen, hoewel ze het verhaal haast elke week hoorde, want Lien kwam nogal eens helpen. Ze bukte vertederd naar het blonde hoofdje, ze was gek op Hanna's kinderen.

„Jij was er toen nog niet eens, kleine ukkepuk!”

„Bu!” zei Joseetje, en ze likte verder. Hanna strikte haar slabbetje los, blies even door het zachte blonde haar en werkte haar de keuken uit.

„Hoe is 't met de koffie, Lien? Wat kom je nu weer doen?” Dat was tegen Joseetje, die met een ruk de deur opengooide.

„Ze zeggen dat ze zo'n honger hebben. Allemaal! En of 't haast klaar is.”

„Wie zei dat?” vroeg Hanna op haar achterste benen.

„Job!” kwam prompt het antwoord. „En toen zijn ze allemaal gaan zingen van ik heb zo'n honger.”

„Laat Job ze niet aan de gang maken! Vraag of hij even hier komt.”

Hij was er meteen. Hij leek het meest op Hanna, donker en levendig en dikwijls zo onmogelijk als hij groot was.

„Hallo Lien! Ze bulken van de honger! Heus, mams!”

„Zeg maar dat ze zó wat krijgen. Neem jij de bordjes vast mee, en vraag of Daan even komt, de koffiemolen loopt telkens vast.”

„'t Feestvarken! Dat kan toch niet! Ik zal Hen wel roepen.”

„In vredesnaam niet, die gooit alles om! Waar is Anneke toch?”

Hij grijnsde. „Die zit met die ... ja, zo'n soort dichter, op 't bankje, hij leest haar voor uit zijn wark. 'Wark', hoor, je mag geen werk zeggen!”

Hanna verbeet met moeite een glimlach.

„Bemoei je met je eigen zaken! O, daar is Daan al!”

„Geef eens hier die schroevendraaier!” zei hij rustig. Lien zuchtte opgelucht. Als Daan er maar met één vinger naar wees, was het al voor elkaar. Het mannetje voor al die kleine klussies, noemden ze hem weleens. Nou, 't was waar! Al wat kapot was had hij zó in z'n fatsoen.

„Zo Lien, jij kunt weer malen. Geef mij de saucijzen maar. Hier Joosje, jij de vingerdoekjes?”

Hanna hoorde de warmte in zijn stem zodra hij maar een tipje van Joseetje gewaar werd. Hoe hij die in de steek kon laten ... Van baby af was hij gek op haar geweest, hoe dikwijls had hij niet bij haar gezeten toen ze kinkhoest had. Soms hadden ze er zelf doorheen geslapen, maar hij hoorde het eerste kuchje, en dan was hij er ook. Maar hij wóu en zou naar dat vervelende Zuid-Afrika, en hou hem dan maar tegen! Dat was ineens gekomen, een paar maanden geleden. Toevallig was het gesprek op Bart en Juul gekomen, en dat was voor hem een mooie aanleiding om er over te beginnen. Ik zou er ook weleens willen kijken! had hij gezegd, zo langs zijn neus weg. Ik ook! had ze lachend terug gezegd. En toen hij weer, zijn ogen strak en stijf naar zijn sigaret: Maar in ernst! Ik denk er echt over! En toen was alles natuurlijk meteen in vuur en vlam. Hij had er allang over gedacht, en misschien was er een kansje. Emigreren? had ze ademloos gevraagd, want dat was het laatste wat je van Daan verwachtte zou.

En toen was het dan gekomen, het hele verhaal. Hij had het eerst zelf van alle kanten willen bekijken voor hij erover begon, het was nog maar een los plan, maar nu wou hij toch weleens graag horen wat zij ervan dachten. Hij kon voor de fabriek een half jaar naar Zuid-Afrika, hij moest daar nieuwe machines stellen in een paar fabrieken, wat klachten onderzoeken ook, een prachtkans om eens iets meer van de wereld te zien.

Natuurlijk! Bob en zij vonden het een kans die hij niet voorbij mocht laten gaan, al zouden ze hem dan ook verschrikkelijk missen ... „En

misschien," had hij erbij gezegd alsof het helemaal niet belangrijk was, „als het me daar bevalt . . ."

Zo was het dus gegaan. En waarom? De ruimte trekt me zo. Dus dan zou hij daar meteen voorgoed blijven? Maar dat kon niet, hij moest in elk geval eerst terug als hij zou willen emigreren, hij ging nu maar op een bezoeksvisum. Maar dat hangt van zoveel dingen af, had hij vaak gezegd. Ze had er dikwijls over na zitten denken. 't Was niets voor Daan om dat zo te doen, hij praatte dadelijk over alles wat hem overkwam of over plannen die hij op touw zette, en nu het zo iets belangrijks betrof, had hij het al helemaal voor elkaar eer hij ermee aankwam. Ze begreep het niet en het hinderde haar, maar hij was tenslotte een volwassen man, het was waarschijnlijk heel normaal zo.

En nu was het dan zover. Voorlopig voor een half jaar. Maar als hij er was en hij had nog meer te doen voor de fabriek, dan kon het wel verlengd worden had Bob gehoord. Ja, waarom ook niet, hij moest toch zijn eigen weg gaan, je kon een volwassen zoon maar niet altijd thuis houden. Helaas.

„Mevrouw, moet ik nog meer kroketten bakken?"

„Nee!" zei Hanna en ze streek over haar voorhoofd. „Ga nu zelf eens zitten en zorg dat je niets tekort komt, je hebt een kleur als een appel."

„Als ik dan nog zo'n flesje Coca-cola mag . . ."

Ze zegg neer op een stoel, en Hanna vloog naar boven om haar neus te poederen. Het gepraat en gelach van beneden drong door tot in de slaapkamer. Het was een afscheidsavond van Daan, maar het leek meer op een verjaardag van een van de kinderen, het waren allemaal vrienden en vriendinnen uit de buurt. Die van Daan zaten overal, maar niet hier.

Toen ze beneden kwam, vond ze Joseetje in diepe slaap in zijn armen. Hij schudde zijn hoofd toen ze haar over wou nemen. Toen ze even later zijn kant uitkeek, zag ze hoe zijn hand met voorzichtige tederheid een krul van het bolle hoofdje wegstreek, zijn gezicht stond strak en gespannen en zo mistroostig of hij regelrecht naar Sint Helena gestuurd werd. Ze hield haar adem in. Maar ja, zou dat niet met alle mensen zo zijn die zo ver weggingen? En net als hij, alles achterlieten waar hun hart aan hing?

„En wie zullen er nu nog meer komen?" vroeg ze na afloop.

Hij keek met een ruk op. „Niemand meer alsjeblieft!" zei hij kortaf.

„Het was natuurlijk reusachtig gezellig, zo bedoel ik het niet, maar . . ."

Hanna knipte niet eens met haar ogen. Dit was zo helemaal Daan. Snel uitvallen en even snel het weer goedmaken. Het was niet alleen letterlijk, dat: al wat kaduuk is, breng ik weer in zijn fatsoen, figuurlijk evengoed, dacht ze terwijl ze het grote dienblad vol laadde met kopjes en glazen en bordjes. Nogal meer kopjes, drie bordjes onder de kast, een augurk, een restje van een slaatje, een afgebeten stuk toast, Lien

kon haar hart ophalen aan de kamers morgen. Ze had Bob gelijk met de kinderen naar bed gestuurd toen de laatste de deur uit was. Dus geen mensen meer gelukkig! Je werd er zo beurs van, van al dat afscheid nemen, al was het dan maar voor een half jaar, maar dat moest ze nog zien. Dat teleurgestelde gezichtje van Minny... Dat hij haar zelfs niet wegbracht... Als ze 't nu nóg niet voelde... Intussen had ze er toch mee te doen. Buurvriendjes van kind af, later waren ze verhuisd, maar de vriendschap was gebleven, en bij Minny scheen het tenslotte toch iets meer geworden te zijn. Misschien had hij er aanleiding toe gegeven, dat moest ze toch eens te weten zien te komen.

„Daan?”

„Ja Mam?”

„Waarom bracht je Minny niet weg?”

Hij keek op, hij kleurde even. „Ze kon toch met de anderen mee, er gingen genoeg die kant uit.”

„Nee, dat zijn maar smoesjes, maar als je 't niet vertellen wilt...”

„Nou ja...,” hij gooide een asbak leeg en keek niet op. „Ik vond het zelf ook beroerd dat ik zo grof moest worden, maar 't was de enige manier. U hebt toch zeker ook wel gemerkt hoe ze was de laatste tijd?”

Hanna wist het te goed. „Ja, dat was niet het oude meer. Heb je er heus geen aanleiding toe gegeven?”

Zijn kleur ging nog wat omhoog. „Als u bedoelt of ik...”

„Ja, dat bedoel ik nu precies,” zei ze zonder op te zien, en ze ruimde maar kopjes en glazen.

„Nou, dan kan ik u met mijn hand op mijn hart bezweren, dat ik nooit iets met haar gehad heb. Ik heb heus weleens naar 'n meisje gekeken, als u dat weten wilt, maar Minny... daar heb ik zelfs nooit over gedácht! Heeft ze nou ooit anders gedaan tegen mij dan tegen Job of Hen?”

„Nee,” moest Hanna eerlijk toegeven, „alleen de laatste tijd.”

„Sinds ze wist dat ik wegging,” zei hij fel, en hij smiet nog een asbak leeg. „Eerst merkte ik 't niet, maar toen ik 't in de gaten kreeg schrok ik me gewoonweg dood! Ze begon zo vreselijk sentimenteel te doen van 'ik zal je zo missen' en meer van dat soort, ik kon 't niet meer harden, en toen moest ik wel grof worden of ik wou of niet. Ik vind 't beroerd voor haar, maar ik kan toch geen meisje nemen waar ik niet om geef! Ze zal er best overheen komen als ik weg ben, ik zou 't trouwens niet kunnen al sloeg je me dood!”

„Natuurlijk niet!” zei Hanna haastig, „dat is de slechtste dienst die je iemand bewijzen kunt. Ik zal het haar weleens aan haar verstand brengen, op een tactvolle manier...”

„Tactvoller dan ik, hoop ik!”

„Dat hoop ik ook! Ik zal wel zeggen dat je...”

„'t Beste helemaal niets, dan kan ze zich verbeelden dat ze 't gedroomd heeft! Je zou hoogstens kunnen zeggen dat ik de moeite niet waard ben

om je druk over te maken. Ben ik nou een kerel om . . .”

Hanna keek op, ze moest wel geloven dat hij het meende. En ze moest toegeven: als je hem alleen maar in details bekeek, had hij gelijk. Een goeie lengte en vrij breed, maar zo mager en bottig, dat zijn jasje eruit zag of het nog op de kleerhanger hing. 'n Hoekig gezicht, breed bij zijn kaken; zijn haar was veel donkerder geworden, gelukkig voor hem, en hij was bruin en gezond en gezellig, een zeeman kon hij zijn en een charme waar wel meer meisjes dan Minny van onder de indruk kwamen. Alles bij elkaar was er niet veel meer over van het kleine roodharige Daantje van nog geen vier, dat Bob en zij zo enthousiast en onervaren als oudste zoon in hun huis opgenomen hadden. Meer dan twintig jaar hun oudste kind. En nu was het voorbij. De eerste die uitvloog. Misschien voor tijdelijk, misschien voor altijd, het was nu eenmaal de gewone gang van zaken. Vandaag Daan, morgen misschien Anneke. Job was nooit hokvast geweest, die zat alleen maar ongeduldig de dag af te wachten dat hij weg kón. Met Henk was het heel iets anders, die zou een rustig en veilig bestaan zoeken, waarschijnlijk bij Bob op het kantoor, de derde generatie Van Hemert, die rechten studeerde. En dan was er nog Marie-Joseetje, het nakomertje, Babolletje noemde ze haar dikwijls naar het schattige versje van Annie Schmidt: Als al mijn kinders groot zijn. Het was of haar eigen toekomst en die van haar kinderen er in voorspeld werd. De een trouwt en krijgt zeven kinderen, dat kon Daan dan wel zijn, in Afrika was er nog ruimte voor! Eén wordt er danseres en eet van gouden borden, en één is er, die klopt aan alle deuren, ze ziet er zo duidelijk Job in: een zwerver, voor wie alle deuren openstaan en Henk . . . tja . . . die kwam er niet in voor! En dan is er nog Babolletje, die dicht bij huis blijft. Als ze dan later terugkomt van al de verre reizen naar haar kinderen, dan is er Babolletje die zegt: doe jij je jas maar uit, het eten is al klaar. Zó staat het tenminste in dat versje . . .

„We zijn er,” zei Daan, en hij schoof de laatste stoel op z'n plaats. „Wak is nog niet uit geweest, ik loop even met hem om. Wel te rusten! 't Was een enige avond,” kwam hij nog even gauw om de hoek van de deur toen hij zijn jas al aan had.

Ze knikte. „Laat hij niet blaffen!” riep ze hem zachtjes na, „denk eraan dat iedereen slaapt!”

Dus geen vertrouwelijk gesprek meer voor hij wegging, zo van een laatste woord. Hij ging ervoor op de vlucht, je deed zo iets niet. Zo was ze zelf toch ook geweest? Je was allemaal bang voor je eigen gevoel, en je zou toch zoveel willen zeggen na al die jaren, hij vooral, dat wist ze wel zeker. Deed je net zo als je 'n eigen kind was? Zou Job ooit komen praten als hij het huis uitging, of Henk of Anneke?

Zijn hoofd gebogen tegen de wind liep Daan de paar laantjes door; het begon te regenen. Vooruit Wak, maak voort. De tweede opvolger al

van het kleine Wakkeltje dat hij van oom Jacobus gekregen had, lang geleden. Dit was Jobs hond, maar Job was slordig, hij zorgde er niet voor, hij was geen hond waard. Overmorgen om drie uur inschepen, zijn koffers waren al weg. Waarom hij eigenlijk ging? Om de ruimte zoals hij iedereen wijsmaakte? Om eens iets verder te kijken dan Europa? Och, nonsens! Hij had hier ruimte genoeg, in zijn hart zou hij het liefst zijn leven lang in Holland blijven, hij was helemaal geen 'geboren emigrant' zoals die ouwe overbuurman zo zalvend had gezegd. Zo flink, hè, en zo ondernemend! Die indruk scheen hij werkelijk te maken! En wat ze al meer voor fraais van hem te vertellen wisten! Ze schenen ook maar aan te nemen dat hij daar voorgoed heenging, al zei hij ook honderdmaal dat het maar tijdelijk was, waar hij zelf overigens ook niet voor honderd procent van overtuigd was. Het was toch een prachtkans die hij kreeg, want wie kon nu eens even in Zuid-Afrika gaan kijken of in Canada of Australië hoe 't hem daar aanstond? Iedereen verbrandde zijn schepen achter zich, en als 't je niet beviel zette je je tanden op elkaar en werkte dat je geen minuut tijd had om te piekeren over niet of wel naar je zin. En wat kon je er nog van zeggen als je er een half jaar geweest was? Dus dat was het. Wat wist hij er trouwens van? De hele toekomst was voor hem achter een dichte sluier verborgen. Alles hing er immers vanaf of hij daar vond, waar de hele reis om begonnen was. Dat, wat hij haast niet noemen durfde.

Bij de hoek zag hij het buitenlicht al, in de winter was dat het eerste wat je zag als je er aankwam. Nat en koud en hongerig, en dan was er dat licht dat je verwelkomde. Hij had een brief waar dat ook in voorkwam. Het ging over het licht van je eigen huis.

We komen je opzoeken, had mams gezegd. Als de kinderen groot zijn.

Zulke dingen zei ze, ze meende het nog ook. Tante Juul zou haar met open armen ontvangen, die wou wel al haar familie en kennissen over laten komen. Hij was dan de eerste, de enige waarschijnlijk die het deed!

Mam in de keuken, druk aan het afwassen, hij had het wel kunnen denken! Hij greep een doek en begon te drogen.

Ze lachte. „Het is nu toch eenmaal laat, en dan is 't maar weg.”

„Ja,” zei hij verstrooid. En ze dachten allebei hetzelfde: onder het afwassen praat je zo gemakkelijk, vooral als je de boel een beetje liet rammelen. Met zo'n stapel bordjes was daar geen kunst aan.

„Hoe laat ga je morgen naar Friesland?” opende Hanna eindelijk het gesprek maar.

Hij gaf geen antwoord. Diep in gedachten droogde hij het éne glas na het andere. Ze waste maar door en wachtte. Dit was een inleiding, hij begreep het volkomen, en hij was er blij om, uit zichzelf zou hij nooit een begin gevonden hebben. Hoe legden andere lui dat aan, dat zou hij weleens willen weten! Het was toch ook honds om zomaar weg te gaan! Waren ze dáárvoor al die jaren zo geweldig voor hem geweest,

terwijl ze nog een hele rits eigen kinderen erbij gekregen hadden? Maar bedanken was zo verschrikkelijk moeilijk! Hij had natuurlijk altijd wel geweten dat hij hun eigen kind niet was, maar wat dat betekende, had hij pas goed begrepen toen hij vader had horen zeggen dat alles zo verschrikkelijk duur werd. Hij was toen misschien een jaar of tien en had nog geen idee van geld. Als je schoenen op waren, kreeg je nieuwe, en als je aan zes boterhammen niet genoeg had, at je er zeven. En toen opeens die schok die hem wakker schudde, en hoe! Vier kinderen, had vader gezegd, dat is geen kleinigheid nu alles zo duur wordt. Vier! had hij gezegd. Anneke en Job en Henk, dat was drie, Joseetje was er toen nog niet, die vierde was hijzelf. Drie kinderen kostten lang zoveel niet als vier, dat begreep hij best en hij was veel groter, hij at veel meer en groeide uit al zijn kleren. Verdikkeme, wat had hij het toen moeilijk gehad! Waarom eet je toch zo weinig? vroeg mams, en hij kon het ook niet volhouden, de ergste schok sleet ook wel weer uit, maar vergeten kon hij het nooit meer, al wist hij best dat vader het zo niet bedoeld had. Veel tijd om er notitie van te nemen had niemand, hij kon dus rustig zijn gangetje gaan. Scènes maken over een nieuw pak, over nieuwe schoenen al zaten zijn tenen krom, maar het was oorlog, op 't laatst liep iedereen in vodden, dat was dus geen probleem meer. Zich een rotje gewerkt om als jongste eindexamen te doen, hij wist dat er een studieverzekering voor hem was. De heerlijkheid dat hij dezelfde studie kon maken als zijn eigen vader, en dat die ervoor gezorgd had, bij zijn geboorte al. Pas veel later was hij gaan begrijpen wat een idioot hij geweest was. Dat was toen hij het toch maar eens aan mams verteld had, het was nu al zolang geleden en achteraf vond hij het wel een kranig stukje. En nooit zou hij dat gezicht van mams vergeten, zo verslagen als ze erbij gezeten had, en het enige wat ze gezegd had waren die twee woorden. Maar jongen! En die traan langs haar neus vergat hij ook nooit, zijn leven lang niet! En die opluchting toen het eindelijk allemaal uitgepraat was, en ze hem nogeens en nogeens verteld had dat hij haar even na stond als de andere kinderen... Hoe hij zich toen geschaamd had over zijn angst, zijn gebrek aan vertrouwen ook, en mams die er nòg om huilen kon als ze dacht aan dat kleine Daantje dat zo moedig geprobeerd had een boterham minder te eten!

„Ja,” zei hij eindelijk toen hij een hele partij glazen klaar had, „ik wou nog even naar oom Wessel. Hij is één van de weinige mensen die mijn vader en moeder nog gekend heeft.”

Hanna viste een lepel uit het sop. „Ja,” zei ze alleen maar.

„Gek is dat,” zei hij, „dat er van mijn hele familie niemand meer over is. Moeder enig kind, vader alleen die ene broer die in Amerika gestorven is, zijn vrouw ook. Kinderen had hij niet, mijn grootouders van vaders kant waren al dood voor ik geboren was, en die van moeder, dat is ook al zo lang geleden, al herinner ik me die natuurlijk nog best.

Van onze hele familie dus niemand over."

Hanna keek op. „Behalve jij dan, en dat is veel, jongen! Voor òns tenminste was het héél veel, voor vader en mij."

Hij kleurde. Lief van mams dat ze dat zei. „Ik heb dat familieboek nogeens opgezocht," ging hij haastig verder, en hij droogde maar aan dat éne bordje, „mijn vader heeft het tot zijn laatste dag bijgehouden, ik sta er ook in, ik heb zelf de rest ingevuld. De datum van dat ongeluk, de sterfdag van moeder en dat pasgeboren broertje, en van opa en oma Jelsema. Maar er moet toch van die andere takken nog wel..."

„Waarom interesseert dat je opeens zo? Je hoort toch hier bij ons?"

Hij keek strak voor zich uit, eindelijk gaf hij antwoord.

„U moet het niet flauw van me vinden, u weet wel dat ik het nooit anders beschouwd heb, behalve dan die kleine afdwaling..." ze glimlachte en hij lachte terug, „maar de laatste tijd... Ik weet zelf niet hoe het komt, maar ik wou zo vreselijk graag eens iemand hebben die van mijn bloed is. Je vindt 't toch niet erg dat ik dat zeg?"

Hanna vond het wèl erg. Een wildvreemde, die hij boven hun gezin zou stellen, alleen omdat die hem nader stond in den bloede. En toch kon ze er iets van begrijpen. Haar eigen kinderen immers... er was tòch verschil. Niet in genegenheid, maar in... Ze wist het zelf niet, misschien was het dan toch wel wat hij noemde: ze zijn van mijn bloed. Er moest dan toch ergens een plek van grote eenzaamheid in hem geweest zijn, waar niemand hem kon bereiken. En hoe zou dat ooit... Och, wat, het was zo eenvoudig! Een eigen gezin moest hij hebben, zelf een heel nieuw geslacht van De Jagers opbouwen! Daar had je ze, de zeven kinderen uit het versje!

„Ik wou dat je eens een meisje naar je hart vond," zei ze zacht. „Dan waren al je problemen opgelost!"

Zijn gezicht vertrok tot een verlegen grijns, hij kleurde tot onder zijn haar, Hanna zag niets, ze had al haar aandacht bij een schaal.

„U weet wel dat ik nogal kritisch... eh... was, ik heb er niet altijd zoveel moois van gezien."

„Bij òns toch niet?" vloog ze op.

„Natuurlijk niet! Maar zo hier en daar..."

„Maar de mensen kunnen toch niet altijd zoete broodjes bakken! Wij hebben ook wel eens wat, vader en ik, maar dat betekent nog niet dat we niet meer van elkaar houden!"

„Dat weet ik wel, jullie vechten het sportief uit, en dat is niet erg, maar ik kom weleens ergens..."

„Je hoort 't door de muren heen!" zei ze nuchter, want het waren hun naaste burens, „ik kan begrijpen dat je daar de schrik van krijgt! Dat eeuwige gedrens over kleinigheden! Als ik een man was liep ik ook de deur uit!"

Hij grijnsde. „Daarom kijk ik 't nog maar 'n poosje af, mam! Ik heb geen haast! Een heleboel meisjes beschouwen een man ook alleen maar

als broodwinning, hoe beter baan hoe meer je op moet passen!"

„Dan moet je beter uitkijken! Je moet ook eens nee leren zeggen! Wat dat betreft ben je weleens te véél gentleman, en dan zit je weer in allerlei verwickelingen voor je het weet!"

„En nu met Minny was 't ook alweer niet goed! 't Is ook moeilijk, of misschien ben ik alleen maar zo lastig! Ik wil nu eenmaal..."

„Het volmaakte!" zei Hanna. „Gelijk heb je!"

„Ik elk geval wil ik geen vrouw die zo verschrikkelijk energiek is dat ze geen minuut op een stoel kan zitten. Ik wil een rustige, huiselijke vrouw, die in de kamer is als ik thuiskom, en niet opbelt dat ik maar in de stad moet gaan eten omdat ze nog middenin een bridgedrive zit, als je net op je sloffen bij de haard wilt kruipen. Ook dat heb ik meegemaakt bij een arm slachtoffer!"

„Sta je me nu eigenlijk voor de gek te houden?"

„'t Zou kunnen! Hoewel het grotendeels klinkklare ernst was."

„Intussen is het toch maar waar, dat je er 'n rare kijk op hebt!"

„Misschien nog veel wonderlijker dan u denkt!"

Ze was opeens ernstig.

„Er zal nog heel wat moeten gebeuren voor je al die angsten loslaat, Daan, en doodgewoon zó van 'n meisje gaat houden, dat je nergens meer aan denkt. Dan voel je immers wel of het echt is of niet! Ik heb zelf . . ." ze aarzelde even, „ik ben zelf nogal eens verkeerd aan het experimenteren geweest voor ik . . . voor vader mij annexeerde, maar toen wist ik dan ook dat het ernst was. Dat zul jij op 'n dag ook weten, en dan zul je niet meer aarzelen of piekeren. Maar zolang je dat gevoel niet hebt, doe je beter je op 'n afstand te houden."

Hij draaide de droogdoek in een knoedeltje, hij draaide hem weer los, hij kuchte even. Nee, hij kon het niet vertellen, zelfs aan mams niet.

„Wat denkt u nu," vroeg hij zo gespannen of het voor hem al niet lang een uitgemaakte zaak was, „zou er werkelijk leiding zijn in die dingen? Als het ernst is, bedoel ik."

Ze keek verrast op, ze was blij dat hij dat vroeg.

„Als je 'dat kleine beetje verstand maar eens voor een tijdje uitschakelt! Als je je maar openstelt . . ." ze zocht even naar woorden, „voor de stem van God, en niet eigenwijs een verkeerde kant opgaat. Ik weet niet of het voor iedereen even goed te zien is, maar voor vader en mij was het al heel duidelijk, toen we eindelijk begonnen te luisteren. En ik hoop . . . Nou ja, jongen, ik kan het niet zo mooi uitdrukken, ik wou alleen maar zeggen dat ik hoop dat jij ook zo duidelijk te zien mag krijgen waar je weg ligt. Ziezo, dat is klaar, alleen nog maar wegzetten. Ga jij nu maar gauw naar bed, anders is het de moeite niet meer!"

Hij was al bij de deur. „Wel te rusten, mams! En . . . ik wou jullie zo verschrikkelijk hartelijk bedanken voor alles, maar ik . . . eh . . . Dag! Tot morgen!" Weg was hij, hij stormde de trap op of het

klaarlichte dag was. Twee dikke tranen liepen langs haar neus, ze veegde ze weg met haar zakdoek en knipte het licht uit.
„Och jongen,” zei ze, „wat heeft je eigen moeder veel gemist!”

III

„Daan! Dat is 'n verrassing!” zei de oude man en hij hees zich moeilijk op uit de grote stoel. „Dat is lang geleden, ik zou je haast niet meer kennen!”

In de kamerdeur, in het vale licht van de novemberdag, stond hij daar: Daan. Zijn hoekige gezicht in een verlegen glimlach, zijn ogen zacht en vriendelijk naar de oude man. De hand die naar hem uitgestoken werd, was koud ondanks de hitte van de grote haard. Het was mistig buiten, hij was blij dat hij even bij kon komen. Hij was oud geworden, oom Wessel, hoeveel jaren was het wel geleden dat hij . . .

„Vroeger kwam ik in de vakantie altijd, maar sinds oom Tim hier weg is . . .” zei hij onhandig.

„Doet er niet toe, ik ben blij dat je me niet vergeten bent. En laat me je nu eens bekijken.” Hij legde zijn pijp neer en trok hem naar het raam. Daan had een gevoel of hij gekeurd werd voor een belangrijk onderzoek; van niemand anders zou hij dat geduld hebben. „Een beetje slungelig nog, niet helemaal uitgegroeid in je schouders, maar dat komt wel, je lijkt veel op je vader toen hij jouw leeftijd had. Tweeëntwintig, drieëntwintig, hoe oud ben je eigenlijk?”

„Nog wel een beetje meer!” zei Daan, maar hij praatte al door. „Je haar is veel donkerder geworden, je hebt het toch niet geverfd?” vroeg hij wantrouwend, „dat heeft je vader ook eens gedaan, maar toen was hij pas tien, hij wist niet hoe hij het er weer uit moest krijgen. Ga toch zitten en warm je!”

Daan voelde zijn koude rug bijkomen. Het was nog precies dezelfde eigenaardige, gezellige baas van vroeger. Hij nam de stoel aan de andere kant van de haard en haalde zijn pijp uit zijn zak.

„Ik heb er ook weleens zin in gehad! Maar door de een of andere oorzaak is 't toch vanzelf donkerder geworden, je went er trouwens wel aan. Je ziet véél roodkoppen tegenwoordig.”

„Ik hou ervan!” zei de oude man rustig, „er zit tenminste kleur in. In jullie familie, ik moet zeggen: de familie van Tim, komen er nog twee voor. De man van Ietje, die heeft ongeveer jouw kleur, en dat jonge vrouwtje van Jappe, maar die is meer Keltisch, dat lichte roodblond. Ze zijn een keer bij me geweest, twee raspaardjes, de vonken zullen er nog weleens afvliegen, maar ze houden van elkaar en dan hindert dat niet, als ze er tenminste geen gewoonte van maken.”

Daan schaterde. Mam zou genieten als hij 't vertelde. Die ouwe baas was nog modern genoeg in zijn opvattingen! Hij deed een lange trek aan zijn pijp. Hij was zelf nooit zo dol geweest, op dit haar; 't ergste was

dat hij nooit 'n rooie das had kunnen dragen, altijd maar neutrale tinten, en vooral toen hij zestien was, was dat hem te tam. Hij grijsde boven zijn pijp terwijl de oude man om koffie riep in de gang. Een mooie tijd was dat geweest, maar niet heus! Zijn eerste liefde, uitgerekend voor het knapste meisje van de klas, twee jaar ouder nog, en hij natuurlijk geen halve cent kans om zelfs maar bekéken te worden! Klein voor zijn leeftijd, hij was pas laat gaan groeien, maar in elk geval kwam hij in Delft aan met een behoorlijke lengte. Hij smeerde toen ook ijverig allerlei dure rommel op zijn haar, misschien kwam het daar tenslotte toch van, dat het zo'n interessante tint gekregen had, zoals een of ander onwils kind hem wist te vertellen. Gelukkig dat hij nogal nuchter tegenover zulke opmerkingen stond, want 'n sjans dat hij opeens had! Hij had wraak kunnen nemen als hij gewild had, zo van: vroeger keken jullie mij niet aan, nou ik jullie niet! Maar zo was het niet! Een beetje steeg het hem wel naar zijn hoofd, al dat gefladder om hem heen, en het was zo moeilijk om nee te zeggen als ze aardig tegen je waren, en zodoende zat hij vóór hij het wist tot over zijn oren in de complicaties. En dan was het altijd weer hetzelfde: hij kreeg er genoeg van omdat het hem niet aanging, hij wist er geen beter woord voor. Het ging langs hem heen omdat het hem innerlijk koud liet, alleen maar dat beroerde samenstel van hormonen en hoe dat allemaal meer mocht heten, dat dan je zinnen genoemd werd. En als je dan nog niet iets anders in je had: noem het nuchterheid, noem het zelfrespect of idealisme, je kon het ook vrijwillige discipline noemen, dan had je grote kans een heel verkeerde start te maken in je leven. Bovendien had hij nog andere dingen die hem in evenwicht hielden: zijn studie, weinig geld, zijn eerezucht en de training van zijn schooljaren. De jongste bij het eindexamen, nu ook de jongste ingenieur, dat was de opzet. Dat lukte niet helemaal, maar in elk geval had hij een goeie voorsprong die hem ook deze baan bezorgd had en nu dit buitenkansje van uitzending. Hij begon meteen maar te vertellen, de oude man was één en al belangstelling. Toen hij alles tot in bijzonderheden gevraagd had begon hij 'n nieuwe pijp te stoppen, en over het vlammetje heen keek hij aandachtig naar het gezicht van Daan, zoals hij daar diep in gedachten zijn handen zat te warmen.

„Zoals jij op je vader lijkt,” zei hij peinzend. „Ik zie hem nog hier zitten, kort voor zijn dood. Je stem vooral... Als ik mijn ogen dicht doe kan ik denken dat hij het is.”

Daan keek haastig op. Dit was een van de dingen waarvoor hij gekomen was. Wat wist hij van zijn vader, van zijn moeder? Drie jaar was hij toen ze stierven. En toen hij oud genoeg was om er iets over te horen, waren grootvader en grootmoeder ook allang dood: het enige wat hij als herinnering had, was een pakje brieven en een paar kleinigheden: een ring, wat zilver, een paar foto's... De brieven had hij nooit gelezen, hij zou het nooit doen ook. Brieven van kort voor

hun huwelijk, hij had er een uitgenomen toen hij nog niet wist waar ze over gingen en hem meteen weer dichtgevouwen. 'n Paar woorden had hij maar gelezen en die zaten voor altijd vastgebrand in zijn hart, 't was het schrift van zijn vader.

*... als ik het licht zal zien dat me verwelkomt,
mijn liefste, het licht van ons eigen huis . . .*

„Twee mensen die van elkaar hielden, Daan,” vertelde de oude gebroken stem verder, „twee gewone jonge mensen, die hard werkten om een toekomst op te bouwen voor het gezin dat ze hoopten te krijgen. En tóen de slag die ze nooit te boven kwam . . . Ik zie haar nóg terugkomen bij je grootouders, met jou aan de hand, die dag in maart. Ze kwam om te sterven, ik heb het altijd geweten. Twee maanden, toen was alles voorbij.”

Daan keek even op van zijn pijp, zijn ogen lagen diep.

„Behalve ik,” zei hij.

„Behalve jij,” herhaalde de oude man. „Dat hield die twee oude mensen nog net op de been. Je herinnert je je grootouders toch nog wel?”

„Ja, natuurlijk, maar het wordt toch steeds vager. Als een verbleekte houtskoolschets, ik kan het niet anders zeggen. Ik ben ook nog even naar het kerkhof geweest,” vertelde hij opeens. Hij zou er nooit met iemand anders over gesproken hebben, maar hier ging het vanzelf, bij deze oude man die de enige schakel was met het verleden. „Negenentwintig was vader, en moeder net zevenentwintig, ik werd er toch zó beroerd van, toen ik dat daar zo tastbaar voor me zag staan op die steen. 't Is zo gek,” ging hij langzaam verder, „je zegt tegen jezelf dat zo'n graf niets betekent, en toch sta je daar en je kunt niet weggkomen. 't Is toch ook alles wat ik heb van mezelf,” viel hij hartstochtelijk uit: „vader, moeder, grootvader en grootmoeder, dat kleine broertje dat maar even geleefd heeft . . . Als je zo'n eind weggaat, komt het ineens op je aan; je denkt dat je 'n nuchter mens bent: een paar ouders die je praktisch nooit gekend hebt, grootouders die je niet meer voor je kunt halen, een broertje dat niet geleefd heeft . . .” Hij leek opeens jaren ouder zoals hij daar zat, zijn schouders naar voren gebogen. Nóg meer zijn vader. De oude man nam hem vol aandacht op.

„Ja jongen,” zei hij nadenkend, „dat is nu één van die prachtige onverklaarbare dingen, die een mens weer op de been helpen als hij te diep in de realiteit weggezakt is.”

Met een schok zat Daan rechtop. Je op de been helpen als je te diep wegzakte in de realiteit?

„Ja!” zei hij verbluft. Dat was het dus wat oom Tim bedoeld had als hij over oom Wessel sprak. Dat hij hem altijd weer uit de soms zo ellendig platte werkelijkheid haalde, en het licht liet vallen op de dingen die er wezenlijk opaan kwamen. „U bedoelt,” zei hij aarzelend,

„dat gevoel dat het niet ophoudt bij de dood. Dat je toch nog een band hebt met die mensen waar je van gehouden hebt al zijn ze dan ook . . .”

De oude man knikte zwijgend, hij staaarde in het vuur zonder iets te zien. „Ik heb je ouders gezien toen ze trouwden, Daan. Ik heb nooit twee mensen zó stralend en harmonisch hun leven in zien gaan als die twee. Jij bent uit hun verbintenis voortgekomen. Ik hoop, jongen, dat je zelf dat geluk ook zult vinden. Stel je niet tevreden met het mindere, ook niet als je je soms eenzaam voelt daar in den vreemde. Je zult nu misschien denken: woorden van een oude vrijgezel, van iemand die buiten het leven staat, maar dan vergis je je. Ik heb het zelf ook gekend, die liefde die je hele bestaan verandert, je innerlijke bestaan moet ik misschien zeggen. Voor mij was er alleen het verlangen, niet de vervulling. Het doet er niet toe, nu niet meer. Ik voel me toch een gezegend mens dat ik dit heb mogen kennen, waardoor alle vensters voor je opengaan. Dat gevoel waardoor je de mooiste gedichten leert begrijpen en de grote liefdes uit de wereldliteratuur. En nu moet je gaan, mijn jongen, ik ben moe. Ik hoop dat je het zelf ook zult vinden. Misschien is het daarvoor dat je zo ver van je vaderland moet gaan, terwijl je er toch met al je vezels aan hangt . . .”

„Hoe weet u dat?” vroeg Daan gesmoord.

„De helderziendheid van de heel oude mensen. Misschien wel omdat de draad die ons met de aarde verbindt, nog maar zo dun is. God zegene je, mijn jongen!” zei hij zacht, en zijn broze vingers sloten om die van Daan.

„Dag!” zei hij, „dag oom Wessel.” Het was het enige wat hij uit kon brengen. Op de tast vond hij de deur. Toen hij langs het raam kwam, stak hij zijn hand op naar de gebogen gestalte die hem nakeek. Afscheid van het verleden . . . Een geliefd mens . . . die hij nooit terug zou zien, hij wist het. In één ren was hij terug.

„Oom Wessel,” zei hij ademloos toen hij weer in de kamer stond, „ik moet u iets vertellen, u bent de enige die het begrijpen zal . . .” En toen begon hij te vertellen.

IV

Amsterdam lag in een lichte sluier van mist, deze stille novemberdag. Het wit van de meeuwen tegen de oude grijze gevels, heel de schoonheid en heerlijkheid van de mooiste stad van de wereld.

Dat waren de regels die Daan in zijn reisboek schreef. Op het schrijftafeltje in zijn hut, die hij met twee anderen moest delen, stond een foto van Joseetje in een ovaal lijstje, haar afscheidscadeautje, dat hij pas open mocht maken als hij ècht op zee was, had ze hem met glinsterende ogen verteld. Hij was gek op dat kleine ding, hij miste haar nu al. Zijn twee hutgenoten scheepten pas in Southampton in, dus kon

hij even zichzelf zijn. En ook het beste bed uitzoeken, voor de patrijspoort natuurlijk, die twee moesten dan maar vechten over het boven- of onderbed.

Hij pakte zijn koffer uit en hing zijn kleren in de kast. In een van de laden van het bureau zijn papieren en boeken, Engelse natuurlijk vanwege de taal, een goeie oefening dat hij die twee Engelsen in zijn hut kreeg. Aarzelend haalde hij een klein fotootje uit zijn portefeuille. Dit ook neerzetten? Alleen vandaag maar, het was voor 't eerst dat hij zich die weelde kon veroorloven, niemand die zich ermee zou bemoeien. Voorzichtig zette hij het tegen de lijst van Joseetje.

Daar stond ze nu: Klaartje. Een donker gezichtje vol uitdrukking. Ronde ogen met lange oogleden, een kort recht neusje, een lieve mond, lief en wijs en zacht; donker haar, een tenger figuurtje in een mantelpakje, een grote reistas met 'n opgerolde plaid in haar hand, en achter op het fotootje in een regelmatige, mooie hand:

Zo gaat Klaartje naar Zuid-Afrika.

Met het kiekje in zijn hand ging hij op de rand van zijn bed zitten. Net als elke keer viel hem ook nu weer de tegenstelling op tussen dat ogenschijnlijk zo triomfantelijke onderschrift, en de uitdrukking van haar ogen, van heel dat gezichtje: een beetje tragisch, een beetje angstig ook . . . En nu zou iedereen hem wel 'n hartstikke idioot vinden, maar dat fotootje was nu de eigenlijke reden van zijn reis. De naam zou het hem al gedaan hebben, want dat was het eerste wat hij van haar wist, nog voor hij haar zelf te zien kreeg. En toen had hij de foto omgekeerd en was 't meteen mis. Of raak, net hoe je 't noemen wou.

Diep in gedachten nam hij het kleine amateurskiekje weer in zijn hand. Een schoonheid waar elke man meteen zijn hart aan verloor? Langzaam kwam een glimlach om zijn mond. Gelukkig niet, ze was alleen maar lief en ze ging regelrecht naar zijn hart. Daarom ook dat plotselinge weten . . . Hij had heus wel meer meisjes bewonderd, uit de verte of van dichtbij, met of zonder succes, maar dat was allemaal zo anders. Je wist dat het vluchtig was, de vluchtigheid van het voorbijgaande, omdat het net niet echt genoeg was om meer dan een tijdelijke afdwaling te zijn, in elk geval begon je dat toch langzamerhand wel te begrijpen. Eigenlijk kon je het samenvatten in een paar woorden: je wist dat er nog iets anders moest zijn. Op hoger niveau, daar had je het helemaal! En toen dit! Op die toch al zo wonderlijke dag, die warme augustusdag, toen hij uit het Rijksmuseum kwam waar hij een verloren uur op een plezierige manier zoekgemaakt had. De fantastische schoonheid van Amsterdam op die dag! Die plotselinge plensbui na een zonnige morgen, zo snel als die verdampte op de warme straat en de stad wikkelde in een sluier van wazige, vochtige schoonheid, een dunne, grijze feeënsluier, die alles als het ware ophief

tot een zwevende droom... Het was dan ook helemaal in stijl dat het juist tóen moest zijn dat hij haar vond: Klaartje.

Klaartje. Een meisje dat je aankeek met ronde ogen met lange 'schellen' zoals het oudnederlands het noemde. Een gezichtje van heel vroeger, van een oud schilderij. Zo moest Saartje Burgerhart eruit gezien hebben met haar omslagdoek en haar luifelhoedje, anderhalve eeuw geleden. Iedereen zou zeggen dat hij gek was. Een romantische idioot. Daan de Jager, een volwassen man die tot nu toe een normaal mens geleken had, en die nu zomaar eventjes naar Afrika ging om op een fata-morgana te jagen! Een meisje waarvan hij niets anders wist dan haar zoete, melodieuze voornaam: Klaartje.

Klaartje. Een meisje dat hij nooit in werkelijkheid gezien had, alleen maar op dit kleine fotootje.

En toch! En tóch!

In Southampton raakte zijn hut meteen vol met koffers en natte jassen en gelach. Was hij óóit zo degelijk geweest om te verlangen naar Engelsen terwille van de taal? Dit waren Hollandse jongens net als hij! Het was meteen aan, ze gingen ook voor het eerst, hadden een paar dagen in Engeland gezeten. Ze boomden over Amsterdam en over hockey, over zeeziektetabletjes en over de voor- en nadelen van Zuid-Afrika. Waarom ze gingen, vroeg hij toen ze met hun vieren aan tafel zaten, zij drieën en een geweldig dikke Belgische loodgieter. Om eens wat meer van de wereld te zien. Om een betere toekomst. Om de hele zoi achter me te laten, zei Klaas Pront, een boerenzoon uit de buurt van Alkmaar, en hij keek met een duistere blik naar zijn bord, waar hij een hele berg aardappelen opgeladen had. Niemand vroeg wat voor zoi het was, er waren zo veel mogelijkheden: een mislukte studie, 'n meisje dat hem de bons gegeven had, vraag zoiets maar eens aan een kerel die je een halve dag kent! De tweede was minder gecompliceerd. Ik heb drieëntwintig jaar op een Brabants dorp gezeten, en ik heb geen zin om er nóg zestig jaar te zitten. Dat was dat. En hijzelf? Hij had de vraag aan voelen komen, hij keek aandachtig naar zijn bord.

„Ik ben in zekere zin dat beroemde mannetje voor al die kleine klusjes,” zei hij rustig, en hij wachtte af.

De Brabander had hem onmiddellijk door, hij floot meteen de wijs, de Alkmaarder keek alleen maar achterdochtig, en de Belg zat zo verdiept in zijn eigen problemen, dat hij niet eens luisterde, maar de hele reis hield hij de bijnaam van de klusjesman, ook toen hij verteld had wat hij er in werkelijkheid ging doen. Storingsdeskundige noemde hij het zelf, al was dat maar een klein onderdeel van zijn werk en lang niet het voornaamste. Opsporingsdeskundige, zei de Brabander.

„Klopt!” zei Daan en hij lachte. Alleen vertelde hij er niet bij, wát hij er eigenlijk op ging sporen. Iets dat met een machine even weinig te maken had als een viooltje met een bulldozer. Iets dat voorlopig nog

even geheimzinnig was als Amsterdam op die wonderlijke zomerdag: een lieflijke droom in een sluier van mysterie.

De volgende dag was het, wat de Belg noemde: boos weer. De regen sloeg tegen de patrijspoort, er mocht niets open, wat minder leuk was als je met je drieën in zo'n klein hok lag en alleen op de ventilatoren aangewezen was. In de Golf van Biskaye werd het nog bozer, drie kwart van de passagiers bleef weg. Maar de zon scheen nu tenminste, je kon hem volgen van zijn eerste straaltje licht tot aan zijn laatste fantastische kleurvegen. De klokken werden een uur teruggezet, hij had natuurlijk vergeten zijn horloge te verzetten, dus zat hij die morgen al om half acht aan het ontbijt, het was nog niet eens goed licht, alleen de Belg zat mee aan en at eieren met spek, zeeziek of niet. Als troost was er de verrassing van een smal maansikkeltje, ingelijst door een ronde patrijspoort, een klein sterretje als een page er achteraan, het was een fantastisch leuk gezicht, hij zou het naar huis schrijven. Toen hij klaar was, ging hij op het dek een stoel zoeken, maar eerst een tijdje over de railing hangen. Je kon nu eindelijk met je eigen ogen zien, dat de aarde rond was en ook kon je de verrukking begrijpen van de schipbreukelingen als er land in zicht kwam. En nu waren ze nog maar zo'n paar dagen onderweg! De hele dag zwieberde hij op slappe benen over het gladde dek. Af en toe hees de Belg zich steunend uit zijn dekstoel, hij slingerde op hem af en begon een gesprek, alsmaar over zijn vrouw en zes kinderen, die hij geen minuut kon missen. En honderdmaal vertelde hij, dat het 'deugd deed aan zijn ziel' om op het dek te zijn. Geen wonder, hij was zo zeeziek als een kat!

Alles wat geen last had van de zee maakte nu kennis. Een Hollands meisje was er, hij had haar aan de bar al gezien, nogal lawaaierig deed ze. Daar kwam ze al aanzwaaien. Greet Huisman, ze kwam van een klein dorp op een van de eilanden, ze was met de handschoen getrouwd, dat vertelde ze allemaal zodra ze op de stoel naast hem lag.

„Zo!” zei hij, want hij had niet zo bar veel zin in dit gezelschap, maar dat mocht niet hinderen, zij praatte wel door. Alleen maar over haar dorp en als ze geweten had dat het zó erg was om weg te gaan, had ze het nooit gedaan, enzovoort enzovoort, het probleem van bijna alle emigranten, alles in een kringetje om haar eigen gevoelens heen.

„Die eerste dag... ik had zó wel van de boot willen springen, maar wat zouden de mensen wel gezegd hebben, en nou begin ik wel te wennen, je moet wel, hè?”

„Ja,” zei Daan, „dat is heel gewoon, denk ik. 't Is tenslotte geen reisje naar Brussel. Moet je eens kijken,” probeerde hij haar af te leiden van een onderwerp dat nog lang niet uitgeput was, „die brede baan van licht over de zee, nog precies als bij het begin van de schepping, je weet wel: In den beginne . . . Je kunt alleen maar je adem inhouden van extase.”

„Ja, mooi,” zei ze zonder enige belangstelling.

„Nu zie je precies hetzelfde als je verre voorouders, toen ze met een houtvlot de Oceaan overstaken,” ploegde hij hardnekkig verder.

„Je hebt zeker ook Kon-Tiki gelezen!” zei ze.

„Ja natuurlijk, maar daar hoeft je Kon-Tiki toch niet bij te halen!”

„O... nou ja... Ik ga eens kijken of er al meer binnen zijn,” zei ze verveeld, en hij nam opgelucht zijn boek weer op.

Zo bleef het de eerste paar dagen. Er waren wel meer meisjes aan boord, al waren het meest echtparen. Hij kletste wat met deze en gene, alles hing aan de bar toen de zee weer rustig werd, er werd gedanst, wat dekspelen gedaan, hij genoot van de hele boel, maar de meeste tijd lag hij in zijn stoel en las of keek naar de zee. Die vliegende vissen waren fantastisch leuk! Of ze zó uit een oude Japanse prent gestrooid werden! En de dolfinen! Die donkere glimmende lijven in zo'n sierlijke boog boven de golven uit, die prachtige gespleten staart, en een plezier!

„Just play!” zei een oud Engels dametje met een gerimpeld zorgengezichtje verlangend. „De hele dag niets doen! And no brains,” liet ze er met een zucht op volgen.

Hij keek met een snelle blik opzij. Toch maar eens meer 'n praatje met haar maken, ze was eigenlijk altijd maar alleen. Tenslotte had hij tijd genoeg, en opdringen deed ze zich nooit. Daar ging ze alweer, schuifelend en eenzaam. Just play, and no brains. Je moest wel dik in de zorgen zitten om dat als ideaal te zien.

Ze schenen toch weer dichterbij de kust te komen, hele meeuwenfamilies lagen te dobberen, al maar op en neer, op en neer op de golven van de Oceaan, wat een leventje! Moest je dat ritme zien! Het was weer Greetje Huisman die naast hem was komen staan, waar hij zijn poëtische opmerkingen aan kon spuien. Ze vond hem maar een saaie kerel, dat wist hij best, dadelijk zou ze wel weer met een 'vlotte' naar de bar trekken. Daar kwam die Jane ook weer aan, die liep een beetje te veel om hem heen te draaien. Shuffleboard? Allright! Als 't anders niet was! Als hij 's avonds nog eens een dekje wou lopen in zijn eentje, om net als aartsvader Isaác in zijn jonge jaren 'te peinzen in het veld' - bidden stond er in de oude vertaling, maar dat kwam op hetzelfde neer - moest hij er altijd ongemerkt tussenuit knippen, anders was zij er ook meteen. Hij grijsde. De wijze raad van mams was hij niet vergeten: Je kunt ook weleens te véél gentleman zijn, je moet ook eens nee durven zeggen. Toen dus die Jane hem een van de eerste avonden om klokslag twaalf inviteerde voor een ommetje over het dek, had hij mams' raad letterlijk opgevolgd en nee gezegd. Een doodrustig No. Zonder franje. Mams hoefde overigens niet bang te zijn, maar ze wist dan ook niets van dat kleine kiekje. Dat was voldoende om de aantrekkelijkheid van heel de overige vrouwelijke wereld voor altijd in het niet te doen verzinken. Oom Wessel was de enige die het gezien had.

Met je pijp over de railing hangen als de sterren boven je hoofd

stonden. Het eentonige gedreun van het schip, golven die opzij stoven met grote witte koppen, je gedachten die vrij werden om hun eigen baan te volgen. Klaartje . . . De enige die hem zou kunnen geven, dat waar zijn vader zo met zijn hele hart naar verlangd had:

*als ik het licht zal zien dat me verwelkomt,
mijn liefste, het licht van ons eigen huis . . .*

Diep in gedachten staarde hij in de donkere schoot van de Oceaan. Eeuwigheid . . . aanraking van de eeuwigheid . . . zoals hij die ook gevoeld had toen hij op dat kleine Friese kerkhofje stond . . . Het weten dat er meer was dan je zien kon met je aardse ogen . . . Meer dan dat beetje hersens bevatten konden . . . Zo'n schip voor je alleen . . . Waar je net zolang mee kon ronddobberen in de stilte tot je 'n beetje wegwijs geworden was in alles wat je nu nog maar zo heel vaag aanvoelde . . .

Oom Wessel wist het. Dat oude, gerimpelde gezicht, hij zag het trek voor trek voor zich. De wijsheid en bezonkenheid die er in gegrift waren door heel dat lange leven . . . En wat hij gezegd had toen hij hem van Klaartje had verteld, dat was ook weer zo wonderlijk, hij had er een hele puzzle aan gehad voor hij het begreep. „En de engel des Heren geleidde hem . . .” had hij zacht voor zich heen gemompeld. Op de geschiedenis van Isaïc had het betrekking, de zoon van aartsvader Abraham, die ook naar een ver land ging om zijn vrouw te vinden. Lees 't thuis nog maar eens na, had hij gezegd, en dat had hij dan ook prompt gedaan, dezelfde avond nog. Weliswaar ging Isaïc niet zelf maar stuurde hij zijn oudste knecht eropuit, een vertrouwensman met tien kamelen en een heleboel goud, maar andere tijden andere zeden, zijn kamelen waren de machines van de Jagersfontein, en die tien sikkelen gouds . . . nou ja, als het één ring mocht zijn, was hij allang in de zevende hemel! En dan ontmoet die vertrouwensman Rebecca, ze komt aanlopen met haar waterkruik als hij bij de fontein staat om zijn kamelen te laten drinken, ze is mooi en lief, hij weet dat dit de vrouw is voor Isaïc. Van de Heer is deze zaak voortgekomen, zegt haar vader, en zo trekt Rebecca mee naar het land van Isaïc, de man die voor haar bestemd is.

Hoe dikwijls hij het wel overgelezen had de laatste dagen . . . hij vond er steeds meer in dat hem boeide. Ook die eerste ontmoeting met Isaïc. Zo prachtig als dat beschreven was . . . Isaïc dan, was uitgegaan om te bidden in het veld tegen het naken van den avond, en hij hief zijn ogen op, en ziet, de kemelen kwamen! Je zag het voor je, die hoge silhouetten tegen een lichte avondhemel! Rebecca hief ook hare ogen op, en zij zag Isaïc: en zij viel van den kemel af. En ze zei tot den knecht: wie is die man die ons in het veld tegemoet wandelt? En de knecht zeide: dat is mijn heer. En Isaïc bracht haar in de tent van moeder Sara; en hij nam Rebecca en zij werd hem tot vrouw en hij had haar lief.

En hij had haar lief, herhaalde hij zacht voor zich heen toen hij in de avond over de railing hing. En hij had haar lief...

En dan komt er nog dat ontroerende slot, wat je nooit verwachten zou van mensen uit die tijd: Alzoo werd Isaäc getroost na zijner moeders dood.

Een erg spannende reis was het niet. Teneriffe lag dik in de regen, er was maar weinig tijd, even je voeten op de vaste wal, maar 't had niet veel om 't lijf in zo'n haasttempo. En daar ploegde de Jagersfontein maar weer verder. De Jagersfontein, het leek wel of het werkelijk zijn eigen schip was! Af en toe was er weer wat storm, om de evenaar was 't snikheet, je lag in 't zwembadje waar je net 'n paar slagen kon doen. Neptunus had hem gedoopt, er waren wat lui waar hij mee dekten en praatte, een jong Engels vrouwtje was er ook bij, ze hield zich nogal afzijdig, hij had haar pas de laatste paar dagen ontdekt. Rustig en verstandig. Good bred, noemde dat oude dametje dat. Haar man was vooruitgegaan omdat ze toen juist een hevige keelontsteking had en niet aan boord mocht. Het was een grote teleurstelling, het had hun huwelijksreis moeten zijn, maar nu was alle leed geleden, zei ze moedig. Met déze liep hij wèl dekjes, ze boomden heel wat af samen. Zo daar kwam Greetje ook weer eens aan, die werd er ook niet frisser op! Hij zag haar niet veel meer, ze had wel beter gezelschap. Ze had hem al eens verteld van haar verloving, erg romantisch leek het hem niet, zo'n echte sleurgeschiedenis. Het was een beste jongen, maar als ze geweten had dat het zó erg was om weg te gaan, etcetera etcetera, aldoor hetzelfde liedje.

„Ja, wat zul je eraan doen!” zei hij zo nuchter of hij zelf niet met alle kluisters aan zijn land gebonden zat. Bijna alle! „Ik geloof trouwens dat je het hier nogal naar je zin hebt.”

Ze schoof een stoel naast de zijne en streek het haar uit haar gezicht. Manen tot halfweg haar rug, en dan in die hittle! Ze was kennelijk om een praatje verlegen, vooruit dan maar, hij had tóch een zwak plekje voor haar in zijn hart, al verveelde ze hem meestal stierlijk.

„Je zal wel blij zijn als je die man van je nu eindelijk weer eens te zien krijgt,” opende hij zelf het gesprek maar. Ze zuchtte even, ze scheen niet bar veel zin te hebben in dit onderwerp.

„Hij is al anderhalf jaar weg, en eigenlijk, als 't zo lang duurt, dan weet je niet eens meer of je nog om elkaar geeft of niet.”

Hij nam van verbazing zijn pijp uit zijn mond, en keek met een scherpe blik opzij. Waarom bleef zo'n kind dan niet thuis, als ze met zó weinig idealen moest starten! „Kijk, dit is hij.” Hij nam het paskiekie aan.

Een flink gezicht, eerlijk ook, zelfs op een paskiek een behoorlijke vent! Wat moest zo'n kerel daar beginnen met zo'n wurm dat zó weinig energie had, geen moeite deed om een woord Engels te leren, die kostelijke weken aan boord alleen maar gebruikte om aan de bar te hangen en elk Engels contact zorgvuldig uit de weg te gaan. „Waarom

ga je dan eigenlijk?" vroeg hij op de man af.

Ze draaide met haar schouders. „Ja... nou ja... maak het maar eens uit als je al zolang verloofd bent! En ik ben al vierentwintig, dan doe je dat zo gauw niet meer.”

Hij beet zijn tanden op elkaar om geen 'barst' te zeggen. Dit snertkind met haar lange haren en haar opgedirkte jurken, moest zo'n kerel daarmee opgescheept worden? Toen hij zijn kalmte terug had, kon hij weer verder praten. Je kon het natuurlijk in elkaar timmeren, daar had hij dan ook grote zin in, maar er was een meer intelligente manier, en die lag meer in zijn lijn van kleine-klusjesmannetje: proberen op te bouwen.

„Hij is flink, hè?" begon hij zo rustig mogelijk.

Ze keek op, zoals ze opeens uit haar egocentrische gedachtengangetje gehaald werd. In elk geval was ze trots dat ze een flinke man kreeg.

„Nou! 't Is hem nooit te veel, dat moet ik zeggen! Vooral in 't begin was 't aanpakken; maar goed dat ik niet dadelijk meegegaan was.”

Hij nam de pijp uit zijn mond. „Dacht je dat?" vroeg hij.

„Natuurlijk! Nou is 't ergste voorbij als ik er kom.”

„Ja, dan heeft hij 't alleen op kunnen knappen!”

„Ja . . . nou ja . . .” er begon iets te dagen, merkte hij vol vreugde.

„Maar als ik nou dadelijk meegegaan was . . . hij had het wel gewild.”

„Wat deed je in Holland?”

„Ik? O, thuis hebben we een winkel. Ik hielp altijd thuis en in huis natuurlijk ook, en de boeken bijhouden . . .”

Het viel hem stukken mee. Zo'n schaap als hij gedacht had, was ze dan toch niet. „Dan had je toch ook zolang een baan kunnen zoeken,” zei hij maar lukraak, want hij wist niets van de mogelijkheden.

„Ja, dat zeg je nou wel, maar het is daar allemaal Engels in dat gedeelte.”

„Ken je dan geen Engels?”

„Een beetje van school, maar dat is al zo lang geleden.”

„Dat kun je dan toch ophalen!”

Weer dat vervelende gedraai met haar schouders. „Je komt er niet toe als je van school af bent,” vond ze eindelijk de geijkte uitvlucht.

„In elk geval zul je het daar moeten leren, anders loop je overal mee vast. Al is 't alleen maar met je boodschappen.”

„Dat moet Huib dan maar doen.”

„Leuk voor hem, zo'n blok aan zijn been!” viel hij uit. „Denk je soms, dat 'n man daar niets anders te doen heeft!”

„O . . . dat leer je gauw genoeg!” zei ze met een kleur.

„Maar . . .” probeerde hij nogeens, hoewel dat lijdelijke verzet hem woest maakte, „jullie willen toch vooruit, je bent nu eenmaal gegaan, dan heb je toch verantwoordelijkheid op je genomen. Je wilt er toch samen je toekomst opbouwen, en daar kun jij, ja Greet, jij! meer aan doen dan je denkt.”

„Zal ik ook wel! Ik ben niet te lui om mijn handen uit te steken.”

Hij zuchtte. „Dat is 't niet alleen. Ik bedoel: je moet toch ook met hem meeleven, belang stellen in zijn werk...”

„Wat weet ik daar nou van! Hij is in een fabriek, bedrijfsleider of hoe ze dat daar noemen.”

„Je mag er wel rekening mee houden,” haalde hij nu maar zijn zwaarste geschut te voorschijn, „dat hij wel veranderd kan zijn. Geloof maar niet dat hij nog het groene jochie is van eerst.”

Eindelijk begon er dan toch iets te gloren in die onverschillige bruine ogen. Dit ging haar rechtstreeks aan, dat was het weer.

„In zijn brieven is hij nog net eender.”

Hij werd nu werkelijk giftig. „Ja, maar vergeet niet dat daar ook meisjes zijn! En goed verzorgd zien ze eruit!” verzekerde hij of hij er jaren gewoond had. „Hij zal je natuurlijk gaan vergelijken en...”

Eindelijk was de belangstelling er, en voor 100%.

„Ja, dát zal waar zijn!” vloog ze op. „Hij is toch zeker met mij getrouwd! Dan hoeft hij toch niet naar een ander te kijken!”

„Dacht je dat? Denk je soms dat hij niet gemerkt heeft dat 't bij jou maar sleur was? Dat kan het bij hem ook wel zijn! Misschien heeft hij wel gedacht: ik wou dat ze maar weg bleef, ik kan hier wel wat beters krijgen. Jij komt daar aan met een lichaam vol drank,” schoot hij nu pas goed van de ketting, „je ziet eruit als een verzopen kat, je doet niet anders dan aan de bar hangen en drinken met die...” Het bleef heel stil naast hem. Bouw ik nu op, of trap ik 't helemaal in puin? vroeg hij zich verschrikt af. Als ze hem aanvloog kon hij 't best begrijpen. Hij keek opzij. Tranen? Zijn hart werd warm van medelijden.

„Wat moet ik dan doen?” kwam er eindelijk kleintjes.

„Dat beroerde stel opscheppers ontlopen, Greetje, je weet zelf wel dat het jouw soort niet is, breek daar radicaal mee als je leven met Huib je nog iets waard is. Zit niet zo met je schouders te draaien!” viel hij weer uit, veel harder dan hij bedoelde.

Ze keek verschrikt op. „Dat doe ik altijd!”

„Dan láát je 't nu verder. Wat je te doen hebt? Op tijd naar bed, geen druppel alcohol meer, zwemmen, deksport en Engels spreken. Er is een aardig Engels vrouwtje, ook pas getrouwd, ik zal je met haar in contact brengen. En ga naar de kapper en laat die manen eraf halen, 't is geen gezicht en dan in die hitte.”

Haar hand ging naar haar hoofd. „Maar dat vond iedereen bij ons zo mooi! Huib ook! 't Is toch zeker zonde van mijn haar!”

„Je moet 't zelf weten. Je komt in een ander land, in een andere omgeving, en als je daar geen rekening mee houdt, blijf je er buiten staan. Huib vindt het heus niet leuk als je eruit ziet of je zó uit de klei komt. En trek ook iets anders aan. Die jurken...”

„Ik heb ze allemaal zelf gemaakt,” zei ze beledigd, „dat zullen die Engelsen me heus niet nadoen.”

Hij verbeet met moeite een grijns. „Dat denk ik ook niet! Maar luister nou naar mijn raad,” ging hij veel zachter verder, „en ga in Kaapstad wat behoorlijke spullen kopen als je al je geld tenminste niet opgemaakt hebt. Een rok en een truitje,” deed hij maar een greep in de lucht, „je ziet er tien jaar jonger uit ook,” had hij eindelijk het schot in de roos. ’t Was een pak van zijn hart; waar had hij in vredesnaam het geduld vandaan gehaald om dit hele sermoen ten einde te brengen? Maar nu was het raak. Kleren, de kapper, er tien jaar jonger uitzien... „En een paar doodgewone, stòmgewone,” dichte hij nog maar wat aan, „zonnejurken. Eenvoudig, Greetje, vergeet dat niet! En pumps met platte hakken. Daar komt die Engelse aan, loop niet weg of ik kijk je nooit meer aan.”

Of hij er iets mee bereikt had? Daar ging ze met dat Engelse vrouwtje, een rood hoofd van verlegenheid, stamelend en kwaad. Jurken kopen in Kaapstad had ze best gewild, maar dan met die Hollandse van haar tafel, dat had net zo goed gekund. Nou ja, verder moest ze het dan zelf maar weten, er was tenminste iets gaan dagen in dat manenhoofd. Erg zachtzinnig had hij haar niet aangepakt, de ergernis had hem dan ook tot in zijn wenkbrauwen gezeten. Een huwelijk op een dergelijke grondslag! Ze zou overigens de enige niet zijn! Maar als je naar een ander werelddeel ging, werd er nog wel meer van je eenheid verwacht dan in je eigen land. Of was hij alleen maar een zwaartillende idealist met zijn hoofd in de wolken? Hij met zijn romantische zwerftocht op zoek naar een gesluisde droom? En tóch! Morgen Kaapstad. Het begin van Zuid-Afrika... Klaartje...

Zijn hart vloog het tegemoet de volgende morgen toen hij in alle vroegte aan het dek kwam. De grote witte vleugels van de albatrossen, die om de boot heen deinden onder een strakke blauwe hemel, als welkomstherauten van het nieuwe land. En daar, heel in de verte, heel wazig nog, de donkere schaduw van de Tafelberg.

Doodstil stond hij daar, wéér had hij het fantastische verlangen naar een eigen schip waarop hij heel alleen dit kon beleven: deze toverachtig mooie aankomst. Hij hield zijn adem in van verrukking. Blauw en wazig, en o wat prachtig! Die gordel van licht om de haven... Alles om hem heen verdween in het niet, zijn ogen brandden, zijn hart joeg met snelle slagen het bloed door hem heen. Dit land... Dit wijde mooie land... Klaartje... De overweldigende heerlijkheid van alles...

V

„Het Nederlandse consulaat?” vroeg hij zodra alle formaliteiten achter de rug waren en hij de hoge brug afgestommeld was. Hij had alle tijd gehad om de boten in de haven te bekijken, de negers die aan het lossen waren, de mensen op de kade die ongeduldig wachtten tot ze op de boot mochten. De weg naar het consulaat was een heel uitgebreide

en ingewikkelde geschiedenis, maar hij vond het tenslotte toch, na alle verkeerde straten ingelopen te zijn die maar mogelijk waren, want hij had net zoveel oriëntatievermogen als een parkiet. Het was net gesloten! Je moest maar pech hebben! Morgen ook dicht vanwege een of ander, ga je gang maar! Met die domper op zijn enthousiasme kon hij de stad ingaan. Hij kwam tenslotte bovenop de Tafelberg terecht als troost. Als die boot nu maar zo lang hier bleef liggen!

Twee dagen later was hij er zodra de deur openging. En daar stond hij dan. En hij had alleen maar het ellendige gevoel, dat alle romantiek vervlogen was, en er nu alleen maar een stortvloed van zakelijkheid bestond waar hij even groen tegenover stond als een jochie van twaalf.

„Het is heel moeilijk uit te leggen,” begon hij met een stem die voor rustig door moest gaan. „Een vriend uit Holland heeft me gevraagd, eens te informeren naar ... eh ... wacht, ik zal even kijken hoe de naam was.”

Als hij nu maar niet zo'n rood hoofd gekregen had, maar nu was het van het begin af aan al verdacht. „Ja, ik zie dat hij alleen maar de voornaam opgeschreven heeft ...”

Hij voelde het gegnuif om de idiote situatie. Van die vriend geloofde geen sterveling ook maar een woord.

„En die voornaam is?” vroeg een vriendelijke dame. „Is 't misschien een familielid van die meneer? Hoe is zijn naam? 't Is natuurlijk wel moeilijk, maar ...”

Ze wachtte tot hij de hele bundel papieren weer in zijn zak gepropt had, en eindelijk zijn hoofd weer in haar richting bracht.

„Ja ziet u ... er staat alleen maar ... alleen maar ...”

„Alleen maar?” herhaalde ze geduldig.

Hij raapte zijn laatste restje moed bij elkaar en keek naar een punt van de tafel.

„Klaartje,” zei hij haast onhoorbaar, en hij had een gevoel of hij haar voor de leeuwen gooide. Maar 't was eruit, hoe dan ook, en dat was in elk geval een noodzakelijke stap die hij toch niet ontlopen kon.

„Klaartje?” herhaalde ze met een stem die wel door het hele gebouw leek te loeien. „Anders niet? Ja, dat is wel een erg vaag gegeven. Weet u ook wanneer ze aangekomen is?”

„Nee ... in elk geval ... Ik denk juli of zo iets, 't kan ook eerder zijn.”

„Of later,” vulde de dame lakoniek aan, want ze vond het maar een rare kerel met al die smoesjes. Waarom zei hij niet ronduit wat hij wou? Als ze het geval reconstrueerde, kwam het hierop neer, dat die jongkerel die hier voor haar stond, een meisje zocht dat hij zeker eens hier of daar ontmoet had, en nu wou hij het Nederlandse consulaat ervoor spannen om zijn boontjes te doppen. Maar zolang hij niet een beetje ruiterlijker voor de dag kwam, had hij niet veel kans dat zij zich er druk voor zouden maken! „En de leeftijd? En was ze met haar familie, met haar ouders misschien?”

„Ik wéét 't allemaal niet!” zei hij wanhopig, „ik wou dat die vent het me nooit gevraagd had,” lanceerde hij een dikke leugen. „Ik ken 't hele kind niet, ik denk zo om de twintig, verder weet ik er niets van. Kunt u niet eens kijken of die voornaam...”

Ze draaide besluiteloos haar potlood rond.

„Ja . . . ik zal 't proberen, maar behalve dat het moeilijk is iemand te vinden waar we niets van weten dan de vóórnaam, is 't natuurlijk ook heel goed mogelijk dat ze niet ingeschreven is.”

„Niet... niet ingeschreven? Maar... maar ik dacht dat alle Hollanders...”

Als ze nog óóit aan die vriend gelooft had, dan was het nu toch wel helemaal afgelopen. Zó verschrikt zag je er niet uit als je alleen maar het meisje van een ander op ging sporen!

„Ik zal in elk geval eens even voor u kijken.”

Ze sloeg een register open en zette haar bril op. „Toch dit jaar?” vroeg ze nog even. Ja, dat was het enige waar hij vrij zeker van was. Opgelucht nam hij de stoel die ze hem aanwees en begon te wachten, geen oog had hij van de zoekende, nog steeds vriendelijke dame. Zijn hart sloeg met wilde slagen. Zou ze . . . zòu ze haar vinden?

„Hier . . . K . . . Nee, dat is een man. Klaas de Vries, 56 jaar. Dit . . . nee, niets. Er staan wel een paar meisjes bij, maar alleen Marie en Truus en Annie; niets wat maar in de verte op Klaartje lijkt,” vertelde ze hem zo vrolijk of ze niet zijn laatste beetje hoop in duigen sloeg. „Ik zal ook nog even bij vorig jaar... Nee, ook niet. Het enige wat we voor u kunnen doen, is een oproep plaatsen in het krantje, dat alle ingeschreven Hollanders ontvangen; misschien dat iemand u dan op het spoor kan brengen. Als u me dan even uw naam en adres geeft...”

Ze greep een blocnote, hij kwam gewoon in een paniekstemming. Zou hij daar zeker met huid en haar in dat krantje te kijk komen staan! Daan de Jager, die op zoek is naar een meisje, waarvan alleen bekend is dat ze Klaartje heet! Wie helpt deze ongelukkige idioot?

Hij transpireerde bij straaltjes, maar tenslotte kwam hij toch eindelijk de deur weer uit; het enige wat hem nog op de been hield, was het feit dat ze zijn naam niet uit hem gekregen hadden. Nee mevrouw, dank u heel hartelijk voor de moeite, maar verder wil ik u geen last bezorgen. Nee, in dat blaadje... Nee, ik zal weleens verder zien... ik zal die vriend schrijven of hij wat duidelijker gegevens wil sturen... Dank u wel mevrouw! Dag mevrouw! Dag mevrouw!

„Hebt u geen foto?” riep ze hem nog na toen hij al bijna op straat stond. Niet luisteren, niet luisteren! Pats, de deur dicht! Dat fotootje wou ze! Eer hij dat ooit aan iemand liet zien! Buiten viel een razende storm hem aan, hij beende er doorheen met lange woedende stappen, en het gevoel dat ze hem de grootste idioot van de aardbol vonden. En dat wàs hij ook! Ze lagen daar natuurlijk flauw! En waar zou hij voor de tweede keer het lef vandaan halen? Hij stond stil en veegde de

straaltjes van zijn voorhoofd. Maar als hij 't lef niet had, hoe moest hij het dan ooit te weten komen? Hij had hier tenslotte ook nog wel iets anders te doen dan voor gek alle Nederlandse consulaten af te lopen! Ze aanschrijven natuurlijk! Hèhè, hij zag weer licht! En als 't helemaal niet anders kon, dan toch maar 'n oproep in dat blaadje? En vragen of ze alsjeblijft zijn naam er niet bij wilden zetten? Aan een volgend consulaat dan, want hier zagen ze hem nooit meer! Ach oom Wessel, waar is je engel nu toch? Die vertrouwensman van Isaäc had het toch heel wat gemakkelijker! Of zou je alleen die geleide-engelen maar niet zien, omdat je tóch niet aan ze geloofde? Deed hij dat dan soms niet? Was vertrouwen niet precies hetzelfde soms?

Intussen kwam er geen meisje voorbij, of hij bekeek haar zo nauwkeurig, dat hij er wel met tien thuis had kunnen komen als hij gewild had. Maar natuurlijk geen Klaartje erbij! Daar hoefde hij ze eigenlijk niet eens zo van dichtbij voor te bekijken! Klaartje zou hij op een uur afstand herkennen, al was 't alleen maar aan het kloppen van zijn hart. Wat een geluk dat ze geen Marietje of Ansje heette, dan had hij er misschien wel vijftig gekregen om uit te zoeken! Eindelijk kon hij weer lachen, het was net op tijd, want om de hoek botste hij op tegen zijn twee hutgenoten. Ze sleepten hem onmiddellijk mee en eindelijk was hij dan zo ver, dat hij eens rustig de bezienswaardigheden van Kaapstad kon bekijken. Tot nu toe was hij niet verder gekomen dan de binnenkant van het Consulaat der Nederlanden.

VI

Als hij ooit ergens van opgekeken had, was het wel van die Hollandse Greet. Haar tafel was aan de andere kant van de zaal, maar na de lunch, toen hij net zijn doezelige hoofd tegen de dekstoel wou leggen, kwam ze aanzeilen. Eerst dacht hij dat het een nieuwe passagier was, maar opeens gingen zijn ogen wijd open. Greet! Hoe bestond het! Een strak grijs rokje, 'n heel goed streepjesbloesje, de manen eraf, 'n pump met platte hak, weinig lippenstift, hoe bestond het dat iemand zó veranderen kon! Met een verlegen lachje streek ze neer. „Hoe vind je me?”

Hij greep haar hand en zwengelde hem heen en weer. „Kind, 't is fantastisch!” Die Huib mocht hem wel dankbaar zijn dat hij zó zijn Greetje thuis kreeg! Al wat kaduuk is breng ik weer in z'n fatsoen, floot hij zachtjes tussen zijn tanden.

„Ik vind 't zelf ook enig!” bekende ze eerlijk. „En het was goed dat die Margo meegegaan was, anders hadden ze me weer van alles aange-smeerd, ik heb ook een zonnejurk en nóg 'n paar bloesjes.”

„Ja,” zei hij midden in het verhaal, „ze is aardig. En Engels gepraat?”

Ze schudde haar hoofd, vroeger zouden de manen in het rond gevlogen zijn, één van zijn ergernissen. „'t Valt niet mee, maar ze zegt dat ik het

wel gauw zal leren. Als je maar over je verlegenheid heen bent, zei ze, ik geloof tenminste dat ze dat bedoelde."

Hij lachte voluit. „Je hebt me zeker wel verwenst! Mooie tas is dat! Hoe dikwijls kijk je in de spiegel?"

„Eerlijk gezegd de hele dag! Ik sta er zelf versteld van, 't liefst zou ik al die andere kleren de zee in gooien, maar . . ."

„Waarom doe je 't dan niet?"

„Zó gek ben ik toch niet! Ik zal ze wel vermaken, ik weet nu wel wat me staat! Weet je wat ik nog meer gekocht heb?" Ze kleurde even. „Ik had zelf mijn trouwjapon gemaakt, we trouwen daar over in de kerk, gewoon hoor, geen sluier en zo, en ik trok hem nog even aan en ik vond 't opeens zo'n onbehouden ding, ik was er driemaal zo dik in als in die nieuwe kleren, en toen was er zo'n beeldige lange jurk in die winkel, van dat lichte reebruin, dat vindt Huib zo mooi, en zo slank stond hij, van die mooie gladde zij, ik kan hem later altijd voor avondjurk gebruiken. Die andere was groen, m'n moeder bracht de lap mee uit de stad en toen vond ik 't zo naar voor haar om te zeggen . . ." Daan zocht ijverig naar een sigaret. Zo ging dat dus nog in een ouwerwets gezin! Toch lief van haar om dat maar te slikken! Er zaten toch genoeg goede eigenschappen in dit hoofd, om die Huib geen al te grote strop te bezorgen.

Hij keek opzij. „Weet je wat je nu ook nog doen moet? Die oorbellen de zee in keilen. Draag ze in elk geval niet bij 'n bloesje."

Met één greep had ze ze eruit. „Dat zei Margo ook al, ik was 't nog vergeten, je merkt niet eens meer dat je . . . Zeg, ik heb een boek gekocht in Kaapstad, ik wou 't je geven als je tenminste . . ."

Hij grijsde. Die wonderlijke gewoonte van haar om haast geen enkele zin af te maken! Hij kreeg dus een beloning! Nog niet eens zo gek ook! Selection of English poetry. Zou hij dan toch weer zijn hart moeten verliezen aan gedichten? 'n Tijdlang had hij gedacht dat hij er te oud voor werd en te nuchter, ondanks alles wat hij aan romantiek in zijn hart had, en nu was het of er opeens iets terugkwam uit zijn jongensjaren, een vleug van klank en ritme, verduiveld aardig van haar, maar vooral aardig van Margo dat ze ook daar de leiding in genomen had!

In Port Elisabeth ging het jonge Engelse vrouwtje eraf. De blijdschap van die twee dat ze eindelijk samen waren! Hij zou het niet gauw vergeten! Hoe dat bij Greet gaan zou? Toen kwam East London, het enige wat hem daar interesseerde was het aquarium, de wonderlijkste vissen zag je er. En die foto van die zee-olifant! Zo'n beest scheen een aantal tonnen te wegen, je moest die omvang maar zien! Ze waren daar zo gek geweest om dat dier te vangen, er was een heel stuk zee voor hem afgezet, hij kon er gewoon rondzwemmen, kreeg zijn eigen voedsel, maar hij vertikte het om ook maar één hap te nemen. Zeventien dagen waren ze het aan blijven zien, alles geprobeerd maar

eindelijk moesten ze hem wel weer loslaten, anders had hij zich gewoon laten doodhonger. Regelrecht heimwee, net als een mens. Begrijp daar maar iets van met je stomme nuchtere hersens! Mijn jongere broeder het dier, zei Sint Franciscus, en hij was een wijs mens. Pas heel onderaan de foto stond het happy end, met een zucht van opluchting keerde hij het verhaal zijn rug toe en voelde hij de zon weer op zijn armen branden. Geen aantrekkelijke plaats voor een emigrant, een heel verschil met Kaapstad. En een consulaat? Hij moest er niet aan denken dat hij daar weer op het matje zou staan met zijn leugens. De steward had trouwens gezegd dat er geen was. Intussen kon hij geen voet aan wal zetten of hij staarde elk meisje weer aan tot ze hem wegkeken of lachten. Ben jij 't? Nee, je bent het niet. Wat 'n gaten, de steward zei dat alleen de havenbuurt zo gruwelijk was, ze konden hem voor de rest van zijn leven in een van die grote villa's opsluiten. Aldus de steward.

Hij grinnikte boven zijn pijp toen hij weer op zijn stoel lag. Nu de laatste etappe! In Kaapstad waren de meesten eraf gegaan, zijn hutgenoten ook, het waren nu meest vakantiegangers. Port-Elisabeth had hem toch nog iets goeds gebracht: 'n brief van Joseetje! In Kaapstad was er een van mams met alles wat hem maar kon interesseren, maar Joseetje had zo haar eigen nieuws. Met grote hanepoten en gelukkig ongecorrigeerd. Dat Wak de worst opgegeten had en dat Lien een *smeer* aan haar *puim* had. Hij zat in zijn eentje te schateren. De letters op hun kop, zonde dat ze het niet altijd kon blijven doen! En dat Job een gat in zijn hoofd gevallen was. Als gewoonlijk! kon je er wel bij zeggen. En dat mammie hem op de piano gezet had. Dat zou Job dan wel niet zijn, maar hijzelf in de vorm van dat afschuwelijke paskiekie, je werd nu eenmaal pas interessant als je zo ver weg was. En onderaan een rand rondjes, kusjes waren dat van de hele familie! En met heel grote letters haar naam eronder: Marie-Josee van Hemert. Hij greep meteen zijn vulpen en begon terug te schrijven, een brief voor haar alleen. Het verhaal van de zee-olifant erin, geïllustreerd en wel, mams zou het wel voorlezen, hij zag dat kleine ding al zitten op haar bankje bij de haard, haar hele gezichtje gespannen, haar ogen wijd open, af en toe een diepe zucht... Hij knipte even met zijn ogen. 'n Verdomd eind zat je toch van elkaar! Hoe ver het wel was, merkte je pas goed als je niets meer zag dan zee en lucht en het schuim van de boot, dagen lang niets anders dan dat. Vooral op de hoogte van Sint Helena had het hem gegrepen. Die grote, grote eenzaamheid.

En dan zat je daar als gewezen keizer met je ongebruikte hersens en je onnutte energie, al kon je dan ook niet anders verwachten, maar tragisch bleef het. Napoleon, Imperator Rex, met die lauwerkrans om zijn slapen zoals hij meestal afgebeeld werd. Een hard eind van een leven, het hardste wat ze hem hadden kunnen aandoen, hier ging je dat pas goed begrijpen.

Toen hij 's avonds met zijn pijp over de railing hing, overdacht hij het

nog eens weer. Sint Helena. Alleen je eigen ik tegenover de eenzaamheid. Misschien toch het beste wat ze hem hadden kunnen aandoen: deze kans om in het reine te komen met... ja, met God, een ander woord was er niet voor, al zocht je ook je leven lang. Het grote mysterie, dat niet woonde daar ergens boven de sterren, maar dat altijd om je heen was. God zegene je, mijn jongen, dat waren de laatste woorden van oom Wessel, en uit de mond van zo'n oude, stokoude vriend, hadden ze de plechtigheid van een Oud-Testamentische zegen teruggekregen. Hier, in deze ontzagwekkende wijldheid, was hij dat pas goed gaan begrijpen. Hij zou hem er altijd dankbaar voor blijven.

VII

„Klop me vroeg, trek me er desnoods met geweld uit,” zei hij toen hij hoorde dat ze de volgende morgen aan het eind van de reis zouden zijn. De steward stond om zes uur al aan zijn arm te trekken, 't kon nog wel uren duren, maar hij was er meteen uit. Door de patrijspoort zag hij heel in de verte een vaag silhouet. Zijn koffers waren al gepakt, zijn laatste spullen gooide hij in zijn handkoffer, het lijstje van Joseetje voorzichtig in een pyjamamouw, en Klaartje weer in het vakje van zijn portefeuille. Elk trekje en elk lijntje zat in zijn hart gegrift. Dat kleine glimlachje en dat tragische in haar ogen; een lieflijke droom in een sluier van mysterie... Een meisje dat je heel voorzichtig aan moest pakken, daar mocht hij wel aan denken, al zou hij 't helemaal niet vreemd vinden als ze hier op de kade stond en regelrecht in zijn armen vloog, daar hoorde ze immers thuis. Nou ja, dat was nou wel een heel plezierig fantasietje, maar hij was toch niet gek genoeg om te geloven dat zo iets gebeuren zou, in elk geval moest hij eerst maar eens voor zijn koffers zorgen. Fooien had hij al rondgestrooid of de miljoenen hem zomaar op zijn rug groeiden: de hutsteward, tafel-, dek-, bar-, salonstewards en nog wat kleiner spul, en nu ging hij zijn laatste uren, nou ja, laatste uren! alleen gebruiken om volop te genieten van deze aankomst. Toch was Kaapstad veel overweldigender geweest, dat silhouet van de Tafelberg was zoiets fascinerends, daar konden die torenflats van Durban niet tegenop, en dan ook dat het de eerste ontmoeting met Afrika was, en die geweldige albatrossen en het licht was daar zo prachtig, al woei het in Kaapstad zelf als de ziekte. In Durban was natuurlijk een consulaat! Ja, zou hij dan toch nog een keer al zijn moed en een heleboel leugens bij elkaar moeten grabbelen? Of eerst nog een keer op z'n goede gesternte vertrouwen dat hem, hij wist wel niet hoe, op een hoek van een straat misschien tegen haar aan zou laten botsen, op 'n even mysterieuze manier als hij dat kiekje gevonden had? In elk geval moest hij toch eerst door naar Maritzburg, 't zou best kunnen dat ze daar woonde. Zijn hard begon te rumoeren

als een stoomhamer bij dat plotselinge heldere idee. Oom Bart kwam hem van de boot halen, en van hem uit moest hij meteen door naar Johannesburg voor zijn werk, en tevens kon hij zich bij hen even oriënteren. Zoveel gebruiken die anders waren, je kon die dingen beter eerst vragen dan later een figuur slaan. Daar kwam het loodsbootje! Nu werd het menens! Iedereen was aan dek.

„Ha, Greetje! Nu is 't bijna geleden, hè?” Hij kreeg geen antwoord. Haar ogen strak naar de lijnen van de hoge flats hing ze naast hem over de railing. „Wat is er?” vroeg hij zacht.

„Ik ben zo zenuwachtig!” zei ze en hij kon het wel horen ook. „We hebben elkaar zo lang niet gezien... ik ben zo bang dat hij... dat hij misschien veranderd is...”

„Jij bent zeker veranderd!” deed hij zonder al te veel zwaarwichtigheid, en toch ernstig genoeg om te laten merken dat hij met haar meeleeft. „Je bent een heel ander mens geworden, niet?”

Ze knikte met tranen in haar ogen. „Margo is reuze-aardig geweest, ze heeft ook van alles verteld over haar en haar man, ik kon 't meeste wel verstaan, ik kijk er nu zelf ook wel anders tegenaan. For better and for worse, dat zei ze ook, weet jij wat dat precies is? Nog wat erbij ook.”

Hij knikte, even kwam een glimlach in zijn ogen. „In goede en kwade tijden zeggen wij. Tot de dood ons scheidt.”

„O!” zei ze zacht, en hij was zelf evengoed onder de indruk van die ernstige woorden, die zomaar onverwacht uit de lucht vielen.

„Kijk eens wat een mensen daar bij die punt!” kwam hij weer terug op zijn voeten. Haar hoofd ging de hoogte in, ze begon meteen te zwaaien hoewel niemand iets kon onderscheiden op die afstand.

„Huib!” gilte ze boven alles uit. „Huib! Ik zie 'm! Ik zie 'm! Die lange daar! Huib! Huib! Huib! Hier.” Eindelijk had hij haar. Twee armen vlogen de lucht in. Daan keek af en toe naar haar gezicht, al was hij zelf ook uit alle macht aan het zoeken. Nog geen oom Bart, en die zag je heus niet over het hoofd. Alles stooft nu naar de auto's en toen de boot langzaam langs de kade kwam glijden, stond het er opgepakt vol. „Tante Juul! Tante Juul! Hier!” gilte hij net zo hard als Greet straks. Wat duurde dat lang eer de mensen aan boord mochten! Moest je die arme Greet zien. Huib op 'n paar meter afstand op de wal, en wat kon je elkaar nu vertellen op die manier! Dat iedereen het goed maakte, en de groeten, en wat ben je bruin, verder kwam je niet, alleen dat je er doodgammel van werd, van weerskanten. Oom Bart was zo imponerend geworden, echt 'n man van betekenis. Tante Juul was niet veel veranderd, hij had haar nog gezien toen ze in Holland was, kort na de oorlog. Ze ontdekten kennissen, kon hij intussen weer even bij Greet gaan kijken. Die Huib leek toch wel erg enthousiast! Eén en al grijns van gelukzaligheid, wie doet je wat!

„Wat zie je er goed uit!” schalde zijn harde Hollandse geluid over de

hoofden heen. „Zo modern! Leuk, dat korte haar, ik had je haast niet herkend!”

Ze lachte tegen hem. Daan keek met een scherpe blik. Het was echt, dat lachje, 't was een pak van zijn hart. Een tikje verlegen, nog wat onwennig; blijkbaar maakte deze Huib een heel nieuwe verovering met zijn Afrikaanse zonnekleur, en zij dito met haar nieuwe verschijning. Ze zeiden niets meer, geen van tweeën, alleen maar met hun ogen. Dank zij Margo, volgens Greetje! Laat Margo er de eer maar van hebben! Het eerste stootje had hij haar in elk geval gegeven, en een harde ook! Dat wist ze trouwens wel, anders had ze dat boekje niet voor hem meegebracht. Als ze hem ooit ergens plezier mee had kunnen doen, was het dit wel. De prachtigste dingen had hij er in gevonden.

*O Swallow, Swallow, flying South,
Fly to her . . .
And tell her, tell her that I follow thee . . .*

ZUID - AFRIKA

I

„William, haal eerst even wat peterselie,” zei Rijk van 't Hoff gehaast, met één oog naar het grote elektrische fornuis dat tot het laatste plekje vol stond met pannen en schalen.

De Zoeloeboy gooide prompt alles neer wat hij in zijn handen had: het stuk zeep, de sleutel van zijn huisje, de emmer warm water bijna. Op zijn dunne zwarte benen holde hij het stenen trapje op dat tussen twee graswallen naar zijn eigen tuintje liep. Volgend jaar kwam er nog meer, had de nieuwe boss gezegd. „Zo genoeg, boss?”

Rijk knikte zonder om te zien. William had het hakbord al van de muur gehaald, hij lachte zachtjes. Nu begon het. Bik-bak, bik-bak met het grote mes, net zolang tot alle blaadjes fijn waren, 'n heel lange tijd niets anders dan het ritmische bik-bak met het hakmes. Rijk greep een pan en zette hem aan de zijkant.

„Voortmaken, William, zo is 't wel goed. Nu eerst wassen en verkleden.”

„Yes boss,” zei hij bedroefd. Geen bik-bak meer met het hakmes . . . Rijk lachte in zichzelf. Moest je dat gemopper horen. „Voortmaken! Five minutes!” hij stak vijf vingers in de lucht. „De vingers van één hand, denk eraan! Niet van allebei je handen!”

De soep was prima, hij proefde nog even. Eerst kijken of de tafels in orde waren, Jeremias was wel goed, maar het laatste oog hield hij toch zelf. Hij schoot zijn nette grijze colbertje aan, even een blik in het spiegeltje. Zijn haar werd dun, in dit felle licht zag je het nog beter

dan in Holland. Zou Klaartje nog boven zijn? „Klaartje!” riep hij onder aan de trap. „Kom je?”

„Nog één minuutje, vader! Even iets afmaken!”

„Niet te lang treuzelen!” riep hij terug.

„Nog even dit kleine stukje,” prevelde ze gehaast. De draad eruit, vervelend, waar was haar bril nu, zo kreeg ze hem er niet in. Als haar vader nu nog maar één minuutje... „Ja, vader!” Twee steekjes nog maar, de draad afwerken... „Ja vader!” Ze vloog op. Een kam door haar haar, handen wassen, 'n veegje poeder... „Vader, roep toch niet zo hard, ik kom immers al!”

Met één voet op de zwart stenen trap stond hij haar op te wachten. Zijn gezicht ontspande toen hij haar in een vaartje van boven zag komen, hij zwaaide kalmerend zijn arm. „Rustig aan!” zei hij, net of hij zelf niet de grootste rustverstoorder was.

„Kan 't nog eventjes, nog vijf minuutjes?”

Hij knikte. „Niet langer,” zei hij vaag toen ze de trap weer op rende. Haar magere, nerveuze gezichtje was bleek en gespannen, het was hem opeens opgevallen. Ze werkte hard, veel te hard, hijzelf trouwens ook, maar wat kon je er aan doen? Hij was al blij dat ze op deze manier hun hoofd boven water hielden. Die eerste maanden... hij zou ze niet gauw vergeten. Eerst de heerlijkheid van die zeereis, na lange jaren eindelijk weer eens een luxueuze omgeving, goed eten, beschaafd gezelschap, om maar niet eens te spreken van de prachtige reis zelf. En dat aankomen in Afrika, die kleuren, de tinten van de bergen, al die nieuwe indrukken... Zijn schetsboek liet hij geen ogenblik uit zijn bereik. Die eerste dagen hier, toen hij zo intens genoot van dit prachtige land, eindelijk weer eens een grote drukke stad ook... Toen hij nog alles verwachtte... En toen de desillusie... Dat er risico aan verbonden was, wist hij zelf het beste, maar dat het zó zou lopen... Zelfs geen schijntje van 'n kans om iets te verkopen. En toen hij teneinde raad toch maar vroeg om dat werk, dat ze hem beloofd hadden als het tegenliep, was er niet het kleinste gaatje waar ze hem in konden stoppen. Wat kon hij ook presteren? Wat wist hij van kantoorwerk, en dan hier waar alles op Engelse leest geschoeid was? Dat baantje in Holland in die kunsthandel, had niet veel meer om het lijf gehad dan rekeningen schrijven, hij verdiende er net genoeg mee om zijn kapitaaltje niet helemaal op te hoeven eten. Als je schilder was, was je nu eenmaal geen kantoorman, maar toen hij die emigratie in zijn kop kreeg, was het toch een safe idee dat hij daar altijd op terug kon vallen. Van de gouden bergen, die zijn neef hem voorgespiegeld had met zijn schilderijen in dit land, was wel nooit iets uitgekomen, maar dat hij geen plan had, ook maar een hand voor hem uit te steken, was wel een harde noot. Ik heb genoeg aan mijn eigen zorgen, je moet maar zien dat je je er door slaat, dat heb ik ook moeten doen. Keihard! En zo zaten ze daar in dat hotel-pensionnetje, boardinghouse

heette dat hier, dat zijn neef nog wel zo goed geweest was voor hem uit te zoeken, 37ste rangs, en toch vloog je beetje geld je zak uit. Het was natuurlijk ook onzinnig geweest om 1ste klas over te komen, maar die éne keer in zijn leven dat hij zo'n reis maakte, wou hij het dan ook behoorlijk doen. Spijt had hij er niet van, maar 't viel wel ontzettend af als je dan in zo'n armoedig ding kwam te zitten. Maar 't was maar voor kort; zodra hij op gang was, zochten ze behoorlijke kamers, een eigen huis misschien wel. Klaartje had er niets op gezegd, die kon zulke wijze ogen hebben, het leek soms wel of hij het kind was en zij de oudere. Toen begon hij elke dag de straat op te gaan, hij had toch goede dingen meegebracht, maar overal hetzelfde: geen belangstelling. Of ze boden een prijsje waar hij niet eens de verf en het doek van kon betalen, en dan overal dat Engels, waar hij maar zo'n schijntje van kende, en als ze alles driemaal moesten zeggen lag je er allang uit. Dat was ook zo'n tegenvaller, die taal! Je wist dan wel dat in dit deel van de Unie voornamelijk Engels gesproken werd, maar je hield toch nog vast aan je schoolbegrip: in Zuid-Afrika kun je overal met Hollands terecht. Ja, in Kaapstad en in Transvaal, maar hier in Natal was het Engels; 99%! Het personeel ook. Onder elkaar Zoeloes en tegen de blanken Engels; Hollands hadden ze nooit gehoord zelfs! Als Klaartje niet zo aangepakt had, hoorden ze nu allang bij het leger van 'arme blankies' het grote schrikbeeld: kapotte schoenen, vodden en drank, je moest ze maar zien, de arme sloebers. Waar ze woonden wist niemand, waar ze van leefden evenmin, vroeger waren er veel op avontuur uitgekomen, dat kon nu niet meer, je moest iemand hebben die garant bleef, dat was dan die lieve neef van hem, maar eer hij daar aan ging kloppen om steun, moest het toch ver met hem komen! Werk, dat was iets anders, maar bij hem gaan bedelen om geen arme blankie te hoeven worden, dat moest hij dan nog zien! Maar je moest toch verdienen! De opslag van hun verhuisboel moest betaald worden, het kon nog wel jaren duren voor ze iets bewoonbaars vonden, al waren 't maar een paar lege kamers. In dit ellendige boardinghouse moest je ook al vooruit betalen, geef ze eens ongelijk! Zijn meubelen verkopen? Wie gaf er een cent voor? Het was allemaal kostbaar antiek, maar wat hadden ze er hier voor verstand van? En tenslotte op de races het grootste gedeelte van zijn restantje geld ook nog verloren . . . De wanhoop en het zelfverwijt . . . Als hij Klaartje toen niet had gehad . . . En toen had ze zelf het heft in handen genomen. Van haar eigen werk had ze hier evenmin iets kwijt kunnen raken, al liep ze ook alle winkels af, en toen was ze fritten gaan bakken, hij wist er geen minachtender woord voor. Ja vader, je kunt zeggen wat je wilt, maar ik verdien er geld mee en dat is het enige wat er opaan komt. Op dit ogenblik was pas goed de wanhoop over hem heengeslagen. In een viswinkel, vis bakken en chips! Met een witte schort en een muts, ze rook een uur in de wind als ze thuiskwam, doodop in die warmte en

bij die bakhitte, maar stralend gelukkig om dat beetje geld, waar ze het net mee konden redden. En hij liep zelf maar winkel in winkel uit met zijn doeken. Eerst behandelden ze hem tenminste nog als heer, maar je wist niet hoe gauw je kleren eraan gingen als je de hele dag rondsjuwde. Je schoenen, je linnen, je hele verzorging. Het boardinghouse werd ook nog te duur, en bovendien werd 'hij ziek van dat beroerde eten. Ja, die maanden...

Met zijn handen op zijn rug stond hij naar buiten te staren door het open raam van de eetzaal. Vijf rustige minuten voor het eten opgedaan moest. Klaartje moest er dan ook zijn, waar bleef ze nu toch?

Klaartje had haastig haar werk weer opgenomen. Hier nog zo'n paar steekjes, dit kwam er zo op aan. Nu de draad... Ze rekte haar armen boven haar hoofd en schoof de naaiboel opzij. Dat zat er weer op voor vandaag. Twee minuten stilte, dat hielp zo goed als je moe was. Hier kon dat tenminste. In dat ellendige boardinghouse waar ze eerst waren, kreeg je er de kans niet voor, altijd geschreeuw en lawaai. Vader moest ook niet zo aan de trap staan roepen! Dat hij dat niet begreep! Echt nog een restje van dat leven daar. Met haar handen om haar knieën, haar ogen dicht, zag ze het weer voor zich. De zaligheid dat ze daar vandaan waren! Dat ze dit gevonden hadden leek nog altijd 'n wonder. Als je nou tòch buiten loopt, vader, had ze op een dag gezegd voor ze naar de fish-and-chips ging, kijk dan meteen eens uit naar iets anders, misschien vind je kamers, ik heb een paar adressen uit de krant, maar ik weet niet waar 't is.

„En hoe moet ik dat dan te weten komen?”

„Vragen!” zei ze ongeduldig toen ze hem alweer terug zag krabbelen. „Je moet er toch wát voor doen, vader!” viel ze wanhopig uit. 't Was snikheet, en dan weer in die bakhitte staan, en die andere meisjes, 't was allemaal zo erg of ze van een andere planeet kwam. Dat optimisme waarmee ze hierheen gegaan was, een koffer vol corsages die in Holland grif weggingen, maar hier kende ze geen adressen, bovendien waren die Engelsen zelf zo handig. Op den duur misschien, als ze hier de weg wist, het moest toch kunnen, want wat je hier zag was allemaal kitsch. Maar vertel ze dat maar eens, en dan in 't Engels! Dus greep ze wat ze krijgen kon: de bakkraam. Er stond een bordje voor het raam en ze kon meteen blijven. De eerste tijd kon je niet kieskeurig zijn, dat hoorde je altijd, je moest soms wel zes keer veranderen voor het goed was. Dat bakken... Verschrikkelijk was het, zo vies werd je of je zelf in de olie gedreven had, en die badkamer, als het je beurt was, was het warme water meestal op. En 'n rommel in dat boardinghouse! Een ruit kapot, de lamp aan een draad zonder kap, en dan dat eten! Al die zure bietenslaatjes en vispudding en pumpkin, walgelijk, dat aten ze hier zowat elke dag. Dat heerlijke leven op de boot! Als ze maar eens zelf een huis hadden, een paar kamers

desnoods, dan zou ze wel weer zien hoe prachtig dit land was en wat 'n heerlijk klimaat! Als ze maar weer eens een klein plekje had waar ze uit kon rusten van dat slopende bestaan, ergens buiten, waar ze adem kon halen in de stilte onder de sterren net als thuis, ze kon er zo wanhópig naar verlangen. En toen vond vader het Wonder. Met een levensgrote W. Het was wel weer net zo iets maar in de heuvels aan een zijweg, 't was er veel koeler, het had een groot stuk tuin en een schitterend uitzicht op de blauwe Indische Oceaan, niet meer en niet minder!! „Ik zal er kunnen werken!” was het eerste wat hij zei. „We kunnen er maandag al in! Eén kamer op zolder, dat wordt atelier en ik slaap er, en één 'n verdieping lager en veel groter, dat wordt zitkamer en jij kunt er op de bank slapen. Onze eigen mooie dingen erin, eindelijk weer!” Hij had werkelijk reusachtig zijn best gedaan, de eigenares sprak een beetje Frans ook, daardoor vlotte het aardig.

Eerst leek het niets te worden, de kamers waren gemeubeld, nou ja, gemeubeld! Het hele geval was noodlijdend, de eigenaar een paar jaar geleden gestorven en de weduwe er niet tegen opgewassen. Die twee kamers stonden al een tijd leeg, daarom gaf ze eindelijk toe, dan kwam er tenminste wat binnen. Die gammele bedden kon ze wel in 'n andere kamer erbij stoppen. „Ik heb er zo'n zin in!” zei hij jongensachtig. Hij was opeens weer levend, zijn ogen glansden. „En hoe duur?” vroeg ze ademloos. 't Viel erg mee, en als hij er werkelijk zou kunnen schilderen... „Met pension toch?” Hij greep naar zijn hoofd. „Dat zal toch wel! We moeten toch eten! Nou ja, dat zullen we wel zien!” Echt weer vader! Onpraktisch, 'n groot kind was hij, anders niet. En hoe moest het met haar werk? Zo'n eind met de bus, dat kostte ook geld! Enfin, dat zou ze dan wel weer zien, ze had het tenslotte zelf verzonnen. Als hij nu maar naar dat depot ging voor de meubels. „Dan moet ik de bus naar het strand hebben, hè?” Kon hij niet lopen, ze moest het zeggen al had ze het land. „O ja, ik heb natuurlijk niets te doen! Even dat eind lopen op mijn doorgesleten zolen!” Zo begon het weer, hopeloos!

„Ik zal die andere schoenen uit de koffer halen,” zei ze haastig. „Die witte kun je toch wel aandoen?”

Hij trok vol waardigheid zijn rug recht. „Geen enkele blanke loopt hier op witte schoenen. Dan declasséer je onmiddellijk.”

„Allright! Die goeie bruine dan maar. En zult u echt niet vergeten te vragen wat het verhuizen kost? Ik zal meteen opzeggen hier.”

„We hebben toch nog wat geld,” zei hij onwillig.

„Ja, maar daar moeten we wie weet hoelang mee toe. En we kunnen toch ook ziek worden, of . . . nou ja, van alles. Toe paps, gooi nou je geld niet weg, je treedt maar eens flink op.” Ze verdween meteen, 't was toch al laat. En haar baan... zo gauw mogelijk proberen daar iets anders te krijgen, dit kan ze trouwens niet lang meer volhouden en zeker niet als dat eind bussen er ook nog bijkwam. En als ze niets

vond, wat dan? Huishoudelijk werk? Daar namen ze geen blanke voor. Enfin, geen zorgen voor die tijd! Alleen maar genieten van het heerlijke vooruitzicht op een huis, al was 't niet veel meer dan één kamer. Voor één keer had hij een praktisch idee gehad: de Brits-Indiër die hier met groente kwam, gecharterd met zijn kar. Voor een schijntje deed hij het! „Hoeveel noemt hij 'n schijntje? Zowat voor niks? Maar je hebt toch zeker wel afgesproken?”

„Dat kun je toch niet doen! Dan zeggen ze: zoek maar een ander!”
't Was dus weer hetzelfde liedje. Onzakelijk en ... en idioot, ze kon er geen ander woord voor vinden. Zou hij dan eeuwig een kind blijven? Zo lang ze zich herinneren kon, had zij moeten zorgen, moeten pingelen, ze zou 't ook nu weer moeten doen. Bij het hek liep ze juist tegen hem aan. Hij grijsde breeduit. Voor haast niets deed hij het, ze kon het gerust aan hem overlaten. Eindelijk, na een heel gesprek in zijn eigen taal met zijn maat: Six. Shillings, zei ze bevend. Pounds! zei hij woedend. Voor twee pond kreeg ze het gedaan, ze schaamde zich voor haar eigen gehaaidheid. Ze ging nog even terug om het te vertellen, het was een pak van zijn hart. Vijf pond zou hij al een koopje hebben gevonden, dus drie gespaard, dan kon hij wel ...

„Niets!” sneed ze hardvochtig zijn lichtzinnige voornemens af nog voor ze wist wat het waren. Toen ze naar haar fritkraam holde, want het was nu ècht laat, begon de vreugde pas goed in haar door te dringen. Ver van de stad, boven in de heuvels, de blauwe Oceaan voor je uitgespreid ... 'De eenzame fontein' heette het, The lonely fountain, enig! Zou er echt een fontein zijn? Ze was zó benieuwd! Tien minuten te laat! Het was een gloeiend standje dat ze kon incasseren, ze moest op haar tong bijten om geen tranen in haar ogen te krijgen, ze was ook niets gewend! Haar eerste baan! Als ze aan haar tiende was, zou ze er wel tegen gehard zijn! Maar 't was immers toch haar laatste dag! Voor haar weer een ander!

Ze genoot van alle kanten toen ze de volgende morgen erheen ging om te kijken. Een beetje zielige indruk maakte die mevrouw. 'Mèddum' moest je zeggen volgens vader, maar je schreef gewoon Madam. Zorgelijk zag ze eruit, verschrikkelijk melancholiek, onverzorgd ook; een smoezelige jurk, maar de kamers waren verrukkelijk! Die op de eerste, laag en breed, klevend van 't vuil, maar dat kon je verwachten als 't zo'n tijd leeg stond. En vaders atelier, niet veel meer dan een stuk zolder, maar dat uitzicht, geen wonder dat hij er wèg van was! Ze stond daar voor het stoffige raam, ze keek naar de paarse jacaranda's tegen het grijs van de heuvels, in de verte de zee, het was allemaal zo prachtig, zo wonderbaarlijk mooi, waarom was haar hart dan zo zwaar als ze al die tijd, die tijd vol zorgen, niet gekend had? Die ruimte waar ze zó naar gesnakt had, en nu ze het bereikt had kwam het heimwee met golven op haar af, het heimwee van al die zorgelijke, zware weken. Ze slikte

krampachtig, haar handen om de stenen vensterbank. The lonely fountain . . . De fontein der eenzaamheid.

De prijs was zonder pension. Natuurlijk zonder pension, zei de eigenares verwonderd. En waar moet ik dan koken? Er was geen sprake van zelf koken. Met pension werd het . . . Nou ja, het was zowat dezelfde prijs als waar ze nu zaten. Allright! zei ze met een zucht, hoewel er in een hoek van de kamer een elektrisch comfoor stond, de vetspatten zaten nog op de muur. Daar zou ze nog weleens over praten als ze eenmaal hier zat. Wilt u, please, zorgen dat het maandag schoon is? vroeg ze zakelijk toen ze beneden kwam. Madam zat in haar kantoortje, haar zwaarmoedige ogen half gesloten, haar gezicht werd nog zorgelijker. Ze was zó sorry, maar dat kon onmogelijk. Ze had veel te weinig personeel, één van de boys was weggebleven, de girls hadden het veel te druk, en het was immers een immeuble . . .

„O,” zei Klaartje verslagen. Wat moest ze nu? Als ze een emmer en zo had, kon ze ’t zelf wel, maar het hunne zat nog in de opslag. „Mag ik het van u lenen?” vroeg ze smekend, en het leek of er iets van Madams zakelijkheid wegsmolt.

„Zelf? U zelf schoonmaken?” vroeg ze met een medelijdende blik naar het smalle gezichtje.

„Ja,” zei ze even zorgelijk als Madam. „Wat moet ik anders?”

Langzaam begon er iets te ontdooien in het starre masker tegenover haar; en ze hees zich uit haar stoel. „Daar staat alles. Vegers, emmers, doeken, zeep . . . Warm water is er in de badkamer.”

Klaartje gaf haar een dankbare glimlach, en Madam glimlachte terug, half verbaasd over haar eigen vriendelijkheid. Het was gelukkig pas negen uur. Als vader nu ook eens meegegaan was, maar die was nog niet op toen ze wegging, ’t was toch ook te gek! Ik bel ’m op, besloot ze. Vader, ik heb je nodig, vertelde ze haastig door de telefoon in het kantoortje, ’t is hier zo smerig als ’n stal, ik ga ’t schoonmaken maar ik kan ’t niet alleen, er is niemand om te helpen, nee, niemand. Geen boy, geen girl, niets! Over tien minuten gaat er een bus; toe, kom asjeblieft gauw! Het kan ontzettend leuk worden! zei ze nog gauw tot troost er achteraan en ze hing meteen op. How much? vroeg ze aan Madam.

Haar gezicht was nu helemaal ontdooid. You are from Holland? Ze stak een zachte, mollige hand uit en drukte die van Klaartje of ze hem nooit meer los zou laten. Ze had een Hollandse moeder gehad, een Belgische vader, op haar derde jaar waren ze hier gekomen, eerst spraken ze nog wel Hollands, of Vlaams, dat wist ze niet meer, maar later werd het allemaal Engels, ze was met een Engelsman getrouwd geweest, drie jaar geleden was hij . . . Klaartje vroeg niet verder. Ze was zelf even verrukt als Madam, al had die van haar Hollands niet veel meer onthouden dan ja en nee en ard-apelen. Maar ze was opeens niet meer zo eenzaam! De eerste die ze hier ontmoette

van Hollandse stam! Ze had net de ergste rommel eruit toen ze haar vader de stijgende weg op zag komen. Voor één keer was hij op zijn manier praktisch geweest: hij had zijn schilderbox meegebracht! Ze zwaaide een stofdoek uit het raam of ze zuster Anna van Blauwbaard was. 't Is me een eind met die zware box! was het eerste wat hij pufte toen hij boven kwam. Zo, 't ziet er al heel anders uit! Nou hè? zei ze tevreden vanuit de vensterbank waar ze de ramen stond te zemen. Als u nu even die rommel naar beneden brengt... Die mevrouw is zo aardig! Weet u dat ze van Hollandse afkomst is? Ja en nee en ard-apelen weet ze nog. Hij lachte. 't Gaf in elk geval 'n huiselijk gevoel. Ik mag alles van haar gebruiken, maar 't is zonder pension, vader, dat is een strop, hè? Het maakte niet de minste indruk. Hij was bezig zijn box uit te pakken en op de zwart stenen vloer te zetten. Zo begon het, zo was het altijd geweest, ze was niet eens verbaasd. Toen 's maandagsmorgens de wagen van de Indian de weg op kwam steunen, dreef ze bijna uit haar zonnejurk, maar dat mocht niet hinderen, er zou nog wel meer bijkomen. Heerlijk om alles terug te zien na die vreselijke kamers in dat boardinghouse, ze wist al precies hoe ze 't zou zetten. Vader mocht zijn hart ophalen aan zijn atelier. Madam had tòch 'n boy afgestaan om de zwart stenen vloer te wrijven, met schoensmeer deden ze dat! Ze zou het zelf nog wel eens overdoen, maar dan op een koele dag!

Als een bliksemsnelle film was het allemaal voorbij gedraaid in de paar minuten die ze nodig had om haar werk af te maken. Hoe ze alles erin gekregen hadden, ze begreep het nòg niet! Vader wou ook niets wegdoen, nog geen halfvergaan Persje of 'n zwaar gebarsten schaal. Het atelier stampvol, je kon geen voet verzetten of je viel over een koperen ketel of een vermoldde box. Om de andere dag sjouwde ze alles van z'n plaats, maar ze hield altijd iets over. Dàn die ronde tafel, dan die Louis XVI stoel of ze stond met 'n arm vol kameelzakken die ergens onder gelegen hadden. Ze zou aan Madam vragen of er wat op zolder kon, dit was geen doen en dan in die hitte, en 't was niet gezellig ook, bovendien moest ze hier slapen, koken zelfs, in 't begin. Madam had het eindelijk goed gevonden. Geen wonder dat de mensen hier zo sobertjes ingericht waren, dikwijls niet eens iets op de vloer! Verschrikkelijk ongezellig, maar ze begon er iets van te begrijpen, je schoonmaakzin kreeg wel een deuk als de druppeltjes om zes uur 's morgens al op je neus stonden! En nog steeds geen baan! Het kleine beetje geld dat al maar slonk en slonk... En vader vol fantastische plannen over was hij hier voor mooie dingen zou maken... Met de ellendigste inzinkingen die steeds vaker terugkwamen... Elke avond zat ze op de rand van de fontein waar het huis naar genoemd was, een heel oude, verdroogde bak, alleen als het regende stond er wat water in, je zag hem haast niet, hij lag in een afgelegen hoekje van de tuin, en die was zo uitgestrekt. De fontein der eenzaamheid, ze wist nu goed

wat dat betekende: Honderd namen kon ze hem wel geven: de verdorde fontein, de verborgen fontein, de fontein der wanhoop... Het bestaan van arme blankies, dat steeds vaker in haar dromen kwam spoken... Het jagen op een baantje, wàt het ook was... Tenslotte zou ze de vernederende stap moeten doen, terug naar de bakkraam, met die bussen erbij en wat bleef er dan van dat geld over... En vader die steeds stiller werd en uren voor zich uit kon kijken, zonder bewegen haast... Elke dag werd het hopelozener, ze dorst hem geen minuut meer alleen te laten... En eindelijk de crisis die meteen het begin was van de langzame stijging...

Het begon zó: op een ochtend een grote witte punt in haar keel en meteen een top van over de 39, of 104, zoals de dokter zei, die vader onmiddellijk opgebeld had, geld of geen geld, en die wou dadelijk penicilline in gaan spuiten, maar zoveel wist ze wel van de prijzen hier, dat ze met de grootste beslistheid weigerde. Ze werd tòch wel beter, een beetje langzamer misschien, en Madam was geweldig aardig geweest. Zelf kon ze niets eten, maar vader at beneden in het hotelletje voor een werkelijk schappelijk prijsje, een echt arme-blankies-maal voor een arme-blankies-prijsje, zei hij met een wrange glimlach; ze konden hier niet koken, hij wist niet wat die kok ermee uitvoerde enzovoort. Maar toen diezelfde zwarte kok een paar dagen later zijn halve duim er afsneed, alles in de steek liet en er halsoverkop vandoor ging, een uur voor het diner, zaten ze er toch maar mee! Het huis vol gasten en niemand die het over kon nemen. Madam haar handen vol met het toezicht op de boys en de tafels, op van zenuwen, en in de keuken stonden de pannen nog koud op het vuur of brandden aan.

Dit nu was het ogenblik dat hun toekomst bepaalde. Vader werd opeens actief, als een beer die uit een lange winterslaap komt. In één van zijn zeldzame ogenblikken van energie greep hij al zijn fut bij elkaar, en in plaats van zijn lichtelijk mislukt schilder talent boorde hij een veel minder mislukt tweede talent aan: hij was namelijk een hartstochtelijk kookliefhebber, zijn oude hobby, die hij in jaren niet had kunnen botvieren, omdat runderlapjes en kool nu niet bepaald inspirend werkten, maar toen hij nog geld had kon hij de heerlijkste rijsttafels maken, geraffineerde soepjes, hors d'oeuvre-schotels, hij had er net als meer mannen nu eenmaal de knobbel voor, en tenslotte rammelde hij zelf ook van de honger. Dus kostte het hem alleen maar even een goed gebruik van zijn hersens om van de klaarstaande pannen een behoorlijk maal in elkaar te zetten. Madam verrukt dat ze uit de nood was, de gasten verrukt omdat ze nog nooit zo goed gegeten hadden, en vader veranderd als een blad aan een boom. Daar begon het mee. De zwarte kok kwam niet terug, en Madam vroeg aarzelend of hij haar uit de nood wou helpen tot ze een ander had. Dat gesprek met Madam, hij had er niet veel van verteld, maar ze had er wel uit begrepen dat hij zijn kaarten open en eerlijk op tafel gelegd had. Hij

wou het dolgraag blijven doen en Madam wou ook niets liever. Maar het salaris . . . Veel kon het bedrijfje niet dragen. Als hij nu eens begon met gesloten beurzen: vrij wonen plus voeding plus de service van het huis, voor zijn dochter ook, dat sprak vanzelf, later konden ze dan wel verder zien. Ze zag hem nòg naar haar bed komen die avond: doodmoe, maar met nieuwe energie en moed. Zijn slappe rug recht, een man die regelrecht geconfronteerd was met de naakte armoe, en nu eindelijk, voor het eerst in zijn leven, rekening ging houden met de harde werkelijkheid. En zo werd Rijk van 't Hoff, die ééns een grote naam als schilder dacht te verwerven, dan opperkok van het kleine hotel-pension The lonely fountain.

Intussen baadden ze zich nog lang niet in weelde, al was 't een heerlijkheid dat ze niets meer hoefden te betalen. Het hotelletje was en bleef derderangs, nog meer door verwaarlozing dan door ouderdom. Kapotte ruiten in de slaapkamer, baden en wasbakken verstopt, deuren die niet sloten, enfin, hetzelfde gammele geval als waar ze vandaan kwamen. Ongemerkt liet ze een paar druppels olie op de sloten vallen, met een lange haaknaald prikte ze kokhalzend verstopte wasbakken door, ze schroefde losse contacten vast en als de spiegel in de badkamer al te vol zat met spatten, wreef ze er een van de vodden langs die in een hoek lagen. Ze had tòch nog geen werk gevonden, al liep ze ook hardnekkig alle winkels af en ze zag die dingen nu eenmaal. 't Liefst zou ze de hele badkamer gezeepsopt hebben, maar begin daar maar eens aan in een land waar van een blanke niet verwacht werd dat hij een hand naar zulk werk uitstak. Het enige zou zijn dat die zwartjes zich doodlachten en rustig in de zon op hun gitaar gingen zitten spelen. Ze was nu weer beter, ze maakte maar weer poppen en corsages op hoop van zegen, en elke avond zat ze bij de fontein, de dierbare fontein was het nu al. Een hele sterrenhemel voor je alleen en stilte en ruimte, en een hond die zijn poot op je arm legde en zijn kop tegen je aan wreef. Toen begon dat met Madam. Ze wou haar iets vragen, maar geen Madam in het kantoortje. Ziek! zei de boy die de hall aan het polishen was. In bed, had de dokter gezegd. Dan morgen maar vragen, maar toen was ze er nòg niet, en toen werd het mis, want Madam mocht dan al apathisch zijn en zonder veel belangstelling in haar kwijnende bedrijfje . . . toen ze uitgeschakeld was, liep meteen alles in het honderd. De telefoon, nieuwe gasten, en vader vertoonde zich alleen maar als er iets te koken viel. Ze keek het nog een dag aan, maar toen klopte ze op de deur van de kamer die Grace, de zwarte girl, haar wees. Ze vond Madam in tranen, ze had een verschrikkelijke aanval van reumatiek, kon geen vin verroeren en zat in zak en as over haar bedrijfje. Ze had verschrikkelijk medelijden met dat dikke rolmopsje in dat slordige bed, en ze was blij dat ze eindelijk eens iets kon doen. Ze ruimde de kamer op, hing een paar jurken in de kast, riep Grace om de vloer te dweilen, en praatte intussen maar wat. Ze

gaf haar een poezewasje, nu haar haar nog. Goed omhoog, dat was veel frisser en 't stond haar twintig jaar jonger al kwam het grijs nu veel meer uit. Ze liet haar even in de handspiegel kijken, langzaam kwam een glimlach op het strakke, bedroefde gezichtje, ze glimlachte zelf van de weeromstuit. Kan ik nog iets anders voor u doen soms? Madam hilde van blijdschap. Als je dat zou willen . . . Zou ze de telefoon aan kunnen nemen? Een half uur later zat ze geïnstalleerd in het kantoortje, ze moest wel om de drie minuten gaan vragen, want ze wist er geen steek van, maar in elk geval kon ze alles opvangen van boodschappen en telefoontjes, al was 't verschrikkelijk moeilijk te verstaan. Dat gezicht van vader toen hij binnenkwam, hij was naar de stad geweest voor inkopen voor de keuken, hij was bijna langs haar gelopen zonder haar te zien. Hallo Mr. van 't Hoff! zei ze zachtjes en ze grijnsde tegen zijn verbouwereerde gezicht. Als Madam nu nog maar een paar dagen in bed blijft, dacht ze, al gunde ze haar alle goeds, dan zal ik die luie Grace en de boys en de hele mikmak eens leren wat Hollandse zindelijkheid is. En zo was dan het begin. Toen Madam beter was een week later, vroeg ze haar vader en haar op bezoek. In een keurige, smaakvolle, Europese kamer, zagen ze verrast, met goede etsen, hele meubels, en mooie kleden, alles nog van 'overseas'. Fijne dunne theekopjes, een piano, diepe stoelen, Madam zelf in een goedzittende schone jurk, rode lippen en haar haar nog steeds van haar oren weg, al was ze nu ineens grijs, wat haar geweldig flatteerde. Een heerlijkheid om na al die maanden weer eens in een goed verzorgde omgeving ontvangen te worden door een gemetamorfoseerde châtelaine, zoals vader het later poëtisch uitdrukte, en hij was zelf nu ook weer de charmante schilder, die ze zich van een enkele keer in Holland herinnerde als hij vrienden uit zijn goede dagen op bezoek had. Zo ver was het dus nu. Madam zat weer zelf in het kantoortje, Grace en de boys ontdoken de Hollandse zindelijkheid waar ze maar konden, maar het resultaat van de nieuw ontstane vriendschap was, dat paps het erkende opperhoofd van de keuken bleef en zij de rechterhand van Madam werd. Madam stelde het zelf voor die avond. Salaris kon ze nog niet betalen, dat besprak ze met haar ook, net zoals ze het de vorige keer met vader gedaan had, maar ze wou hen een winstaandeel geven, behalve dan wat ze al hadden: de kamers, het eten, de was, de service, in één woord: de hele basis van hun bestaan. Ik heb vertrouwen in u, had ze gezegd, ik hoop dat u het in mij ook wilt hebben, en ik geloof dat wij drieën met elkaar . . .

„Had je dat ooit gedacht, vader?” vroeg ze toen ze boven nog wat napraatten, „dat we op deze manier door Afrika zouden zeilen?”

Zijn hand lag op de tafel, zijn gezicht stond rustiger dan het in tijden was geweest. „Ik had heel andere idealen toen ik hier kwam,” zei hij langzaam, „maar ik heb nu voor het eerst wat ik mijn hele leven gemist heb: een vaste basis in mijn bestaan.”

„Ja!” zei ze gespannen, want ze voelde dat hij nog meer op zijn hart had, maar wat hij verder zei was toch een grote verrassing.

„Want,” zei hij, „nu weet ik ook dat ik eindelijk zal kunnen werken. Mijn eigenlijke werk.”

„Schilderen?” vroeg ze ademloos, want dan werd het weer mis, dan liet hij alles weer versloffen.

Ze kreeg geen antwoord. Hij staarde naar het grote doek boven de bank. Een schilderij van twintig jaar geleden, wilde eenden boven de Loosdrechtse plassen, zijn beste werk had hij het altijd genoemd.

Langzaam liep hij erheen, met zijn handen in zijn zakken stond hij het op te nemen, onbeweeglijk. Eindelijk keerde hij zich om.

„Misschien...” zei hij, en ze zag zijn gezicht zoals ze het nooit gekend had. Voor het eerst 'n man die een doel had, dat begreep ze pas veel later. „Hier dit!” zei hij, en hij maakte een gebaar dat alles omvatte: het vervallen hotelletje, de grote lap grond die erbij hoorde, „dit is mijn doel! Ik wil dit opbouwen. En ik geloof dat ik het kan.”

Ze vloog op. „Ja vader!” Nog precies op tijd voor tafel! Hoe was het mogelijk dat je in zo'n paar minuten zo'n stuk van je leven aan je voorbij kon zien trekken! Net als in een droom! „Ja vader! Ik ben er al!”

In een ren was ze beneden. De eerste gasten zaten al. Ze schoof haastig het kantoortje in, haar stoel naar de kant van de eetzaal, daar kwamen de extra's al! Bubbeltjeswater voor Mr. Mac, een grapefruit voor de ma van Wendy, motto slanke lijn, bier voor die twee Amerikanen, hoe heetten ze ook weer? Wilson. Een hele fles Kaapse wijn voor Mrs. Golder, denk aan uw blood-pressure, Mrs. Golder! Vader zou toch wel aan de birthday-cake van Miss Tiller gedacht hebben? Waar zat ze? Aan één tafel met Mr. Anderson, dat werd nog wel wat! Twee koteletten extra voor Mr. James en zijn vrouw, ze knikten tegen elkaar, ze schenen het eten heerlijk te vinden, de gewone reactie van nieuwelingen! Wat was ze moe! En straks weer geen trek natuurlijk door al die etensluchtjes. Die Engelse dominee zat nog wat onwennig te kijken, volgende week kwam zijn vrouw ook, met vier dochtertjes, leuk! Hij was overgeplaatst, maar ze hadden nog geen huis. Wat stond William daar te doen? O, er had er een de halve juskom over zich heen gekregen! Nooit mee bemoeien, had Madam gezegd. Nu het dessert nog, en dan gingen vader en zij zelf aan tafel, dan weer verder aan die corsages, en dan eindelijk, voor ze naar bed ging, de heerlijkheid van elke avond, die de zorgen, de hitte en de moeheid van de dag van je afstreek als een liefkozende hand: de fontein onder de sterren.

Zo ver was het dus gekomen met hun bestaan nu ze een goed half jaar in Afrika waren. Een paar van zijn schilderijen hingen in de eetzaal, ze voeren er allebei wel bij, de schilderijen en het huis. Rijk oogstte de belangstelling die hij zijn leven lang gemist had, maar verkopen deed hij evenmin wat als toen ze nog in zijn atelier hingen. De vaste gasten van The lonely fountain hadden geen geld, en als ze eens naar de prijs vroegen en hoorden wat zo'n doekje op moest brengen, trokken ze een lang gezicht en zeiden dat ze er eerst nog eens over denken moesten.

Klaartje had zich er allang bij neergelegd dat het zo blijven zou tot in lengte van dagen, ze zette nu ook de nachtmerrie van de fish-an-chips maar van zich af, ze had genoeg te doen in de zo lang verwaarloosde hotel-huishouding, en Madam genoot van de vrijheid om eens naar de stad te gaan, wat ze in tijden niet gedurfd had, omdat ze nog altijd de schrik had van die éne keer, kort na de dood van haar man, toen het bedrijfje kwijnender was dan ooit: een familie van zes personen, die onderdak zocht voor een half jaar, en dat uilskuiken van een Jeremias (het woord was van Madam) die alleen maar verteld had dat er niemand thuis was: Master dead, Misses very, very sad... Ja, was het dan een wonder als de mensen op de vlucht gingen? Vandaag was het Klaartjes gloriëdag: er had een Franse familie opgebeld, twee volwassenen en twee grote jongens. Ze kwamen een uur later kijken, ze had ze de twee duurste kamers laten zien die al een paar weken leeg stonden. Ze waren schoongemaakt op z'n Hollands, gauw een grote bos bougainvilles uit de tuin er in, de indruk was dan ook overweldigend, wie weet wat ze ook al voor narigheid gezien hadden! De prijs? Ze aarzelde. Zo iets regelde Madam altijd zelf. Naar omstandigheden, noemde ze dat. Madam kwam op het ogenblik. Ze stapte uit haar Fiatje, zelfs Klaartje stond paf, al was ze al iets gewend de laatste tijd: een nieuwe jurk, witte schoentjes met hoge hakken, een nieuwe permanent, een gezellige lichte boodschappentas, een arm vol bloemen... Als ze deze thuiskomst ingestudeerd had, had het niet méér in kunnen slaan. Binnen vijf minuten was het voor elkaar. Madam stralend en verjongd, en Klaartje alleen maar stralend, met een heel Pond als extraatje voor het succes.

Donderdag had ze haar vrije dag. Ze had geluk, ze kon meerijden met de oude heer Mac, hij had er nog een paar namen bij, maar die gebruikte niemand ooit. Wat een heerlijke dag! Niet overmatig warm ook, echt een enige dag om eens naar de stad te gaan, in hoe lang was ze er niet geweest! „Waar wilt u eruit?” vroeg hij toen ze Weststreet inreden. Drie rijen dik de auto's, heerlijk gezellig!

„Waar u wilt! Ik ga echt voor mijn plezier eens wat rondlopen!”

„Zaterdag ook naar de races?”

Ze lachte. „Nee, ik ben veel te bang voor mijn laatste shillings!”

„Of u gelijk hebt! Als je er eenmaal aan begint is het mis!”

„Dus u gaat er ook niet heen?”

Hij wreef mistroostig zijn kin. „Als ik 't eerlijk zeggen moet, ik zou dolgraag gaan, maar...” Het licht ging op rood, hij keerde zijn gerimpelde gezicht naar haar toe, ze zag zijn ogen samentrekken achter zijn brilleglazen. „Als ik u alleen maar vertel, dat ik vroeger aan de Hillcrestroad woonde, dat ik vier auto's had en elke zomer naar Engeland ging, dat mijn vrouw de mooiste juwelen had van heel Natal...” Ze hield haar adem in. En nu een goedkoop kamertje in hun hotelletje, en 'n oud gammel karretje... „Toch niet...”

„Ja, enkel en alleen door de races. Het is net zo'n hartstocht als de speelbank. Blijf er vandaan kind, dat is de beste raad die ik je geven kan. Hier kun je eruit als je wilt.”

„Dank u!” zei ze zacht, „voor het meerijden.” En voor de raad, had ze willen zeggen, al had ze die helemaal niet nodig. Heerlijk was het op straat. Goed verzorgd zagen ze er allemaal uit, al trokken ze ook de gekste dingen aan. Gebloemde strandjurken bij zwart suède schoenen met hoge hakken! Maar goed opgemaakt, en dat haar zo keurig als het bij haar nooit wou zitten. Zalig om zo in de vroegte langs die overdekte trottoirs te slenteren. En hier was haar Fish-and-chipsstraatje! Toch even langs gaan! Daar stonden ze nog in die hete walm, het leek nu nog erger dan toen zij er inzat. 't Zat er al weer vol, en dat op zo'n dag! In Holland zat je nu op een terrasje, maar dat kenden ze hier niet. 99% van de vrouwen zat nu in een van de warenhuizen met tea and cakes, 's morgens om tien uur! Het zou lang duren eer ze daaraan gewend was! Bij Mrs. Phillips, de buurvrouw was ze een keer geweest voor een tea-party, 'n stuk of zes vrouwen die handwerkten voor een of ander duister doel, ook al 's morgens om tien uur met thee en tórens van taarten. Ze waren vriendelijk genoeg, maar zo Engels als het maar kon, en al wist ze zich er nu ook wel mee te redden, zo goed als je eigen taal leerde je het nooit, juist die gezellige dingen waar je om lachen kon. Dus bleef het bij een stijf gesprekje: Hoe bevalt het u hier? En wat kon je anders zeggen dan: very nice country! Prachtige natuur, heerlijk klimaat, en dat was de waarheid, maar intussen kromp je hart in elkaar van verlangen naar een Hollandse hei en de wind door de bossen, naar een mistige decemberdag zelfs, alles beter dan dat eeuwige groen en die eeuwig strakblauwe lucht en die eeuwige vriendelijkheid van mensen waar je zo ver vanaf stond of ze van de maan gevallen waren. Madam toch eigenlijk ook, al was ze aardig. Als er maar eens een Hollands kind was waar ze plezier mee kon hebben om al die eigenaardigheden! Dàt was 't! Dat ze nooit meer lachen kon! Met wie zou ze hier moeten lachen? Zo'n kamer ook; in elke hoek een stoel, een visitebankje en een theetafel waar ze altijd maar kleden voor borduurden. Die Mrs. Phillips deed trouwens wel ander werk, ze smockte kinderjurkjes voor een winkel, en veel getrouwde vrouwen

deden zo iets, daarom was het voor haar als vreemde ook zo hopeloos, dat terrein was natuurlijk grondig afgegraasd, en als je dan geen enkele connectie had . . . Toch ging ze 't vandaag eens proberen. Stampvol was het hier, overal theedrinkende vrouwen, maar nergens een aardig kleedje op de tafeltjes, zo nuchter of je op een boerendorp zat. Had ze maar een sigaret! Koffie met een roomhoorn, 't was niet veel bijzonders, iedereen bakte dan ook thuis. En nu op de handel af! Misschien vond ze iemand die erin trapte. Achter het buffet stond een grijze dame, ze moest er toch zijn om te betalen. Voor de Brits-Indiër met zijn flatteuze witte cabaretmutsje schuin op zijn zwarte haren liet ze een tickie achter, drie pennies was dat. De grijze dame wist ook geen adres, ze riep er een ander bij, en eindelijk was Klaartje erachter. Kantoren in dat en dat flatgebouw, hier vlakbij. Hier, deze passage moest ze zijn, een hele rij bordjes: flat 75 moest ze hebben, 7e etage. En nu maar net doen of ze het heel gewoon vond, of niet haar hart onder in haar schoenen zat en haar keel dicht van angst. 't Moet! stond ze tegen zichzelf te prevelen toen ze op het knopje drukte. Denk aan de ponden en shillings die je gaat verdienen, bijt je tanden op elkaar en wees geen lafaard. Nu stond ze opeens voor nr. 75. Prr! deed het belletje.

„Very nice indeed!” zei de mijnheer van flat 75 beleefd toen hij alles goed bekeken had: de Hollandse poppen, de colliers, de babyvestjes, „very nice indeed, but . . .” Het kwam er natuurlijk weer op neer dat elke Engelse zo iets evengoed zelf kon. En beter! voelde ze duidelijk. En die corsages, vond hij die dan niet ontzettend aardig? Very nice indeed, maar ook dāt konden ze beter. „Maar wat is dat?” schoot hij opeens uit, en in zijn gezicht, dat van verveling anderhalf maal zo lang geworden was, begon iets levends te komen. „Wat bedoelt u?” vroeg ze. „Dit!” en hij trok met een ruk iets omhoog dat op de bodem van de mand lag. Haar hoofd tolde. Dat oude vod! Een keukenschortje van rood katoen met een wit ruitje met een brede rand witte en gele kruisjes, 't was vershoten en hing nog maar aan elkaar, het lag altijd op de bodem van de mand. „Dit!” zei hij nogeens en hij haalde het uit elkaar en bekeek het of het 'n creatie van Dior was. „Hoeveel yards?” Hij trok een maatband uit zijn zak, prevelde 'n heel rijtje onverstaanbare getallen, twelvé dozens verstond ze, 't zou toch niet waar zijn, ze stond te trillen van schrik. 't Was waar! Twaalf dozijn van die schortjes! Wanneer klaar? Haar hoofd tolde. Als ze de hele dag doorwerkte, misschien twee per dag en dan nog de tijd eraf voor het hotel . . . „Levering binnen de maand!” zei hij en hij vertelde er meteen bij hoeveel ze ervoor kreeg. Meer dan ze ooit met haar poppen en corsages verdiend had, maar al ging hij op zijn hoofd staan, ze zag geen kans in één maand 144 schorten te maken. Als het nu alleen stikwerk was, maar dat handwerk! „Als u nu zegt: vier maanden!” zei ze aarzelend en ze rekende het hem voor. Nee, dan moest hij een andere werkster zoeken, een atelier misschien. „Van mijn ontwerp!” zei

ze verontwaardigd, maar omdat ze het Engelse woord niet kon vinden in haar woede, begreep hij het tòch niet.

„Ik koop dus uw project,” zei hij zakelijk.

„No!” zei ze, toen ze hoorde wat ze ervoor kreeg. „Ik neem de leverantie aan.”

Toen ze met de lift de diepte in suisde, kon ze alleen maar proberen, haar trillende handen stil te krijgen. 144 schorten! De grondstof kreeg ze die middag nog per expresse thuisbezorgd. Mrs. Phillips! was haar enige gedachte. Elf uur was het, nog anderhalf uur voor de bus ging. Op goed geluk hield ze een dame aan die ze weleens langs had zien komen. Natúúrlijk mocht ze een lift. The lonely fountain? Ze hadden er een keer gegeten, een hele tijd geleden. Was dat niet . . . Halfweg bleef ze steken. Dat nep-hotelletje, vulde Klaartje zelf maar in stilte aan, maar omdat de reputatie van The lonely fountain op het spel stond, vertelde ze meteen maar alles! van paps die schilder-kok was, en dat het eten er nu reusachtig goed was . . . Ze voelde de twijfel eerst, daarna de stijgende belangstelling, eindelijk het enthousiasme: we komen eens gauw! Voldaan stapte ze uit bij de hoek. Of ze kwamen, moest ze nog zien, maar in elk geval had ze reclame gemaakt! Half twaalf! Mrs. Phillips wuifde vanuit haar porch. Klaartje stapte meteen maar over het draad tussen de tuinen en vertelde. En Mrs Phillips een plezier! Twelve dozens of aprons! Dear! Dear! Maar ze liet haar niet in de steek. „We starten onmiddellijk!” zei ze en ze schoof énergiek haar stoel weg. „Jij hebt je day-off, my husband komt niet thuis for lunch . . .”

„Maar het goed is er nog niet!” kermde Klaartje die de baal katoen al voor haar ogen zag draaien, maar ze luisterde niet eens.

„Ik bel intussen my friends op, en jij haalt de naaimachine en zet hem naast de mijne. Jij knipt en wij stikken ze in elkaar. Drie dagen, alles recht . . .”

„No!” kermde Klaartje, „er zitten banden aan en een zak zit erop!”

„Dan vraag ik er nog een bij, my mother heeft een elektrische.”

En ze zou meteen de calculatie maken, zoveel per uur . . . Als ik hier dadelijk niet flauw lig, dacht Klaartje . . . Dat je dat nu niet eens eventjes in het Hollands kon zeggen! Een schat was ze, en ze scheen het nog leuk te vinden ook! De rol was er al om twaalf uur, ze konden de Zoeloeboy net opvangen. Om vijf over twee reed een stokoud autootje binnen. „My mother!” juichte Mrs. Phillips, en ze laadde een klein oud dametje uit, een grote vuurrode zonnehoed op haar grijze krulletjes, een bloemetjesjurk met een wit gebreid vestje erover al was het bij de 90°. Mrs. Phillips haalde de elektrische naaimachine van de achterbank en toen kwamen ze van alle kanten, de hele handwerkkrans. Klaartje was de uitgesproken heldin van het feest. Dear! Dear! Ze betastten en bekeken het oude schortje. Doodgemakkelijk! Ze pasten het aan, vonden het flatteus. Met tien waren ze nu. Honderdvijftig waren er uitgekomen, elk vijftien. Twintig dagen, de weekends eraf gerekend,

ruim een dag voor een schort. En dan misschien twelvé dozens van een andere kleur! Het was net een sprookje. En de machines gonsden maar terwijl ze het borduurkatoen verdeelden, ieder nam er vast 'n paar mee, de zakken stikten ze er later wel op. Intussen had Mrs. Phillips de berekening klaar. Zóveel kregen ze per schort, alle hoofden knikten zakelijk. De drie stiksters zóveel, dan bleef er nog zó- en zóveel over voor Miss Ventóff, zoals ze haar naam verminkten, die de directrice, ontwerpster en gangmaakster was. Stop! Punt.

Klaartje kon het nog maar niet in één minuut verwerken. Als 't waar was . . . een dikke spaarpot . . . In een paar jaar misschien genoeg om terug te gaan! En vader? Die scheen wonder boven wonder veel beter te aarden. Hij werkte zich steeds meer in, schilderen deed hij haast niet meer, het leek wel of hij . . . ze dorst het haast niet te zeggen, maar het was soms echt of hij blij was dat hij eraf was. Van zijn pose als artiest, van zijn wisselvallige dagindeling, van zijn vrijheid waar hij tòch geen raad mee wist, van de onzekerheid van zijn bestaan natuurlijk in de eerste plaats. Elke avond zat hij in kookboeken te snuffelen of Engels te studeren of in het kantoortje de boeken bij te houden. Madam leefde helemaal op nu ze niet meer in haar zielige eentje voor alle zorgen stond. Dat hij zó zou veranderen! Stipt op tijd voor zijn werk, hield zich aan zijn afspraken, hoe bestond het! „Volgende maand een andere kleur,” zei Mrs. Phillips. „Laat je thee niet koud worden!”

Klaartje knipte de draad af en zette even haar gedachten opzij. „Als we zo doorwerken, zijn we over veertien dagen al klaar! Stel je voor dat hij werkelijk weer zo'n lading wil hebben! Vader vond het zo enig, hij had zo'n plezier toen ik vertelde dat al die dames wilden helpen. En uw moeder met haar naaimachine . . .”

Mrs. Phillips vond het heel gewoon, ze had al zolang ze getrouwd was voor een winkel gewerkt, het kwam haar goed te pas, ze was juist door haar smockwerk heen. Veel getrouwde vrouwen hadden een baan, vooral als ze geen kleine kinderen hadden en in de stad woonden. Een kleine flat, wat moesten ze daar doen de hele dag? Als je een goede girl had en een cookboy . . . De kinderen? Daar zorgde de girl wel voor! Nol ze begon te lachen toen ze Klaartjes gezicht zag, heus, als ze goed zijn, zorgen ze ervoor of het hun eigen kind is. My husband wil het niet, alleen wat ik thuis kan doen, en ik kook ook altijd zelf en cakes en koekjes bakken. Delicious deze cake, vind je niet? Klaartje zat met grote moeite een homp cake te verslaan, ze knikte maar van ja, dat waren nu eenmaal de leugentjes waar je niet af kon. „No thank you, niet meer, nee heus niet! Ik moet weg, ik heb nog een massa te doen, al het linnengoed nakijken met Madam, dat was in zo lang niet gebeurd.”

Mrs. Phillips keek op. „Ja, 't is goed dat ze nu hulp heeft, het hele bedrijf zou eraan gegaan zijn, ze kon maar niet meer op gang komen, die man is ook al jaren ziek geweest. En ze is niet zo, dat ze zich veel

met andere mensen bemoeit, anders had ik haar graag eens willen helpen." Klaartje kon het begrijpen. Mrs. Phillips was Madams type niet, altijd rondom in de vriendinnen, en Madam hield er niet van, haar hart uit te storten voor iedereen. Hoelang kende ze haar nu zelf al, en nog nooit was ze haar een stap nader gekomen. Alles bleef aan de buitenkant: de vriendelijkheid, de waardering, de hele dagelijkse omgang, het was weleens moeilijk. „Ik ga!" ze vloog op. „Over die volgende twelwe dozens praten we nog wel!" Bij het draad rolde ze bijna over een van de jonge poesjes, met een kries van schrik haakte het zijn nagels in een boom, ze kon het niet eens in handen krijgen. Dan jij maar, Rex! Ze klopte de grote bouvier op zijn rug en hij holde achter haar aan, hij was blijkbaar ook niet verwend met liefkozingen! Ze vloog de trap op om haar werk weg te brengen. Madam kwam er net aan, de sleutels van de linnenkast rammelden al. „Yes Madam, ik kom!" Nieuwe zomen aan lakens, stopjes in tafellakens, 't was niet haar liefste werk, maar het hoorde er nu eenmaal bij. Dat stoppen kon ze wel doen als ze in het kantoortje zat, 's middags was het altijd stil.

III

Zo zat ze daar ook, toen die jonge Engelsman binnenkwam in zijn blauwe jasje. Een rode hybiscus, die hij van hun boom geplukt moest hebben, in zijn knoopsgat, hij zag ermee uit of hij regelrecht van een fuif kwam. Rossigblond en met sproeten als erwten en toch aantrekkelijk, zoals ze hier bij honderden rondliepen. Ze kon zich nu behoorlijk met haar Engels redden, tenminste als het over gewone dingen ging. „Eén persoon?" vroeg ze zakelijk. „En voor hoelang?"

Hij grijsde. May be for weeks, may be for some days. Met pension? May be! zei hij weer en hij lachte. Ze bladerde gewichtig in een willekeurig boek dat voor haar lag. Ze wist heus wel dat er nog vier leegstunden, maar als je al te verrukt deed, probeerden ze altijd een 'arrangement' te maken, en trok The lonely fountain aan het kortste eind. Enig werk vond ze het, met al die mensen praten, en nu de kamers schoon waren, echt schoon, vond ze het ook leuk om ze te laten zien. Het rook er naar zeep en boenwas, de ruiten heel, een eenvoudige papieren kap om de lamp, die maakte ze zelf, baden en wasbakken nooit meer verstopt, de boys in pakken zonder scheuren en vader een genie in Hollandse maaltijden, al moest hij terwille van de economie weleens meer water in de jus doen dan hij met zijn waardigheid overeen vond komen. Ze begonnen zelfs een klein beetje naam te maken als restaurant, hij was bezig dat zijzaaltje, dat de laatste jaren nooit meer gebruikt was, ervoor in te richten met Jeremias. Wie weet wat daar in de toekomst nog uit groeien kon! Als iets eenmaal opnam in dit land, kon 't soms opeens een vlucht nemen die je haast niet bij kon houden. Een stuk aanbouwen kon altijd, grond was er genoeg,

vader fantaseerde er weleens over als ze nog laat samen boven zaten met een long drink, zo gemakkelijk nam je die woorden over. Vader een hotelgenie, en zij een schortengenie, miljonairs voor ze het wisten! Dit alles in een rutsch door haar hoofd terwijl ze de nieuwe gast te woord stond. Hij wou graag de kamers zien. „All right!” zei ze opgelucht, en ze liep mee de zwart stenen trap op. Eerst de duurste maar. Een gezellige ondiepe kamer met gedempt licht door de zonneschermen, één van vaders tekeningen aan de muur, de kamer beviel hem uitstekend. Maar de prijs niet! zei hij en hij grijsde. De volgende ook niet, de derde evenmin; als hij nu de vierde maar nam... Veel bijzonders was 't niet. Een bed, een kast, een tafel en een stoel meer kon hij ook niet verwachten voor die prijs. All right! en het was voor elkaar. Ze riep William voor zijn koffer, maar hij was al halfweg de trap. Dat was er een die geen noten op zijn zang had. Misschien had vader nog iets voor die kale muur. Hij schreef zijn naam in. James Brown, genaamd Jimmy, mompelde hij zonder op te kijken. Geboren de 17de... dat was de vogende week! Als hij er dan nog was, kreeg hij de gewone verrassing: een bloemetje bij zijn ontbijt, een plaatje van Happy birthday, een feestcake als dessert... De allergeodkoopste kamer, de driestuiverskamer noemde vader het, maar die of de miljonairssuite van de eerste, op hun verjaardag waren alle gasten gelijk. Het idee was van vader. Overgenomen van de boot, maar 't was enig zo leuk als iedereen het vond, vooral eenzame mensen. Die oude Mrs. Golder had gewoon tranen in haar ogen toen ze hem kwam bedanken. De eerste keer na veertien jaar, toen was haar man gestorven. Na die tijd... niemand meer die eraan dacht. Thank you só much!!! Waren er deze week nog meer? Ja, Wendy van nr. 20. Acht werd ze, dat kleine ding mocht heus wel eens verwend worden met die vervelende ma die altijd uit was. Een klein pakje bij haar bordje, waarom eigenlijk niet? Het was het enige kind op het ogenblik, met tien zou je er niet aan kunnen beginnen. Je geld vloog tòch al je zak uit of het herfstblaadjes waren, zo van een Hollandse berk in het najaar...

Haar handen rustten op het gestopte tafellaken in het warme kantoortje. Van die dunne gouden blaadjes die door de lucht dwarrelden boven de hei... Als je daaraan dacht, zat je meteen weer tot aan je hals in het heimwee, als een slang kronkelde het zich om je heen tot je geen adem meer kon halen. Niet verder denken, waar was ze ook weer mee bezig? O ja, die kleine Wendy. Ze zou een popje voor haar maken, zoals ze ze bij dozijnen aan de Hollandse winkels verkocht had. Jammer dat ze er hier nog geen afzet voor had. Misschien als ze eens vaste voet had bij die schortenmeneer. Ze maakte veel liever dat soort dingen dan die bête kruissteekjes. Daar kwam die Mr. Brown de trap af racen, hij ging er meteen vandoor in z'n rammelende karretje. Hij floot, 't beviel hem toch zeker wel.

Vader was al dezelfde avond dikke vrienden met hem toen hij zijn

enthousiasme uitgalmde over het goede eten. Hij zong in de badkamer, floot op alle uren van de dag en de nacht, racete de trappen op en af om vergeten sleutels, verloor handdoeken in het zwembad. Madam ratelde in een stortvloed van woorden alles af wat ze tegen hem had, maar een uur later kwam hij terug met een grote bos halfbezwijkende bloemen van de markt, en alles was vergeten en vergeven. Zo was deze Jimmy Brown.

„Zin om mee te gaan naar de races?” vroeg hij de eerste zaterdag de beste. Ze zat juist verdiept in de berekening van alles wat hij zoek gemaakt had, in die paar dagen. Ze zette haastig haar leesbril af en keek verward op. Nee, onmogelijk! Ze had alleen donderdags vrij, verzetten ging niet en zéker niet naar de zaterdag. I am só sorry! zei ze met precies zo'n uithaaltje als Mrs. Phillips. Of ze dan een andere keer kon? Vanavond? Er was een film, een lovestory . . . Màrvellous! Ze zuchtte diep. Een film, en nog wel een goede! Ze had er eigenlijk erg veel zin in.

„Vanavond ook niet! We krijgen tien mensen for dinner, en de tafel moet extra mooi versierd worden.” Hij zeurde net zo lang tot hij een afspraak had. Donderdag dan. Eten in de stad, dan naar een film of dansen of allebei. „Afgesproken!” maakte ze er een eind aan, en ze bukte weer naar de rekening. Enig zou 't zijn. Ze was nog nergens geweest behalve een middag in de baiescoop, zoals ze het hier uitspraken. Maar dat gezicht van vader toen ze 't hem vertelde! Uitgaan met de gasten van het hotel, hij was er zo vierkant tegen als een degelijke Hollander in een vreemd land maar zijn kon. „Maar vader, waaròm dan toch niet?” Begon dat nu hier ook al weer? Wanhopig zocht ze naar argumenten. Moest dit nu weer hetzelfde worden als in Holland? In elke man gevaar zien? Te idioot om te geloven, en toch was het letterlijk waar. Elk vriendje dadelijk vol wantrouwen bekijken, zo was het toen al en het was steeds erger geworden en nergens anders om, dan dat hij als de dood was dat ze op een dag zou trouwen en hem in de steek laten! Nors en onhebbelijk tegen haar kennissen, geen wonder dat ze het op het laatst vertikten om bij haar huis aan te komen, het tekende zijn hele wonderlijke opvatting. En als hij niet in zijn hart zo'n beste vader was, al was hij dan ook zo egoïstisch als hij groot was, dan zou ze het niet uitgehouden hebben, die onzinnige tirannie. En natuurlijk, als er een bij geweest was waar ze om gegeven had, had ze het ook niet zo stoïcijns van zich af laten glijden. Maar nu het hier wéér begon, en voor wat voor onschuldige uitgangetje, waar geen enkele vader al was hij nòg zo ouderwets, iets tegen kon hebben, nu werd het toch te gek! En wat er nog bijkwam: dat ze in dit halve jaar zoveel ouder geworden was of ze haar hele jeugd in Holland achtergelaten had. Je werd hier ook zoveel harder, ellendig was dat. „Hoor eens, vader,” zei ze resoluut, en ze nam een sigaret als houvast, „u weet zelf dat een meisje hier 's avonds niet

alleen uit kan gaan, en u kunt toch niet verlangen dat ik altijd in die dooie kamer zit."

Hij keek op; zijn gezicht stond ongerust, er scheen hem toch iets te gaan dagen. „Maar ik zal zelf weleens . . . Morgenavond kan ik me misschien wel vrijmaken . . . en anders kun je toch 's middags . . ."

Ze keek strak naar haar sigaret. „We willen in de stad gaan eten, misschien nog dansen ook. 't Is een heel behoorlijke vent, 't is toch doodgewoon dat je eens uitgaat als je twintig bent! Ik werk hard de hele week, je moet toch eens een keertje wat anders zien!" zei ze in wanhoop om het lijdelijk verzet dat ze alweer aan voelde komen.

„Natuurlijk! Natuurlijk!" gaf hij haastig toe, en hij trok zenuwachtig aan zijn pijp. „Maar kun je dan niet eens met Madam gaan, die gaat weleens met Mr. Mac mee. Als ik nu eens vraag of jij . . ."

Ze zuchtte. „Zou ú 't leuk vinden? Met Mac?"

„Ja, nou ja . . . maar kunnen jullie dan niet met 'n paar meer gaan? Zo heel alleen met zo'n kerel die je absoluut niet kent, wat weten wij van dit land, wat weet jij van zo'n wildvreemde? De goedkoopste kamer, een wrak van een autootje, wat doet hij, waar heeft hij z'n werk, waar komt hij vandaan?"

„En u kunt zo goed met hem opschieten!"

„Ja, voor een gewoon praatje, maar 't kan net zo goed de grootste oplichter zijn, weet jij er iets van? Mooi praten, dat kan hij, maar wat heb ik daar voor houvast aan?"

Ze voelde de moed in haar schoenen zinken. Vader had natuurlijk nog gelijk ook, maar voor dat probleem zat je hier nu eenmaal. Zou ze dan nóóit eens uit mogen? Ze was toch geen kind meer. „Vader, ik moet toch ééns mensen leren kennen! Je kunt je toch niet isoleren, dan wen je hier nooit! Ik ken geen mens, geen enkel meisje ook, of denk je soms dat ik in die bakkraam kennissen gekregen heb waar ik iets aan had? Naar de Hollandse vereniging gaan we nooit, ik weet wel dat we veel te ver weg zitten als je geen auto hebt, we hebben het nog niet kunnen doen ook omdat we elke cent om moesten keren, maar dat kan toch zo niet blijven, dan gaan we dood van eenzaamheid. Ik weet tòch soms al geen raad van heimwee," viel ze zo onbeheerst uit, dat hij verschrikt zijn stoel wegschoof, „laat me dan tenminste eens één avond ontspanning hebben!"

„En als die . . . hoe heet hij ook weer . . . Brown, wat is nou Brown, net zo iets als Jansen in Holland; als die nou verder met je aan wil pappen? Wat moet dat dan? We beginnen hier nu juist een beetje op gang te komen . . ."

Daar had je het weer! Hoe had ze de laatste weken kunnen denken dat hij nu toch eindelijk een man werd! Toch altijd nog hetzelfde grote kind dat op haar gesteund had van haar twaalfde jaar af. Daar zat hij, zo verslagen of ze op staande voet met die Jimmy Brown er vandoor zou gaan. Dat kleine, zorgelijke gezicht met dat hoge, mooie voorhoofd vol

diepe rimpels en het stugge donkere haar dat zo grijs geworden was de laatste tijd, ze hield eigenlijk zoveel van hem al bracht hij haar soms tot wanhoop met zijn overdreven bezorgdheid. Als ze nu maar weer niet hetzelfde antwoord gaf als altijd: dan ga ik maar niet. Ze had het te dikwijls gedaan om er nog verbaasd over te zijn. Altijd weer het medelijden met zijn verongelijkte, zijn doodongelukkige gezicht. 'n Groot kind, nu meer dan ooit, zoals hij daar zat met zijn schouders naar voren gebogen, zijn handen tussen zijn knieën bengelend. Hij zag zich natuurlijk al, alleen en verlaten in dit land dat hem nog zo vreemd was. Had hij dan toch boven zijn kracht geleefd de laatste weken? Dan toch maar weer toegeven, half uit medelijden, half uit gemakzucht? Tenslotte kon die hele Brown haar geen cent schelen, en wat had je aan zo'n avond als je er eerst 'n scène over had moeten maken? Opeens keek hij op. „Ga dan maar,” zei hij, met toch nog gauw een diepe zucht erbij. „Als je maar niet zo laat thuiskomt, je moet in de eerste plaats aan je werk denken.” „Goed, vader,” zei ze gelaten.

Klaartje had nooit geweten dat je in het Engels zo gemakkelijk flirten kon. Al die leuke korte uitdrukkingen, en hij was zo enig! Zoals hij daar naast haar zat, dubbel gevouwen in zijn oude karretje! En dat Italiaanse eethuisje, met kaarsen in lege wijnflessen, rieten stoelen en geruite tafellakens, en al die onbekende schotels, vader moest er eens heen gaan, hij zou precies weten wat er in zat. Dat kaarslicht overigens, veel te romantisch om een nuchtere kijk op de dingen te houden, nog afgezien van die betoverende wijn en heel de betoverende sfeer die er hing, en al die donkere Italianen met hun smachtende blikken. Hij begon zelf ook al smachtend te doen, 't zou haar 'n zorg zijn! Een zalige avond was het, heerlijk om zo eens alle zorgen in The lonely fountain achter te laten!

Enig was het, de hele avond! Een schat van een film, zo romantisch dat je wou dat je het zelf was, en die dansmuziek . . . The bleu tango! In de zevende hemel was ze! Maar 'n honger dat ze alweer had! Hij blijkbaar ook, op de terugweg stopte hij bij zo'n enig auto-restaurantje waar je een blad met allerlei heerlijkheden aan het portier gehaakt kreeg. Maar wat 'n geld kostte dat ook alweer! Wéér 'n pond! Als 't nu maar eens uit was!

„Je geeft veel te veel geld uit!” zei ze ongerust, ze was nog koel en zakelijk genoeg om het op te kunnen tellen. Hij lachte luchthartig.

„Allemaal van de races! En wat doet het ertoe? 't Was een denderende avond, 't was het waard! Wanneer gaan we weer?”

„Weer?” vroeg ze doezelig. Zo'n zalige avond kwam toch maar ééns in je leven voor?

„Volgende donderdag?” vroeg hij, met zijn hand op de hare.

„Je bent vreselijk lief, maar dat zal niet gaan!”

„Waarom niet?”

Waarom niet? Ze moest er even over denken. Ze was opeens zo onromantisch en koud als een Hollandse haring. Aanpappen! hoorde ze de stem van haar vader, en die hand die zo warm en zwaar op de hare lag . . . Aanpappen? Daar had ze nu net geen grein zin in, dan kreeg je dadelijk 'n gevoel of ze een strik om je hals gooiden, maar zeg dat maar eens op 'n manier, die niet onhebbelijk klonk na zo'n avond. Ze schoof voorzichtig zijn hand weg. „Hoor eens, Jimmy, ik heb 'n zalige avond gehad, maar je hebt een bende geld uitgegeven . . .”

„Daar hebben we 't al eens over gehad,” zei hij rustig en hij legde zijn hand weer op de hare. „Verdere bezwaren?”

„Je mag me gerust een raar kind vinden, maar ik ben verschrikkelijk onmaatschappelijk als je 't zo noemen kunt. Iets dat mooi is geweest moet je niet tot 'n alledaagsheid maken, evenmin als je elke dag asperges moet eten of . . . of . . .”

„Dat betekent dus,” zei hij kortaf, en nu nam hij zelf zijn hand weg, „dat je er genoeg van hebt. Please, spaar me je smoesjes.”

Nou ja, wat kon je dan doen? Je putte je natuurlijk uit in verontschuldigungen, en dat je dat er helemaal niet mee bedoeld had: ze had er genoeg van opeens, waarom wist ze zelf niet goed. En 't waren smoesjes die ze hem wijs had willen maken. Enfin, toen moest het natuurlijk afgekust worden, maar toen wist ze ook meteen, zo zeker als ze van iets in de wereld zeker was, dat ze niet meer met hem mee wou, nooit van haar leven meer. Haar vader stond als een schildwacht aan de deur toen ze inreden, of hij er de hele avond gestaan had.

„Good night!” zei ze toen ze naar binnen gingen. „Het was een heerlijke avond, hartelijk bedankt!”

Hij hield haar hand in de zijne, veel te lang. „Good night!” zei hij kalm, en hij bekeek aandachtig het donkere, expressieve gezichtje in het halve licht van de hal, „good night! Till tomorrow!”

Ze bleef nog tijden wakker toen ze eindelijk op haar gammele bank lag. Er was een veer kapot; anders sliep ze er wel door, maar nu hinderde het haar verschrikkelijk. Elke keer een prik in haar zij; omkeren, de prik in haar andere zij, en maar kraken, kraken en piepen als een oude zigeunerwagen. Dit was dus ook alweer voorbij. En toch had ze hem eerst zo aardig gevonden. Als ze 't eerlijk bekeek, was ze toch wel een beetje verliefd geweest, vooral bij dat kaarslicht. Maar dat het toch maar erg vluchtig was, had ze goed gemerkt toen hij, wat vader zo elegant noemde: aan wou pappen. En dat gekus . . . ze was weleens meer gekust, door 'n vriendje dat haar naar huis bracht, en dat had ze heus niet zo opgeblazen, in Holland was dat nog, maar deze . . . dat was zo anders. Op deze manier, zoals Jimmy, nee daar bedankte ze voor! Zo wou je alleen maar gekust worden door iemand waar je van hield, en niet door de eerste de beste vreemde kerel. Maar of ze ooit een man zou ontmoeten waar ze met haar hele hart van zou kunnen houden en

dan hier, waar je nooit iemand zag die er voor in aanmerking kwam? Eigenlijk zag ze nooit anders dan hele gezinnen, bezadigde pa's en ma's met een sliert spruiten. En natuurlijk vrouwen in alle afmetingen en leeftijden. Van die Amerikaanse Mrs. Golder met haar kleine grijze hoofdje, die de hele dag zat te slapen of te patiencen, via de Spaanse met het duistere verleden en de waarschijnlijk nog duisterder toekomst, tot de jonge typiste van de schrijver die daar dood-alleen in die grote villa op de heuvel woonde, toe. En wat deden ze hier met hun avonden? Na het eten rechtdoor naar bed, omdat je hier als vrouw alleen niet op straat kon, een beetje aan de radio draaien, zelf amuseerde ze zich weleens met zo'n Afrikaanse reclame- 'uitsaaiing', zo van Koop kreem, de beste kreem, in drie dagen heb jij een beeldschone vel. Luister lekker! kwam er dan nog achteraan! Of ze gingen uit verveling een plaatje draaien, of hengelen naar een 'date', zo heet hier een afspraakje of net zoals zij: kruissteekjes maken tot je ervan walgde, om er iets bij te verdienen, jaar in jaar uit. En intussen met hand en tand proberen je idealen vast te houden: wachten tot je de grote onbekende ontmoette, de man die voor je geschapen was. En als de eenzaamheid je te machtig werd, je troost zoeken bij dat plekje tuin onder de sterren, de fontein der verwachting zoals ze hem weleens optimistisch noemde. Of tot je, net als Dinny uit Maid in waiting van Galsworthy, tenslotte maar zwichtte voor de realiteit, en trouwde met een man die je een huis en een toekomst aan kon bieden. Zou ze daar zelf ook toe komen, later, om niet zo verloren meer te zijn in dit grote vreemde land? Die afstanden hier ook! De mensen in Holland hadden er geen idee van, dat kon je wel uit hun brieven opmaken. Als je in Afrika woonde, dachten ze dat je maar eens even dat hele werelddeel kon gaan bekijken! Zo van: je gaat zeker weleens naar Kaapstad, en ben je dáár al geweest en dáár en dáár en dan vergeten ze dat die afstanden even groot waren als van Amsterdam naar Turkije of op z'n minst naar Parijs, en dat je miljonair moest zijn met een grote auto en zeeën van tijd om daar allemaal heen te kunnen gaan. Tenslotte kwam het voor haast elke emigrant hier op neer, dat je iets zag van de stad en de naaste omgeving waar je terecht gekomen was, maar verder kwam je de eerste jaren niet, en zéker niet als je je hele bestaan nog op moest bouwen! Of je moest net kennissen hebben die je meenamen . . . Er was wel ontzettend veel te zien hier! Over 'n paar jaar misschien . . .

Jimmy exit, prikte ze drie dagen later met haar naald in de ruitjes van haar zoveelste schort. De gaatjes verdwenen meteen weer, er was ook geen enkele reden om dit vast te houden. De enige die er nog over tobdde, was Madam. Om de onbetaalde rekening. De tweede morgen na die dansavond: geen Jimmy aan het ontbijt. Ook niet op zijn kamer, zei William die eropuit gestuurd was om te kijken. De hele dag geen Jimmy, en toen Madam, die ongerust begon te worden, in zijn kast

keek geen speld meer! Geen pyjama, geen jasje en geen koffer! Alleen een onbetaalde rekening, gelukkig niet zo erg veel, maar het viel Madam, gedachtig aan de bloemen, toch tegen. Het ergste was, dat vader natuurlijk zei dat hij het wel gezegd had. Klaartje ging er maar niet op in. Voor haar was hij allang exit!

Dat wist ze dus alweer, en paps kon gerust zijn, ze had er meteen genoeg van voorlopig. Eerst maar eens zorgen dat die schorten afkwamen, het werd tenslotte toch nog haasten, een van de helpsters was ziek geworden, een tweede was op reis met haar man, een derde had telkens een andere uitvlucht om eraf te komen, 't werd hoog tijd dat ze er zelf eens achteraan ging. „Mrs. Phillips, hoeveel liggen er nu nog?” vroeg ze. Ze was weer zo'n ontzettende cake aan het bakken, ze kwam met haar handen vol bloem aan het keukenraam. „Wil je zelf maar even kijken?” vroeg ze met haar gewone opgewektheid, „ik denk nog een stuk of tien. Maar we hebben toch nog wel tijd?”

„Ik zou ze woensdag klaar hebben, dan kan ik er donderdag heen om af te rekenen. Ik zou 't leuk vinden als u meeding, kan kunnen we meteen over de volgende lading spreken.”

„Mja . . .” kwam er aarzelend, „ik weet niet . . . even mijn oven temperen . . . eerlijk gezegd geloof ik niet dat ze er zin in hebben. 't Is te eentonig, you know!” O! zei Klaartje beduusd, want ze dacht dat ze het allemaal heerlijk vonden om geld te verdienen, maar van die eentonigheid kon ze begrijpen. „Misschien . . .” ging Mrs. Phillips verder met haar handen in het deeg, „als je eens iets ander kon bedenken . . . iets dat meer opwekte . . .”

„Ja,” zei ze weer even aarzelend. Geen groene schorten dus, want als je van rood al in slaap viel, zou je 't van groen zéker doen. „Ik zal eens denken. Als u dan meegaat donderdag, u kunt het hem veel beter uitleggen dan ik. En gaat u dan met mij naar een film?”

Mrs. Phillips straalde. „I love it!” juichte ze, en Klaartje liep naar de porch om de rest van de schorten te tellen; al die zakken nog . . . Toen ze thuiskwam, riep Madam haar voor ze de trap opging.

„We hebben een Hollander!” riep ze zo verrukt of het een vogel was die ze gevangen had. „Hij heeft die dure kamer genomen! 'n Gentleman first class! Mr. Verhagen, from Holland.”

Het kon wel niet anders, of vader had lange gesprekken met hem. Het was een rustige man, tegen de dertig. Als hij nog langer bleef, moest hij hier zijn verjaardag vieren, al kon ze zich niet indenken dat hij verrukt zou zijn over de Happy birthdayplaat op zijn nuchtere maag! Toch was hij wel aardig, altijd even correct als hij aan het kantoortje kwam. Ze schrok zich dan ook dood, toen hij drie dagen later vroeg of hij het genoeg mocht hebben haar uit te nodigen voor enzovoort, het gewone programma van eten, film en dans. Dansen met die stijve Adrianus, overleefde je dat? Maar wat kon ze anders zeggen dan heel graag? Het bleek dat hij er al met paps over gesproken had, 't toppunt!

En vader had geen enkel bezwaar gemaakt! Wat haar betrof had hij nu gerust nee kunnen zeggen.

Veel minder avontuurlijk dan Jimmy, dat merkte ze de eerste minuut al. In een dure Plymouth naar een duur restaurant, toen naar 'n afgrijselijk vervelende film, en dat dansen leek nergens op, ze was blij dat hij aan de kant ging zitten, en bomen opzette over het verschil tussen Holland en Afrika. En of ze niet graag weer naar Holland zou willen? „Dolgraag!” had ze al bijna gezegd, maar opeens wist ze het niet meer. „Eerst wel, maar nu ik mijn werk heb... En wat moeten we in Holland? Vader vindt het geloof ik, wel goed hier, er zijn natuurlijk wel dingen...” Hij liet haar maar praten, hij zei niet veel. Wat een verschil met Jimmy, daar viel je van de éne lachstuip in de andere. Zonde dat hij zo aanhalig was, en dan er vandoor gaan zonder betalen. Voor zo iets hoefde je bij deze niet bang te zijn, dat wist ze wel voor 100%! Het kwam dan ook precies zo uit. Juffrouw Van 't Hoff bleef het en geen gezeur, vader kon tevreden zijn. Maar zaterdagochtend vroeg hij het alweer, en omdat Madam juist in het kantoortje kwam, kon ze moeilijk anders doen dan haar vrij geven die avond. Ze had haar wel iets kunnen doen van woede. Wéér uit met die man, ze vond het verschrikkelijk! Ze was er dan ook helemaal niet op verdacht dat het hem ernst was! Toen ze er eindelijk door een vluchtige opmerking van Madam iets van begon te begrijpen, was ze gewoon in paniek! Alleen aan het feit dat hij op reis moest, had ze het te danken dat ze even bij kon komen. De schorten waren af, dank zij de hulp van Madam die er een paar voor haar rekening genomen had. En zo laadde Mrs. Phillips donderdagochtend met uitbundig plezier de pakken in haar autootje, een afdankertje van haar man. In de stad zaten ze bijna klem tussen een bus en een vrachtauto. Klaartje deed haar ogen al dicht, maar omdat Mrs. Phillips het meer van het geluk dan van de wijsheid moest hebben, schoten ze er tussenuit zonder zelfs een krasje. Ze was nu toch zelf even onder de indruk. „Ik rij haast nooit in de stad,” zei ze, en ze vergat bijna het stoplicht, „maar ik kom er altijd weer heel uit. Hier zal ik parkeren, maar hoe krijgen we het naar dat kantoor?”

Klaartje wist wel iets. Elk drie tegelijk. Ik breng u naar de lift, u legt ze voor zijn deur en ik haal de rest. Toen ze met het laatste pak uit de lift kwam, vond ze Mrs. Phillips midden in een kring van mannen, en alles lachte. De zure mijnheer, die het versleten schortje uit haar mand getrokken had, inclusief. Ze werden in het kantoortje geloodst en ze begonnen te keuren. Alles was prachtig afgewerkt en gestreken, ze waren dan ook eerlijk genoeg om enige waarderende woorden te zeggen, Klaartje kleurde tot aan haar oren. En toen kwam Mrs. Phillips los, hoe dorst ze, ze wond ze gewoon om haar vinger, en dan in dat snelle Engels dat ze haast niet volgen kon! Het kwam erop neer, dat ze die lui vertelde, dat ze 'underpaid' waren. Ze haalde het lijstje uit haar tas en liet de werkuren zien. En nog zes stuks extra, die ze

evengoed achter had kunnen houden enzovoort, met zóveel geflirt en gevele, je moest het maar kunnen! Klaartje hoefde geen mond open te doen, ze zou het niet gekund hebben ook. Het resultaat was dat ze werkelijk twee pond meer kreeg, kennelijk omdat ze anders geen kans zagen, Mrs. Phillips weg te krijgen, en hun tijd nog meer waard was dan die twee pond. Maar toen ze over een volgende leverantie begon, al was ze helemaal niet zeker van de helpsters, was het uit met de pret. Eerst moesten ze zien of het succes had, elke Engelse vrouw kon dit namaken, het liedje dat ze al uit haar hoofd kende. Haar handen begonnen al te beven als ze aan al die kruisjes dacht, ze vond het dan ook alleen maar een opluchting dat ze nog geen bestelling kreeg. Ze zou er weleens op haar eentje heengaan en proberen wat van haar eigen werk kwijt te raken, 'n nieuwe model corsage, maar geen Mrs. Phillips mee!

Drie dagen lang nam ze geen naald in de handen, ze las weer eens een Hollands boek, maar het ergste was dat ze niet meer slapen kon, niet alleen van de kruissteekjes, maar ook van die Ad Verhagen, dat was gewoon haar nachtmerrie! Al die etentjes konden haar gestolen worden, en Doris Day en de hele boel. Alleen als er een gewone, gezellige vriend kwam, die niet dadelijk aan wou pappen en even weinig van dat gezeur moest hebben als zijzelf.

De gezellige vriend kwam werkelijk. Een Fransman, zijn Engels was even slecht als het hare, en hij vroeg haar alleen mee omdat hij 't saaï vond in zijn eentje, hij vond haar nogal safe met die grote bril waar hij haar het eerst mee zag al was 't dan niet lang. Hij praatte alleen maar over zijn bien-aimée die met de volgende boot kwam. Verschrikkelijk rustig en plezierig na al die emoties met Jim en Ad. Het duurde maar kort, hij moest verderop en nu had ze helemaal rust. Vanavond een diner voor tien personen. Goed dat ze geen afspraak had, ze moest de tafel versieren, vrije dag of niet, dat sprak vanzelf en ze deed het dolgraag. Een lage bak had ze als middenstuk, zeeblauw, Madam had hem voor haar opgeduikeld. Prachtig zou dat zijn bij dat rood van de pincettia's, die groeiden hier zomaar in de tuin, een hele heg was ervan!

„Heb je even tijd? Kom dan eerst vijf minuten zitten.”

„Graag!” zei Klaartje, hoewel ze thee om tien uur 's morgens nog steeds een straf vond. Maar dat zitje was heerlijk! Madam had een eigen grasveldje bij haar kamer, een hoge heg van bougainvilles er omheen, een Engelse tuinbank en een paar luie stoelen. Grace rolde de theewagen tot voor haar voeten, zette de cake-stand neer en verdween. Tórens van cake. Madam moest wijzer zijn met al die rolletjes. Klaartje legde haar benen languit en genoot. Een sigaret ook nog? Zalig! Ze praatten als vakmensen over het diner van 's avonds. Was het een Hollandse naam? Leuk! Vader had het niet verteld, hij was voor dag en dauw verdwenen om te schilderen, diner of niet, het was ook zijn

enige ontspanning. Er waren wat wolken, dan was er wat hij noemde 'Hollands licht' en moest hij eruit. Ze volgde met haar ogen een grote witte wolk. Niet de strakke hemel van elke dag, niet de loden grijsheid van de regentijd, je zou kunnen denken dat dadelijk een merel ging fluiten of de wielewaal, maar alles wat je hier zag was een mynah, die afgrijselijk kraste, snel en slordig een nest bouwde, al was 't op een afvoerpijp, wat grove takken en klaar was 't! Nou ja, niet kankeren op zo'n zorgeloze morgen! En ze vergat die fantastisch mooie witte reiger die altijd op de rand van de fontein kwam zitten! Ze zaten ook altijd op de rug van de koeien, daar pikten ze de teaks uit. Nee, dank u, Madam, no milk! Als je dat niet heel vlug zei, hadden ze de kop al halfvol melk geschonken, dat was nu eenmaal hun manier. Een stuk cake erbij als 'n heel maal, die bakte vader ook, hij was er een echte artiest in, net als in koken.

„Hello Mr. Ventöff!” riep Madam. Klaartje keek op van haar cake, achter de heg ging haar vader voorbij, Mr. Ventöff zoals Madam ook al hun naam verengelste. Hij groette keurig terug zoals de chef-kok betaamde, ze zat er in haar eentje om te grinniken. Nu moet ik naar m'n poincettia's, Madam, 't was heerlijk! Madam hoorde haar niet eens. „Mr. Ventöff, please, come in for morningtea!” Met schilderkist en al kwam hij het grasveldje op. Echt show, het miste dan ook zijn uitwerking niet. Hij bedankte voor cake, „hoewel ik weet hoe goed ze is!” zei hij met 'n brede grijns en Madam streek haar haar wat omhoog en lachte mee. Paps kòn charmant zijn als hij wou, dacht Klaartje peinzend, terwijl ze de bloemen in de bak zette. En Madam ook.

Klaartje bekeek de tafel met een goedkeurende blik. Prima in orde, dat rood van de poincettia's deed het prachtig tegen het wit van het damast. Madams eigen tafellakens, dat had paps van haar gedaan gekregen, maar alleen voor extra diners. Een rond kleed in het midden, echte kant leek het wel! Twee zilveren kandelaars, de plaatsen goed ruim, en alles in de puntjes, dat was hun grote reclame, behalve dan natuurlijk het eten zelf. Kwart over zeven, ze konden elk ogenblik komen. Om acht uur aan tafel, 't liep mooi uit elkaar, dan waren de vaste gasten klaar en kon hij zijn volle aandacht geven aan het diner. Razend benieuwd was ze, je stelde je er altijd zoveel van voor, vader ook, en dan viel het soms verschrikkelijk tegen. Laatst dat stel dat binnen kwam zeilen om over tien, twee echtparen die nog een heel diner wilden hebben, stomdronken en in 't platste Amsterdams. En vader als een pilaar, geen woord Hollands kende hij. „Shut up!” had hij woedend tegen haar gezegd toen ze gauw even om een hoekje wou kijken, zelfs dat niet in het Hollands! Een sandwich konden ze krijgen met sterke koffie, anders niet, en als 't ze niet beviel gingen ze maar door. Toen ze een half uur later wegrede, waren ze vrij nuchter, en

blijkbaar hevig geïmponeerd door zijn houding. Of hij ze ooit terug zou zien?

En nu die Hollandse tafel. Een oer-Hollandse naam die het besteld had, Madam had het aangenomen, telefonisch, het was dan ook alleen maar zijn eigen veronderstelling dat het Hollanders waren, maar dat wist je nooit, er waren hier nog zoveel van die namen. Een echt Hollands menu kregen ze in elk geval. Paling op toast, aspergesoep, al was 't nog uit blik, Hollandse biefstuk, die moest hij zelf fatsoeneren uit dat ruwe stuk koe, dat ze hier in de keuken smeten, en kleine doperwtjes, hij had eindelijk een kweekster ontdekt die ze verbouwde. Dat waren dingen waar je pas langzamerhand achter kwam, net als dat adres van die gerookte paling, een klein winkeltje in een zijstraat, maar druk dat die vent het had! Een leuke sport was dat! Als 't nu maar een behoorlijk stel mensen was, anders had hij er zó tabak van. Daarom wou hij Klaartje ook nooit in de eetzaal hebben als er zo iets was, al had ze dan ook nòg zo de pluim verdiend voor haar tafelversiering.

Wonderlijk dat hij op deze manier zijn bestemming gevonden had, Klaartje en hij allebei. Tenminste... Terwijl William de peterselie hakte, trommelde hij in gedachten het ritme mee op tafel. Klaartje... haar bestemming? Ze was er tevreden mee, maar zou het zo blijven? Voor hem was dit een sport, zo'n verlopen ding opwerken en uitbreiden tot 'n bloeiend bedrijf. Wonderlijk dat je zo iets pas in jezelf ontdekte als je halve leven voorbij was! De noodzaak, nou ja, maar je moest het toch maar kunnen ook! En er tegenaan lopen, zoals hij gedaan had! Twee, drie jaar ging er wel overheen voor ze wat konden sparen, en voor ze dan zoveel hadden voor de terugreis. Terug naar dat vaderland, dat elke dag mooier geleken had en dierbaarder toen hij nog langs de straat leurde met zijn doeken, op kapotte schoenen en in versleten kleren. Tòen had hij wel als verstekeling terug gewild, hoe goed hij ook wist dat het in Holland voor hem ook niets meer was. En nu? Holland week steeds verder terug. Koud was het er en nat, en hij kòn niet tegen de kou. Zou hij het er werkelijk nog zo heerlijk vinden, of was het maar een vasthouden aan de herinnering: zijn eerste huwelijksjaren, de tijd dat Nan nog thuis was en alles overstraald werd door haar glans? Toen woonden ze nog in dat grote huis, ze hadden nog geld, alles kon en als het niet kon deden ze het toch. Ze hadden een stoet van vrienden, het ging er vrolijk toe en zo royaal of er geen morgen bestond. En hoe was het de laatste jaren geweest? Triest en saai als hij het met hier vergeleek. Klaartje had ook geen vrolijke jeugd gehad, ze was toch een geweldig flink kind, nooit hem in de steek gelaten, zelfs in zijn zwartste buien niet, en dan wou hij haar hier ook alweer op elke uitgang beknibben! Madam had het hem ook al eens gezegd: Moet dat kind hier verdrogen? Met eenentwintig moet ze getrouwd zijn, in elk geval verloofd, anders is haar beste kans voorbij. Razend was hij geworden! Wat had ze zich ermee te bemoeien, al was ze dan ook honderdmaal

zijn directrice! Bij ons in Holland niet! had hij woedend gezegd, en Madam doodkalm: U vergeet één ding, Mr. Ventoff: u bent hier niet in Holland.

Een waarheid als een koe. Maar ze hòefde toch niet te trouwen, hij zou geen raad weten als ze hem in de steek liet, moest hij dat zeker nog aanmoedigen ook! Op een dag zou je zien dat het ernst werd, en wat moest hij hier dan dood-alleen? Maar ze zou het nooit doen, tegen zijn wil, wat zou hij zich dan nu al druk maken! Egoïst? Och kom, die romantische nonsens van die jonge kinderen! En als je dan zag wat er van overbleef... Was hij zelf niet als 'n gek op Nan afgestoven, had hij haar niet nagelopen tot ze eindelijk toegaf en hij dacht dat hij in de zevende hemel was? En wàs hij dat dan niet? Diep in gedachten trommelde hij maar steeds door, het ritme van William. Als hij eerlijk was: ja. En als ze niet met die zanglessen begonnen was, was het misschien nog wel zo. Driemaal per week die dure lessen en de hele dag toonladders tot hij er gèk van werd. Haar huis verwaarlozen, geen belangstelling meer voor iets anders, zelfs niet voor Klaartje, die toen nog maar zo'n klein ding was. Misschien had ze werkelijk wat kunnen bereiken, in elk geval dreef ze het door om met die gehaaide lerares op tournee te gaan. De kritieken waren niet slecht, misschien had hij er geen kijk op omdat hij er alleen de narigheid van had: een leeg huis, een ongezellige kamer... Alleen in de tijd dat ze thuis was leefde alles weer op. Dineetjes waar hij toen zijn hobby al op uitvierde, ze gaven handen vol geld uit, de bank had hem al een paar keer gewaarschuwd, maar Nan sloeg het luchthartig in de wind, hij zou eens zien als ze eenmaal beroemd was, enzovoort: er was geen speld tussen te krijgen. Tenslotte dreef ze het zelfs zo ver, dat ze op tournee ging naar Indië, weer met die lefmadam die hij haatte als de pest. Het eind was ontzettend: lange jaren van onzekerheid, en eindelijk het bericht van haar dood in een Jappenkamp. In de oorlog was het helemaal mis gegaan met zijn financiën. Hij had een huishoudster moeten nemen, handen vol geld kostte dat, het huis werd veel te duur, hij ruilde met een zomerhuisje in de buurt van Soeren, het grootste deel van zijn inboedel deed hij over. Dat schilderen van hem haalde ook niet veel uit, een enkele keer verkocht hij een stukje, maar het ging met een vaart naar beneden. De huishoudster had hem allang in de steek gelaten. Klaartje zei dat ze het zelf wel kon, ze was toen twaalf. Natuurlijk te gek om van te praten, zo'n klein ding, maar ze deed het, en gòed! Dat er van haar schoolwerk niet zo bar veel terecht kwam, merkte hij pas toen ze bleef zitten. Hij was er een beetje van geschrokken, maar het viel samen met het doodsbericht van Nan, dus vergat hij dat zitten blijven even gauw. De schok was toch nog verschrikkelijk, al had hij het verwacht. En zoals dat jonge kind toen zijn steun geweest was! Voor en na schooltijd voor alles zorgen, eindigen met hem lopen als hij het te kwaad kreeg, proberen hem weer aan het

werk te krijgen, het geld ook nog ... Hij had altijd nog dat ontroerende blaadje schoolschrift dat hij op een dag in de keukenkast vond; brood zoveel, melk zoveel, nog een paar dingen, en onderaan bij de optelling: te kort 3 cent. Alles in een kinderlijk schoolhandje. Och arm, wat had hij dat kleine ding toch laten tobben, achteraf kon hij er nòg beroerd van worden. En hij zich maar aanstellen om het verlies van zijn vrouw, die hij al zo lang verloren had, al toen ze nog in Holland was. Omdat hij nog altijd vasthield aan de tijd van vroeger, en nog steeds de illusie had gehad dat die nog eens terug zou komen: de onbezorgdheid, de jeugd, de liefde ... het geld ook ... Een romanticus, hij toch ook? Een fantast kan hij beter zeggen! Zelfs die emigratieplannen waren nog fantastisch geweest, zelfs die eerste maanden hier, toen hij nog steeds niet toe wou geven dat ze hem niet met open armen opwachtten. Dat ze hem niet nodig hadden, daar kwam het op neer. Tot hij eindelijk en ten laatste, toen hij zó geconfronteerd werd met de naakte armoede, dat zelfs hij het moest erkennen, een nuchter mens geworden was, die met één zwaai alle romantiek overboord gegooid had en gegrepen wat voor hem lag: in dit geval een pan met Wiener Schnitzel die op aanbranden stond in de keuken van het verlopen hotelletje The lonely fountain.

IV

Klaartje stond boven aan de trap toen ze binnenkwamen, daar kon ze ze net zien. Een heel behoorlijk stel mensen, maar met z'n Hollandse maal had paps een strop, 't was één en al Engels wat je hoorde. Nou ja, 't zou ze toch wel bevallen, niet een Engelse kok kon zo koken als vader. Even tellen of ze er allemaal waren. Dat oude echtpaar was twee, nog zoiets, een beetje jonger, dat was vier, dan een man met een verschrikkelijk imponerend voorkomen en bruin dat hij was, of hij zo van de zon afgevallen was. Dan een lichtblonde vrouw, dat kon best een Hollandse zijn, en daarachter twee blonde jongens en een klein verlegen meisje van een jaar of vijf, leuk! Dat was negen, de tafel was gedekt voor tien, hoe zat dat dan? Wacht, daar kwam er nog een aan, een hoekige man, rood haar, en een reusachtig ernstig gezicht, net of hij voor straf mee moest. Nou, die was nog het meest Engels van allemaal, net zo iets als Jimmy. Verschrikkelijk onhandig slingerde hij er achteraan. Nu keek het kleine meisje om, ze haakte bij hem in, zijn hele gezicht veranderde op slag, hij glimlachte, een langzame glimlach, net of de zon opging, zo schattig. Zijn dochttertje kon het niet zijn, daar was hij veel te jong voor, vier- of vijftientig, ouder vast niet. Nu waren ze binnen. Jammer dat ze ze niet wat meer van dichtbij kon zien. Straks misschien, als ze weggingen, of als ze nog op het terras gingen zitten na tafel. Acht uur bijna, ze waren laat! Geen borrel meer vooraf, een klein stropje was dat. Het was te hopen dat vader succes had met zijn Hollandse maal, je kon 't nooit weten met die Engelsen.

Nu vlug weer verder, ze was bezig met een nieuw model corsage, het werd zo leuk. Doorwerken maar tot tien uur, dan had ze het wel af. Dan nog even vijf minuutjes maar, naar de fontein, misschien kreeg ze dan nog een glimp te zien . . . Och onzin, er was niets bijzonders aan die lui, aan die magere lat met zijn rode pruik zéker niet. Honderduizenden liepen er hier rond die precies eender waren, heel wat betere houding en nou ja, alles aan die honderdduizend was mooier en beter. Ze stak een nieuwe draad in de naald en slikte. Hij was zo schattig geweest tegen dat kleintje, dat was 't alleen. 't Was net of in die éne glimlach haar eigen jeugd aan haar voorbij getrokken was, dat wat ze gemist had, elke dag, elk uur: iemand die zich zo naar je toeboog, zo lief en beschermend. Had vader dat dan nooit gedaan? Langzaam schudde ze van nee. Voor vader was er immers maar één geweest waar hij van gehouden had, en dat was van mammie. En als ze nu maar een klein beetje op haar geleken had . . . Moeder was zo mooi geweest, een regelmatig, ovaal gezicht, prachtige lichtblonde krullen, een schattig gezicht . . . Ze wist zich er niet veel van te herinneren, maar als je die foto zag . . . Ze had soms een gevoel of vader het haar nooit had kunnen vergeven, dat zij maar zo heel gewoon was, een doodgewoon kind met een gezicht vol schoonheidsfouten, zijn schildersoog moest wel pijn gedaan hebben elke keer als hij naar haar keek. Vooral toen ze klein was. Een mager donker kind met ontzettend tragische ogen onder een grote bos slordig haar, een schoolkiek was ervan. Ze was wel wat opgeknapt later, dat wist ze zelf wel, maar als je haar met mammie vergeleek . . . Vader hield natuurlijk wel van haar, hij was altijd wel aardig voor haar geweest al was 't soms op een wonderlijke manier, maar dat zachte, vriendelijke, alsof heel zijn hart naar haar toeging, waar je eigen hart van opensprong als een bloem voor de zon, dat had ze nu, deze avond, voor het eerst gezien, en ze wist dat ze het nooit meer vergeten zou. Een soort heimwee dat als een mes door je heen sneed, net of ze nu voor het eerst van haar leven begreep hoe dat zijn kon: kind te zijn. Iemand die dat opving met zijn hart, die hunkering naar bescherming en tederheid. Was ze wel ooit kind geweest? Langzaam begon ze er iets van te begrijpen. Wie was het kind geweest, zolang ze zich iets herinneren kon, dat was vader, ze wist het opeens. En nu was daar deze man gekomen. Met zijn glimlach naar een klein verlegen meisje. En dat moest ze van zich afzetten, anders werd het . . . anders werd het zo moeilijk. Ze wist dat ze hem nooit meer vergeten zou, en dat was . . . Nee, met verliefdheid had het niets te maken, daar stond het even ver vanaf als 'n echte roos van die corsages van haar. Doorwerken en niet meer piekeren. Die dingen hadden kuren vanavond, ze kon ze wel in een hoek smijten. Een blad te klein geknipt, ze kon er haar gedachten ook niet bij houden. Die bril ook, en 't was zo warm, hij gleed aldoor af. Ze moest eens een ander montuur hebben ook. En wat gaf 't eigenlijk, ze had hem toch alleen maar op met lezen of fijn

werk, niemand die het zag, alleen die enkele keer dat er iemand aan het kantoortje kwam, en wat waren het dan nog! Die eeuwige daddies en mums, of die type-girls, of die bankbedienden, of die ouwe verlaten mannetjes, of ... nou moest 't maar eens uit zijn. Met een diepe zucht trok ze de draad door.

Seven lonely days ... croonde de radio voor de zoveelste keer. Is one lonely week, neuriede ze werktuigelijk mee. Hoeveel lonely weeks zouden er nog komen voor ze genoeg bij elkaar geschraapt had om ... ze dorst het haast niet meer te noemen, niet eens tegen zichzelf. Om terug te gaan naar Holland. En dan? Vader aardde hier toch goed, misschien wende ze zelf ook wel op de lange duur. Vader wou zich aanpassen, en dat wou zij niet, daar zat het hem helemaal in. Ze kon best eens een paar van die meisjes vragen op een avond, die zaten toch ook maar alleen. En die oude Mrs. Golder had haar al zo dikwijls gevraagd. Als je je zo afsloot, kwam je er nooit, dan ging je dood van eenzaamheid. Niet tobben, dat was het enige. Twee jaar ging er wel overheen eer je gewend was, dat hoorde je van iedereen, dus hou er de moed maar in! Seven lonely days ... als 't er zevenhonderd waren, misschien dat ze dan ... Nu doorwerken, niet meer denken.

Hoorde ze daar niet ... Het werk vloog in een hoek, de rozeblaadjes fladderden naar alle kanten, ze zag nog net het rode achterlichtje van de laatste auto. Had ze dan zitten dromen? Het was afgelopen! Er bestond niets, had ze eens ergens gelezen, op de hele wereld niet, dat een groter eenzaamheid achterliet dan het rode achterlichtje van de auto waarmee je ... waarmee mensen wegrede die je ... Nee, ze wist best dat dat er niet stond. Waarmee je geliefde wegrijdt, dat stond er. Maar dat laatste zinnetje klopte helemaal niet. Weg, de duisternis in ...

„Ik ben zo moel!” zei ze hardop, en ze zakte terug in haar stoel. Werktuiglijk raapte ze de rozeblaadjes van de grond. Daar zou ze weer een bloem van maken, een nagemaakte roos. Nagemaakte romantiek ... Wat was het benauwd hier! De fontein! wist ze eindelijk. De fontein onder de sterren, de fontein der eenzaamheid. Ze had nog nooit zó goed geweten wat dat betekende.

„Gruuw spook!” zei ze de volgende morgen tegen zichzelf toen ze haar gezicht in de spiegel zag. Geen wonder na zó'n nacht. Geen oog had ze dichtgedaan, 't was ook veel te benauwd in die volle kamer, en die rook van vaders sigaret was zo blijven hangen; hij had nog zolang zitten praten, alsmaar over dat diner dat zo prima was, en dat er toch Hollanders bij waren, hij hoorde het ze pas spreken toen ze wegrede, jammer genoeg. Die blonde vrouw en die lange man met die drie kinderen, maar alles sprak aan tafel Engels terwille van hun Engelse gasten. Ja, de kinderen ook, natuurlijk op een Engelse school, hier in Natal was dat toch allemaal zo! Die rooie vent was natuurlijk een Engelsman, dat zag je zó! En vader maar roken, en maar opscheppen,

en maar rekenen, 't was niet om te hânden en dan die hitte erbij. En volle maan ook nog, dan sliep ze altijd al zo slecht, romantisch wurm dat ze was! En wat je dan lag te tobben, die eindeloze uren! Tot je tenslotte nog in slaap viel als de nacht haast om was, om dan met een hoofd als een oven wakker te worden en van a tot z dat sombere vers van Ellen Warmond te begrijpen: Zodra de dag als een dreigbrief in mijn kamer wordt geschoven . . . Met tot slot dat ellendige: . . . legt het vuurpeloton van de twaalf nieuwe uren bedaard op me aan.

Met haar handen op het antieke kastje keek ze in de verweerde spiegel erboven. Geef je 't nu eindelijk toe? scheen hij te vragen. Zie je nu die kringen onder je ogen en die trek om je mond? Begin je nu te begrijpen dat je hier nóóit wennen zult, nóóit? Dat je leven hier doodloopt? Ben je soms niet tien jaar ouder geworden? En zie je niet hoe futloos je schouders weer hangen? Ja, zei ze alsof ze 't tegen een vijand had, en ze trok haar schouders recht. Ik zie 't allemaal, en nu moet ik zeker op een stoel gaan zitten en afwachten tot de fee van Assepoes komt om me naar Holland terug te toveren? Ze rekte haar armen boven haar hoofd, ze haalde een paar keer diep adem en hing met een zwaai de lakens uit het raam. Ze zag de tuin. Ze zag de tuinboy bezig de nieuwe plantjes uit te zetten, hij had er helemaal geen verstand van, 't was nog mooi als hij ze niet op hun kop zette. Rex zat erbij te kijken, hij was zo mager als een ram, wie zorgde er ook voor? William gaf hem nog wel elke dag pap, hoe kwam het dan dat hij er zo miserabel uitzag? De tegels van de inrit lagen schots en scheef, de kanten zaten dik in het onkruid, had ze dat dan nooit gezien? Alleen maar de binnenkant van het huis, en de binnenkant van haar hoofd vol muizenissen? 't Werd hoog tijd dat ze eens uit haar bekrompen holletje kroop om wat frisse lucht binnen te laten. Weer kwam ze haar gezicht tegen in de spiegel. Ze stak haar tong uit en greep haar zonnehoed. Twee minuten later zat ze naast Geoffrey op haar knieën plantjes in te zetten. Die warme zachte aarde onder haar handen, heerlijk was dat. Haal eens wat oude kranten en stokjes! Yes Miss Töff, zei hij aarzelend, zo werd hun naam steeds verder verminkt, maar hij ging toch, hij bracht zelfs stokjes mee die te gebruiken waren. „Nu eerst water geven, dan de kranten erover voor de zon, kijk zó! Vastzetten met de stokjes, niet vergeten ze eraf te halen als de zon hier weg is . . . De kanten van de inrit schoonmaken, de tegels op hun plaats leggen . . .” Hij rende weg, telkens keek hij om of ze er nog was. Ze rekte haar rug recht en ging verder op inspectie. Ze zag nu zoveel, nu ze haar ogen eenmaal open had. Ze zag dat ze nooit die tuin goed bekeken had. De drinkbak van Rex was leeg en te vies om aan te raken. En kom eens hier, jong, wat zit daar voor een bult? Een teek, dáárom zat hij zo te krabben, hij zat vol! En daarom was hij zo mager, ze zogen al het bloed eruit, dat moest ze toch gemerkt hebben. Ze haalde een emmer water uit de buitenkraan, Rex begon er meteen aan te drinken, hij verging van dorst. „Nu begint het

pas, jong," zei ze toen ze bij hem neerknielde in het gras. „We zullen weer een dikke, gezonde hond van je maken," praatte ze zachtjes tegen hem, terwijl ze de dikke, blauwe bulten eruit wipte. Hij trok zijn ogen scheel van zaligheid, hij voelde dat het goed was. Toen hij klaar was schudde hij zijn lange lijf en hobbelde blaffend rond van opluchting, al zou hij zó weer in dat stuk bouwland zitten om nieuwe voorraad op te doen, daar kon je hem toch niet vandaan houden. Ze gaf een aai over zijn kop en keek op haar horloge. Hoog tijd! Handen wassen, controleren bij het ontbijt, een praatje met Mrs. Golder, een knik tegen Mr. Mac, een glimlach voor Wendy . . . Little things mean a lot, zong de radio toen ze de deur van de eetzaal opendeed. Het was het rechtstreekse antwoord op al haar levensvragen.

De plantjes deden het prima. Met de snelheid van de Afrikaanse groei zat de knop er al in voor de drie dagen om waren. Zodra Geoffrey haar aan zag komen, was hij verschrikkelijk ijverig aan het wieden, hij begon er zelf plezier in te krijgen, je kon ze nu eenmaal niet alleen laten werken, net als kinderen. Bij de burens leende hij een 'wheelbarrow'; met karrevachten reed hij de rommel naar een ruw stuk grond, later ging hij er een prachtig vuur van stoken, zijn ogen glinsterden als hij eraan dacht. Nice, zei hij, nice!

Met Rex op haar hielen liep ze nog even door naar de fontein. De fontein der verwachting! Na de depressie van die ochtend was ze immers een nieuw leven begonnen! Die vreselijke ochtend, toen ze dat gevoel gehad had of ze wegzonk in een onpeilbare diepte... 't Was echt met de moed der wanhoop dat ze zich naar boven getrokken had. En geen romantische gedachten meer aan een man, die niets méér was dan een schim. Ze was toch niet gèk! Het nuchterste mens was ze dat er rondliep! Ze begon er tenminste hard over te denken, eens met vader te praten over een baan in de stad. Ze kon toch best een cursus gaan volgen voor kantoor. Een paar van die kleine werkjes kon ze er dan toch wel bij blijven doen. Steno en typen in het Engels... ze kreeg nu de schrik al, en dan met die paar klassen H.B.S. die ze gehad had... Had ze dan genoeg van dat werk hier? Van die little things, die toch zoveel betekenden? Nee, ze vond het leuk, er zat alleen niet de minste toekomst in. Je kon toch niet jaar in jaar uit zo'n los baantje houden, en wat presteerde ze helemaal? De girls nalopen, controleren wat er voor extra's uitging in de eetzaal, in 't kantoortje zitten voor de telefoon, de post sorteren, rekeningen schrijven, linnengoed uitgeven, de was nazien, opletten dat het wasmeisje niet stal; ze probeerde altijd die oranje badhanddoeken in de wacht te slepen, één keer was ze haar tegengekomen met zo'n grote doek om haar heupen met 'n pikzwarte baby erin, een schat met die zwarte kraaloogjes uit die doek, 't was echt zonde dat ze hem later terug moest vragen. Ze kwam zó uit de kraal, een glazen schaal of een eierdopje had ze nog nooit gezien, ze kon ervoor staan dromen dat ze de hele was vergat. Geen wonder dat

ze dan weg was van zo'n handdoek! Verder had ze er nu zelf het toezicht op de tuin maar bij genomen, en dan waren er nog de taferversieringen voor de luxegasten van het restaurant, zoals vader dat zijaaltje noemde. En niet te vergeten al die stopjes en stoppen in het linnengoed. Alles bij elkaar toch haast een hele dagtaak. Zaterdags en zondags had ze ook dienst, alleen donderdags vrij. En 's avonds haar eigen werk. Eerst die schorten, laatst een paar smockjurkjes toen Mrs. Phillips er ineens zes gelijk had, met haast. Een enkel corsage dat ze aan de gasten verkocht sinds ze die kleine glazen vitrine in de zaal in gebruik gekregen had, daar verdiende ze haar zakgeld mee, al was het niet veel. Gelukkig had ze nog het grootste gedeelte van dat schortengeld. Met de service van het hotel was ze toch wel erg blij, heerlijk om zelf geen vloeren meer te hoeven wrijven zoals in Holland, en kleden kloppen en al dat zware werk waar ze toch nooit fut voor gehad had, en niet afwassen en geen aardappelen schillen, je wende er zo gauw aan en dan vergat je weleens hoe je dat vroeger in Holland verfoeid had. Maar dat kon toch niet altijd zo blijven, het leven was hier verschrikkelijk duur en op zo'n kantoor verdiende je behoorlijk, al werd er dan ook nogal iets geëist. Misschien kon ze veel beter op een atelier proberen, van naaien had ze toch meer begrip dan van kantoorwerk, al was ze er ook maar een dilettante in. Zo voor zichzelf en een paar kennissen kon ze wel iets behoorlijks maken, maar daar hield het ook alweer mee op. Ze had ook nergens een opleiding voor gehad, die poppen en corsages had ze zichzelf maar geleerd, ze had er genoeg van te doen gehad in Holland om haar eigen kostje mee te verdienen, en dan had ze er het huishouden ook bij, dus waarom zou ze daar iets anders begonnen zijn? Dat was tenminste de opvatting van haar vader geweest. Nou ja, ze had het zelf ook wel goed gevonden, eerlijk is eerlijk! Ze had tenslotte genoeg artiestenbloed om de schrik te hebben voor zo'n vaste-uren-schema. Net als vader, maar hier hadden ze 't wel geleerd.

's Avonds toen hij bovenkwam, begon ze er dadelijk maar over. Natuurlijk juist wat ze verwacht had: vreselijk erop tegen.

„Bevalt het je dan niet meer? Moet je dan elke dag heen en weer gaan sjouwen met zo'n bus, de hele dag in die snikhete stad zitten? Je vond het toch zelf ook aardig om de boel op poten te zetten, we kunnen er toch wat van maken, maar als jij me nu in de steek laat . . .”

Ze zuchtte. Het gewone liedje weer. Eigenlijk net als in Holland als ze eens iets wou beginnen. Ik. Ik. Ik. „Ja paps, dat is allemaal wel waar, maar ik wou zo graag eens wat vooruitgang zien.”

„Zie je dat dan soms niet?” deed hij verontwaardigd.

„Ja, maar ik bedoel: verdienen, buiten het inwonen dan.”

„Maar daar krijgen we ons winstaandeel toch voor?”

Ze aarzelde even voor ze het zei: „En als er nu geen winst gemaakt wordt?”

Er kwam een diepe frons in zijn voorhoofd, het hinderde hem, dat wist ze toch wel, had ze het maar niet gezegd.

„Natuurlijk maken we winst! Ik heb 't er pas nog met Madam over gehad, ze was heel tevreden over de gang van zaken. En als jij ons nu in de steek zou laten, dan is dat niet meer uit te zoeken, dan moet Madam een vreemde nemen en wat kost dat niet! Dan zou jij trouwens moeten betalen voor je onderdak, en wat schieten we daar mee op? Hou dit nu maar vol, kijk 't in elk geval een jaar aan, dan kun je altijd nog iets anders beginnen.”

„Ja...” zei ze aarzelend, „ja...” De eenheid met vader, die niet te verbreken scheen... Ze had er altijd vrede mee gehad, waarom dan nu ineens die onrust waarvan ze zelf de reden niet begreep? Het zoeken naar een levensbestemming, maar was het dat wel?

De tuin stond nu in volle bloei, elke morgen keek ze naar de hybiscus, de rose en rode eendagsbloemen, die ze toch altijd probeerde goed te houden in een klein grijs pottenbakkersvaasje, het afscheidscadeautje van een schilderes, die elk voorjaar hun border kwam schilderen... een hemel vol zeilende witte wolken... Een bolle lentewind... Holland! Stel je niet aan! zei ze kwaad tegen zichzelf. Hier was 't zeker zo mooi, en uit die grond kon je alles halen. Je moest maar zien bij die grote villa op de hoek, rose bougainvilles hadden ze daar, net klimrozen, schitterend! Ze zou aan Madam vragen of ze er hier ook een paar mocht zetten, bij de inrit, dan kreeg je zo'n verzorgd entree. Madam had er zelf niet veel oog voor, een heleboel dingen liet ze maar aan paps en haar over. Aan de éne kant wel gemakkelijk, maar een bof voor Madam dat ze zo'n stel degelijke Hollanders getroffen had, anders was ze misschien van alle kanten bestolen.

V

Kwart over zes... door het open raam kwamen zachte klanken naar binnen. Klaartjes slaperige ogen gingen verder open, ze gleed van de bank en keek door de tralies van het raam. William met zijn gitaar! Langzaam, wiegend op zijn eigen spel, deinde hij op zijn blote voeten de tuin door. Met een vertederde glimlach keek ze hem na. Hij moest al aan zijn werk zijn, maar af en toe kon hij het niet laten, en werd je ooit in Holland zo poëtisch wakker gemaakt door een troubadour die tussen de bloeiende canna's zijn zachte toontjes tokkelde? In Holland trok je nu de dekens nogeens over je heen, je slaapkamer was ijskoud, tegen de ramen stond een grauwe morgen. De kachel uitpoken, kolen scheppen, vaders ontbijt boven brengen, hij ontbeet 's winters altijd in bed, geef hem eens ongelijk! Tegen dat de kamer warm was, kwam hij beneden. Houthakken deed hij weleens om wat beweging te hebben.

Soms ging hij opeens aan het werk, maar het was zonde van de verf, hij verkocht niets. Met de geldzuivering was hij wel wat kwijtgeraakt, maar 't was zo weer op. Een paar schulden betaald en dan was 't weer zo. Kwart voor zeven... Al die vroege ontbijten... gehaast schoot ze in haar jurk. In Holland wurmde je je nu in een dikke trui! Dat was toch één van de zaligheden van dit land: geen kousen, een b.h.tje en een panty, dat was alles wat je aan had onder de jurk. Een paradijselijk bestaan was het hier als je 't goed bekeek.

Mr. Mac bacon and eggs, opletten dat Jeremias het niet te hard bakte. Hoe konden die magere Engelsen het eten op hun nuchtere maag, vader was er trouwens ook al wild op, hij werd er toch geen lood zwaarder van. Waarom hij er eigenlijk 's morgens vroeg haast nooit bij was? Hij was nu eenmaal een avondmens, en dat eenvoudige werk kon Jeremias wel af, als je er maar een oogje op hield. De koffie rook heerlijk, maar 't was haar nog te vroeg. De boys ontbeten pas om tien uur, ze wilden eerst het werk klaar hebben, het Zoeloekwartiertje van de radio konden ze dan meteen nog horen. Als ze het eens vergat aan te zetten, bleven ze maar om haar heen draaien. Vragen scheen niet te mogen, maar als je een beetje begrip had voor hun smekende ogen zag je het wel. Eerst de morgenwijding. Dat was over 'The Lord', zeiden ze, en eerbiedig en doodstil stonden ze te luisteren.

Maar dan kwam de muziek! Ze wiegden op de maat; hun voeten gingen mee, en een plezier! Als het afgelopen was, veegden ze haastig het laatste stof in een hoek en trokken naar hun quarters voor het rustuur. Een grote pan met maispap 'mee met een dikke laag bruine suiker, tarwebrood met jam, thee met veel melk en ook weer massa's suiker... Grace en de andere girls schommelden van het vet, maar de boys bleven even mager en housterig, en altijd plezier, behalve als ze eens geen kop op hun suikerbus kregen, dan rolden ze met hun ogen, ze schudden de bus en mopperden net zolang tot ze er nog wat bij kregen. Thank you misses! En hun gezicht glom weer. Het leven was volmaakt, er was suiker en meallypap, en als de maan vol was, gingen ze met hun vrienden de quarters langs om te spelen, je hoorde ze in de maneschijn door de tuinen gaan, het was nog poëtischer dan 's morgens.

... In de maneschijn door de bloeiende tuinen... op de achtergrond de lichtjes van de stad... de zachte tonen van de gitaar... 5 oranges voor die dominee met kinderen, noteerde ze haastig, ze kon niet op de naam komen. Een extra portie bacon and eggs voor die dikke Johannesburg, kijk voor je, ellendeling. Ze was ook vergeten haar bril op te zetten, dat was het! Ziezo, 't was meteen uit met de belangstelling. Dat clubje Amerikanen vier Coca-cola op hun nuchtere maag! Genoteerd!

Wéér een die gevraagd had voor een afspraak, daar in de hoek zat hij, hij keek aldoor haar kant uit. Een Transvaler, ze had meteen nee gezegd. Harteloos had hij haar gevonden, hij had intussen gezellig staan grijnzen voor het kantoortje. Je kent me al een week, elke

morgen heb je kunnen zien hoe ik mijn grape-fruit eet, is dat nog niet genoeg? Heb je dan geen hart? Ik heb wel een hart, had ze gezegd, maar dat is leeg. Dat is juist goed, zei hij en hij wou meteen haar hand pakken door het loketje heen, dan is er plaats voor mij. Nee, hij was haar veel te familiaar! Als vader het wist, wat zou hij kwaad zijn! Zó hoefden ze ook niet te beginnen, ze zat daar niet om afspraakjes mee te maken! Een leeg hart . . . onzinnig dat ze zo iets gezegd had, ze wist trouwens wel beter. Twee koffie extra voor Mr. en Mrs. Douglas. Wát wist ze wel beter? Dat haar hart niet leeg was. 'n Rode pruik en een glimlach naar een klein meisje . . . 'n Man met rood haar en enkele botten, 'n slungel van 'n man waar ze ternauwernood een glimp van gezien had. Gèk ben je! zei ze kwaad tegen zichzelf.

Het begon leeg te lopen. Al die rommelige tafels met vlekkerige ruiten kleedjes, een papieren vierkantje erover, haar dagelijkse ergernis en anders die van vader wel, maar dat kon hij nog niet gedaan krijgen van Madam, dat dit veranderde. Een man die in de lucht opgelost was nog voor ze hem ooit ontmoet had. En toch . . . En tòch! zei ze koppig toen ze uit haar hokje stapte naar haar ontbijt. Vader kwam er ook net aan, Jeremias zette de schotel op tafel. „Tea for miss, coffee for boss . . . Miss Tòffs no eggs, no bacon?” vroeg hij net als elke dag. Hij schudde bedroefd zijn hoofd toen het weer no was. Zijn goedige zwarte gezicht stond altijd even vriendelijk, je kon alles aan hem toevertrouwen. Een enkele keer ging hij naar de kraal waar zijn vrouw en kinderen leefden met het kleine beetje vee. Elke Kerstmis kreeg hij er een stuk bij van Madam, daar was ze erg aardig in, al kon ze hem ook afblaffen dat vaders handen jeukten. Die William en die andere jonge boys, dat was tot daaraantoe, maar die oude man . . . Enfin, hij kreeg dan een kalfje of wat kippen, zo groeide het schamele bezit waarheen hij op zijn oude dag zou teruggaan om zijn laatste levensjaren te slijten temidden van zijn 'blood'.

„Ja vader?”

„Die Hollander heeft weer opgebeld voor een kamer, maar ik heb gezegd dat er niets vrij was.”

„Welke Hollander?” Ze zat opeens rechtop, haar hart bonsde.

„Verhagen. Je weet wel, die vervelende . . .”

Haar hart kwam langzaam tot rust. Ad Verhagen. Als 't anders niet was! „Waarom in vredesnaam? We hebben er nog drie leeg!”

Hij gaf niet dadelijk antwoord, langzaam at hij het laatste restje van zijn ontbijt. „Waarom dan toch?” herhaalde ze ongeduldig.

„Ik màg die vent niet,” zei hij eindelijk zonder op te zien. „Dat uitgaan van jou met die kerel . . .”

Ze begreep het opeens en ze plofte. „Wat een waanzin!” ze draaide woedend haar vingerdoekje in de ring. „Moet dat nu weer beginnen? Als u maar weet . . . Hij komt trouwens tòch, we gaan dansen en . . .”

Als twee kemphanen stonden ze tegenover elkaar, ze begreep zelf niet

hoe ze zo kwam. Met een ruk smeet ze de stoel achteruit. „Sorry!” zei Jeremias verschrikt. Die blote voeten ook, je hoorde ze nooit. Ellendig land, ellendig alles!

„Madam vraagt of u bij haar komt, ten o'clock,” zei hij en hij grijnsde vriendelijk. Ze was meteen gekalmeerd, en zo down of ze doodziek geweest was. Dat was het ellendige van dit klimaat, je wond je zo onzinnig op om niets. In Holland was ze nooit zo geweest, 't was helemaal haar aard niet om zo kattig uit te vallen. Wat had ze niet gedweept met dat regeltje van Henriëtte Roland Holst: 'De zachte krachten zullen winnen'. Eeuwen geleden leek het! Ze knikte, met een schuwe blik naar haar vader, die met gefronste wenkbrauwen het laatste restje koffie in zijn kop schonk. Hij keek niet op.

„Paps . . .” zei ze aarzelend.

„Eh . . .” zijn hoofd ging de hoogte in. „Ga dan maar,” zei hij met een gezicht als de verdrukte onschuld. „Ik kan hem dan net zogoed meteen opbellen dat hij die kamer kan krijgen.”

„Dat bedoel ik niet! Ik wil niet eens! 't Was alleen omdat . . . omdat u me altijd . . . Omdat u altijd denkt dat ik nog twáálf ben!” stootte ze uit. „En eerst dacht ik er alleen maar aan dat 't zo zonde was van die kamer. Ik geloof dat ik nog meer op geld ben dan jij! Ga je nog werken?” vroeg ze nog gauw om het helemaal goed te maken. Zijn gezicht ontspande.

„Het licht is te . . . te Afrikaans zal ik maar zeggen.”

„Ik ook!” zei Klaartje en ze kon weer lachen.

„Wat moet je eigenlijk bij Madam?”

„Ik weet 't niet! Ik zal toch niets verkeerd . . .”

„Welnee! Ik zal 't dan straks wel horen.”

Met een verlicht hart verdween ze. Vader was toch ook een zakenman! Een kamer leeg laten staan omdat je als de dood bent dat je dochter ooit zal trouwen! Maar goed dat ze zelf niet aan de telefoon was, dan zat ze nu alweer aan een date vast! En wat kon haar die hele Ad schelen! Ze was blij dat ze eraf was! En toch uitvallen tegen paps om te laten zien dat hij niets over haar te zeggen had! Maar de eigenlijke reden van haar opvliegen was, dat ze één ogenblik in haar hoofd gehaald had dat het . . . nou ja, 't had toch gekund, en hij kòn toch een Hollander zijn!

„Madam is op het terras,” zei Grace toen ze klokslag tien voor de deur stond.

„Sit down!” Heel vriendelijk klonk het. Klaartje herademde, want je kon nooit weten. Grace bracht de morning-tea met cake. Madam denk toch aan je lijn! Toch zag ze er knap uit in haar schone katoenen jurk, al was het dan een grote rose bloem op een lichtblauwe grond, veel te druk voor haar, en die mollige handjes die zo elegant de kopjes hanteerden . . . Een verschrikkelijk groot stuk rose cake, dat was vast geen product van vader; af en toe bakte ze zelf weleens iets extra's. En

dan moest je net ontbeten hebben, met de lucht van vaders spek nog in je neus! Heerlijk was 't hier in de schaduw, maar Madam moest niet te lang blijven praten over dat leuke japonnetje, er was nog meer te doen. „Jij hebt altijd zulke goede kleren,” zei ze met een goedkeurende blik. Een zonnejurk van oudrose katoen met een losse ronde kraag over de ergste bloothuid. Ze vond hem zelf ook enig, en hij zat zó in elkaar. „You see, ik wou vragen of je voor mij ook zo iets wou maken. Net zo iets!”

Haar hoofd tolde. Madam woog zéker anderhalf maal zoveel als zij, en ze was nog kleiner, en zij was zelf al niet groot, en dan met die kraag... En wanneer moest ze het doen, ze zat de hele avond aan die corsages... „Als ik tijd heb,” zei ze aarzelend, „dan natuurlijk graag.”

„Ik zal 't je eens laten zien.” Uit haar tas haalde ze een dikke sleutelbos; zonder zoeken pakte ze er een uit. „O enig!” zei Klaartje. Ze meende het, want 't was een engel van een lap. Zilvergrijze shantung, prachtig zou dat staan! Maar niet met een ronde kraag! „Ik zou er meteen wel aan willen beginnen!” zei ze enthousiast.

„Natuurlijk!” knikte Madam, „ik maak de tafel hier leeg...”

„Maar...” zei ze beduusd, „ik moet toch eerst mijn werk...”

„Tut tut!” suste ze als tegen 'n zuigeling, „'t is toch stil vandaag en Grace weet het wel.” Klaartje had juist eens goed achter ze aan willen zitten, maar als Madam het zelf wou, ze had er best zin in! Maar voor ze haar overtuigd had, dat ze niet die ronde kraag moest nemen, en ook niet dat uit de Vogue met al die plooiën, maar het klassieke model dat ze voor haar tekende, was er al een half uur voorbij. Ze kon dat model wel dromen, ze had 't voor mevrouw Kan van de kunsthandel wel tien keer gemaakt, altijd hetzelfde. Ze nam de maat, 't viel nog mee, al raakte ze altijd in de war met die inches. Ze knipte, reeg en paste. Madam was verrukt toen ze voor de lange spiegel stond. „You are a wonder!” en ze kreeg opeens op elke wang een klapzoen, een schaalje bonbons werd voor haar neus gehouden, „take two, take three, it is marvellous!”

Rijk werd geroepen voor een lunch op het terras, hij wist niet wat hij zag! Klaartje aan de naaimachine bij Madam! Hij moest en zou zijn mening geven over de jurk. De kleur vond hij prachtig, verder schudde hij lachend zijn hoofd. Hij genoot van de verzorgde lunch, van de gesprekken ook, zó kende hij Madam nog niet, zo opgewekt en zorgend, het was of langzamerhand toch iets van de Engelse stijfheid van haar afviel.

Vóór het diner was de jurk af, op de veertig knoopsgaatjes na. Madam blij als 'n kind, en Klaartje voldaan maar doodop toen ze haar laatste steekje deed. Vanavond weer naar Madam voor 'n drink, vader ook. Maar toch nog even naar haar dierbare fontein! En morgen was ze vrij! Heerlijk! En uitslapen...

De zon scheen naar binnen door de ijzeren staven van de ramen toen ze wakker werd. Ze had gedroomd, zo'n enige droom! Over Holland, over het oude huis, vader en zij bij een houtvuur, de radio stond aan, 'n heel bekend liedje... Ze schoof het laken weg en zat opeens rechtop. Haar doezelige ogen gingen verder open, ze was meteen klaar wakker. Het wàs geen droom! Het was hier! In de badkamer! Er floot iemand!

Ik ben dat mannetje voor al die kleine klussies,
zo'n ongeregelde karweitjes-knutselaar:
twee linkerhanden en een heleboel discussies,
ik lijm en kram de hele wereld áán elkaar...

Ze kneep haar handen in elkaar van plezier, ze kende er elk woord van, hij floot nog verder.

Ik ben dat mannetje voor al die kleine klussies,
al wat kaduuk is breng ik weer in zijn fatsoen,
zo met de Franse slag of...

Uit was het! De deur van de badkamer ging open, er liep iemand de trap af en verder was het stil. Wanneer hadden ze dan toch Hollanders gekregen? Vader had er niets van verteld! Leuk! En voor hoelang? Gelukkig weer wat leven in de brouwerij!

Opeens schoot de schrik door haar heen. 't Zou toch Ad Verhagen weer niet zijn? Dat vader hem die kamer achterna gedragen had? Nee, vast niet! Ad Verhagen het mannetje voor al die kleine klussies! Hij was veel te stijf en te saai om zo iets zelfs maar in zijn hoofd te hebben! Ze was meteen uit bed. Die jurk van gisteren maar weer, dat was nu eenmaal haar lieveling. Vlug ontbijten en dan naar de Indian market en de stad. Ze had een heel pond extra gekregen van Madam!

Enig! Ik ben dat mannetje voor al die kleine klussies, neuriede ze toen ze de trap afgang. Vader wou juist aan zijn ontbijt beginnen. Jeremias was er meteen met de thee, maar de zaal was al leeg, jammer! „Hoe komen we ineens aan Hollanders?” viel ze hem meteen op zijn dak. „Goeiemorgen!” zei hij verstrooid. „Wat vroeg je?”

„Of we Hollanders gekregen hebben. Ik hoorde vanmorgen iemand fluiten van het mannetje voor al de kleine klusjes.”

„Niet dat ik weet! Of 't moet die vent zijn, die vannacht om halfeen aan kwam zetten met een kapotte band. 't Mooiste was, dat hij eerst nog een reservewiel op wou zetten of 't klaarlichte dag was! Ik heb gezegd, dat hij dan meteen wel buiten kon blijven slapen, ik denk dat hij 't nu vanmorgen gedaan heeft. Nee, dat was een Engelsman, ik was trouwens niet al te spraakzaam, als je je dat voor kunt stellen, zo uit m'n eerste slaap.” „Ik heb toch zeker ontzettend vast geslapen, ik heb niets gehoord. Was

Jeremias dan niet wakker geworden?"

„Nee, die slaapt als 'n os. Een Hollander? Nee, dan moet er . . ."

„Wie kan dan anders zo'n Hollands lied fluiten? Of ze moeten in 't Engels dat wijsje ook hebben? Hoe lang blijft hij?"

„Het was maar voor één nacht. Kijk, daar gaat hij net! Nee, de andere kant, de kant van Johannesburg op!"

Een Morrisje met een open kap maakte juist de draai. Een bos rood haar in de wind, een lange arm die vriendschappelijk naar Jeremias zwaaide, die hem verbluft nastaarde. Ze vloog op. „Wie was dat?"

Hij keek op van zijn koffie. „Dat zei ik toch net!"

„Ja maar hoe heet hij?"

„Dat weet ik niet meer, ik weet niet eens of hij zijn naam wel genoemd heeft."

„Maar hij is toch ingeschreven?" stootte ze onbewust uit.

„Midden in de nacht zeker! En vanmorgen heb ik er niet aan gedacht. Voor zo'n halve nacht ook! Maar nu ik erover denk . . . hij leek wel een beetje op die magere slungel die toen bij dat diner was, die Engelsen lijken trouwens allemaal op elkaar en dan . . . Wat kan 't je eigenlijk schelen? Waarom stel je daar zo'n belang in?" vroeg hij opeens achterdochtig. Ze gaf niet eens antwoord. Ze brak haar brood in stukjes, in steeds kleiner stukjes. Dat ze dat niet dadelijk begrepen had! En waarom moest ze nu juist vandaag zo laat zijn! Net één minuutje te laat! Een Hollander . . . Was hij dan tòch een Hollander? Dit was de tweede keer. En wéér was hij verdwenen alsof hij niets was dan een schim. De kant van Johannesburg op . . .

Ze stapte uit de bus, en langzaam begon de onrust te verdwijnen. De Brits-Indische markt, Indian Market heette het hier. Al die verrukkelijke kleuren, een van de plekjes die je met alles verzoenden. Duizend jaar geleden moest het al net zo geweest zijn. Al die mooie donkere mensen die daar zaten bij hun aubergines en papaya's en al die blaadjes en kruiden die alleen zij gebruikten, en die bergen bananen en sinaasappelen en nog allerlei waar ze de naam niet van wist, en die prachtige oude klederdrachten van de vrouwen: een lange broek, 'n grote sjaal strak om hun heupen, van satijn meestal met gekleurde randen, gouden oorbellen, spelden door hun neus, en dat gladde zwarte haar in een grote knot, en die jongetjes op blote voeten, zo aristocratisch of ze verdwaalde prinsen waren, maar voor een paar pennies droegen ze graag je mand. En die bloemenmarkt! Een klein bosje anjertjes zoals ze in Holland in de tuin hadden, meer kon ze niet meenemen. Tien uur al! Wat kostten de boontjes hier? Toch eens vragen wat Madam betaalde aan de kar. Als ze nu eens zelf naar de markt gingen met Madams autootje . . . Jammer, daar ging net een bus, maar die stadsbussen reden vlak op elkaar. Nee meneer, niets te liften! Ai, 't was Ad! Ook een strop, ze genoot net zo van haar vrije dag. „Hello! Waar moet je heen?"

„Naar de stad, er komt dadelijk een bus.”

„Ik ben de bus,” zei hij, en hij had het portier al open. Nou ja, zeg dan maar eens nee, 't was wel gemakkelijk ook, en drie pennies uitgespaard bovendien.

„Wil je me in Weststreet afzetten?” vroeg ze zodra ze reden.

„Nee,” zei hij en hij was werkelijk veel menselijker dan eerst. Ze moest wel meelachen, maar daar hield het dan ook mee op. „Ik heb echt geen tijd, bovendien dacht ik dat je in Rhodesia zat.”

Hij fronste zijn wenkbrauwen. „Ik ben alweer terug, dat weet je best. 'n Strop dat er geen kamer meer vrij was bij jullie.”

Ze kleurde, gelukkig keek hij niet op. „Ja,” zei ze aarzelend.

„Weet je wat? We spreken af dat ik je om zeven uur thuis ophaal, we gaan ergens eten en dan dansen. Goed?”

Ze kneep haar handen in elkaar. Aardig van hem, maar ze deed het niet.

„'t Spijt me erg,” zei ze aarzelend, „maar het gaat niet.”

Ze stonden voor het stoplicht, hij keek scherp naar haar kleur.

„Waarom niet? Geen tijd? Geen zin?” Het licht ging op groen, achter hen werd woedend geclaxond. „Ja, verduiveld nog toe, ik rij al!” zat hij kwaad te foeteren. Ad die van de ketting schoot, 't moest hem wel hoog zitten! De eerste zijstraat sloeg hij in en hij stopte.

„Waarom wil je niet?” vroeg hij op de man af, zijn knappe gladde gezicht vlak bij het hare. Haar handen zaten geklemd om het hengsel van haar mand. Waarom niet? Zo'n avond betekende toch niets, maar Madam had haar gewaarschuwd: het is hem ernst. Haar hart joeg onrustig. Er was toch geen reden voor. Madam verbeeldde zich weleens meer iets. Ze knipte met haar ogen, haar huid prikte, het riet van de mand sneed in haar hand. „Nou?” vroeg hij kortaf.

„Ik weet 't zelf niet,” zei ze eindelijk zenuwachtig. „Maar... maar ik wil het liever niet meer.”

„Maar waarom dan niet?” vroeg hij ongeduldig. „Je bent toch niet opeens bang van me geworden? Heb ik daar ooit reden voor gegeven?”

„Nee... nee...” schoot ze in een slappe lach.

„Nou dan!” zei hij tevreden. „Om zeven uur sta ik voor je deur. En nu moet ik je eruit laten, ik ben al veel te laat. 't Spijt me!”

Verschrikt drukte ze het portier open. „Nee,” zei ze toen ze op straat stond. „Toch maar niet. Wees niet boos asjeblieft,” riep ze nog haastig door het raam, „ik... ik...” Zijn gezicht was opeens dat van een vreemde. „Dan niet!” En weg was hij. Ze had gruwelijk het land, maar wat moest ze anders? Zou hij het nu goed begrepen hebben? Of zou hij 't toch weer proberen? Hij kon immers nooit begrijpen dat iemand hem liet schieten! En als het nu voor hem ook werkelijk niets anders was dan een vluchtige vriendschap, was 't dan niet onzinnig om het zo op te blazen? En toch... Toch deed ze het niet. En waarom niet? vroeg ze zich af, toen ze zonder iets te zien de drukke straat doorliep. Ja, waarom niet?

Alle leuke tafeltjes bezet in de tearoom, hier dan maar. Gezellig was 't vandaag, al die zomerjurken. Reusachtige hoeden met bloemen, zelfs dat dametje van wel tachtig had er een op, een heel wagenwiel met gele rozen, enig eigenlijk!

En allemaal zo gezellig met elkaar! Hoe was 't met de anjertjes? Thuis gauw in het water zetten. Ha, daar kwam de housemannequin, 't was altijd hetzelfde. Een leuke jurk had ze aan, net zo'n model als van Madam. O ja, knoopjes meebrengen, vooral niet vergeten. De mannequin glimlachte toen ze zag dat Klaartje keek, ze bleef even staan, het prijsje hing overal aan, aan de tas en de armband ook. Schattige knoopjes zijn dat, zei Klaartje, zijn ze ook los te krijgen? In de haberdashery, zei de mannequin haastig, want de dame met de hoed vol rozen wenkte, en die zou wel meer willen dan alleen maar knoopjes. Ze knikte vriendelijk, en draaide naar de tachtigjarige, die onmiddellijk een punt van de rok pakte en de zij tussen haar vingers wreef. Klaartje betaalde en ging met het 'hijsbakkie' naar de haberdashery. Ze had een staaltje bij zich, de knoopjes stonden er enig op, echt iets voor Madam. Een tafel met remnants. Zo gauw als je die woorden overnam, haberdashery voor garen en band, remnants voor coupons. Even kijken, dat pond van Madam dāste in haar zak. Dit was enig, dat die lange Engelse in haar vingers had! Blauwgrijze voile, wat je in Holland nooit zag, zo licht als een lentehemel, in Holland dan, en met een klein wit zwaluwtje erin. 5 yards, dat was 4,5 meter, daar zat 'n ruime rok in! Voor die Engelse met haar lange benen was 't toch niet genoeg. Toe lieverd, leg 't nou neer! Eindelijk scheen ze het te voelen, ze keek op, ze zag twee smekende ogen. You want this? vroeg ze met een glimlach. Klaartje kleurde, ze knikte. Oh . . . please! zei ze verlegen en stak haar hand uit.

Thank you sό much! riep ze zo verrukt of ze het van haar cadeau kreeg. 16 shilling! Een pond was zowat elf gulden, zeg maar tien, zei paps altijd, dan was dit acht gulden! Was dat even een bof! Enig was het! Echt haar kleur! Met een dankbare knik naar de vriendelijke Engelse, die helemaal meeleeftde, liep ze met haar lapje naar de kassa. Nog vier shilling over van haar pond! Die gingen dan toch in de spaarpot! Zo kwam er toch telkens wat bij! Hoe lang zou het wel duren voor ze het bij elkaar had? Tien jaar wel als het met zulke kleine beetjes ging! En tegen dat ze het bij elkaar had, kon 't haar misschien niet eens meer schelen! Ze schrok er zelf van. Bestōnd zo iets dan? Of lag het alleen aan deze vrije dag? Een enige dag was het! Alles liep mee! Behalve dat van Ad dan, dat was nu niet zo bar leuk geweest! Of . . . als ze 't goed bekeek . . . 't Moest er toch ééns van komen, en nu stond ze dan ook helemaal vrij op haar voeten. En waar-ōm? vroeg ze zich voor de zoveelste keer af. En als ze nu vandaag eens niet haar vrije dag gehad had, en net als altijd in het kantoortje gezeten had om de ontbijten te controleren . . . Dan zou ze misschien zijn naam weten, nou ja! Wat dan nog?

Ad kwam haar niet halen, hij had het dus aanvaard. Gelukkig maar, want die vriendschappen, dat liep toch altijd mis. Behalve dan met die Fransman, dat was enig! Almaar over zijn bien-aimée, die al op de boot zat! Ze had trouwens haar avond hard nodig voor die knoopsgaatjes van Madam! Op het terrasje, heerlijk! Madam was eigenlijk een enig type, als je haar wat beter kende. Sinds gisteren met passen, toen ze haar in haar onderjurk gezien had met al die rolletjes! Toen was ze ineens losgekomen, en vandaag scheen haar Vlaamse bloed het helemaal te gaan winnen van haar stijve Engelse training, ze herinnerde zich steeds meer woorden, hele uitdrukkingen zelfs, ze flapte er de idiootste dingen uit! Ze wou Hollands leren, zei ze.

„No Madam!” riep Klaartje, hoewel ze slap lag van het lachen. En leg haar maar eens uit waarom je in het Hollands niet zei: ik viel haast in duigen, of: ik ging in een voituurken, hoe verrukkelijk het ook klonk! „Madam,” zei ze toen ze weer op adem was, „ik ben gek op Vlaams, maar als u echt goed Hollands wilt leren, kan het heus niet! Nee, shocking is 't niet,” stelde ze haar Engelse hart gerust, „maar . . .”

Ze luisterde al niet meer. „There's your father!” riep ze verrukt. „Mr. Ventòff!” riep ze over de heg van bougainvilles, „come in for a drink!” Hij kwam. Het was bijna negen uur. Toen Klaartje de knoopsgaatjes af had, was het over elven. Haar ogen brandden van het fijne werk, maar Madam kon morgen haar jurk aan.

„Good night!” zei ze zacht, midden in het gesprek. Ze kon niet wachten tot er een pauze kwam, want die kwam niet. Het leek wel of Madam in één avond al de woorden wou zeggen, die ze in lange jaren van stilte aan niemand kwijt gekund had. Maar vader scheen het niet erg te vinden. Ze bleef er nog over denken toen ze het trapje naar de fontein afliep. Misschien ging het hem zelf ook wel zo, ze begon er iets van te begrijpen. Eigenlijk ging het hen alle drie zo als je het goed bekeek. Rex kwispelde achter haar aan, hij legde zijn kop op haar voet toen ze op de rand van de fontein zat. De hemel stond vol sterren, de avond was warm en stil, maar haar hart was zo eenzaam of ze op de verste top van de wereld zat, in een ijzige kou. Hij was hier geweest, en wéér was hij verdwenen, 't was of het nu pas goed tot haar doordrong.

En tòch! zei ze eindelijk, en ze trok haar schouders recht. Dit was de tweede keer. Er zou een derde komen.

Het was een wonder zoals Madam op ging leven, 't liefst had ze haar helemaal uit het bedrijf genomen en tot haar persoonlijke attachée aangesteld. Haar vader was de eerste die het inzag.

„Pas een beetje op, meisje,” waarschuwde hij op een avond, toen hij pas laat bovenkwam. Hij had zelf nog lang doorgewerkt aan de voorbereiding van een uitgebreid diner, het was bij twaalven, hij had nog even een drink genomen op het terrasje bij Madam, alles heel genoeglijk. „Het is zo gezellig,” zei ze neerslachtig, want ze was doodmoe.

„Ja, maar alles heeft z'n grenzen. Je moet zorgen dat je je vaste werkuren houdt, en ook je vrijheid. Niet elke avond bij Madam zitten, dan een jurk voor haar maken en dan een handwerk waar ze zelf geen zin meer in heeft. . .”

„Maar dan zit ik hier dood-alleen in die kamer. Dat is ook nogal gezellig! En wat moet ik anders?”

„Ja . . .” zijn smalle hand ging door zijn haar. „Met die . . . Ad, is dat uit?” Ze keek op van de stapel kussens die ze juist van de bank gepakt had. Het ongewone verschijnsel dat vader zo iets vroeg! Gewoonlijk zweeg hij alles dood als hij er niets meer van zag. „Uit?” zei ze verontwaardigd. „Ik heb nooit iets met hem gehad!”

Hij keek met 'n scherpe blik op. 't Was of hij haar voor het eerst zag: niet meer het hoekige schoolkind met de grote bril, maar een volwassen meisje. „Maar je ging toch nogal eens met hem dansen!”

„Drie keer in 't geheel! Maar ik had geen zin meer, 't moet niet te lang duren, zo iets.”

„Nee,” zei hij opgelucht, „natuurlijk niet! Nou, welterusten dan!”

„Welterusten, vader.” Langzaam begon ze de lakens op de bank te leggen. Zo liep ook dit gesprek weer dood. Wat wou vader eigenlijk? Hij vond Madam toch ook aardig, en ze was juist zo blij dat ze wat gezelligheid had. En over Ad . . . Alleen maar opgelucht dat er niets was! En als er nu eens iemand kwam waar het wèl ernst mee werd? Dan zou hij wéér tegenwerken, dan juist! Moest ze hier dan opgesloten zitten, haar leven lang achter die tralies? Niet eens bij Madam op het terrasje mocht ze. De tranen begonnen zomaar langs haar neus te rollen. Die ellendige tralies hier ook, het leek wel een gevangenis! Als je nu je hoofd nog uit het raam kon steken en naar de tuin kijken die zo fantastisch in het maanlicht lag . . . Doodstil leunde ze tegen de ijzeren staven. Een gevangenis . . . Heimwee . . . Een pijn die je verteerde. Tòch weer heimwee. En naar wat? Naar een huis dat leeg was, naar een land waar je geen toekomst had? Ze haalde diep adem, een lange zucht was het. Van moedeloosheid. Van verlangen. Niet naar haar land, niet naar Ad of het zitje bij Madam. Alleen het verlangen naar iets dat ze niet eens een naam dorst te geven. Naar iemand die ze niet kende, en van wie ze toch wist dat hij bij haar hoorde . . .

Opeens was het of een licht begon te stralen door de donkere diepte waarin ze was weggezonden. Vertrouwen. De bedoeling van alles. Was het daarvoor dat ze naar dit verre land had moeten gaan? Ze stond daar, haar vingers om de ijzeren staven. Over de tuin straalde het heldere maanlicht van Afrika. In de verte hoorde ze de zachte gitaarmuziek van de Zoeloes. Haar nieuwe vaderland . . .

Een man die ze niet kende . . . Alleen een glimlach naar een klein meisje . . . Niets dan een schim . . . En tòch!

„Mr. Ventòff!” zei Madam een week later toen hij bij haar was voor een zakelijke bespreking, „ik heb een mooi plan!”

Hij keek op van zijn rekeningen. Echt vrouwenwerk, je midden in een zakelijke bespreking met andere dingen aan je hoofd te komen.

„Wat bedoelt u?” deed hij kortaf.

„Ik wou Klaartje uitnodigen om mee te gaan naar het Game-reserve. Volgend weekend. No no, niet in mijn car,” stelde ze hem haastig gerust. Hij fronste geërgerd zijn wenkbrauwen. Daar had je 't nu weer! Net had hij Klaartje weer in het gareel, of daar kwam die bijdehande Madam met een voorstel, dat je onmogelijk af kon slaan zonder haar en Klaartje het land in te jagen. Game-reserve, dat was immers het Krugerpark? Nogal naast de deur! „Dat is een prachtig plan!” zei hij zo beleefd mogelijk. „Wie gaan er nog meer mee?”

Ze glimlachte op haar charmante manier. „Dat zullen we wel zien! 't Is een excursie van een reisbureau.”

„En hoe . . . met logies en zo?” Hij kreeg het prospectus boven op zijn rekeningen, en hij had maar goed te vinden. Nou ja, waarom ook niet! Hij had tenslotte niets tegen Madam, en Klaartje mocht ook wel eens een verandering hebben; vooral de laatste tijd zag ze er niet goed uit. Maar hij wou niet dat Madam . . .

„We logeren in rondavels. No no, Mr. Ventòff,” schoot ze in de lach toen ze zijn gezicht zag, „not in . . .”

„Toch niet in zo'n gewone rondavel, zo een van klei, waar de Zoeloes in huizen?”

Madam schaterde, dan was ze ineens haar Vlaamse grootmoeder en dook meteen diep uit haar herinnering het toepasselijk woord op: „In such a kramankele hut?”

Rijk van 't Hoff kon niet anders dan meelachen. Hij vergat al zijn ergernis over een kaart die zomaar op zijn papieren werd gelegd. Vooruit dan maar! Dan eerst maar kijken hoe dat plan in elkaar zat! „En moet ik dan maar in mijn eentje op de hele boel passen?” vroeg hij als een groot kind dat thuisgelaten wordt.

Madam vatte het dadelijk op z'n Vlaams op. „Well, Mr. Ventòff, we sluiten het hele huis! Un bon idee!” sloeg ze ineens op Frans over, ze lachte zo uitgelaten of ze zelf nog een kind was. Jawel, hij zou haar aan zien komen! Als ze zo gedaan had toen haar man nog leefde, was het geen wonder dat de boel verlopen was! Hij greep naar zijn papieren en opeens waren ze allebei ernstig. No, zei ze en ze was in één ogenblik tien jaar ouder, het kleine gezichtje verviel voor zijn ogen, een trieste, zorgelijke vrouw was ze nu weer, net zoals hij haar de eerste keer gezien had. „We spreken dan nog wel nader af,” ging hij haastig terug naar het zakelijke. „Als u nu even dit in wilt zien . . .”

Die kleine handen met al die ringen . . . Hij keek er geboeid naar terwijl

ze in de papieren bladerde. Hij zou haar best eens willen schilderen . . . Hij kneep zijn ogen dicht, hij zag het voor zich: een achtergrond van paarse bougainvilles, die mooie handen met al die ringen in haar schoot, in lang had hij er niet zó naar gesnakt weer eens aan het werk te gaan . . . Met een verdwaasde blik keek hij naar de stapel papieren die als een levende vermaning voor hem opdoken. Aan het werk? Rekeningen nazien, dat was zijn werk. Koken! Geld verdienen! 'n Verloren zaak op poten zetten. En dan, misschien na jaren, weer eens tijd voor dit: paarse bougainvilles, de glans van grijze zij, de flonkering van ringen om twee mooie handen . . .

„169 Pond 14 shilling,” zei Madam zakelijk. Hij kneep zijn handen in elkaar tot de knokkels wit aftekenden tegen de bruine huid. Wie had dat ook weer gezegd, dat niemand twee heren kon dienen? Hij moest dus kiezen: het hotel of zijn schilderkist. Voor hem was er geen keuze. Het dagelijks brood voor hemzelf en voor Klaartje. Voor het eerst van zijn leven begon hij te begrijpen wat dat was: verantwoordelijkheid. Al zou het alleen maar de verantwoordelijkheid zijn voor het werk dat hij op zich genomen had.

Klaartje was verrukt toen ze het hoorde. „Maar is het niet vreselijk duur?” was haar zakelijke reactie, zo was het nu eenmaal. Hij fronste zijn wenkbrauwen. „Madam wil je meenemen voor haar kosten, maar dat wil ik niet. Ze moet zelf ook niet met geld gaan gooien, dan komen wij er geen van allen. Nu beweert ze wel, dat die man van het reisbureau een kennis is en dat het haast niets kost, maar dat zijn weer van die vrouwen-smoesjes.”

„Maar wat moeten we dan?” vroeg Klaartje ademloos.

„Ik wou zó doen: zij betaalt de reis en ik het logies, dat loopt toch nog genoeg op.”

„Ja,” zei ze, en de spanning trok weg uit haar hoofd, „en wanneer?”

„Dit weekend al, we zitten niet zo vol en ik heb nu die hulpkok.”

Haar ogen straalden, hij zag hoe ze opleefde, hij begreep nu pas hoe ze aan vakantie toe was. Had ze eigenlijk wel ooit echt vakantie gehad in haar leventje van zorg?

„Shorts en een paar bloesjes,” zei Madam, verder had ze niets nodig, „en een grote zonnehoed, drie shilling in. . .” „Ja,” zei Klaartje, want ze had haast. Maar op 't allerlaatste ogenblik, toen ze net weg wou rennen voor de bus, kwam Madam nog aanhollen. „One moment! Ik ga mee! Ik vat the car! Mr. Ventóff! Please will you be so kind. . .” Hij moest op de telefoon letten, eventuele gasten ontvangen, ze rammelde met haar sleutelbos, gaf William 'n rij opdrachten die hij onmogelijk kon onthouden, het enige wat hij dan ook antwoordde was wat hem het naast aan het hart lag: The food, Misses! Hij had geen meel meer voor de pap, geen suiker, geen jam. . . Klaartje hield haar adem in, want

Madam kòn snauwen, maar sinds vader haar een keer, toen het hem tot aan zijn wenkbrauwen zat, eens goed zijn mening gezegd had, directrice of niet, dorst ze hen geen 'sermoen' meer te geven als hij in de buurt was, al had ze hem later weleens goed aan zijn verstand gebracht, dat hij zich erbuiten had te houden. Een Hollander, en zéker een die hier nog zo kort was, had niet het minste begrip van de verhoudingen. Dat begon hij zelf trouwens steeds beter te begrijpen, maar verstand en gevoel waren niet altijd hetzelfde. De sleutels rammelden driftig, uit de kast kwam het wit katoenen zakje waar Klaartje om een onnaspeurlijke reden zo'n zacht plekje voor in haar hart had. Zij mocht de suikerbus vullen, fijn! Vandaag kreeg hij er een kop op als 'n toren! Hij grijsde tot aan zijn oren, hij wiegelde heen en weer van plezier, ze wiegde mee van de weeromstuit. Madam, treuzel niet zo lang! Daar kwam ze gelukkig! Een onmogelijk klein pillendoosje van 'n hoedje bovenop haar dikke haar, 't was echt rap-rap gegaan! Toen ze omkeek, zag ze haar vader in de deur staan, doodongerst net als altijd als ze met Madam meereed, al was 't maar voor een boodschap vlak over de brug. Waarom ze eigenlijk meeinging? Just voor de leut! zei ze. De Vlaamse woorden kwamen steeds meer terug uit haar herinnering. En ze wou naar 'n film ook, your father moet het vast maar leren alleen! En shorts ging ze ook kopen. O Madam! dacht Klaartje en ze kneep haar handen in elkaar van plezier, wat zul je 'n verrukkelijk type zijn als je eens helemaal terugkeert tot de taal en de zeden van je Vlaamse grootmoeder!

Het was een stationcar die voorreed, het begon nog maar net licht te worden. Zes zaten ze er al in, twee Jantjes van een Amerikaanse boot, een Française met kastanjebruin geverfde haren en een reusachtige zonnebril al was 't nauwelijks licht, met haar man, een heel klein beweeglijk Engelsmannetje. En dan natuurlijk de leider, zijn zoontje was er ook bij, die maakte de tocht voor het eerst. Rijk van 't Hoff stond slaperig aan de voordeur in zijn badjas. Madam wuifde even uitgelaten als Klaartje toen ze de bocht omgingen. De relatie van Madam reed zelf. The valley of the thousand hills! wees hij slaperig naar rechts. Klaartje kreeg er gewoon een steek van in haar hart. Zomaar op je nuchtere maag 'n gedicht! De vallei van de duizend heuvelen! Maar daar lagen ze werkelijk, een heel landschap van lage heuvels in het grijze morgenlicht! De Française praatte aan één stuk door tot de eerste halte, waar ze ontbeten in een vreselijk ongezellig buitencafé. Madam begon over de koffiekopjes heen te kakelen, het leek wel niet veel meer op Frans door haar Engels accent, maar ze had toch contact. De twee zeelui rookten afschuwelijke sigaretten en zeiden geen stom woord, en eindelijk gingen ze verder, en hârd! Wat een verschrikkelijk eind was het ook, de relatie had wel gezegd hoeveel mijlen, maar 't was nog te vroeg om zulke cijfers te onthouden. En wat een gaten, die kleine

plaatsen! Helemaal buitenaf was het meest verschrikkelijk saai en kaal, soms ineens adembenemend prachtig. 't Klonk niet erg leuk, maar ze rammelde alweer van de honger en ze kon alleen maar denken aan de lunch. Eindelijk! Wat deden die mannen nu? Ze begonnen allemaal de boord van hun shirt dicht te knopen, haalden een das uit hun zak en legden hem keurig in de knoop. Madam vond het heel gewoon, je kwam toch niet zonder das aan tafel! Ze had het kunnen weten, vader lette er ook al op, je scheen je huis naar beneden te halen als je dergelijke slordigheden toeliet, zelfs al stierf je van de hitte! Ze was blij dat ze toch maar die wijde rok aangetrokken had over haar shorts. Madam gelukkig ook. Als paps anders deze lunch kon zien! En uitgerekend fish-and-chips, alles draaide al als ze 't rook. Zelfs Madam was zo verwend door het Hollandse eten, dat ze haar neus optrok voor die waterige groente! En 'n haast, die relatie! Iedereen slokte zijn restjes op, en daar reden ze alweer! Ossewagens met acht ossen, wat een kóninklijk gezicht! De Jantjes kwamen helemaal bij, ze kiekten en filmde alles wat er langs kwam: naakte zwarte kindertjes, mooie Zoeloemeisjes met zware vruchtenmanden op hun hoofd, stapels watermeloenen op de marktjes; zonde dat ze er niet eventjes uit mochten! Een kraal bovenop een 'koppie', ze had geen ogen genoeg om alles te zien. Die vrouwen met een vat op haar hoofd naar de bron, en weer zo'n lange 'ossewa'. En muilezels! En de kanten van de berg helemaal begroeid met rose en witte cosmea's! Toe leider, kun je dan niet één minuutje stoppen! En hij joeg maar stofwolken op, en hij blééf maar racen! Halfzes was het toen ze Johannesburg binnenreden. Wolkenkrabbers, kilometerslange winkelstraten, en drúk dat het was! Stoeten mensen bij de haltes en die bussen die maar af en aan reden, bestormd werden en je kon niet zien dat het minder werd! En opeens waren ze er. Een heel groot hotel, prachtig zag het eruit, dat zou ook even duur zijn! Binnen viel 't wel erg tegen; met zo'n gevel zou je toch niet verwachten dat er een stuk uit een ruit was, de lamp aan een kale draad hing, enzovoort, even armoedig als het goedkoopste boardinghouse. Dan zag je pas goed het verschil met hun eigen Lonely fountain! Eigen nog wel, alsof het van paps en haar was! Madam viel meteen op een van de bedden neer, ze gooide haar schoenen uit en lag zelf ook. Pas toen de huistelefoon ging, schrok ze wakker. Dinner at seven o'clock. Dinner at seven o'clock. Dinner at seven o'clock. Een grammofoonplaat, praktisch was dat! 't Was nu halfzeven, ze moesten nog wat anders aantrekken. Madam snurkte als een trekzaag, ze had haar mond een beetje open, ze bromde als een ontevreden varkentje toen ze haar wakker riep. Leuk was dat! Zo menselijk.

De twee Jantjes hadden Johannesburg 'gedaan' en wel zo grondig, dat ze nog niet bij waren toen de stationcar al geladen en wel bij de uitrit van het hotel stond. De relatie was in het meest lugubere ochtendhu-

meurtje, hij holde de diensttrap op die vlakbij was en iedereen herademde; hij bracht ze mee. Ze kropen elk in een hoek en snurkten al voor ze de straat uit waren. Klaartje zat ook nog te knikkebollen, maar ze wou toch alles zien. Zo'n stad die wakker werd, hollende, hollende mensen, en auto's en auto's en auto's... Het monument van de Voortrekkers, bromde de relatie met een zwaai naar een gebouw boven op een berg. Pretoria al! Brede, winderige wegen, een aanleg die ruim genoeg was voor een wereldstad, maar op zo'n vroege morgen was 't maar kaal en ongezellig. Nu kwam er een weg die je kon zien tot aan de horizon maar die horizon eindigde nooit en de weg ook niet. Benzine innemen in een klein stoffig plaatsje, Madam kocht een en ander voor de lunchmand, en weg waren ze weer in een stofwolk als een zuil, honderden mijlen door de dorre vlakten van Transvaal. Ossewagens zagen ze nu herhaaldelijk, en helemaal echt waren de natives hier nog, geen kaki shirts zoals in de stad, enkel wat kralen en beestevellen, de vrouwen alleen maar een kort rokje met franje en bijna altijd een baby om hun middel geknoopt. En die armoedige rondavels van klei en stro, en die magere beesten in een gammell omheininkje, te ellendig om naar te kijken. En die weg rolde maar verder uit, en de horizon kwàm maar niet dichterbij! Eindelijk mochten ze eruit, ze hadden onderweg alleen maar haastig wat gedronken bij hun eigen eten uit de lunchmand. Nu, vlak voor de aankomst, mochten ze hier hun dinner nemen. Iedereen kwam bij na zo'n eindeloos lange dag, die relatie zou ook wel weer gaar zijn! Het was nog een uitgebreid menu in het Engels en Afrikaans, leuk! Hoofmaal stond er boven. Uie-sop kon je krijgen en beestong met korentesous of varkboud met gebakte aartappels en koekies toe of vrugte! Ze zou het voor vader bewaren! En het was nog goed ook! Ja, als je in die dure dingen kwam... Iedereen kwam bij. De Française die haar hoofd in een sjaal gepakt had voor het stof, liet haar kleine mannetje om zich heen draven om dat lange eind op te rollen. Iedereen zag griuw van moeheid en vuil, maar nu was 't nog maar een uurtje! Zodra ze het gebouwtje aan de ingang van het Game-reserve gepasseerd waren (je mocht geen wapens bij je hebben, daar keken ze natuurlijk streng naar!) zaten ze meteen midden in de zebra's, en eindelijk gaf een van de Jantjes ook geluid. „Where are the lions?” vroeg hij met een verschrikkelijk hese stem, en hij had zijn filmcamera al in de aanslag. De relatie was eindelijk door zijn ochtendhumeur heen, hij kon weer grijnzen. „May be tomorrow, may be never,” zei hij droog. Klaartjes hoofd vloog van de éne kant naar de andere, koedoes, giraffen, springbokken, overal liep iets, en eindelijk was er de beloofde bungalow met een bad en bedden. Toen iedereen schoon was, was het bijna donker. De losse mannen sliepen in rondavels, een luxe uitgave dan, in de bungalow het Franse echtpaar plus Madam en zij. Het was snikheet, het water kwam zowat kokend uit de kraan. Heerlijk was het buiten toen het donker werd. Bij de

slootkant gloeiden twee ogen, de Française pakte de relatie bij z'n mouw en stak een heel verhaal af. Het kwam hierop neer dat ze doodsbang was voor de wilde dieren. Of dat Park wel een goed stevige omheining had? No! zei de relatie, en hij grijsde vol leedvermaak. Helemáál geen omheining, die dieren hebben het veel te goed hier, ze denken er niet over om eruit te lopen! Het gezichtje van de Française werd groen. Maar dan zijn we toch niet veilig in dit kleine huisje? jammerde ze zenuwachtig. Klaartje had best mee willen jammeren. O, bedoelde ze dát? Hij grijsde weer, hij maakte het bij elke excursie mee. Maar *wij* zitten toch achter een omheining, het hele bungalowpark! Kijk maar, hier een sloot en verder is er gaas om. Don't worry! Come on, boys, naar bed! Vijf uur klok ik.

Madam ging meteen ook naar bed, ze was doodop. Het Franse echtpaar verdween ook, en zo slenterde Klaartje in haar eentje in de richting van de sloot. Soms hoorde je een tak kraken, verder was het doodstil, zo'n stilte kende je niet, die vond je alleen zoveel honderden mijlen van de bewoonde wereld. En die sterren! Had ze ooit zulke sterren gezien? Een hemel, zo helder en stralend, karbónkels van sterren, tróssen sterren, 't leek of je ze zo kon pakken, en wólken van sterrenstof, of er miljoenen engelen door het heelal zweefden . . . En die stilte . . . Ze hield haar adem in. Bovenaaards, nu begreep ze wat dat was. Dit was bovenaaards. Hier kon je weer gaan geloven dat er nog iets anders bestond dan techniek en oorlog en haat en bedrog.

Vlak tegenover haar, laag aan de hemel, stond een heel grote ster doodstil te stralen. Waar vandaan wist ze niet, misschien wel regelrecht uit de hemel zelf, was het of ze de woorden hoorde van het Onze Vader, zoals de kindertjes van de Engelse dominee het elke dag hardop baden: Hallowed be the name. Thy kingdom come. Thy will be done. Our daily bread . . . And forgive us our trespasses . . . And lead us not into temptation . . . For thou is the kingdom and the power and the glory . . .

Het koninkrijk van de zuivere liefde . . . Power and glory . . . En door alles heen, even stralend als die grote sterren, zag ze de glimlach, die ook met *die* soort liefde verband hield. De glimlach die regelrecht naar haar hart gegaan was. En die ze weer zou zien... Eéns zou ze hem weer zien . . .

Madam sliep zo rustig en vast als een kind, toen ze eindelijk voorzichtig de deur van de gazen veranda achter zich dichtdeed en op haar tenen de stenen vloer overstak naar de slaapkamer. 't Was er nóg kokend, verschrikkelijk om hier te moeten slapen! Maar er was een bed in de veranda! Je was dan enkel door een gaasje van de leeuwen gescheiden, maar je had tenminste lucht. Bij het licht van de sterren kon ze het bed wel vinden, voorzichtig legde ze de lakens erop en met een zucht van verlichting liet ze zich erin vallen. En nu stond de stilte om haar heen, de machtige nacht, en begon het langzaam in haar door

te dringen wat dat was: de wildernis! Een rijk waar de dieren de baas waren en niet de mensen. Doodstil was het, en toch wist je dat ze nu op pad waren: de leeuwen, de hyena's die hun achterhoede vormden, de... Dit Krugerpark, het was zo groot als heel Nederland, en dan dacht dat Francaisetje nog dat het weleens afgerasterd kon worden! Ze sliep al voor ze het ten einde gedacht had, en werd pas wakker toen er hard op de wand van de bungalow geklopt werd. Five o'clock! Five o'clock!

No noise! No noise! De relatie kon het wel elke minuut herhalen, maar breng een opgewonden Jantje en een nog veel opgewondener schooljongen maar eens tot bedaren als de sporen van een kudde leeuwen dwars over de weg lopen! Maar te zien kregen ze ze niet, 't begon al drukker te worden, de kans zou wel verkeken zijn. Look! brulde opeens een van de zeelui, en hij had de kruk van de deur al in zijn hand om eruit te springen, zijn maat hield hem nog net tegen. Tussen het lage hout opzij van de weg lag het kadaver van een zebra. Klaartje had even snel als de anderen haar hals gerekte om te kijken wat er was, nog veel sneller draaide ze haar hoofd om. De mooie zwart en witte huidstrepen één bloedige massa, dat was alles wat ze gezien had, en een hele troep gieren die opvlogen . . . Ze kneep haar handen in elkaar, ze had die kerels wel om hun oren kunnen slaan, zoals ze daar opgewonden met hun kiektoestellen uit het raam hingen. Please, Mr. Relation, go on, go on! zat ze te jammeren. Maar hij rookte even rustig zijn pijpje. Eindelijk! Die stomme, grijnzende koppen van die Jantjes, ze kon ze wel tegen elkaar slaan. En maar jubelen over het 'interesting picture' dat ze gemaakt hadden! Gelukkig, daar waren de impala's, een schattig soort hertje, zo lenig en elegant als ze over het pad zweefden! En massa's vogels! 'n Hele vlucht poelepetaten, hoe was 't mogelijk dat zulke dooie beesten in het wild zo prachtig waren! Betoverde prinsessen leken het wel, zoals ze over het bospad liepen met hun sleep van parels! En dat intense blauw van hun kaken, dat wit aan hun kop, daar gingen ze de lucht in, had je ooit zo iets gezien, zo sierlijk en zelfbewust! Als dat Game-reserve van háár was, dan gooide ze al die roofdieren eruit en liet ze alleen de planteneters erin, dat waren er nog genoeg! Koedoes, apen, giraffen, olifanten, zebra's, en die wilde zwijnen met die grote slagstanden en een staartje als een schoenveter, en natúúrlijk die schattige impala's met dat lichte beige van hun buikje, dat smalle bruine ruggetje, die ragfijne pootjes . . . 'Wezens uit een ander rijk', had een dichter ze genoemd. Ze moest dat allemaal weer eens ophalen, dat miste je hier toch wel erg, ze knipte altijd alles uit de krant vroeger, maar wat dat betreft . . . enfin . . . En was ze nu maar niet zo gek geweest om het hardop te zeggen, nu lachten die mannen natuurlijk. Het Engelsmannetje was de enige die er iets van begreep. You see, zei hij, als er geen leeuwen waren kwam er te veel wild, en u moet niet vergeten dat het hier geen dierentuín is, maar de natuur zoals die

geschapen is. Erg genoeg! zei ze. Hoe had ze gisteravond onder de sterren kunnen denken dat het hier vrede was? Een hyena! gilde de jongen verrukt. Heel aan het eind van een zijpaadje stond hij, een schuw dier met zijn gore gevlekte huid, hij sloop meteen weg, zijn afzakkerige rug melancholiek naar beneden. Een van de lelijkste en ongunstigste dieren, zei de relatie vol afkeer. Ik vind hem zo tragisch, had ze bijna gezegd. Misschien zou de Engelsman het begrepen hebben. Een zielig, tragisch dier, hij kon het ook niet helpen dat hij zó was. Kwam dat misschien omdat ze zelf zo lang het lelijke jonge eendje geweest was, dat ze altijd zo'n medelijden had met mensen of dieren die lelijk waren? Omdat ze zo goed wist hoeveel verdriet dat meebracht? Misschien zelfs wel voor een dier, een hond of een kat zéker wel! Of ze geen olifanten te zien kregen? vroeg iemand. Waarschijnlijk niet in deze tijd van het jaar, dan trokken ze verder op. Als je zo'n hele kudde gelijk tegenkwam, kon je overigens beter maken dat je weg kwam, want als ze iets tégen je kregen, wandelden ze rustig over je heen en de hele stationcar was van de aardbodem gevaagd. Aldus de relatie, die blijkbaar goed geslapen had. En die Jantjes maar mopperen dat er geen leeuwen kwamen! Enfin, ze kregen ze eindelijk, twaalf gelijk maar liefst! Ze rolden zowat het raam uit met hun filmcamera! Wáár voor hun geld! Bij de nijlpaarden waren ze ook geweest, daar mochten ze er even uit. Een Zoeloe met een geladen geweer mee door een bospaadje naar de poel van de 'seekoeien' zoals ze op z'n Afrikaans heetten, hij hield aldoor de struiken in de gaten. Iedereen was toch blij toen hij weer achter de veilige ruiten zat. Het was zowat 100° iedereen snakte naar drinken, en dan slapen, dat moest je hier wel. Een heerlijke schuimrubber matras had ze, als ze veel geld had kocht ze er ook zo een. Er stond een leeuw voor haar bed te brullen, daar schrok ze wakker van. Ze schoot overeind van schrik. Snurken was 't nota bene! En dat moest dan dat nietige Engelsmannetje zijn, het kwam uit zijn kamer en dat Franse vrouwtje kon je van zo iets niet verdenken. Later at hij trouwens ook een heel blik spaghetti op in zijn eentje, met een vet stuk ham waar een reus nog van gekokhalsd zou hebben. Iedereen was nog doodop van de hitte en dat vroege opstaan, ze hingen een beetje om de bungalow heen, dronken lauwe Coca-cola en de een na de ander begon te geeuwen en verdween. Klaartje had al een tijdje geslapen, toen er een eind verderop een klein autootje voorreed, er lag een tent bovenop, bij het licht van een looplamp gingen ze hem opzetten aan de slootkant, drie mannen, als ze overeind ging zitten kon ze het vaag zien. Het leek wel of ze gingen kamperen, maar ze liepen toch ook in en uit bij één van de bungalows. Nee, 't was geen tent, een soort kraampje leek het wel, tegen de achterwand spanden ze een wit laken. En een hele rij flessen . . . Een grote schijnwerper op het doek . . . Zou het iets met wilde dieren te maken hebben? 'n Enkele keer zag ze een schaduw of een paar benen, nu

stond een kleine oude man in het volle licht, hij pakte iets van het doek, bekeek het nauwkeurig en stopte het in een fles. Insecten natuurlijk! Misschien voor malariabestrijding! Wat interessant! Wat zou ze graag eens gaan kijken! Dat was nog iets anders dan die griezels van leeuwen! Van de twee anderen hoorde of zag ze niets meer, die waren zeker naar bed. Gezellig, dat licht, zo veilig! Net als toen ze een kind was, en vader weleens een lichtje liet branden als ze bang was, dat was toch wel reuze aardig van hem.

Midden in de nacht werd ze weer wakker. Het licht in de tent brandde nog. Voor ze goed overeind was, ging het uit: de oude prof was het niet meer, dat had ze nog gezien, een paar lange benen in shorts, en alleen een heel klein kringetje van een zaklantaarn dat in de richting van die bungalow bewoog. Net had ze haar hoofd weer op het kussen toen ze overeind vloog. Want heel in de verte, maar ze kòn zich niet vergissen, hoorde ze een wijsje fluiten:

Ik ben dat mannetje voor al die kleine klussies,
Al wat kaduuk is, breng ik weer in zijn fatsoen . . .
Twee linkerhanden en 'n heleboel discussies . . .

Weg was het lichtje, de deur van de bungalow viel dicht, en niets was er meer in dat donkere hart van de wildernis, dan haar eigen hart dat rumoerde als een stoomhamer. Hij was er! Hij was hier! Dit was de derde keer! De derde keer! zei ze nogeens, en ze was zo blij en gelukkig. En waarom? vroeg ze, maar dat was wel tien minuten later, toen ze weer een nuchter mens was, dat alleen maar met haar verstand rekende. Om een schim, die ook nu weer zou verdwijnen, dat wist ze wel zeker. Maar even zeker wist ze dat ééns, wie weet hoelang het nog duren kon . . . Met haar gezicht in het kussen probeerde ze haar gedachten te ordenen. Om dat eenvoudige melodietje, dat een beetje tragisch klonk en een beetje verdrietig, en waar toch alles in lag: de belofte van ik kom terug, een strelende hand over haar hoofd, een begrijpende glimlach naar het kleine bange meisje dat ze was . . . Rust was erin, en iets dat ze bijna geluk dorst te noemen. Een contact dat door andere sferen ging dan door aardse . . .

De bungalow van de insectenvanger stond doodstil in de morgenschemering toen ze als laatste naar de stationcar kwam hollen. De tent stond verlaten aan de rand van de sloot, nergens was nog een spoor van leven. Come on! zei de relatie ongeduldig, en hij reed al voor ze goed en wel zat. Ze keek nog even om.

Tot de volgende keer! zei ze zachtjes in zichzelf.

„En hier,” zei de relatie, toen ze weer uren gereden hadden, „zullen we even halt houden.”

In de volle zon lag daar een marktje, een van die prachtige marktjes

van enkel kleuren. Druk pratende negervrouwen met manden op hun hoofd, ananassen staken eruit en papaya's, prachtig rechtop liepen ze op die blote voeten. Druk was het hier met auto's, in die paar dagen was je dat al zo ontwend, een ongezellig kaal café, de Française voelde er ook niets voor, samen liepen ze het marktje over. Souvenirs kon je er ook kopen, ze liepen er de auto's mee af, vreselijk was 't! Houten krokodillen met knalrose geverfde opengesperde bekken, je reinste kitsch! Toen kwam daar heel zacht op zijn blote voeten een klein oud mannetje aan, een echte Zoeloe leek het niet, een veel fijner type, en ook niet zo donker van huid. Look! zei hij, en hij lachte zelf zo verrukt of hij het voor het eerst zag. Op zijn hurken zat hij, in zijn twee handen hield hij een dierenfiguurtje uit één stuk hout, 't was of het zo gegroeid was en hij er alleen maar hier en daar wat aan bijgesneden had. Als altijd hield ze haar adem in van bewondering. Ze zou het in haar handen willen nemen, haar vingers langs die fijne pootjes laten gaan, die prachtige lange horens die als twee zuivere bogen omhoog liepen, dat kopje, alles was even mooi en zuiver, en het mannetje lachte maar. Hoeveel het kostte? One and ten? deed hij vragend. Anderhalf pond! Ze beet op haar lip en schudde aarzelend haar hoofd. Het was te veel. Niet voor dit prachtige werk, maar wel voor haar. Ik zou 't dolgraag hebben, zei ze tegen de donkere ogen, die vol verwachting in de hare keken, maar ik heb niet so much money. Ze liet haar geld zien. Het was één pond, één shilling en wat koper. Hij schudde zijn hoofd, ze kon zien dat hij zat te rekenen. Het geld lag nog op haar open hand, een onbewust smekend gebaar. Hij wees naar haar tas. Zat daar nog niet wat in? Ze liet het hem zien. Een zakdoek, een kammetje, een zak zuurtjes, de zijden sjaal uit Parijs die ze eens van een vriendin gekregen had in ruil voor een corsage, zo'n afgezaagd ding met de Eiffeltoren erop en natuurlijk een paar Franse meisjes, ze had hem om haar hoofd gehad voor het stof. En toen ging het haast weer net als met de meneer van de schorten: zijn ogen begonnen te glinsteren, hij pakte voorzichtig de sjaal bij twee punten en hield hem in de hoogte. Nice! zei hij verrukt. Very, very nice! Ruilen? Hij de sjaal en zij de waterbok?

„You mean it?” riep ze en haar kleur vloog omhoog. Hij liet de doek van zijn ene hand in de andere glijden, en hij wiegde maar heen en weer van zaligheid. Voorzichtig streek zijn vinger er overheen, als in trance zat hij maar te mompelen.

„I give you . . .” begon hij eindelijk, en hij deed een greep in de zak waar zijn snijwerk inzat. „I give you this!” Hij schoof het waterbokje naar haar toe, „and this!” Er kwam er nog een uit de zak, ze gaf een gil van enthousiasme. Het was 'n impala, zo fijn en teer en verrukkelijk, dat het andere er helemaal bij in het niet viel. „And this,” zei hij, en weer dook hij in de zak. Nu was het een klein negermeisje, het gezichtje opgeheven alsof het iets verwachtte, het naakte lijfje zo lief en onschuldig met dat dikke ronde buikje, dit moest ze hebben al zou ze alles er

voor moeten geven wat ze had: haar geld, haar jurk, haar tas. „This one!” zei ze bevend, en ze greep ernaar of het zó weg kon vliegen. Hij lachte verheugd en stopte haastig de sjaal in de zak. No money! No money! De kleine impala, de waterbok, het kindje, hij drong ze haar gewoon op, ze had niet kunnen weigeren al had ze gewild, verrukt hield ze het in haar armen. „Thank you, thank you só much!” stamelde ze verward. Wat deed hij nu? Hij pakte zijn zak en zonder om te kijken, was hij verdwenen tussen de menigte. Bang dat ze spijt zou krijgen? De Française lachte. Ze vond er niets aan, aan dat hout. Voilà, ze begonnen al in te stappen, monsieur de leider keek al op zijn horloge. Vite vite! De Engelsman had zijn vrouw wel een pak slaag kunnen geven dat ze zich dat had laten ontgaan, maar verder dan zijn ogen kwam zijn woede niet. Madam vond de waterbok zo mooi, Klaartje wist opeens wat ze doen zou: ze zou hem haar geven als aandenken aan de reis, straks als ze thuis waren. Eigenlijk had ze hem voor vader bestemd, maar die kreeg dan dat mooie impalaatje. Aarzelend ging haar hand langs het kleine, tengere lijfje. Als hij het maar niet meenam naar zijn atelier . . . Maar dat negerkindje hield ze zelf, daar zou niemand een hand naar uitsteken! Ze wist nu ook wel waarom juist dit haar zo verschrikkelijk dierbaar was. Omdat ze wist wat het antwoord was op zo'n gezichtje vol verwachting: de glimlach die ze één keer gezien had.

De lucht werd frisser, je kon merken dat je bij zee kwam, het was ook niet zo snikheet meer. Met een hele rij andere auto's stonden ze te wachten voor de pont bij de Sint Luciabaai. Nee Klaartje, geen insectenvanger erbij! Hoopte ze het, had ze zichzelf afgevraagd toen ze de rij zag staan. Nu wist ze het antwoord. Nee. In haar tas voelde ze het harde impala-lijfje, het kopje van het negerkindje. Vóór haar lag de baai. Hij was van een verrukkende, onaardse schoonheid. Op zo'n plek zou ze hem wel willen ontmoeten: bij de tere schoonheid van de baai, onder de sterrenhemel van het Game-reserve, bij de berghellingen vol bloemen, maar niet met al die lawaaiende mensen erbij en claxons en stof. Ze kon wachten.

Als een cantate van Bach klonk het wat de donkere Zoeloestemmen zongen terwijl ze de kabel van de pont overtrokken. Even plechtig en gedragen, aldoor maar ritmisch die paar tonen, hun zwarte ruggen blonken in het licht, op de cadans van hun beweging gingen de stemmen over het water. Deze baai vond ze het mooiste van de hele reis, al zou ze het nooit tegen Madam durven zeggen. Die primitieve pont, die ritmische zang, die kraanvogels met hun sierlijk gebogen hals, die flamingo's met hun fijne witte en rose veertjes, een dergelijke schoonheid kon je alleen vinden in deze eenzaamheid, in de heerlijkheid van die paar tinten: wat teer en blauw van de hemel, wat donkerder Mariablauw van de baai, wat zuiver wit van de vogels uit een lang verloren paradijs . . . Afrika . . . van dit Afrika hield ze met heel haar hart.

Het begon te regenen toen ze bijna thuis waren. Zó erg, dat ze stil moesten staan, midden tussen de suikerrietvelden. De hele weg was niet meer te zien, 't was een gordijn van water. Alle auto's stonden langs de kant, de Zoeloes liepen te kleumen met gescheurde zakken om hun schouders, wonderlijk zoals die donkere huid van kleur veranderde als de zon niet meer scheen, grauwe spoken leken het, vooral die oude mensen, broodmager en zo verschrikkelijk zielig, en het land eentonig en vaal . . . Een heel andere route was dit. Die huisjes van plaatijzer, dan was zo'n rondavel toch nog honderdmaal beter. Of het daar bij dokter Schweitzer net zo zou zijn? Dan kon ze begrijpen dat hij er niet meer weg kon komen, je kon van blanke mensen nooit zóveel houden als van deze. Het was niet dat ze ze idealiseerde, ze had genoeg van ze gezien om dat niet te doen, maar ze leken zo verschrikkelijk hulpeloos soms.

Haar ogen strak naar het gordijn van regen, haar oren verdoofd door het lawaai, was het of ze van de hele wereld afgesloten was. Alleen de armoe van deze magere Zoeloes . . . Als je dat vergeleek met de heerlijkheid van de Sint Luciabaai . . . dat Afrika waar ze met heel haar hart van hield . . . Ze had het ingezogen met al haar vezels, als een kostbaar geschenk had ze het ontvangen. En nu wist ze dat ze ook van *dit* Afrika hield: van deze zielige, primitieve mensen, die hun eigen houvast verloren. Hier stond je weer op een heel andere manier tegenover, niet meer als iemand die schoonheid inzoog, maar alsof er iets uit je stroomde: een warme stroom van deernis, regelrecht uit je hart.

Met één mens zou ze erover kunnen praten. Met een diepe zucht van bevrijding legde ze haar hoofd tegen de bank, ze voelde haar hele lichaam ontspannen. Al wat kaduuk is, breng ik weer in zijn fatsoen . . . zong het zachtjes door haar hoofd. Heel voorzichtig streelde haar hand het hoofdje van het kleine houten negerkindje in haar tas.

VII

Toen Daan in de buurt van Pretoria was, had hij al zijn moed nog eens bij elkaar geraapt en zijn voeten naar het consulaat gesleept. Twee linkervoeten, floot hij zachtjes voor zich heen, en het vooruitzicht op wéér een heleboel discussies. Hij had nooit geweten dat hij zo'n geraffineerde leugenaar was, hij begon zelf haast te geloven dat hij de edele vriend was, die voor een Hollandse fantast al die moeite deed om een onbekend meisje op te sporen. Naar het emigratiekantoor in Den Haag schrijven, raadden ze hem daar. Een reuze idee, had hij eerder moeten weten, dan had hij het in Holland al kunnen doen. Het was alleen de vraag, zeiden ze er nog bij, of ze hem daar wel inlichtingen zouden geven, als hij geen plausibele reden ervoor aan kon voeren. Hij had zo'n haast om weg te komen en te gaan schrijven, dat hij over een mat

struikelde en bijna languit in het consulaat lag. Hij grijsde schaapachtig achterom en kon eindelijk in de buitenlucht stoom afblazen. Hij liet geen minuut verloren gaan; zodra hij in zijn hotel was pakte hij een vel luchtpost en begon. Alleen draaide hij het nu om: de vriend uit Afrika geworden die er zelf niet mee aan dorst komen. Nee, dat werd helemaal te onwaarschijnlijk! Het enige was een eerlijke bekentenis: Ik, Daan de Jager, verzoek te worden bekend gemaakt met de verblijfplaats van . . . Hij sloeg op de tafel en frommelde woedend een brief in elkaar. Zat hij daar nota bene woordelijk het politiebericht van de Hollandse radio op te schrijven! Hij vertikte het, hij vertikte de hele boel! Was dat een gehannes en geknoei met het beste wat hij had! Haar naam die hij voor al die consulaten te grabbel gooide! Kaapstad, Johannesburg, Pretoria, noem maar op! Het haalde immers allemaal geen steek uit! In Holland was het al begonnen, toen hij dat kiekje vond. Eerst alles afgezocht of er geen stempeltje of merkje op stond van de fotozaak die het afdrukje gemaakt had. Niets! Toen halsoverkop naar een scheepvaartbureau gehold om te vragen wanneer die boten gingen, het kon toch dat ze 't verloren had op weg naar de boot. Een week geleden was er een vertrokken en er gingen er geregeld. Dat was alles wat hij te weten kwam. En ga maar eens midden onder je werk alle boten aflopen! 't Was ook allemaal maar in de lucht grijpen, het enige was er zelf heengaan. Dat had hij dan ook gedaan. En wat had 't hem nog geholpen! Nee, als hij haar zó niet vond, dan was dat een teken dat het niet waar was dat ze voor hem bestemd was, hoe vast hij nu nog van de waarheid overtuigd was.

Zijn hotelkamer keek uit op de straat. Vlakke, lelijke huizen. Rommel overal. Een nare, sombere kamer, vuil ook. Wat een gaten, die kleine plaatsen! In Johannesburg, dat éne hotel waar hij per ongeluk in terecht gekomen was, dat was even een kamer! De enige die nog vrij was in de hele stad! Maar dúúr! Waarschijnlijk hadden ze hem voor een filmster bestemd, hij kon zich tenminste niet voorstellen, dat ze voor hem een zilveren vaas met rozen neergezet hadden! Kleden waar je in wegzakte, geborduurd lakens, lampjes in alle hoeken, een eigen badkamer met een hele parade van handdoeken . . . Enfin, dat bad had er niet voor niets gestaan! Een weelde als je elke morgen in de rij moest staan met een heel stel elkaar zwijgend verwensende, ongeschoren mannen in badjassen.

Waar waren zijn gedachten heengedwaald? Via de troosteloosheid van deze straat en de hopeloosheid van zijn zoeken, naar het grauwe leven van elke dag. De hopeloosheid, hij moest het eindelijk wel toegeven. Hij zette het kiekje van Klaartje tegen zijn glas en weer was er het contact. Haar manier van kijken, dat kleine glimlachje . . . Klaartje, die de enige vrouw was waarmee hij zijn leven wou delen . . . Waarom was het dan toch dat hij haar niet vond?

Met zijn hand onder zijn hoofd bleef hij zitten, de ongezelligheid van de

kamer lag als een zware druk op hem. Morgen gelukkig al vrijdag, tevens het eind van dit werk. Zaterdag was alles gesloten behalve de winkels, die bleven tot één uur open. Morgen na zijn werk dadelijk naar Maritzburg, 't was toch zijn kant op. Maandag door naar Durban, dat was de volgende etappe. Wonderlijk, zo gauw als je aan dat links rijden wende. In Holland zat hij haast nooit achter het stuur, en hier kon je geen minuut leven zonder 'car'. Oom Bart had dit ding voor hem op de kop getikt voor niet te veel; als hij terugging verkocht hij hem weer. Die paar dagen er tussenuit naar dat Game-reserve waren plezierig geweest, al vervloekte hij die moordpartijen. Die ouwe insectenprof was een type met z'n tentje! Die paar uur dat hij zelf de wacht gehouden had in die intense stilte met sterren als velden van licht boven je hoofd en verder niets, niets! Zoals hij die avond aan Klaartje gedacht had . . . Zo dicht als ze toen bij hem geweest was, helaas alleen maar in zijn verlangen . . . Heerlijk, dat weekend bij tante Juul en de kinderen. Hollands spreken, weer in je eigen sfeer zijn . . . Nee, als 't niet moest zou hij hier zijn toekomst niet zoeken, het noorden was nu eenmaal zijn thuis. En als hij Klaartje niet vond in dit halve jaar . . . Nou ja, dan probeerde hij natuurlijk verlenging te krijgen, net zolang tot hij haar had. Hoe dat voor elkaar kwam was van later zorg. Prachtig was dit land, en de warmte vond hij heerlijk. Holland was koud en zonloos en toch trok het hem terug. 'Liever drink ik water uit de afdruk van een paardehoef in het zand van het vaderland, dan wijn uit gouden bokalen in den vreemde', had een Kalmuk hartstochtelijk gezegd, daar ergens in een van de kampen, en hij kon het begrijpen. En toch, voor Klaartje . . . Dit ontstellend grote land, elke dag begreep hij beter, h de groot het was, hoe vond hij haar ooit?

Koffers pakken, dat vast maar doen. Alleen zijn pyjama en tandenborstel eruit houden. Boeken erin. Hier, dat van Greetje. Nooit meer iets van gehoord. Als hij maar wist waar ze woonde, ging hij haar eens opzoeken, het mannetje voor al die kleine klussies mocht toch wel weten of de reparatie gehouden had. Het viel open bij een stukje papier dat hij erin gelegd had. Dat van Tennyson.

O tell her, Swallow, thou that knowest each,
That bright and fierce and fickle is the South,
And dark and true and tender is the North.

Toen hij opkeek zag hij het kiekje weer staan. Dark and true and tender . . . Nog veel meer stond erin dat zijn hart woord voor woord na kon zeggen. „Klaartje . . .” zei hij zacht.

Hij was net op tijd voor tafel, de zwarte boy reed juist de dienwagen binnen. „Zal ik eerst de kinderen maar geven?” vroeg Juul.
„Hoor ik daar dan niet meer bij?”

Hij werd dadelijk van drie kanten gehoond, en tevreden liet hij Juul het vlees op zijn bord schuiven.

„Dit schijnen bekende klanken voor je te zijn,” zei Bart.

Hij knikte, zijn gezicht straalde. „Die beroerde hotelkamers. En dat alleen eten, dat nog 't meest van alles! En je sluit je hier ook niet zo gemakkelijk aan, zo goed ken ik de gewoonten ook nog niet, je wilt geen flaters slaan.”

Bart knikte. „Heel verstandig. Was je daar klaar met je werk? Moest je machines stellen, of wat was dit?”

„Alleen maar een fout opsporen. Ofschoon dat 'alleen maar' nogal optimistisch was, ik heb me 'n rotje gezocht. Net gisteren ontdekte ik het, en vanmorgen ben ik erbij gebleven, je weet anders niet of ze 't soms toch weer verprutsen. Als 't u interesseert, zal ik het u straks weleens in extenso vertellen.”

„Waar ga je nu naar toe?”

„Durban. U zult me nog weleens zien, want 't duurt daar een heel tijdje. Ik zal toch zien dat ik daar behoorlijk onderdak krijg, dit laatste was zo beroerd. Slecht eten, een kamer waar je je op zou hangen . . .”

„Dooreten!” zei Juul haastig toen ze de hevige belangstelling van haar kroost zag. „Krijg je goede berichten van thuis?”

Hij begreep de wenk. Hij vertelde van Joseetje, die haast elke week schreef, soms alleen maar een tekening, soms een heerlijke brief vol kromme woorden en letters op hun kop. „Schrijven jullie nu eigenlijk Hollands?” wou hij weleens weten. „'t Is toch een Engelse school?”

„Ik geef ze zelf Hollandse les bij,” zei Juul, „ik laat altijd de leerboekjes komen. Het spreken verleren ze natuurlijk niet, maar ik zie dat wel bij meer Hollandse kinderen: van lezen en schrijven kennen ze niets. Boom spreken ze uit als boem, geen wonder trouwens en ik wil niet dat ze hun eigen taal verleren al zijn ze dan ook hier geboren en zullen ze toch moeite genoeg hebben in Holland.”

„Gaan we naar Holland?” riepen drie stemmen tegelijk, de kleine Kriek ook, al was ze er nog nooit geweest. Bart fronste zijn voorhoofd.

„Welnee! De eerste jaren zéker nog niet!” Zijn ogen gingen naar Juul. Eéns zou 't er toch van moeten komen, hoewel hij . . . enfin. Om veel redenen zou hij ook wel terug willen, nog niet zozeer om Holland als om het Europese leven zoals hij het nog in zijn herinnering had. Bij zijn verlof had hij trouwens genoeg gezien om veel hier te gaan waarderen waar hij eerst langs gekeken had. Al nam je alleen het woonprobleem maar; alles volgebouwd, en de huishoudelijke hulp. Hier had je tenminste hulp, al verbeelde Juul zich dan ook, dat in Holland nog zulke dienstmeisjes bestonden als hun oude Klaske van thuis. Dat verlof had haar toch wel met veel hier verzoend. Toen ze eenmaal de familie rondgereisd was, en alles bijgepraat had, en 't maar koud bleef de hele zomer en de kinderen lastig werden en hij vooruit gevlogen was, toen vond ze 't toch wel goed om weg te gaan. En nog nooit was ze zo

tevreden geweest met haar huis en tuin, hij zou ook nooit haar stralende gezicht vergeten toen de boot aankwam en ze hem zag. Bårt! O Bårt! Of 't weer de eerste keer was. Hij glimlachte met een zucht. Het was weer gauw gewend in de sleur van elke dag. „Ja, ik ben klaar. De koffie maar buiten?”

Daan stopte zielsvergenoegd zijn pijp. Een hond aan zijn voeten, een hond op zijn knie, een kind op de leuning van zijn stoel... Juul bekeek hem zoals hij daar zat. Dit was dus gegroeid uit het kleine Daantje waar ze in Knocke fortten mee bouwde. Een schat van een jongen was hij altijd geweest, hij had nog dezelfde vriendelijke ogen, je moest maar zien hoe gek kleine Kriek op hem was, die anders voor elke vreemde wegkroop; de honden ook al, er ging iets van hem uit dat... „Een geboren huisvader!” zei ze hardop. Hij lachte zonder erop in te gaan. Even gleed zijn hand liefkozend langs het smalle rugje van Kriek.

„Jongens, jullie naar bed!” zei Bart. „'t Is allang over tijd!”

Het duurde nog wel even, de poesjes moesten geaaid, hondepoten geschud, nog wat pogingen om de lijn te trekken, maar eindelijk had hij er genoeg van en toen was het een kwestie van seconden. Kriek zat al op haar vingers te zuigen, met een slaperig hoofdje kuste ze Daan op zijn oor en Juul kon haar zonder protest meekrijgen.

Stil was het nu. Huisvader of niet, deze rust vond hij toch ook wel plezierig. Bart vertelde van zijn werk, hij was dikwijls weken lang weg. Veel bodemonderzoek ook. Nog een paar jaar, dan zou hij wel wat de zeelui noemden een baan aan wal zoeken.

„In Holland?” vroeg Daan hoopvol.

Hij knikte boven zijn pijp. „Ja. Ook voor de kinderen. Ik wil ze liever Europees... als 't me tenminste lukt iets te vinden. De seniores krijgen wel weer meer kansen, zie ik zo in de bladen, vooral in de leidende posities. Wat zijn jouw plannen eigenlijk? Zoek je hier iets blijvends?”

Daan stopte omslachtig een nieuwe pijp. „Als ik het zelf maar wist! Er is hier veel wat me hevig aantrekt: het klimaat, ik hou van warmte, en dan de ruimte! De heerlijkheid van zo'n groot grasveld, zelfs de radio van je burens hoor je niet, ruime huizen en geen problemen van al of niet huishoudelijke hulp, waar ik thuis alle narigheid van zie.”

Bart grijnsde even. „Tante Juul zal het je niet nazeggen!”

Hij lachte mee. „Het lijkt me zo rustig, zo'n boy op zijn blote voeten! En wat mijn werk betreft... ik heb natuurlijk wel zo het één en ander gezien hier, je hebt veel groter mogelijkheden ook, maar ik kan het nog niet beoordelen. Ik ben ook eigenlijk niet uitgegaan met de bedoeling om...” hij wreef aandachtig langs het zachte oor van het taksje, „het hangt nog van verschillende dingen af,” ging hij eindelijk verder, „ik kan 't nog niet overzien. Bovendien, als 't er ooit van kwam, zou het toch in overleg met mijn directie moeten zijn, ik kan deze uitzending niet als springplank gebruiken om achter hen om een andere baan te zoeken.”

Bart kuchte de rook van zijn pijp weg, hij knikte tevreden. „Natuurlijk niet! Overigens lijkt alles me nogal vaag! 't Is wel waar dat je in zo'n paar maanden niet ingeburgerd bent, maar de meesten moeten het toch maar wagen zonder hier ooit 'n voet gezet te hebben! Zo kwam ik toch ook uit indertijd!”

„Ja . . . ja weet u, ik vind de ruimte hier heerlijk, zoals ik al zei, maar toch geeft 't me een gevoel van losgeslagenheid. Ik denk dat ik heimwee zou krijgen op den duur, omdat ik het gevoel heb dat ik geen wortel heb. Misschien zou het anders zijn als ik . . .”

„Ziezo!” kwam Juul door de porch met een blad met glazen en flessen, „die liggen erin! Wat drinken jullie? Probeer dit eens, Daan, dat is echt de drank van hier. Jij tonicwater, Bart?”

„Ik ook!” zei Daan. „Nee, niets erin. Rookt u, tante Juul?”

„Veel te veel!” zei ze met een zucht. „Waar hadden jullie het over?”

Bart keek op. „Hij wou me net gaan vertellen, dat hij hier niet gauw wortel zou schieten, misschien alleen als hij . . . Hoe was het verder? Als je getrouwd was, bedoel je?”

Hij grijnsde verlegen. „Zo is het nu maar! Nee tante Juul!” schoot hij overeind toen hij haar gezicht zag. „Geen plannen! Geen vaste verkering en geen losse! Ik wacht wel tot ik er eens tegenaan loop! Misschien verdien ik tegen die tijd dan ook genoeg om . . . Dat is in Holland ook al zo beroerd,” bracht hij haar met een zoet lijntje op een zijweg, „dat je geen kans hebt op een huis, of je moet twee kinderen hebben, en waar haal je die vandaan! Dat is hier toch wel anders!” Tante Juul lachte. „Beste jongen, vergis je niet! Het is hier geen haar beter! Kopen is het enige, geld of geen geld! Hebben wij ook gedaan!”

„Pech! Ik zag me al op zo'n grasveld zitten! Eén wenk met mijn duim, en geruisloos zet mijn boy een draagbare bar naast me!”

„Wie weet!” zei Bart vaag, en hij greep naar de krant.

„Het National park, ben je daar al geweest?” ging Juul naar een ander onderwerp over. „'t Is wel een eind, maar je moet het toch gaan zien!”

„Ik heb geweldig geboft! Ik kon mee met een ouwe prof die insecten ging vangen, er was een assistent ziek geworden! En toen naar het Hluhluwepark, een pracht van een neushoorn gezien, je reinste onderwereld!”

„Rhino,” zei Juul werktuiglijk het Engelse woord. „Ik ben er als de dood voor! Die ontzettende kop!”

„Met die blikopener op z'n neus!”

Ze schaterde. „Dat zegt Bart ook altijd! Heb je ook croco's gezien, krokodillen bedoel ik?”

„Ja, maar ze waren te lui om boven te komen. Nijlpaarden ook, in het Krugerpark dan, seekoeien zeggen ze in 't Afrikaans, ik wou dat ik die taal meer hoorde, maar dan moet je de andere kant op. Wat een ruggen, hè?”

„Hippo's zeggen ze hier. Och ja, nijlpaard zeggen we in Holland, dat was ik haast vergeten." Ze wachtte even, langzaam kwam er een glimlach om haar mond, een herinnering... „Bart, als je de krant uit hebt, word dan eens gezellig! Nijlpaard!" liet ze er zacht op volgen, en het klonk haast als een liefkozing.

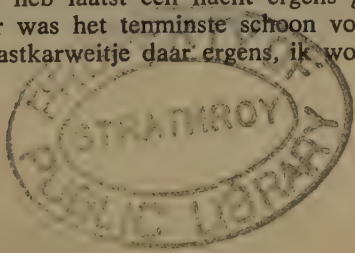
Hij keek op. Daan zag zijn ogen naar Juul gaan, zijn hand ging naar zijn voorhoofd. „Mijn troetelnaampje! Ik was het haast vergeten!"

Juul keek even naar haar man. Dat was in Knocke, toen ze elkaar pas leerden kennen en het was eerst een regelrecht scheldwoord! Toen zij nog zo midden in de storm stond... Hij was het dus ook niet vergeten. Later was het weliswaar 'lief groot nijlpaard' geworden, maar dat was pas na Knocke. Toen de storm voorbij was... Hoe lang was dat wel geleden... „Lopen we nog even om?" vroeg ze verlangend. Er was geen maan, ze hield zo van die late wandelingetjes, maar alleen was het te gevaarlijk, en Bart was zo dikwijls weg.

Daan was een paar stappen achtergebleven. Gearmd liepen ze voor hem uit. 't Was of er opeens veel meer warmte van tante Juul uitging. Dat 'nijlpaard' leek wel iets tussen hen ontdooit te hebben, samen met de herinnering aan Knocke misschien? Had hij hier ook weer onwetend iets in orde gemaakt? „Ik ben dat mannetje voor al die kleine klussies. Al wat kaduuk is breng ik weer in zijn fatsoen..." floot hij zachtjes tussen zijn tanden. Ja, voor andere mensen: voor Greet, voor tante Juul, voor zijn machines ook, dan klopte het wel! Maar voor hemzelf scheen alleen de volgende regel te gelden: twee linkerhanden als 't om zijn eigen moeilijkheden ging. En een heleboel discussies. Ja, met zichzelf! Maar dan had je 't ook net gehad.

Binnen, bij de lamp, bleven ze nog lang zitten praten. Juul zat met haar ogen en oren wijd open. Holland was weer zo dichtbij, en toch was het nooit zo ver weg geweest. Daan illustreerde alles met gebaren, je zag het voor je! Aardig was hij, en voor 100% Engels, wonderlijk genoeg, met zijn rode haar en zijn goede manieren. Intelligent en serieus, Bart mocht hem ook zo graag. Ze stond even op om de glazen nogeens te vullen, daar dacht Bart nooit aan. Toen ze langs hem kwam, legde ze even haar hand op zijn schouder. Zijn hoofd ging omhoog, zijn ogen zochten de hare. Ze kleurde vluchtig. Van die kleine dingen, die je in de sleur van elke dag ging vergeten, en toch was een man er even gevoelig voor als 'n kind... Ze moesten toch ook altijd maar de sterke man uithangen, en als ze dat dan thuis ook nog moesten...

„Ik voel me of ik voor het eerst van m'n leven in een gemakkelijke stoel zit!" zei Daan tevreden. „Die rommel die je in de hotelkamers tegenkomt! Of je moet zoveel betalen dat je in drie dagen failliet bent! In wat voor gribus ik nu weer terecht zal komen... Het zal wel overal hetzelfde zijn. Wacht eens, ik heb laatst een nacht ergens geslapen, of eigenlijk maar een halve, daar was het tenminste schoon voor zover ik het gezien heb. Ik had een haastkarweitje daar ergens, ik wou het klaar

hebben, 't was bij twaalfen geworden, maar ik was verkeerd gereden en nog een bandje als verrassing, en dan moet je tòch al doodmoe zijn, ik denk ze kunnen 't me doen, ik kruip in 't eerste hol dat ik tegenkom, en opeens dook er iets op dat op een hotel leek, maar 't was haast zonde van het geld, ik moest er zo weer uit!"

„Had gevraagd of ze 't voor half geld deden!"

„Ja het was nogal een vriendelijke! Ik zou trouwens ook geen hoera roepen als ze me midden in de nacht uit mijn bed haalden. 's Morgens zat er gelukkig een dikke dame in 't kantoortje, die was heel wat menselijker! Als ik nou nog maar wist waar het was..."

Bart had zijn gedachten niet meer bij het gesprek, Juul merkte het allang. Volgende week moest hij er weer opuit, hij zat al met zijn hoofd in zijn werk, aan het plannen maken natuurlijk alweer.

„Kom Daan, ik denk dat je ook wel moe bent. Doe je zacht?"

Hij was meteen op, hij voelde opeens de moeheid van de hele week, hij sliep al half voor hij boven was en werd pas wakker toen voorzichtig een lang hondelijf op zijn voeteneind schoof. Nee, waarde heer, dat zal je niet lukken! zei hij streng, al had hij 't liefst het hele taksje onder zijn arm gestopt, maar tante Juul kon er weleens anders over denken. Het was nog voor zevenen, hij hoorde de Zoelostemmen in de eetkamer, ze waren nog aan het werk. Een klein kansje dat de badkamer nog vrij was. Zacht sloop hij de trap af om vooral niemand wakker te maken, maar toen hij met zijn slaperige hoofd langs de porch kwam, zag hij Kriek haar pop al wiegen, de twee jongens deden dektennis op het grasveld, Bart en Juul dronken hun morningcoffee, en hij kreeg alleen maar een gehoon om zijn badjas en zijn ragebol. Het hinderde niets, de boy stond al achter hem met koffie, en Kriek zat op de leuning van zijn stoel of ze niet weg geweest was. Hij stráálde, Juul zag het, ze zou hem best erbij willen hebben, jammer dat het veel te ver was om heen en weer te gaan elke dag. „Kun jij dat maken?" vroeg Kriek, en ze duwde haar pop in zijn handen. „Kijk maar, haar hoofd zit helemaal los."

Hij bekeek het geval. „Dat is echt wat je noemt een losbol," zei hij.

Kriek vond het een prachtig woord. „Kun jij die losbol maken?"

Hij keek bedenkelijk. Al die losse hoofden... terwijl je niet eens wist of je eigen hoofd wel vast op je romp zat... „Ik ben dat mannetje voor al die kleine klussies," zong hij zachtjes voor zich heen zijn lijflied, „zo'n ongeregelde karweitjesknutselaar... Twee linkerhanden en 'n heleboel discussies, ik lijm en kram de hele wereld ààn elkaar..."

„Wat is dat voor een enig lied?" vroeg Juul benieuwd.

„Een van de schoonste liederen van de radio!" hij was met een sprong overeind. „'t Is nog veel langer, maar dat zal ik je weleens voorzingen als ik klaar ben. Nee Kriek, eerst het bad! Al ben ik dan ook maar het mannetje van de kleine klusjes, ik heb toch ook nog wel 'n beetje ijdelheid."

„Eerst vertellen wat klussies zijn!”

Hij kwam er niet af, ze liet zich meeslepen aan het koord van zijn badjas. „Klusjes, kleine kraai, zijn van die werkjes die iedereen evengoed zelf op kan knappen.”

„En waarom doen ze 't dan niet?”

Hij grinsde. „Omdat ze meestal niet eens merken, dat de boel kapot is,” zei hij, en toen kon hij net de deur van de badkamer op slot doen voor ze het koord weer te pakken had.

Het kwam er nog niet dadelijk van, dat hij in Durban een vast adres kreeg. Hij had eerst nog een karweitje 'n twintig mijl de andere kant van de stad op, dus trok hij maar weer in een hotel voor die paar dagen. Wéér zo'n kamer waar alles rammelde; zijn handen jeukten om het vast te schroeven, en wéér die zelfde bietenslaatjes, je wist niet eens of je verhuisd was of niet. Toen hij die avond op zijn kamer kwam na een verschrikkelijk vermoeiende dag, was hij in de meest lugubere stemming die hij sinds zijn aankomst meegemaakt had. Natuurlijk ook de reactie na het gezellige weekend en dan bovendien die rotmachine, ze hadden hem daar zo grondig verprutst dat het hem 100% mee zou vallen, als er nog iets van terecht kwam en dan probeerden ze het zijn firma in de schoenen te schuiven, verdomme. Een constructiefout, beweerden ze! Jawel! En dan kon je wel zeggen: 't is jullie eigen stomme schuld, maar wat schoot je daarmee op! Een relatie kwijt, al was 't dan geen belangrijke, en voor hemzelf ook geen goeie beurt. Morgen dus maar weer van voren af aan alles door gaan nemen, in de hoop dat hij er nog iets van maken kon. Beroerde dag, hij was zo in de put of hij er nooit meer bovenuit zou komen. Zou zijn vader ook wel zulke tegenslagen gekend hebben? In elke baan kon je dat overkomen, maar zijn vader had een tegenwicht: zijn vrouw, zijn huis waar hij alles vergeten kon wat hem de dag zwaar gemaakt had. 'Als ik het licht zal zien, mijn liefste, het licht van ons eigen huis . . .' Hij wist wel dat dat het geheim was van het leven van elke dag en altijd.

Met zijn hoofd in zijn handen zat hij daar zoals hij neergevallen was; doodmoe, warm en vuil van die vervloekte machine, en niemand waar je je tegenslag aan vertellen kon. Klaartje... Had hij ooit geloofd dat het werkelijkheid zou worden, die hersenschim? Waarom verscheurde hij die kiek maar niet, hij vond haar immers toch nooit. Hoeveel weken was hij nu al hier, en nog steeds niet het kleinste spoor. In Maritzburg ook, hoe dikwijls was hij daar ook niet alles afgereden, alle mogelijkheden uitgeput... En dan nòg, als hij haar vond... Ze zat nogal verlegen om een vent als hij! Een lummel was hij, zijn tijd verdoen aan zo'n fantastische idioterie! Dat kon toch niet het enige doel van je leven zijn! Mooie theorie! Alsof het niet het voornaamste was, de vrouw die je leven deelde! Geestelijk contact, bestond dat eigenlijk wel? Jawel, zijn vader en moeder toch, oom Wessel had het nog zo met nadruk

gezegd: jij bent uit hun verbintenis voortgekomen, stel je niet tevreden met het mindere, zelfs al zou je je daar in den vreemde eenzaam voelen. Hier had hij het dan ten voeten uit: de eenzaamheid. Want Klaartje vond hij immers toch nooit.

Met een ruk trok hij zijn portefeuille uit zijn zak. Verscheuren? Dàt verscheuren? De laatste schakel, de enige die hem met haar verbond? Hij hield zijn adem in. Daar was ze weer, levend en lief, ze bestond toch, ze moest toch te vinden zijn! Voorzichtig schoof hij het weer in zijn portefeuille. „Wat ben ik moe!” zei hij hardop. Hij gooide zijn kleren uit en viel als een blok in bed. Die machine... Daar moest hij zijn hersens op concentreren. Had hij dit wel doorgenomen, en was hij daar wel bij geweest? Eindelijk trok hij het licht weer aan, van slapen kwam toch niets. Op tafel lag het boek dat hij gekocht had, naast het lijstje van Joseetje. Zijn kleine zusje, zij zou in elk geval blij zijn als hij weer in Holland terugkwam. Als hij in Holland terugkwam...

VIII

„Klaartje,” zei haar vader die dinsdag gehaast, „we krijgen vanavond tien mensen for dinner, er is juist opgebeld en ik kom van alles te kort. Vraag jij aan Madam of je even heen en weer mag om een paar dingen te halen? Ik zal je een lijstje geven, je weet wel waar ik die boel altijd heb.”

„Graag!” zei Klaartje, en ze keek naar de zonnige tuin. Geen linnenstopjes, wat een bof! Heerlijk door de drukke straten lopen, vijf minuten op het bankje bij het grote postkantoor waar alles langs kwam: Zoeloes in hun oude dracht, al was 't dan voor de show aan de beach, blanken van alle nationaliteiten, Chinezen van de boten, en al die leuke jongens en meisjes in hun schooluniform, en die fantastische stroom auto's... en wat altijd de achtergrond was: dat ze hem misschien tegen zou komen op een dag. De schim. En wat dan nog? Ja, wat dan nòg! Dat ze geen rust meer had na die reis was geen nieuwtje. Alsof ze vóór die reis wèl rust had. De onrust was immers al begonnen die allereerste keer toen ze daar boven aan de trap zat als een kind dat niet bij het feest mag zijn? „Ja vader, Madam vindt het goed, ik kan met Mr. Mac meerijsen. Geef je me geld mee, of moet ik 't aan Madam vragen?”

Zijn gezicht betrok, 't was altijd een harde noot voor hem, dat hij zelf de kas niet had. „Vraag maar aan Madam, drie pond is wel genoeg,” zei hij kortaf. Klaartje rekende het altijd nog om in Hollands geld. Bijna 36 gulden, dat was toch 'n bende geld, maar als je 3 pond zei was 't op eens niets meer. Ze rende naar boven om een andere jurk aan te doen, die rose maar weer, en de grote tas, ze had van alles nog wat mee te brengen. Madam had het geld al klaargelegd, 2 pond is genoeg, zei ze

bijdehand. Als vader het wist, wat zou hij blazen! Daar was Mac al! Gezellig door de bochten zwieren, de kap open en Mac zo jeugdig of hij dertig was in plaats van zeventig! Voor het smalle straatje waar de winkel was, zette hij haar af. Allright! Ze zou hem maar niet vertellen dat ze eerst 'n poosje ging spijbelen. „Good bye, Mr. Mac, en wel bedankt!” Daar ging hij. Twee minuten wachten en dan naar het postkantoor. Dat was toch ook een obsessie om elk klein wagentje na te kijken! En waarom? Om te zien of er ook 'n rood hoofd bovenuit stak! Alsof hij niets anders te doen had dan door de stad te racen, en wie weet waar hij woonde, misschien wel diep in Transvaal, het zou ook wel zo'n insectenvanger zijn als die prof. Eeuwen geleden leek het al dat ze hem dat liedje had horen fluiten. En dat ze hem zelf gezien had toen hij naar Jeremias woof! Daar kon je al aan zien dat hij een vreemdeling was! Daar... haar hart klopte in haar keel. Dat kleine wagentje... Wist ze zijn nummer maar! Nee, zó was hij gelukkig niet! Een speknek en een dikke sigaar! Sleen kwamen er voorbij, vorstelijk! Ziezo, nu had ze lang genoeg de lijn getrokken, nu de boodschappen, anders miste ze de bus nog. Stoplicht op groen, daar begon het gerace weer! Drie rijen dik. Hier was dat straatje. De winkel stampvol, allemaal mensen die hun lunch kwamen halen. Kartonnen bakers met kerryrijst of soep of slaatjes, en stápels sandwiches. Daar kwam een bankje vrij, ze had toch nog tijd genoeg zag ze, eerst die stroom maar laten gaan. Hij had nieuwe Hollandse haring aangekregen! Zou paps even blij zijn! „Mag ik ze eens zien?” vroeg ze benieuwd, toen ze aan de beurt was. Look! zei hij, en hij sleepte een kist met... ja, met wat? Dikke lagen zout en zulke rare gele beesten... Moest dat Hollandse nieuwe voorstellen? Natuurlijk! zei hij verontwaardigd, ze moest alleen schoongemaakt en ontpekeld worden. Of dat nog kon voor tafel? In elk geval nam ze er zes mee, dan kon paps ze toch voor een andere keer houden of ze aten ze zelf op, niet eens zo'n kwaad ideeetje! Vanavond op toast! Een Hollandse fuif!

„Wilt u ze erg goed inpakken?” vroeg ze smekend. Gelukkig had ze een plastic zak, maar een volgende keer liep ze er in een boogje omheen, je rook 'n uur in de wind. 1 pond 19 shilling alles bij elkaar. Madam had toch gelijk gehad! Zelfs nog het geld van de bus over! Ze kon hem nog net halen, tussen twee stromen stak ze over, de auto's spotten gewoon langs je. Nu nog de ren om de hoek, nog één minuut... Toen ze één teen in de bus had, reed hij al. Ze schommelde het smalle trapje op, boven zat je zo enig, je zag alles onder je langs gaan. Moest je dat kleine wagentje zien, aan de verkeerde kant passeren nog wel! Ze hield de adem in, 't leek wel of het onder de bus door w... ou. Bij de ou had ze net haar adem terug. Hij reed nog! In een vaart de hoek om. De hoek om. De hoek om, bleven haar hersens automatisch herhalen. Hij is het! Hij is het, zei ze maar aldoor tegen zichzelf en ze voelde haar glimlach steeds hoger komen. Hier was hij, vlakbij, in haar

eigen stad. Ze had hem gezien, ze zou hem wéér zien, hoe had ze er ooit een ogenblik aan kunnen twifelen! Twifelen, zei ze nog een keer tegen de grote boodschappentas, en toen zag ze niets meer van de hele tas, ze kon alleen maar lachen, lachen door haar tranen heen.

IX

Daan had geluk die dinsdagmorgen. Of hij de vorige dag te moe geweest was, of dat hij zijn hersens niet gebruikt had, in elk geval had hij 't nu binnen het uur! Dat betekende een hele middag vrij! Kon hij eerst naar het zwembad en dan op zijn gemak de stad eens gaan bekijken, al hoefde je van stedenschoon hier geen verwachting te hebben. Alleen het stadhuis, geweldig imposant, die bouwer had een goeie kijk gehad op de groei van de stad. Allemaal hoge flatgebouwen kwamen er, overal zag je ze aan 't slopen van wat er nog aan ouds stond. En 't zonderlinge was, als je van de heuvel afkwam, dat je de indruk kreeg van 'n verwoeste stad. Die hoge gebouwen met platte daken, 't leek of de top eraf gebombardeerd was, en daar tussenin grote stukken afbraak en puin. En geen enkele toren! De paar die er waren, werden volledig weggevaagd door de hoge flats. Een stad zonder torens, dat zag eruit, of het in één nacht opgebouwd was. Een stad zonder wortels, dat was 't wat er zo iets onwezenlijks aan gaf! Nou ja, 't was een nieuw land, dat hoorde je honderd keer, over tien jaar, kom dan maar eens kijken. Die grote weg van Johannesburg ook, 't was toch maar een gewoon pad geweest waar de natives op blote voeten met hun 'ossewa' over trokken, en nu de langste, drukste weg van de Unie. Dwars door de rotsen, en nog waren ze steeds bezig meer bochten af te snijden. Interessant, zo'n groeiend land! Dat fabriekscomplex waar hij werkte ook! Als je zag wat ze daar bouwden van vandaag op morgen! Wat dat aanging zou hij hier best aarden, je kon tenminste vooruit met je fut! In Holland had hij trouwens ook geen last dat ze achterlijk waren bij zijn bazen! Hij had toch zelf deze baan maar gesuggereerd, en dadelijk alle aandacht! Daar hoefde je heus niet overal mee aan te komen! 't Mooist zou zijn als ze hem dit als blijvende baan gaven, zo de hele wereld rond. Enfin, dat hing van één ding af. Als hij haar hier niet vond, dan bleef hij als de vliegende Hollander de aardbol rondreizen tot hij haar gevonden had, al was 't op zijn tachtigste! En als hij haar wel vond, hier in Afrika?

Hij greep een sigaret en langzaam voelde hij een glimlach langs zijn gezicht trekken. De hele wereld blijven rondreizen als zij er was? Als hij eindelijk bereikt had waar hij naar verlangde met zijn hele hart: het licht van zijn eigen huis . . .

Hier was geen apart consulaat meer, had hij gehoord, het was

ondergebracht in een bank of zo iets, hij zou 't toch maar weer eens uitzoeken. Waarom zou hij 't meteen maar niet doen? Die zure appel werd er toch niet zoeter op als hij 't uitstelde. En dan ook die Hollandse vereniging eens zien te vinden, die hadden toch hun avonden. Gek was dat, dat hij helemaal niet het gevoel had dat hij haar daar zou vinden, maar natuurlijk liet hij geen enkele kans voorbij gaan. Fantastisch, die bouwsels, hele straten op alle verdiepingen, zo iets als 't Groothandelsgebouw in Rotterdam, maar dan bij dozijnen. Tandartsen, kappers, assuradeurs, specialisten, alles had er zijn kantoren en spreekkamers. Hij parkeerde zijn wagentje en vond een politiemans die het consulaat wist. Daar en daar . . . ja, nu wist hij 't wel. Hij mocht wel mee als hij zo graag wou, dan kon hij hem meteen naar binnen sleuren als de angst hem soms te pakken kreeg. Hij kneep zijn lippen heldhaftig op elkaar toen hij de deur in kwam. Het viel mee. Gelukkig niet zo'n giechelkind, dit was een volwassen vrouw met genoeg intelligentie om door zijn leugens heen te zien, dat had zijn voor en nadelen. Ze maakte niet eens een opmerking, vroeg ook niet naar verdere bijzonderheden die hij toch niet geven kon, maar wel was het weer dezelfde raad van altijd: een oproep in het blaadje. Nee, zijn naam hoefde er niet bij, er kwam alleen maar te staan of iemand het adres wist van een meisje met voornaam enzovoort. Hij herademde. Dit was menselijke taal! Enzovoort, had ze alleen maar gezegd. Ze ging niet ten aanhore van al die lui, want er zaten nog meer kantoren in, haar naam uitgalmen: Klaartje! En dan nog wel een naam die zo weinig voorkwam! „'t Kan er nog net in!” zei ze met een blik naar de klok. „Zodra we iets horen, krijgt u bericht. Wilt u dan even uw naam en adres . . .”

Daar had je 't nu toch weer! „Ik kom wel vragen,” zei hij met een rood hoofd, „dank u wel voor de moeite.”

Hij was de deur al uit toen ze hem nog even achterop kwam. „Hoort u eens,” zei ze zacht, „als dit niets oplevert, zal ik zelf nog weleens moeite doen, we krijgen wel meer lastige vragen, soms naar mensen die in geen jaren iets van zich hebben laten horen. Maar natuurlijk,” zei ze er nog bij en er tintelde iets achter haar brilleglazen, „weten we in zulke gevallen tenminste de achternaam!” Hij moest wel meelachen, en met een hartelijke handdruk en een echt gemeend: „Ik hoop dat het succes zal hebben!” liet ze hem gaan.

Hij vond een witte krijtstreep op zijn voorband, het betekende iets van de politie, maar hij wist niet meer wat, het kon hem niet schelen ook. Hij had toch weer een klein beetje moed gekregen, al vervloekte hij de oproep in dat krantje dat iedereen lezen kon, en het ging niemand aan, geen fluit! In elk geval was dit weer achter de rug, en nu verdween hij meteen in het zwembad. Dat wagentje liep toch nog prima; fantastisch druk was het hier, hoewel Johannesburg, of Joburg zoals iedereen zei, nog wel anders was! Zou hij haar werkelijk herkennen van dat kleine

kiekje, als hij haar hier nu eens tegenkwam, op straat! Nou ja, ze kon net zo goed in Kaapstad zitten of in een of ander gat, diep de vlakke in, wie weet waar! En had hij er eigenlijk wel ooit over gedacht dat ze best getrouwd kon zijn, uitgekomen net als Greet en Margo? Nou, en òf hij eraan gedacht had! Hij was tenslotte nog niet helemaal seniel! Z'n nachtmerrie was het! 's Nachts werden je zorgen immers op slag driemaal zo zwart! Overdag kon je 't dan wel weer wat lichter bekijken. Ze wàs niet getrouwd, toen niet en nu niet. Hoe hij dat wist? Misschien... ja, hoe kon je dat noemen... Vertrouwen? Hij had het nooit anders bekeken al was 't soms moeilijk genoeg om je twijfel de baas te blijven. Dus toch die Engel des Heren die hem geleidde, zoals oom Wessel het genoemd had? Als je zo iets zeggen mocht... Nee, 't wàs geen misbruiken van een heilig begrip; dat zoeken naar Klaartje was hem even heilig als 't voor Isaäk was met Rebekka.

Stoplicht. Hij fronste ongeduldig zijn voorhoofd. Wat duurde dat lang als je haast had! Eindelijk! Met drie rijen dik, kop aan staart, schoten ze weg. Opeens... het was of zijn hart stilstond... het leek een fatamorgana, zijn verlangen had het opgeroepen... Daar liep ze! Daar liep ze werkelijk! Levend en wel! Hij moest eruit, dat was het enige wat zijn hersens nog begrepen. Een opstopper en een chaos en een lawine van scheldwoorden. Wat kon 't hem schelen! Als die rotbobby zich er niet mee bemoeid had, was hij nu allang... Vijf volle minuten verloren! Waar hij stond wist hij niet, wat kon 't hem schelen, beter die ouwe kar kwijt dan Klaartje. Die kant was ze opgegaan. Hij rende de straat over, het voetgangerslicht op rood, ja hij ging daar wachten! Dat scheelde intussen maar 'n haar! En al die winkels, ze kon overal in zijn! En er waren achteruitgangen ook nog! Naar binnen gaan? Niet naar binnen gaan? En die zijstraatjes... Wat doen? Al die grote warenhuizen door, van boven tot beneden? Dan had je nog de tearooms, de bioscopen, de bussen... Ze kon net zogoed al weg zijn ook. Met 'n auto, met 'n bus, liften, ze kon 'n baan hebben, ze kon... Hij veegde zijn voorhoofd af en bleef staan voor een etalage. Eindelijk begon zijn bloed wat kalmer te stromen. Ze is er! schoot het eindelijk als 'n vuurpijl door zijn verwarde hersens. Ze was hier, in zijn eigen stad! Dat was het enige wat er opaan kwam! Nu moest hij haar vinden! Dan maar elke winkel in, elk zijstraatje in, elke lift in... Hij bokste iedereen opzij, hij holde trappen op en liften in, rende tearooms rond en eindelijk was hij zover afgeknapt dat hij met knikkende knieën nog net de plek kon zoeken waar zijn autootje moest staan, met een zware zucht van moeheid liet hij zich erin vallen. En 'n honger dat hij had! Hoe laat was 't ook wel! Urenlang had hij rondgerend! Wat? Nog geen half uur? Hoe kon dat? Zodra hij wat op adem was, ging hij weer. Hij transpireerde zich 'n ongeluk, het was ook zo iets van bij de 100°. En te vies om aan te pakken. Als hij zijn kleine restje verstand gebruikte, dook hij nu eerst het water in, tegen dat hij er was zou hij

wel op temperatuur zijn, hij kon toch ook niet als 'n druipende poetslap zijn opwachting bij haar maken! Dat ding liep nog ook, alleen een flinke deuk en een bon van de politie. Eerst toch nog even die kant oprijden waar hij haar heen had zien gaan. Ze kon toch ook op een bus staan wachten, dat hij daar niet eerder aan gedacht had! Dat zwembad moest maar wachten. Hij cirkelde straat in straat uit, meer geluk dan wijsheid dat hij het er levend afbracht, hij had meer oog voor de trottoirs dan voor de rijweg. En als ze nu eens . . . Wie-ie-ie gilde een grote dubbele bus op z'n remmen, vlak boven zijn hoofd! Zijn eigen stomme schuld; was hij daar met zijn halfgare hersens aan de verkeerde kant gepasseerd! 't Scheelde nu toch werkelijk maar 'n miljoenste van een haartje! En dat juist nu, nu het leven weer waarde kreeg!

Klaartje! zei hij verlangend en zo verbluft of het nu pas tot hem doordrong toen hij op een kantje van de weg stoom stond af te blazen. Nog eens naar het postkantoor teruggaan, waar hij haar het eerst gezien had? Hij had haar gezien, hoe ongelofelijk het ook scheen, een droom leek het! Een flits van rose hing hem bij, hetzelfde lieve gezichtje van de foto en dezelfde grote tas. Klein was ze maar, en zo ongelófelijk lief! Hoe hij het zo gauw gezien had allemaal, zou hij wel nooit begrijpen, maar het stond als een stempel in zijn hersens gebrand. In zijn hart, beter gezegd. Hij begreep nóg niet dat hij geen Klaartje gegild had. Klaartje! Klaartje! 't Was maar goed ook, dan had hij misschien meteen alles bedorven! Je zou daar een onbekend individu opeens je naam horen gillen! Wat nou verder? Eerst nog dat andere karweitje, vrijdag kwam dat klaar, dan het weekend, twee hele dagen om te zoeken! Maandag begon zijn grote werk aan de andere kant van de stad, als die boot tenminste aan was, waar de machines op zaten. Die paar nachten bleef hij nog maar in dat nep-hotel, en dan op zoek naar iets behoorlijks die kant uit. Als hij een beetje geluk had, vond hij misschien dat bed wel terug van die halve nacht. Misschien schoot het hem nog te binnen, zijn hoofd stond er nu niet naar, in elk geval kwam hij wel ergens onder dak. De Hollandse kerk zondag, dat was een kans! Maar als ze daar niet was, waar moest hij dan het geduld vandaan halen om het tot het eind toe uit te zitten? Overigens zou het hem heus geen kwaad doen! Dat ging bij hem altijd zo. Tijden kon hij geen zondag overslaan, en dan opeens, meestal door een langdradige preek, had hij er genoeg van en liep hij elke zondag de buitenwegjes en de bospaadjes, Wakkel op zijn hielen, Joseetje op zijn hielen en vertelde hij zichzelf dat dit stukken beter was. Maar enfin, dat had hier niets mee te maken. Posten voor de deur dan maar, je wist toch niet waar je toe kwam! Zoiets deed je als je zestien was, maar een volwassen man . . . Och wat, volwassen man! Al was hij tachtig! Ziezo, nu was hij weer een beetje bijgekomen! Een roeibootje dat door een Oceaanboot geschept werd, dat gevoel had hij nog steeds. Zonde van dat consulaat!

Nu was 't niet eens nodig geweest! En het kwam in dat krantje ook, wat ging 't een ander aan! Opbellen natuurlijk! Of er weer heengaan? Nee, dan was 't misschien al opgegeven, bovendien kostte opbellen veel minder zweetdruppels. „Het hoeft niet meer!” jubelde hij regelrecht in het oor van de vriendelijke dame, zonder zelfs zijn naam te noemen. Ze was even blij als hij. „Hebt u haar gevonden?” vroeg ze vol belangstelling. Hij grinnikte. „Bijna!” zei hij, en hij hing meteen op.

Van de honger moest hij tenslotte wel ergens in, na nog weer urenlang de stad onveilig gemaakt te hebben. Aan het zwembad dacht hij pas weer toen het bijna gesloten was. Zonde van het geld! zei de badjuffrouw tegen een collega, en ze haalde haar schouders op. Ze moeten maar zien dat ze me eruit krijgen, zei hij toen hij eenmaal het water aan zijn warme body voelde. Pas toen het hele personeel bij zijn paar stukjes kleren stond te argumenteren of ze zouden gaan dreggen, kwam hij te voorschijn. Waar hij gezeten had? krijste alles opgewonden door elkaar. Hij lachte. In slaap gevallen! Het was niet eens zo'n grote leugen. Liggen dromen van Klaartje, achter een bosje in het zonnebad. Thank you so much! zei hij met een grijns, en hij deelde zijn hele doos sigaretten uit. Rose bloemen had dat bosje gehad, elke bloem was Klaartje.

Die avond ging hij ook nog naar vier bioscopen, hier een uur en daar een uur, bij de laatste aan de uitgang tot alles dicht was... Slapen? Hou zou hij kunnen slapen! Hij las Tennyson. O Swallow, swallow, tell her, etcetera. Morgen de hele dag werken, dan weer alles afrijden, nu de buitenwijken. Hij karde er rond tot donker, toen kon hij nog net weer een paar bioscopen uit zien gaan, nog eens weer de stad door tot iedereen van de straat was en hij haast te moe was om thuis te komen. Tenslotte wist hij alleen nog maar dat hij 'n rund was om dat consulaat te laten lopen. Dit was toch geen doen! Hij moest toch aan zijn werk denken ook! Geen Tennyson vanavond! Morgen weer een drukke dag... 'n Kamer zoeken ook nog... „Wat ben ik moe!” zei hij hardop en hij liet zijn arm langs zijn zij vallen. Gemeen pijn deed die hand! Waar had hij ook weer tussen gezeten? Nou ja, 't zou wel overgaan. Hij viel òm van moeheid en toch was hij veel te gespannen om in slaap te komen. Klaartje . . . Wat was hij nu verder gekomen? Eén seconde had hij haar gezien, één verbijsterend ogenblik, en verder was ze opgelost in rook, het had alleen zijn verlangen nog groter gemaakt en zijn ongeduld ook. En zijn zekerheid dat hij zich niet vergist had!

„Klaartje,” zei hij nog eens, en zijn gezicht ontspande in een verheerlijkte glimlach. Maar toen was hij ook al haast in slaap.

Hij pakte zijn boeltje in het nep-hotelletje en ging er nu maar op goed geluk op uit. Een strop dat hij dat adres kwijt was, hij had alles omgespit, maar niets. Waarschijnlijk had hij het niet eens meegenomen

toen hij betaald had, of nooit gehad. Misschien dat hij er toevallig langskwam, in elk geval wist hij wel ongeveer de ligging. En anders kroop hij maar weer ergens in, hij was nu toch gewend aan lekkende kranen en kapotte ruiten. Hij reed op goed geluk de grote weg een eind op, een paar zijwegen in, maar toen hij een uur rondgetoerd had, gaf hij het maar op. Dit dan maar, 't zag er tamelijk behoorlijk uit. Vol! Maar misschien daar en daar... Bij daar-en-daar was het hem te vies, en een volgend te duur. Dit hier leek niet gek, hij moest toch wat eten ook, kon hij meteen zien hoe dat was. Bietenslaatjes en vispastei, hier kregen ze hem zéker niet! Met een half lege maag en een slecht humeur reed hij verder. Onder aan de weg stond een blauwe Mercedes. Er zwaaide een arm, hij stopte en kreeg een brede grijns. Panne? Niets liever! Je was opsporings-deskundige of je was het niet! Nee, alleen maar een zetje geven, hij wou niet starten. Trekken? Opduwen? Ze keken naar zijn kleine vehikeltje en lachten. Het was in elk geval te proberen! Ze stapten allebei weer in, en met veel lawaai lukte het nòg niet, en omdat het 'n stil uur was en 'n stille zijweg, kwam er niets langs ook. „Stap maar over, dan breng ik u wel. Als 't tenminste geen paarhonderd mijl is.”

„Gelukkig niet, happy me! Ik ben de plaatselijke dierenarts, op weg naar een patiënt, Lynton,” stelde hij zich voor. „'t Is wel laat, maar voor mijn soort patiënten komt dat er niet zo opaan. Hier de hoek om en dan linksaf, onder het viaduct door en dan . . . enfin, ik zal 't wel wijzen.” Daan informeerde naar de patiënt; bij een dierenarts mocht dat wel. Een kater die zwaar gevochten had, hij ging hem een penicilline-spuut geven. „Het interesseert u wel, geloof ik?”

„Indeed!” zei Daan. - „May be, you will come with me?” -

„Graag!” zei hij maar. „Ik moet trouwens wel zo beleefd zijn, u af te leveren op het punt van uitgang.” Ze grijnsden er samen om. Wat hij voor landsman was? Een Hollander? Onmiddellijk ging hij over in het Afrikaans, tot Daans grote voldoening, hij was gek op die taal. Ze schoten nu nog veel beter op. Opeens waren ze er. Daan reed een eindje achteruit en toen een tuinpad op tot voor een huis. Bellen had je niet hier buitenhaf, Lynton klopte op de deur maar er kwam niets. Dan maar de keukendeur. Daar vonden ze de Zoeloeboy, hij zat op zijn hurken met een oude strohoed van de misses, met bloemen en al, over zijn ogen getrokken. Hij porde hem wakker en zei in het Zoeloes dat hij de kat vast moest houden, maar dat kon niet, zei hij, hij was cookboy en kon zijn handen niet vuil maken. Toen hij geen enkel smoesje meer kon verzinnen, krabde hij zuchtend zijn kroesjes, zei verwijtend: Pussycat! Pussycat! en slingerde de kat bij één poot de tafel op. Daan ving hem nog net op. Ai, een gemene pijn gaf die schok, straks toch maar eens naar die hand kijken. Hopeloos! zei Lynton, en hij smeet de cookboy eruit, die onmiddellijk zijn hoed weer over zijn ogen trok en verder sliep. Als Mr. De Jager misschien even . . .

Daan keek strak naar de keukenvloer toen de naald erin ging, hij was nu eenmaal geen held bij injectiespuiten. Een vloer zo zwart als een kolenhok, er waren vrouwen die nooit een voet in de keuken zetten, had tante Juul vol Hollandse verontwaardiging verteld, en als je zo'n boy niet nazat, enzovoort. Ziezo, dat was klaar! Daan opgelucht en de kat kwaad en opzichtig bezig op het grasveld de prik te likken. Hij bracht Lynton terug en vond tot zijn voldoening binnen de minuut de fout. Als gezworen kameraden scheidden ze, alleen deed zijn hand nu nog gemener pijn. En hij moest hem eens gauw komen opzoeken. Ja, zei hij en hij grinnikte in zichzelf. Zoveel wist hij er wel van, dat je daar nooit in moest trappen. Als ze 't werkelijk meenden, noemden ze meteen wel dag en uur, maar meestal hoorde je niets meer, je vatte het dus maar op als 'n holle frase.

„Wait a moment!” riep hij haastig toen de Mercedes net weg wou schieten. Hij vertelde van het adres dat hij zocht, een tuin was er omheen, dat was alles wat hij nog wist. Ja, daar had je wat aan! Verder had het niet de minste indruk gemaakt, hij had in zoveel hotels gezeten, ze leken allemaal op elkaar, van buiten tenminste. Lynton noemde een rijtje namen, maar dat zei hem niets. Hij lachte. „Goed. Dan rijden we alles af. 't Was toch deze kant van de stad wel?”

Daan grijsde. Dat was het enige waar hij vrij zeker van was! „Hier!” gilte hij, toen ze een paar hoeken omgezwierd waren. Je moest maar geluk hebben! Als zijn geluk nu maar zover ging dat ze een kamer vrij hadden! Hij slingerde met zijn gewone elegance de hall in en keek uit naar 'n levend wezen. Daar was het kantoortje, de dikke dame zat er ook weer, hij zou zijn lieflijkste grijsje maar eens demonstreren. Please, en of ze ook een kamer voor hem had. Voor hoelang? Some weeks. Ze keek dadelijk vriendelijk. Some weeks scheen niet zo'n slechte introductie te zijn. Ze haalde een sleutelbos van de kant en hij mocht mee. Voor zijn part kon ze hem gerust die kamer geven van die halve nacht, maar ze scheen hem hoger aan te slaan. Ja, dit was... Hij bleef staan op de drempel, te verbaasd om erin te gaan. Was dat even een kamer! Groot licht en schoon. En het rook er net als thuis als Lien er een hele dag rondgedaasd had. De prijs?

Madam keurde hem zoals ze het elke gast deed. Every inch a gentleman. Ze noemde de prijs en zag meteen dat het mis was. Wel een gentleman, maar geen money. Dan de volgende maar. Ook nog te duur. De derde was raak. Hij liep meteen door naar het raam. Ja, dit had hij die morgen ook gezien. De inrit en een hele bende bloemen. Deze neem ik, zei hij, en hij vergat helemaal naar de prijs te vragen. Madam glimlachte. Met pension? vroeg ze uit zichzelf. Dat was dan... En wanneer wou hij komen? Nu dadelijk? Allright!

William was juist in de hall, die kon de grote koffer dragen. Daan was al boven met zijn tas en regenjas toen hij de boy de trap op hoorde

hijgen. Met twee sprongen was hij bij hem, William lachte tot aan zijn oren. Good master, mompelde hij tevreden. Een sigaret ook nog? Thank you, thank you! Zijn twee handen gingen als een kommetje omhoog, Daar was er nu aan gewend, eerst dacht hij dat ze de hele doos verwachtten, maar het was alleen een prachtig oud gebaar, dat al heel wat schilders geïnspireerd had. Tevreden hing hij zijn kleren in de kast. Plenty hangers, prima in orde was het allemaal. Schone papieren in de ladenkast, geen kapotte ruiten, en dééd het leeslampje het werkelijk? Te mooi om waar te zijn! Een goeie tekening aan de muur... Hij zette Joseetje op de ladenkast met een stapeltje boeken ernaast. Even aarzelde hij toen hij zijn portefeuille te voorschijn haalde. Klaartje? Weer keek hij naar het donkere, expressieve gezichtje met het half tragische glimlachje.

Kind, zei hij neerslachtig, waar ben je toch? Neerzetten? Hij bouwde een barricade van de boeken en een bruin aardewerk asbak die hij ergens gekocht had. Au! Zeker die hand weer gestoten met die koffer, het trok door alles heen. Voorzichtig zette hij het kleine fotootje tegen de boeken. Zo keken ze elkaar een tijdlang aan, Klaartje op de kast en hij ervoor. Haar ogen keken recht in de zijne.

X

Klaartje had haar vrije dag verzet omdat het extra druk was, ze had nu de vrijdag om haar diverse hobby's na te lopen. Eerst natuurlijk weer de Indian market, ze kon er nooit genoeg van krijgen, maar tenslotte had ze nog meer te doen. Nog weer eens proberen bij de schortenmeener ook. Af en toe nam hij wat corsages, met veel gebrom, want aan die schorten scheen hij een strop gehad te hebben. Ze had nu trouwens nòg een afneemster, die kocht poppen ook. Ze ging ook eens proberen als er een Hollandse boot lag. Straks naar het zwembad, ze had sandwiches meegenomen, zonde dat ze niet in zee dorst, vader kreeg er gewoon iets van als hij eraan dacht. Nou ja, er waren wel haaien, maar met die netten! En er was altijd wacht van de life-savers, enfin, het zwembad was ook wel goed. 's Middags ging ze naar een Charley Chaplin, ze stonden al in de rij met zuigelingen op hun arm, en net toen ze naar de bus spurtte, kwam die Fransman eraan met zijn vrouw, ze waren de week tevoren getrouwd en natuurlijk moest ze kennis met haar maken. Een heel ander type dan ze gedacht had, zo rustig en degelijk als een huisvrouw uit een Hollands dorp, haast geen make-up en doodeenvoudig in haar hele doen. En hij was dol op haar! Je hoefde dus toch geen beauty te zijn of geestig of elegant of met een verschrikkelijk sex-appeal om een man te bekoren, zoals deze Française het haar Armand deed. Ze was alleen maar lief en aardig. Wat een verademing! De bus? Geen sprake van! Ze moest mee gaan eten, ze

brachten haar straks wel thuis met de car. Het was te aanlokkelijk om nee te zeggen, bovendien kon je toch nooit weten of... Ze belde op naar huis, Madam nam het zelf aan en dadelijk gloeiend van nieuwsgierigheid.

„You swear it is no jongkerel?” vroeg ze wel tweemaal, Engels en Afrikaans door elkaar, dat vond ze ook Hollands.

„No Madam! Quite safe!” zei ze alleen lachend en ze hing meteen op. Het was verschrikkelijk gezellig, ze aten heel eenvoudig in een tentje aan zee, bij een à of niet echte Cubanees met een levensgrote raffia cowboy-hoed. Gelukkig geen dikdoenerij met geld. En tot slot reden ze haar tot voor de deur, ze gingen meteen terug.

Het was nog warm; voldaan en moe zwoegde ze met haar zware tas de trap op. Vader was nog beneden, ze zou hem straks wel zien, eerst even uitblazen. Er kwam een streepje licht uit kamer 29, vandaag zeker verhuurd, fijn! Benauwd was 't in huis, er stond een half maantje boven de tuin en een bende sterren. Fantastisch mooi altijd die lichtjes van de stad. Ze hoorde Rex jagen tussen de struiken, de poesen rolden over elkaar in het gras, Madam zou ook wel buiten zitten op haar grasveldje, straks zou ze wel naar haar toegaan, maar nu eerst even alleen naar de fontein. Niemand tegengekomen, ze zuchtte diep van genot. De tuin nam haar meteen op in zijn schaduw. Haar ogen gingen over de heuvels, daarachter lag de Indische Oceaan, donker en geheimzinnig, vol romantiek leek zo'n avond. Een avond om gelukkig te zijn... Wanneer zou ze hem weer zien? De fontein der verwachting... Eéns... misschien...

Daan schroefde de dop op zijn vulpen en streek even over zijn voorhoofd. Dat rapport was tenminste klaar. Meteen maar naar de bus brengen, er was er een op de hoek, had hij gezien. Elf uur al, hij kwam niemand tegen. Alleen de boy liep in de tuin met zijn gitaar; hij speelde niet. „Good night!” zei hij toen hij voorbij kwam.

„Good night, master!” zei William en hij week zo eerbiedig uit of het voor een heel hoge piet was, daar moest je ook aan wennen! Wil ik naar de post gaan? bood hij aan toen hij de brief zag.

„No thank you, ik wil even lopen.” William keek hem met open mond na. Blanke boss ging zelf als 't niet hoefde! The car? vroeg hij ijverig. Ook al niet! Lopen als je een car had... Hij schudde zijn hoofd en tokkelde een paar verwonderde toontjes uit zijn gitaar.

Daan liep tot alle lichten uit waren, het deed hem goed na zo'n hele week in die warme fabrieken. En hij kon nu ook eens rustig nadenken. Geen spoor nog... Morgen maar beginnen met de stad; op zaterdag-morgen ging iedereen boodschappen doen. Een beetje geluk moest er bijkomen, anders was het hopeloos. Nou ja, hij was moe, dan zag je geen lichtpuntjes meer. In elk geval had hij het hele weekend. Hier was ook een pad, een stenen trapje moest je af, wat een geweldig

helder licht, die maan hier, en nu was 't nog pas eerste kwartier! Wat aardig, daar was een fontein! Die zou je nooit vinden als je er niet bij toeval tegenaan liep! Dat was dus waar het hotel naar heette! De eenzame fontein! De verborgen fontein konden ze hem beter noemen! Hij ging even op de rand zitten uitrusten, niet lang, z'n bed was toch nog gemakkelijker, al was 't hier fantastisch mooi!

Zo iets was het ook geweest waar Rebecca water ging putten, hij kon zich best voorstellen hoe ze daar aan kwam lopen met haar kruik! Dark and true and tender . . .

Alleen het buitenlicht brandde nog toen hij terugkwam. Jeremias sliep op een veldbed in een hoek van de hall, hij sloot meteen de deur toen hij Daan de trap op had zien gaan. Zwaar waren zijn voeten, ze sléépten gewoon, 't was ook nog smoor. Hij transpireerde zich een ongeluk, had net het gevoel of hij een flinke griep te pakken had. Voor alle zekerheid maar een paar aspirientjes. Hij werd pas wakker toen hij om acht uur lawaai op de gang hoorde. Zijn hoofd bārstte zowat, en beroerd dat hij was! Met een paar stappen was hij bij de tafel. Waar was die thermometer nu toch? Hij voelde trouwens zó wel dat hij koorts had. Hij zwaaide terug naar zijn bed en knipperde 'n paar keer met zijn ogen toen hij opgenomen had. 39.8! Dat kòn toch niet. Mams had hem erin gestopt, zeker niet afgeslagen na de laatste griepjes. Nog maar eens. Nu was het 39.9! Dat was te gek, en dan voor de ochtend. Nòg maar een paar aspirientjes dan. Dat weekend kon hij wel naar fluiten als 't zo bleef, een strop was dat! Die hand deed ook gemeen pijn, 't zou toch niet . . . Je zag er niets bijzonders aan, alleen een beetje dik en rood. Hij schoof zijn pyjamamouw omhoog en zijn ogen werden groot. Verdorie, dat was niet mis! Hij drukte meteen op de bel. Waar bleef dat rund nu toch? Zo'n rooie streep, dan hoefden ze je niets meer te vertellen! Hij belde nòg een keer, en net wou hij het voor de derde keer doen, toen er geklopt werd.

„William, listen! Vraag aan de misses of ze de dokter opbelt, ik ben ziek. Wacht!” zei hij ongeduldig toen hij de onnozele bolle ogen zag, „geef dat papier eens aan en die vulpen, ja, dat zwarte ding.” Wat was dringend ook weer? Emergency, herinnerde hij zich. Noodtoestand, letterlijk.

Klaartje was de ontbijten aan het controleren zoals elke dag. Grapefruit voor Mr. Mac, een extra coffee voor Mrs. Winter, oranges voor Wendy . . . Ze glimlachte, en Wendy wuifde een klein handje terug. Heel alleen aan het ontbijt weer, die ma moest zeker weer uitslapen. Extra cornflakes voor de kindertjes van de Engelse dominee, vier dochtertjes met vlechten, elke morgen strikte ze de lintjes erom, hun moeder ontbeet op bed, maar die had er reden voor. Ze verwachtte haar vijfde dochter, zoals de dominee met een glimlach verteld had, wéér twee vlechtjes meer! Ze wou dat ze nog hier waren als 't geboren werd, enig zou dat zijn, een baby erbij. Maar ze hadden nu 'n huis, ze

ging al gauw weg. „Wat is er, William?”

„Master van 29 sick,” zei hij, zijn ogen vol schrik. „Very, very sick, he wants the doctor. Here is a letter.”

Ze schrok zelf ook toen ze het stukje papier las. Bloedvergiftiging! Ze liet al haar ontbijten in de steek en holde naar haar vader die juist de trap afkwam. „Paps, kijk eens!”

Hij nam het briefje aan, zijn gezicht werd ernstig. „Bel direct Dr. Bax op. Zeg erbij waar 't voor is. Emergency, vergeet dat niet!”

„Wie is er dan op 29?” vroeg ze gespannen. „Die was toch leeg?”

„Gisteren is er een gekomen. Bel nu eerst op! Ik moet naar Madam.”

Ze had geen oog van de deur af toen ze opgebeld had. Nògal niet, hij kon er toch allang zijn. Daar kwam paps gelukkig. „Paps, hij blijft zolang weg, kun je zelf niet even gaan kijken, zeg maar dat de dokter dadelijk komt.” Hij knikte, hij had juist een voet op de trap toen er een auto aan kwam razen. Met een zucht van verlichting ging ze naar de ontbijtzaal terug.

De dokter vloekte toen hij de hand zag. Van wanneer? Drie dagen? In elk geval kreeg Daan nu de penicilline-prik, waar hij bij de kat zijn ogen voor dichtgeknepen had. „Ik kom straks terug,” zei hij kortaf, en hij gaf een klein klopje op het laken. „Rustig blijven liggen. Arm omhoog.” Hij nam zelf nog even de temperatuur op. 39.9 had die vent gezegd, een slecht teken dat hij de boel door elkaar haalde. Hij keek even de kamer rond terwijl hij wachtte. Aardig meisje daar op dat fotootje. Hij keek nog een keer wat scherper en langzaam kwam een vleugje glimlach om zijn strakke mond. Zo! Dáárom had dat stemmetje zo zenuwachtig geklonken in de telefoon. Dat jonge kind van hier beneden, een idylle aan huis! 104, dat klopte beter, maar mooi was anders! Hij sloeg hem af, stopte hem in zijn kastje en verdween. Beneden vond hij Klaartje in het kantoortje.

„Hoe is het?” vroeg ze dadelijk bezorgd.

Hij gaf een geruststellend klopje op haar schouder. „Komt wel goed! Ik kom straks terug. Maak je maar niet ongerust! Nice chap! Ik zal goed voor hem zorgen.”

Ze stond er nog over na te puzzelen toen hij alweer in zijn wagen zat. Ze had die Bax altijd een echte stijve Engelsman gevonden, maar nu deed hij opeens zo menselijk! Straks eens aan Madam vragen wie het was. Eens even kijken hoe hij heette. O, Madam had het boek weer eens zoek gemaakt. „William!”

„Yes Miss Töff!” kwam hij als een duiveltje uit een doosje onder de trap uit. „Ga eens vragen op 29 wat de master voor ontbijt wil.” Yes Miss! Hij was dol op boodschapjes, en nog doller op sensatie, hij vlóóg naar boven. „Master niets eten wil,” kwam hij bedroefd terug. „No eggs, no bacon, no coffee, no porridge,” dreunde hij op. Ze greep naar haar hoofd. Geen wonder als je doodziek was!

„Heb je dat gevraagd, of hij dat wou?” Hij knikte ijverig. Yes! met een

brede grijs, en hij verdween weer onder de trap. „Jeremias,” zei ze, toen ze de oude man in de keuken vond, „pers eens twee sinaasappels uit, en ijs erin. Breng het zelf maar even op 29, daar is een zieke. En vraag of hij iets nodig heeft, misschien een kussen erbij. Doe zacht!”

Jeremias trok dadelijk zijn gezicht in een zorgelijke plooi, en Klaartje ging gerustgesteld haar extra ontbijten overboeken. „Ik heb masters bed mooi recht gemaakt,” zei hij tevreden toen hij beneden kwam met het lege glas. „Very, very sick! Two more oranges.”

Ze knikte. Een schat was hij, die oude man, hij hoefde dat helemaal niet te doen, bedden opmaken was het werk van William en de girls, maar hij begreep dat die onhandige boy daar alleen maar hinderen zou, en de girls er helemaal niets te maken hadden. 4 Oranges, schreef ze op zijn rekening. Ze vond het ellendig dat ze het doen moest, maar anders kwam het niet uit met de voorraad.

„Wie is dat, die zieke van 29?” vroeg ze zodra Madam haar af kwam lossen.

Madam greep ernstig naar haar hoofd. Mister... mister... Jeger, wist ze zich eindelijk te herinneren. Nee, ingeschreven was hij nog niet, zo'n haast was daar niet bij, hij had voor some weeks besproken. Het was Klaartjes dagelijkse ergernis, die slordigheid met inschrijven. Mr. Jaeger, schreef ze maar op goed geluk boven zijn rekening. En dan die vier sinaasappels.

„Listen, Madam, die stakker wil alleen maar pressed oranges, verder eet hij niets. Die hoef ik toch niet apart te rekenen?” vroeg ze zo smekend of de reputatie van The lonely fountain ervan afhing.

„Natuurlijk wel! Dat kan toch niet anders, stel je voor dat iedereen maar allerlei extra's...”

Klaartje dacht dat ze plofte. Als paps het hoorde, hij sprong uit zijn vel! „Maar...” probeerde ze nog een keer, want 't zat haar te hoog, „dit is toch een uitzondering, iemand die zó ziek is! Al zou hij er twintig drinken, dan spaarde 't nog geld uit bij wat hij anders...” Ze begreep dat ze het ging verliezen, Madams gezicht bleef even zakelijk. Ze had het dan ook alleen aan de komst van de dokter te danken dat Madam met een: nou ja, deze éne keer dan! aan het kortste eindje trok, en met een opgelucht hart scheurde ze het kladje kapot. Vier keer scheurde ze het door, rits, roets, voor elke sinaasappel één harde ruk.

„Nu zullen we weer eens gaan kijken,” zei hij met een veelbetekenende blik naar Klaartje, en hij was de trap al op. Daan sliep toen hij binnenkwam, zijn ademhaling ging snel. Temp veel te hoog, dat zag hij zó wel. Uit gewoonte trommelde hij zachtjes op de rand van de tafel terwijl hij nadacht. Jammer van die jongen, 't zag er niet best uit. Jammer ook voor dat kleine meisje beneden. Zijn ogen zochten het fotootje. Het stond er niet meer! Alleen dat zilveren lijstje met 'n lief ding van 'n jaar of zes. Zeker 'n zusje. Zó ziek was hij dan toch niet, dat hij dat andere verdonkeremaand had.

„I am so thirsty,” zei Daan half in slaap nog. Hij had zich zo aangewend in het Engels te denken, de enige manier om een taal goed te leren, dat hij zelfs in zijn slaap geen Hollands sprak. „Mag ik pressed oranges?” vroeg hij, toen hij de dokter zag staan.

„Zoveel je wilt, my boy! Laat me nu eens even zien . . .” Hij zei niets toen hij het bekeken had. „Hoe voel je je?” was het enige.

„Miserable!” zei Daan van harte.

„Rustig blijven liggen, dat weet je. Aardig klein ding is dat,” begon hij nog even 'n gesprekje, „little sister?”

Daans hoofd ging de hoogte in, zijn kleur vloog naar zijn voorhoofd, Klaartje . . . Wat had hij ermee te maken? Ze was er niet meer! zag hij verschrikt. Waar was ze gebleven? Alleen Joseetje nog! „Yes, my little sister,” zei hij haastig. „Six years she is.”

„Sweet little girl!” zei de dokter en hij vroeg niet verder. Tenslotte was het zijn zaak niet of die Mr. So and so, hij wist nog niet eens de naam, dat andere fotootje weggestopt had. Gelijk had hij! Geen Engelsman al sprak hij het goed, maar wat ging het hem aan.

„Morgen moet ik beter zijn,” zei Daan, en zijn ogen lagen diep.

„Jaja,” zei de dokter werktuiglijk, „dat zullen we weleens zien.”

Hij bewoog onrustig. „'t Is dringend! Emergency!” zei hij smekend.

Bax gaf geen antwoord, op zijn tenen liep hij de kamer uit. Zodra hij weg was, liet Daan zich uit bed zakken, gehaast en dodelijk ongerust zocht hij tussen de boeken, op de grond, onder de kast. Nergens! Jeremias . . . Zijn hand ging naar de bel, het gezicht van William die aan het stoffen was, keek meteen om de hoek. Vraag aan Jeremias two pressed oranges. Nu je kalmte bewaren. Hij viel achterover op het bed, de schok gaf hem zo'n pijn dat hij het haast uitschreeuwde. Waar was het? Die idioot zou het toch niet . . . De prullenmand? Hij stond aan de andere kant van de kamer. Straks! zei hij moeilijk, en hij klemde zijn tanden op elkaar. Hij was half in slaap toen Jeremias kwam met het glas. Foto? zei hij alleen vragend en hij wees naar de tafel.

Jeremias trok zijn mond tot 'n vriendelijke grijns. „Here it is, master!” en hij haalde het achter de tafelpoot vandaan, waar het door de tocht van de deur heengewaaid was. „Too much wind!” zei hij hoofdschuddend.

Daan stak zijn hand uit. „Give it me!”

„Yes master.” Opmerkingen maakte Jeremias niet, dat kwam niet te pas tegen een blanke boss. Zodra hij weg was, zette Daan het tegen de voet van zijn leeslampje. Klaartjes ogen waren naar hem toegekeerd, elke keer kon hij zien dat ze recht in de zijne keken. Ze hield hem vast als hij weg begon te zinken, steeds sneller kwam dat wegzinken terug.

„Klaartje!” zei hij af en toe klagend, en dan viel zijn hoofd weer terug op het kussen. Morgen moet ik beter zijn, herhaalde hij maar steeds. Morgen . . . moet ik . . . beter zijn . . .

Alleen pressed oranges, kwam Jeremias vertellen toen hij met bouillon en toast naar boven gestuurd was. In elk geval had hij dit toch opgemaakt, zag ze. De hele middag had hij geslapen, vader was even gaan kijken, hij lag met zijn gezicht diep in het kussen. Gisteren had vader hem ook niet gezien, niemand kende hem, alleen Madam en die wist ook niets. Quite english en every inch a gentleman, dat was de hoofdzaak voor haar. Ik wou dat ik zelf eens kon gaan kijken, dacht Klaartje opstandig. Jeremias was goed en best, maar of hij nu wel helemaal begreep wat iemand nodig had die zó ziek was? Maar voor haar was 't natuurlijk uitgesloten, dat begreep ze zelf wel. Madam zou ontploffen! Maar Madam kon toch zelf weleens gaan! Och, dat deed ze immers niet! Vader straks nog maar eens, 't was toch ook zo onhartelijk als niemand naar hem omkeek. Maar toen de dokter zijn derde bezoek bracht die dag, schudde hij zijn hoofd. Zo weinig mogelijk mensen om hem heen. Jeremias was prima en anders zou hij een verpleegster laten komen.

„Is 't dan zo erg?” vroeg Madam, nu toch ook ongerust.

Zijn gezicht stond strak. „Ja,” zei hij kortaf.

„Kan ik iets voor hem doen?” vroeg ze nu toch zelf.

„Voorlopig niet, ik heb hem slaaptabletten gegeven, die kan hij vanavond zelf innemen. Morgen kom ik weer vroeg.”

Klaartje moest er maar aldoor over denken, ze vond het zo erg. Een heel vreemde man, en niemand die iets van hem wist. Moest je dat dan zeker alleen maar zakelijk bekijken, zij zag er dan toch geen kans toe. Negen uur al, ze liep nog even naar de fontein zoals elke avond, Rex kwam haar al tegemoet, ze zou hem morgen weer eens nakijken op teken, zondag of niet, ze had toch dienst. Dat moest toch ook eens veranderen, dat ze niet elke zaterdag en zondag vastzat. Als ze er nooit anders uitkwam dan die éne dag in de week, hoe kon ze dan ooit... Och, ze was in de put door die zieke man. Madam had gelijk, je moest je er niets van aantrekken, het zou weleens meer voorkomen dat er iemand ziek werd. Ja, dat moest je dan maar kunnen! Ze ging naar bed, doodmoe was ze. Ze was ook zo rusteloos. Sinds ze hem daar had zien rijden, de schim, de man van de glimlach, wou ze wel de hele dag op straat zijn, alleen maar om de kans te hebben hem nogeens te zien. En dan zeker haar hand opsteken en vragen of ze 'n lift mocht! Iets voor haar! 't Was al 'n geweldige prestatie geweest, dat ze toen bij de eerste halte uit de bus gestapt was en de kant uitgelopen waar dat autootje er bijna onder gezeten had! Net of het daar maar bleef staan! En wat dan nog! En toen kwam er een dame langs die haar kende en moest ze wel meerijden of ze wou of niet, ze kon daar toch ook niet rond blijven zwerven op dat drukke stuk autoweg met die zware tas, en vader die zat te popelen omdat hij niet vooruit kon... En hij had haar immers nog nooit gezien, nooit! Niet boven aan de trap en niet die morgen en niet toen hij floot bij die tent, hij wist immers niet eens dat

ze bestond! Al kwam hij haar honderdmaal tegen, dan keek hij nòg over haar heen! Had ze werkelijk ooit het woord vertrouwen durven noemen? En had ze ooit deze fontein der eenzaamheid de fontein der verwachting durven noemen?

„Hello Miss Ventòff!” riep een klein stemmetje achter haar, en een dun bloot armpje werd in de hare gestoken.

„Hello Wendey, slaap jij nog niet?”

„No! Mijn mammie is dansen in town en ik had nog geen slaap.”

Klaartje trok het dunne armpje nog wat verder door de hare. Als er 's avonds nog laat op haar deur geklopt werd, was het Wendey, en als ze in het kantoortje zat, was Wendey er opeens, en nòóit een moeder die ernaar omkeek. Als ze helemaal zoekraakte, zou die vervelende Mum 't nog niet merken. Hoe kon 'n moeder toch zo zijn voor zo'n schattig klein ding! Als ze zelf ooit kinderen kreeg, wat zou ze er blij mee zijn! 'n Grote tafel met 'n hele kring er omheen, net als vroeger bij Nel. Thuis had ze 't ook nooit gekend, moeder al zo lang weg, en wat ze zich ervan herinnerde was, dat er altijd mensen waren als ze 'n keer thuis was. Ze zag zich nog zitten, alleen in de huiskamer in dat grote huis, aan zo'n laag tafeltje, en een gehaast dienstmeisje dat een bord voor haar neerzette, zo'n heel bord vol eten, ze kon er nog de afkeer van voelen. Ze drukte het kleine handje wat vaster in de hare. Niet eens 'n vader had dit kleine ding om eens naar haar om te kijken. Maar nu ga ik je naar bed brengen. Ja, echt! Ik zal je erin stoppen. Ze straalde, ze zag het toen ze samen de stoep opgingen. Zachtjes hoor, er is een zieke meneer.

„Good night, darling!” zei ze zacht toen ze het kleine gezichtje op het kussen zag. Het rook onfris in de kamer; zware parfums, poeder, gedragen kleren, en een rommel! Volle asbakken, een fles haarverf, een half uitgedrukte lippenstift, wat een omgeving voor een kind om in te leven! Een handje wuifde boven het laken uit, een verheerlijkt glimlachje en 'n slaperig: „Good night!” En nog eens, toen ze de deur al open had: „Good night!”

„Good night, darling!” zei Klaartje zachtjes terug op de gang. „Good night! Sleep well!”

Daan was net op het punt, weg te zakken in een diepe slaap, toen hij opeens overeind schoot op zijn kussen. Half slapend hing hij tegen de muur, af en toe kreunde hij even. Als er maar eens iemand was, mams of Joseetje . . . Klaartje . . . waarom was Klaartje er niet? Wat was hij beroerd! Zijn hoofd viel voorover. Waar was hij toch wakker van geworden? Iemand die tegen hem praatte . . . Een zachte, lieve stem . . . Good night, darling! daar hoorde hij het weer.

„Good night!” herhaalde hij doezelig en hij schoof voorzichtig onderuit. Niet schokken . . . het kussen was zacht . . . Die pijn . . . Die stem . . . een lieve stem, die hem onrustig maakte . . . Zo iets verlokken was erin . . .

De sirenen... zo waren de sirenen die je meelokten naar de diepte... meelokten naar de rust...

„Good night darling!” zei hij zacht, en hij glimlachte tevreden. Zijn leeslampje brandde, hij kon net het kiekje zien. Als hij beter was... Klaartje... Hij nam het even in zijn warme hand. „Klaartje,” zei hij zacht. „Good night, darling!” zei hij nogeens en toen was hij weg, heel diep weg in de vergetelheid.

XI

Kwart over drie... Rijk van 't Hoff was met een sprong zijn bed uit, hij rukt de deur open. Jeremias stond daar, zijn ogen vol schrik.

„The sick master . . . he will go to the car . . .” fluisterde hij met een angstige stem.

Rijk schoot in zijn kamerjas en pantoffels en gleed zonder geluid de trap af. Daan hing half uit zijn bed, zijn ogen stonden glazig, hij was niet wakker, dat zag hij dadelijk. Met Jeremias legde hij hem voorzichtig in bed, hij kalmeerde wat, maar aldoor herhaalde hij maar hetzelfde: Go away, go away. De sirenen! zei hij onrustig er tussendoor. Zijn adem ging hijgend, zijn pols joeg, zijn haar kleefde donker en vochtig op zijn voorhoofd. Emergency! zei hij een paar keer smekend, en opeens gleed zijn hoofd opzij en hij sliep.

Rijk voelde zijn spieren ontspannen. „Ga slapen,” zei hij zacht tegen Jeremias, die doodmoe tegen de muur leunde, „ik blijf hier.”

„Yes boss,” zei de oude man bedroefd. Had hij het niet goed gedaan? Boss niet boos?

Rijk knikte geruststellend. „Het is alright, maar je moet nu slapen. Master much better now.”

Doodstil sloop hij weg op zijn blote voeten. Een donkere, tragische figuur. En Rijk viel meteen in slaap in een stoel. Het was nog geen zes uur toen hij wakker werd, de zon scheen en alles was rustig. De zieke sliep nog, zijn hoofd lag diep in het kussen. Wie het toch was? 't Was net of hij dat gezicht meer gezien had, maar zo in bed kon je er zo weinig van zeggen en dan met die dikke gordijnen dicht. Toch niet die Brown, die oplichter? Misschien schoot het hem nog te binnen. Hij was zo stijf als 'n plank. Op zijn tenen sloop hij de kamer uit. Jeremias werd ook juist wakker in zijn hoekje van de hal. „Master much better,” zei hij geruststellend. „Sleeping. Laat hem maar rustig liggen, dokter zal wel vroeg komen. En trek een schoon pak aan.” Tien voor zes. Hij geeuwde en was met twee treden gelijk de trap weer op. Even luisteren. Nee, alles was rustig. Wat werd je gammel van zo'n nacht! Kon je merken dat je oud werd!

Klaartje was vroeg, ze kwam juist haar kamer uit, ze zette grote ogen op. „Bent u nu al op? 't Is nog geen zes uur!”

„Die van 29 was een beetje onrustig vannacht,” vertelde hij haastig, „ik ben er maar bij gebleven, hij slaapt nu, ik ga ook nog even naar bed. Luister af en toe maar eens aan de deur als je erlangs komt. Als hij wakker is stuur je Jeremias maar. Welterusten!”

„Welterusten!” zei ze verbluft. Voor haar geen welterusten! Heerlijk vroeg was ze, kon ze nog eens naar de plantjes kijken. Ze luisterde even bij 29, 't was net of ze hoorde praten. Nee, toch niet. Ze wou net doorlopen toen ze stilstond of ze vastgehouden werd. Een onduidelijk gemompel, net of hij een naam riep. Klaartje leek het wel, maar dat kon natuurlijk niet. Good night, darling, hoorde ze nu vaag, en nogeens: Good night! en toen zacht kreunen. Ooo... met een diepe zucht van pijn er achteraan. Was hij wakker? Ze luisterde gespannen. Nu was het weer stil. Ze wou maar dat de dokter kwam, of dat ze iemand konden bellen. Good night darling had hij gezegd, misschien zijn vrouw of zijn meisje, hij verlangde natuurlijk hevig dat er iemand naar hem kwam kijken. Dat Madam ook geen adres wist! Voorzichtig sloop ze naar beneden. Jeremias was bezig de deuren open te zetten, William kwam er ook juist aan met zijn veger. Hello Rex! Hij wreef zijn kop tegen haar heen, een aanhalige schat was hij tegenwoordig, het liefst zou hij de hele dag maar achter haar aan hobbelen. Ze streelde zijn oren; straks weer eens kijken of er geen teek zat. Wat was 't mooi buiten! De zee zo blauw, het was gewoon 'n sprookje dat je hier tussen de bloemen stond terwijl het in Holland nog volop winter was, met voor je de hele heerlijkheid van de Indische Oceaan, de zon op de blote armen en vader werk naar zijn hart... Eéns, op een dag, zou alles nog mooier worden. Hoe had ze toch zo in de put kunnen zitten gisteravond. Hij zou immers terugkomen, ze zou hem wéér tegenkomen en wéér, net zolang tot ze tegenover elkaar stonden en het allebei wisten: jij bent het.

Vader tòch op tijd voor het ontbijt, een extra streepje in de annalen van zijn leven! In Holland moest hij een halve dag uitslapen als hij een doodenkele keer een uurtje wakker gelegen had! En dan op zondag!

„Heb je nog iets gehoord?” vroeg hij dadelijk.

„Nee, 't was rustig. Alleen vanmorgen, toen jij net naar bed was, lag hij in zichzelf te praten. Good night, zei hij, en sleep well darling, hij droomde misschien hardop.”

Hij knikte. „Vannacht ook al, hij wou naar zijn car. Emergency! zei hij maar, en het leek of hij een naam zei, soms dacht ik dat hij Klaartje zei, maar dat kan natuurlijk niet.”

„Nee,” zei ze, en ze keek strak naar haar bord.

„In elk geval is hij nog hard ziek. Over sirenen had hij het ook, dat scheen hem erg onrustig te maken. Ik ga er dadelijk toch weer even heen, misschien is hij nu wakker en wil hij iets eten.”

De dokter was er al voor het zover kwam. Hij liep meteen door naar boven. Zijn gezicht stond vreselijk ernstig toen hij terugkwam. „Ik weet

't niet, ik weet 't niet," zei hij tegen Rijk, en hij keek maar naar Klaartje. „Hebt u geen enkel adres dat we op kunnen bellen, 't is toch te gek dat niemand weet wie het is."

„Boss!" kwam William onhoorbaar aan op zijn blote voeten. „Telefoon!"

„Ik zal wel!" zei Klaartje haastig.

„Nee, 't is voor mij, er zou iemand opbellen voor een diner. Het kan wel even duren," zei hij met een blik naar de dokter.

„Zo," zei Bax zodra haar vader verdwenen was, „en vertel me nu eens waarom je doet of je die zieke kerel niet kent."

Ze kleurde tot aan haar haar. Dus was het tóch Klaartje geweest wat hij gezegd had in zijn slaap! Wie kon het dan toch zijn? Mister Jaeger, ze kende niemand die zo heette! Misschien iemand die al eens meer hier gelogeerd had, maar ze droomden toch maar niet opeens van haar, stel je voor! Of dat hij half in slaap haar naam gehoord had op de gang, als ze met vader praatte . . .

„Ik weet 't heus niet!" zei ze in alle oprechtheid.

„Waarom spreek je de waarheid niet?" vroeg hij kwaad. „We moeten weten wie het is en waar we zo nodig iemand kunnen bereiken. Dus?"

Haar hoofd tolde. „Ik weet het echt niet! Vannacht noemde hij ook al mijn naam . . ."

„Hoe weet jij dat?" schoot hij uit.

Het bloed vloog naar haar hoofd. „Van vader!" zei ze woedend, „die was bij hem geweest."

„Weet je vader dat je hem kent?"

„Nee, natuurlijk niet! Ik heb nu al driemaal gezegd dat ik hem niet ken, misschien is 't iemand waar ik weleens mee gedanst heb, of die hier al eens gegeten heeft, verder weet ik er niets van, echt niet!"

„Waarom vertel je niet alles?" vroeg hij ijzig kalm, zijn ogen strak en koud in de hare, „je verzwijgt de helft. 't Is dat ik de voorwereldlijke opvattingen van je vader ken, maar anders . . ."

„Ziezo, dokter," kwam haar vader uit het kantoortje, „'t spijt me dat ik u zolang moest laten wachten. Is 't nog hetzelfde?"

„Ja," zei hij en hij keek maar naar Klaartje, „ik wou dat we iemand konden bereiken, maar hij was niet eens ingeschreven, heb ik gehoord. We zouden misschien in zijn papieren . . . en z'n auto, staat die in de garage? Als 't niet verandert . . . Ik kom straks terug."

Verdwenen was hij, ze kreeg zelfs geen groet, alleen 'n woedende blik. Met een tollend hoofd ging ze aan haar werk. Ze keerde het om en om, dat geheimzinnige gesprek, maar ze kwam er niet uit. Wie kon het dan toch zijn? Iedereen kon wel weten dat ze Klaartje heette, kon zij dat soms helpen?

„Yes master," zei Jeremias bedroefd, „just tea. No bacon, no eggs, no coffee?"

„Tea!” zei Daan, en hij streek met zijn tong langs zijn kurkdroke lippen.
„Tea and lemon. Please!” zei hij smekend.
Jeremias had de lakens glad getrokken en de kussens opgeschud, hij stofte voorzichtig het tafeltje, het leeslampje . . . Hij bukte om de poot te stoffen, er lag iets onder het bed. Weer die foto van miss Töff . . . Op het tafeltje maar, dan zou de sick master het straks wel vinden, zijn ogen waren nu dicht. Quiet, quiet, had dokter gezegd. Heel voorzichtig deed hij de deur achter zich dicht, en hoofdschuddend liep hij de trap af. Poor white man! Só sick!

Ik ga er vandoor! dacht Klaartje gejaagd, toen ze 's middags de dokter aan zag komen, achter een struik bij de fontein had ze gezeten tot ze zijn auto weg zag rijden, 't was te gek om te geloven! Wat wou die man toch? Hij scheen maar te denken, dat zij die zieke kende! Hoe hij eraan kwàm zou ze nooit begrijpen. Alleen omdat hij misschien geijld had over een meisje dat Klaartje heette, net of er niet meer waren in de wereld! Zo wou ze het maar bekijken, anders ging haar hoofd helemáál ronddraaien. Die Amerikaan zou 't toch niet zijn, die ook al eens gevraagd had om mee te gaan dansen? Maar dan had Madam hem toch wel herkend, die heette trouwens geen Jeager. Er stond wat water in de fontein van die bui van vanmorgen vroeg; wat zòu ze die vervelende dokter graag een emmer over z'n onwijze hoofd gooien!

Drie uur al! De telefoon kon wel gegaan zijn, er was niemand in huis met de zondag, en zij zat zich hier als een dwaas te verstoppen. De natives hun vrije middag of rustuur, Madam naar haar bridgeclubje, vader met zijn schetsboek er opuit, alle verdere bewoners verdwenen, 't was nog nooit zo stil geweest. Gelukkig voor die arme zieke stakker, al vond ze 't eerlijk gezegd doodgriezelig dat ze heel alleen met hem was. Als die dokter er vanavond toch wéér over begon . . . Had ze maar werk, maar er was niets te doen op zondag. Die corsages dan maar afmaken, anders hield ze 't niet uit, zo'n hele middag en dan in die hitte . . . Maar even naar beneden halen, ze moest toch op de telefoon letten. Ze moest langs zijn kamer, nou geen flauwiteiten, die man zou haar heus niet vermoorden. Hij bleef hier some weeks, had Madam gezegd, ze moest hem tòch ontmoeten, vroeg of laat, en dan zou het mysterie wel opgelost worden en natúúrlijk zou er niets mysterieus aan zijn, en dat ze dachten dat hij Klaartje gezegd had, zou ook wel verbeelding zijn.

Op haar tenen sloop ze langs zijn kamer. Nu was het gelukkig stil. En toen opeens weer een gekreun waar haar hart van in elkaar kromp. Ze wachtte, haar handen in elkaar geknepen van angst. Was Jeremias er maar! Daar begon het weer, dat vreselijke kermen! Kon ze toch maar iets doen, ze had zo'n ontzettend medelijden met die zieke stakker. Die dokter met zijn praatjes, hij kon opvliegen! Of hij haar kende of niet kende, wat deed dat ertoe! Dit was een doodziek mens, dat was het enige

wat er op aan kwam. Moest ze die dan maar aan zijn lot overlaten? Laten sterven misschien wel, en niemand die naar hem omkeek? Aarzelend legde ze haar hand op de deurknop, voorzichtig deed ze hem op een kier. De gordijnen waren dicht, het was er donker, vaag zag ze het wit van het laken. Hij mompelde iets in zijn slaap, misschien ijde hij wel. O Swallow, fly to her, and tell her . . . verstond ze opeens duidelijk. En toen, zo klagend en met zo'n diep verlangen dat de tranen in haar ogen sprongen: Good night, my darling!

Aarzelend deed ze nog een stap, verschrikt bleef ze staan. Er kwam iemand de voordeur in! Voetstappen in de hal . . . Good night, darling! fluisterde ze terug, en bevend schoof ze naar de deur. Vader! Stel je voor dat hij 't gezien had!

„Wat is er?” vroeg hij toen hij de trap opkwam en haar daar zag staan; doodsbleek leunde ze tegen de deurpost.

„Hij is zo vreselijk ziek!” stamelde ze, „hij kreunt zo, ik kon het beneden horen.”

Hij fronste zijn voorhoofd en luisterde. Het was doodstil.

„Verbeelding!” zei hij geërgerd, en hij holde met twee treden tegelijk de trap op naar zijn atelier. „Stoor me niet, ik moet dit meteen uitwerken.”

„Ja vader,” zei ze, en ze haalde diep adem. Toen ze haar oor tegen de deur legde, hoorde ze een kalme, gelijkmatige ademhaling, het was of hij opeens rust gekregen had. Kon ze dat van zichzelf ook maar zeggen!

„Much better!” zei de dokter tevreden toen hij die avond van boven kwam, „het lijkt wel of er een wonder gebeurd is! Ik had nooit gedacht, dat het zó gauw een keer zou nemen! You are happy?” schoot hij opeens uit, hij draaide zich om en keek recht in haar gezicht. Ze kon alleen maar knikken, een kleur tot in haar hals.

Ze keek hem na toen hij op zijn gewone stijve manier naar zijn auto liep. De patiënt mag nog niet op, maar morgen zal ik zeggen . . . Morgen zou hij zeggen . . . En als hij dan beneden kwam? Dan zou ze hem eindelijk zien, en hij haar, en zou ze weten wie het was, die geheimzinnige man, die haar naam genoemd had; die man, waar de dokter haar op aangevallen had; die man, die . . . En ze was zo bang. Wat was dat dan toch? Met haar handen om de rand van de fontein, haar tanden op elkaar stond ze het uit te vechten. Wat was het dat haar opeens zo onbegrijpelijk trok naar die man boven? Wie was het? Wat wist die dokter dan toch? Wat was er met haar gebeurd? Enkel en alleen door een stem die een paar woorden gezegd had, die klagende woorden die heus niet voor haar bestemd waren? Was ze zó veranderlijk, dat ze nu maar weer . . . Was dat andere dan toch niets geweest dan 'n wensdroom? Alleen maar door die blik van dat kleine meisje? Dat gevoel dat ze liefde genoemd had, Liefde met een heel grote L? En dat dorst ze nòg te zeggen, met haar hele hart. En nu opeens dit. Dit verwarrende . . . Dit onbekende . . . De fontein der verwarring, er viel een schaduw over . . . een wirwar van takken . . .

Hoe kon dat nu toch, dat haar hele leven in één minuut een chaos geworden was ...

Voor het eerst deed ze die avond iets waarvan ze zich altijd ver gehouden had, zelfs in die zware eerste maanden hier in Afrika: ze nam een van haar vaders slaaptabletten. Een zoet vergif, kon ze nog net denken voor ze wegzakte. Ze voelde de slaap komen als een balsem, een hand die alle zorgen wegstreek ... Al wat kaduuk is breng ik weer in zijn fatsoen ... ging het vaag door haar hoofd, 'n beetje verdrietig en zo lief .. toen niets meer dan een zachte schemering, die haar opnam in een wolk van vrede.

XII

Jeremias leefde zelf nog het meest op, toen hij the poor white man eindelijk een behoorlijk ontbijt kon brengen. Zijn goedige gezicht glansde van blijdschap toen hij terugkwam. Nóg meer breakfast! zei hij stralend.

Nu moest ze het wel bijschrijven op de rekening van Mr. Jaeger: extra toast, extra thee, extra grape-fruit, extra alles wat eetbaar was. Met haar pen boven de rekening bleef ze zitten staren. Hij zat nu op, zei Jeremias, in bed, zei Jeremias, hij las in een boek.

„Yes Madam?” zei ze haastig, toen ze 's middags zat te dromen boven een stopje in een van Madams mooie tafellakens. Madam ging uit, een bezoek bij vrienden in de stad, vanavond in haar eentje naar een film. Ze ging veel uit de laatste tijd, 't was net of ze ook al geen rust meer had, zo ernstig was ze ook. 't Zou toch niet komen door die relatie, die scheen vervelend geweest te zijn, maar ze had het hem 'in énen asem' verteld, dat ze niets van hem wou weten, dat zei ze toen dadelijk. Ze ging nu alleen voor een quick dinner, haar vrienden moesten nog ergens anders heen vanavond, maar ze had geen zin om thuis te zitten. Of Klaartje meeinging naar de film? Mr. Mac moest toch naar de stad, ze kon meerijden, het was 'n film die ze immers graag wou zien ... Klaartje had al ja gezegd voor ze het wist, waarom ook niet! Vader had een diner vanavond, die zag ze de hele dag niet, ze had de tafel versierd en verder mocht ze tòch niet binnenkomen. En het huis bràndde onder haar voeten. En misschien zag ze vanavond in de bioscoop ... het kòn toch! Misschien was dit dan .. deze verwarring ... misschien, als ze hem zag ... de schim ... dat ze dan weer wist ...

Het was vroeg uit. Madam had hoofdpijn, ze ging meteen naar bed. William had de wacht in de hal, Jeremias had het nog te druk, ze zouden wel aan de koffie toe zijn. Vader kwam vooreerst nog niet, en ze had nog niet de minste zin in die warme kamer. Eigenlijk was 't helemaal geen leuke avond geweest. Madam al stil door de opkomende hoofdpijn, en zij onrustig, aldoor maar uitkijken naar iemand, die haar

leven alleen nog maar gecompliceerder kon maken. Holland! Waarom moest ze aldoor zo aan Holland denken? Holland was rust en vrede, een gelijkmatig leven zonder de vreselijke stormen, die het hier ondersteboven gooiden. Was ze hier maar nooit gekomen! Dan wist ze niets, niets van al die ingewikkeldheden. Dan zou ze nooit geloofd hebben dat ze neer had willen knielen bij een onbekende man in een ziekenkamer, dan wist ze ook niets van een hart dat bijna stilgestaan had toen de bus dat kleine autootje haast in elkaar gereden had.. En nu liep ze hier in de meest romantische omgeving van bloemen en sterren en maanlicht over de tuin en het weke geluid van gitaarmuziek... Een avond om gelukkig te zijn, hoe kort was het nog maar geleden dat ze dat gezegd had, die dag, toen met de bus... Hij is hier, had ze toen gezegd, ik zal hem zien, nu zal ik hem zien...

De rand van de fontein was nog warm van de zon van de dag. Met Rex naast zich zat ze daar, haar handen om haar knieën, het maanlicht scheen op haar haar. De struiken gaven scherpe schaduwen, het licht was zo helder, ze kon elke bloem onderscheiden. Rex wreef zijn kop tegen haar knie, ze bukte en drukte haar wang tegen zijn ruige bast. Een levend wezen dat van je hield zonder complicaties... de rust die van zo'n dier uitging...

Langs het pad bij de bougainvilles kwamen langzame voetstappen, ze zat meteen rechtop. Rex bromde. Helemaal veilig was het nooit 's avonds, gespannen hield ze haar handen in elkaar. De voetstappen kwamen dichterbij, hij schoot er met een grom opaf.

„Hello doggy!” zei een stem. De stem uit de ziekenkamer. De stem van Good night, darling! en van O Swallow, fly to her and tell her... Dit moest immers komen. Ze kon weglopen, zelfs nu nog weglopen, maar het zou niet helpen, ze wist het immers. Ze kneep haar handen in elkaar, ze stond op en deed een paar passen in de richting van het bosje.

„I am here!” zei ze, en het klonk kalm.

De stappen kwamen dichterbij. Vanuit het donker naar de lichte plek bij de fontein; ze hoorde een gejaagde ademhaling. De man die met elke stap duidelijker te zien kwam, was lang en mager, zijn rode haar glansde in het maanlicht, zijn gezicht was bleek en met diepe lijnen, zijn arm hing in een doek. Haar knieën begonnen te knikken, ze stonden tegenover elkaar bij de fontein, hij staaarde haar aan of hij droomde, een lieflijke droom in een sluier van mysterie, flitsten de woorden door zijn hoofd die hij zo dikwijls bij het fotootje gezegd had. Dark and true and tender... Het maanlicht op haar gezichtje, het maanlicht op haar haar... Het licht van zijn eigen huis... De stem van de sirene... Hij greep zich vast aan de rand van de fontein. De hele tuin draaide om hem heen.

„Ooo...” zei hij als een lange zucht.

Klaartje zei helemaal niets. Haar hand steunde op de kop van Rex, die

stijf naast haar was komen staan, haar knieën knikten en trilden, ze had een gevoel af ze in een afgrond viel. Pas toen ze een klein beetje van haar adem terug had, kon ze weer geluid geven. Ze was bleek tot in haar lippen.

„Ik . . . ik schrok zo!” zei ze in het Engels.

„De Jager,” zei hij eindelijk toen ze naast elkaar stonden in het gras. „Het spijt me dat ik u aan het schrikken heb gemaakt.” Van opwindning sprak hij nog steeds Engels. „Daan de Jager, from Holland.”

„Klaartje van 't Hoff,” zei ze werktuiglijk. „Ook from Holland. Ik bedoel . . .”

En toen wisten ze geen van tweeën meer iets te zeggen. Het was dus géén hersenschim, het was haar stem die hij die avond gehoord had: Good night darling, sleep well! Een zachte, melodieuze stem, die hem zo onrustig gemaakt had in zijn ziekte en hem later toch rust gebracht had, en die hem nu even erg in verwarring bracht als die eerste avond.

„Doet het nog pijn?” was het eerste redelijke woord dat haar te binnen schoot, en het bloed vloog naar haar hoofd toen ze dacht aan dat Good night, darling! dat ze gefluisterd had, en dat ze bijna haar arm om hem heen geslagen had . . . Nu begreep ze waarom ze dat gedaan had, nu begreep ze alles.

„Een beetje nog,” zei hij vaag, en hij verschoof onhandig de doek. „'t Gaat nu wel weer! Bent u allang in Afrika?”

Het gesprek was op gang, net of het heel gewoon was dat ze hier naast hem zat op de rand van de fontein, de verborgen fontein had hij hem de eerste avond genoemd. Je dreef op je routine, je praatte zoals je met ieder willekeurig meisje gepraat zou hebben, en het ging absoluut buiten hem om, net of er een dikke mist tussen hen hing. De sluier van het mysterie . . . De schok was te groot. Straks pas, als hij zijn dronken hoofd op het kussen legde, dan zou hij misschien kunnen begrijpen dat het waar was. Dat zijn tijd van zoeken voorbij was . . . Hij vertelde van zijn werk, van zijn tijdelijke baan, van Holland . . . Er was zo'n diepe rust in dit eenvoudige gesprek: als twee vrienden zaten ze daar, die elkaar na lange jaren teruggevonden hadden. Alsof ze wist dat hij komen zou, bedacht hij opeens. Alsof - ze - wist . . . Hij moest even zijn ogen sluiten om het overweldigende van die gedachte.

„Houdt u van Afrika?” vroeg hij in het wilde weg.

„Ja,” zei ze zonder een seconde aarzeling. „Lang niet van alles, en ik heb nog dikwijls heimwee, maar er is zoveel . . .”

Alsof ze wist dat hij komen zou, ging het alsmaar door zijn hoofd. Alsof ze daar had staan wachten . . . Waarom ze eigenlijk zo geschrokken was? Ze had hem toch tegen de hond horen praten, ze wist toch dat het een blanke was . . . Maar ja, nu zijn hersens weer een beetje normaal gingen werken . . . hij was toch een absoluut vreemde voor

haar, en dan zo laat in de avond... Hij kon nu wel in zijn hoofd halen, dat ze hem even goed kende als hij haar, maar dan was hij toch geen klein beetje getikt! Hij was opeens zo doodmoe... De reactie van de spanning, van zijn ziekte natuurlijk ook, de schok van die stem die dezelfde klank had als dat Good night, darling! dat hij in zijn droom gehoord had, in zijn halfslaap misschien wel... de stem van de sirene... de onrust... de rust... Hij wou dat hij even zijn arm om haar heen dorst te slaan, even tegen haar aanleunen... waar hij al die maanden naar verlangd had... Nou ja, nonsens! Met grote moeite trok hij zijn rug recht. Hij kon haast niet meer overeind blijven... Hij mocht er ook helemaal nog niet uit, maar 't was niet meer te harden in die snikhete kamer... Als 't nog eventjes duurde...

„Beg your pardon,” kon hij nog net stamelen, „ik kàn niet meer.”

Hij voelde zijn voeten wegglijden, het lukte nog net om zonder averij in het gras terecht te komen. Nog vaag hoorde hij het geluid van voeten die het stenen trapje oprenden, een waterstraal kletterde...

Waar was hij toch? Er lag een natte dweil op zijn voorhoofd, wat was dat nou voor een mop! Die Brabander? De boot... Met een gegrom van weerzin slingerde hij het kleine zakdoekje de lucht in. Er stond iets aan zijn gezicht te snuffelen ook, iets warmes en ruigs... 't Bromde een beetje ook... Nu was er een stem... de stem uit zijn droom... Drink eens! zei een lieve, melodieuze stem, drink eens! zei de stem uit zijn droom. Wie was het dan toch? Rebecca! nu wist hij het! En die kameel, die maar tegen hem aan stond te dringen... Ja, ze gingen naar huis, hij met al zijn tien kamelen, hij had Rebecca gevonden... Eindelijk!

„Geef die kameel ook wat te drinken!” zei hij doezelig, en toen begon hij eindelijk bij te komen. Klaartje! Nu wist hij alles weer! Ze zat op haar knieën naast hem, hij keek in twee ontzettend lieve ogen, ze stonden boordevol bezorgdheid. Voor hèm! Voor hèm! Het was dan tòch gekomen! Zijn hart bonsde met zware slagen, hij lag hier, in het heldere maanlicht van Afrika, hij kon haar zien, hij kon haar aanraken, de belofte was vervuld...

„Gaat het al wat beter?” hoorde hij een angstige stem, die lieve betoverende stem. Stùkken beter ging het, nog nooit had hij zich zo volkomen gelukkig gevoeld. Een hand die voorzichtig het natte haar van zijn voorhoofd streek, en een stem die zo bezorgd klonk, en zo van vlakbij... Dit geluk... hij zou zijn hoofd in haar schoot willen leggen... al zijn verlangen en eenzaamheid en radeloosheid... Nu was het voorbij, de tijd van eenzaamheid... Ze was bij hem... Ze zou altijd bij hem zijn...

Nu was de hand weg van zijn voorhoofd... Zijn nuchter verstand begon macht over hem te krijgen... „Nog eventjes,” zei hij zachtjes, en met een diepe zucht liet hij zijn hoofd tegen haar arm vallen. Dit moest hij waarnemen, hij was immers nog doodziek.

„Klaartje...” dorst hij voor het eerst haar naam te noemen, en het klonk als een liefkozing, zo was het dan ook bedoeld, maar op hetzelfde ogenblik was ze op, Rex die met een diepe grom op het bosje afsprong... alle romantiek met één slag in duigen. Hij was zelf opeens ook voor 100 % nuchter. Hoe hij zo gauw overeind was zou hij wel nooit begrijpen. Een vuurrooie kop, hij dorst niet eens haar kant uit te kijken, die lijntrekkerij had er dan ook wel zo dik opgelegen!

Uit de schaduw van het bosje kwam een donkere figuur, de figuur van Geoffrey, zijn gitaar in de hand. Hij bleef staan en begon te spelen. Een wonderlijke wijs speelde hij, eigenlijk alleen maar wat ritme was het. Al zijn woede smolt weg, dit hoorde erbij, bij deze avond vol betovering. De adem van Afrika was zacht en mild om hen heen.

„Good evening!” zei hij, en hij stond zo kaarsrecht of hij nooit in elkaar gezakt was van moeheid. „Speel door, boy!”

Rex ging breeduit op het gras zitten, zijn grote kop scheef van verbazing. Geoffrey zat op de rand van de fontein, ritmisch gingen de toontjes, vol ernst en toewijding trok hij de zachte klanken uit zijn geliefde speeltuig. Sick master... Zijn hele gezicht lachte, het was zo mooi, zoals ze daar samen dansten in het maanlicht op het grasveld bij de fontein. Sick master hield Miss Toff zo voorzichtig vast met zijn goede arm, miss danste héél, héél voorzichtig dat ze sick master maar geen pijn zou doen... Hij lachte breeduit. Good master, mompelde hij tevreden.

„Good night!” zei Klaartje, toen ze in de hal afscheid namen, en van zenuwachtigheid sprak ze alweer Engels. „Sleep well!”

„Sleep well...” zei hij langzaam en zijn ogen zochten de hare. Ze kleurde, ze keek met een snelle blik om voor ze de trap opging. Hij stond daar nog, zijn haar glansde in het lamplicht, langzaam kwam een glimlach om zijn mond.

„Good night!” zei hij, en hij wachtte even. „Till tomorrow!” zei hij toen.

Hij stond daar nog toen ze allang verdwenen was.

„Good night, Klaartje!” zei hij zacht haar naam, maar dat was alleen voor hemzelf bestemd. „Good night, darling!” zei hij toen ook nog maar, en eindelijk was hij zover, dat hij zijn loodzware voeten de trap op kon trekken.

XIII

Hij moest nog in bed blijven, voorschrift van de dokter, dat hij de vorige avond in de lucht had laten vliegen. Klaartje zat in het kantoortje en schreef op zijn rekening: extra bacon, extra porridge, extra grape-fruit, extra dit en dat... Er kwam iemand de trap af, haastig nam ze haar

bril af, schoof hem onder de rekening. Nee, hij was het niet, dat wist ze immers wel! Het was Wendey, ze gaf haar een kushand toen ze langs kwam. Cornflakes voor de kindertjes van de Engelse dominee, ze gingen juist aan hun ontbijt. For Thou is the kingdom and the power and the glory, dreunden ze op. Amen zei ze zacht en ernstig, en ze veranderde het hoofd van de rekening van Mr. Jaeger in Mr. D. de Jager. Daan de Jager, herhaalde ze in zichzelf. Als de dokter kwam... hij zou niet zo vroeg komen, er was nu geen gevaar meer, morgen ging hij weer aan 't werk, had hij gezegd. Vanmiddag moest hij opbellen, dat had hij ook gezegd.

Extra grape-fruit voor Mr. Mac zoals altijd, ze hoefde maar een streepje te zetten. Die dans gisteravond... sprookjesachtig verrukkelijk daar bij de fontein, alleen was ze bang geweest dat hij die arm pijn zou doen.

Twee koffie extra. Genoteerd. Het begon leeg te lopen.

Hoe hij haar naam geweten had? Ze had het niet durven vragen. Zeker tòch op de gang gehoord. Niets bijzonders aan. Het enige wat bijzonder was, dat was dat hij hier was, vlak bij haar, het was zo overweldigend dat ze het nog niet kon begrijpen, het was even fascinerend als een droom, zo iets gebeurde toch ook alleen maar in een droom. Een heel leven zou ze nodig hebben om het te begrijpen... Haar leven, dat nu pas begon.

Ze zat er nog over te dromen toen Madam de hal doorkwam. Wat was ze vroeg! Haastig boog ze haar hoofd over de rekeningen. 4 maal cornflakes voor children Graham... Good morning, Madam! Linneninspectie? Ik kom.

Linneninspectie? bestond zo iets als je alleen maar op de wolken kon wandelen...

Nog geen kwestie van rondlopen, zei de dokter toen hij om tien uur van boven kwam. Vanmiddag een uurtje op, niet rondlopen, ik weet precies hoe dat gaat! Ja Madam, op zijn kamer bedienen, nee, *niet* beneden for dinner, ik wil elk risico vermijden, de temp is ook nog niet normaal.

Klaartje hoorde het vanuit haar kantoortje. En gisteravond... hij had er dus helemaal niet uit mogen gaan... En dansen... haar ogen stonden vol angst, hij zag het toen hij haar kant uitkeek.

„Gevaar is er niet meer,” maakte hij vlug een eind aan het gesprek, „maar ik ken die young people, willen dan alles ineens! Aan zijn werk wou hij morgen, ik zal hem aan zien komen! Deze week nog in geen geval. 't Blijkt tenslotte ook nog een Hollander te zijn!” Hij nam een sigaret en grijsde. „De Jager heet hij!” Boven zijn sigaret keek hij weer naar Klaartje, hij lachte. Ze had hem toch geraffineerd voor de mal gehouden met haar onschuldige gezichtje! Nee dokter, heus niet, ik weet ècht niet wie het is! Hij hoorde het haar nòg zeggen, en hij was nog zo onnozel geweest om het te geloven ook, al had dat fotootje hem

wijzer moeten maken! Maar dat was nergens meer te zien, definitief verdwenen! Nou ja, zulke dingen gingen ook niemand aan. Moest je haar daar zien zitten met die eigenwijze bril en zogenaamd al haar aandacht bij haar werk, maar een kleur tot in haar hals. Toch een lief kind, en die kerel boven beviel hem ook wel. Eerlijke ogen, een gentleman, hij was benieuwd hoe lang die het nog in zijn kamer uit zou houden!

's Avonds om halfacht begon het te gieten. Klaartje had juist zijn dessert naar boven gestuurd, ze zuchtte diep van teleurstelling. Wat had ze dan gedacht? Dat hij toch weer in de tuin zou zijn al mocht hij niet van de dokter? Ja, zei ze, en ze voelde een glimlach omhoog komen. Het begon in haar ogen, dan kwam het bij haar mond, en eindelijk glimlachte alles mee en was het of het hele huis vreugde uitstraalde. De fontein der vreugde!

Misschien werd het straks droog! Ze moest beter weten, dit soort regen ging de hele avond door, en hê! Niets aan te doen, dan maar weer eens haar hoofd bij die corsages proberen te houden. Vader was ook al naar boven, het was rustig vandaag. Misschien kon ze beter eerst die scheur eens stoppen in dat kleed van de ronde tafel, als het tenminste niet bij elke steek afscheurde. Die antieke dingen, het was prachtig allemaal, en dit kleed was van 'n rood waar je elke keer nog weer een flits van bewondering voor voelde, maar hoe oud waren zulke lappen wel, ze schenen tenslotte zelf naar rust te verlangen. Geen wonder, als je bijna uit elkaar viel van ouderdom!

Ze hield haar adem in toen ze langs zijn kamer kwam. Doodstil, hij sliep misschien al. Good night, darling! zei ze onhoorbaar. Dat hij 't was, dat hij dezelfde was... Nee, er begon iemand te praten. Hollands nog wel! Vader natuurlijk, nu hoorde ze zijn stem ook. Doorlopen! Stel je voor dat hij over haar viel als hij eruit kwam! En 'n plezier dat ze hadden samen! Vader had in tijden niet zo gelachen! Ze stond even stil voor ze haar deur opendeed. 't Was of ze opeens een lange grijze tunnel zag, en vader die erdoor sjouwde, achter haar aan, en allebei sleepten ze iets heel zwaars mee: zorgen.

Stil sloop ze weg. Vader had evengoed de blijdschap gemist als zij. Daan! Dat hij zó kon lachen, zo heerlijk vrij en uitgelaten! Ze wou dat ze mee mocht doen!

Ze knipte alle lampen aan in de kamer. Heerlijk rustig en gezellig na zo'n hele dag in het kantoortje en de linnenkamer. Had ze nu eigenlijk nog zin in dat kleed? Voor geen cent! Maar ze had het er nu eenmaal afgehaald, en anders lag het er over een maand nog. Waar had ze dan wel zin in? Ze trok haar lage stoeltje bij en gooide het kleed met een zwaai over haar knieën. Alleen maar om te dromen, anders niets! De droom voortzetten van gisteravond, van vannacht, van heel de dag, door al de prozaïsche drukte van telefoneren en girls nalopen en lakens tellen heen. Muziek, dat wou ze. Iets dat mooi genoeg was voor

deze avond. Hier, dit! De aria op de G-snaar van Bach.

Ze trok het kleed wat verder over zich heen en voorovergeleund in haar stoeltje liet ze de muziek over zich heengaan. Golven van klank, of ze je meenamen naar oorden van louter geluk, naar een land waar alles schoonheid was en vrede en harmonie. Elke noot kende ze ervan, hoe dikwijls had ze die niet gedraaid als ze geen raad meer wist van heimwee, als ze verdriet had en angst voor de toekomst. Het zware rode kleed was weggegleeden, werktuiglijk hees ze het op, ze vouwde het om zich heen als een staatsiegewaad, een heel wijde rok zoals ze droegen in de tijd van Bach, haar handen streelden de zachte glanzende stof. Haar hart deed pijn van heerlijkheid, altijd weer voor juist deze Bachplaat. Je wist dan weer dat het moeilijke leven van elke dag niet de echte werkelijkheid was. Dat daar waar Bach de inspiratie voor zijn muziek vandaan gekregen had, iets heel anders bestond: een wereld van schoonheid en liefde, de bovenaardse schoonheid van de Sint Luciabaai, de zuiverheid van die tere kleuren, de onschuld van de kleine Impala met zijn fijne lijfje en zijn onwezenlijke droompootjes, de teerheid van het gezichtje van dat kleine Zoeloemeisje... Ze boog haar hoofd nog dieper naar haar handen. De glimlach... die ook. De glimlach van Daan, die ze gezien had, die eerste keer. Die ze weer gezien had, heel even, toen ze gisteravond omkeek op de trap.

„Kom binnen!” hoorde ze de stem van haar vader op de gang. De kamerdeur wijd open, het was juist het machtige slot.

„Dit is nu de zieke!” zei hij voldaan toen hij de deur dichtgedaan had.

„Een Hollander nog wel!”

Daar kwam hij! Als ik dat kleed nu maar loskreeg! zat ze wanhopig te denken, ze zat er gewoonweg ingerold, als ze één plooi los had zat ze weer in de volgende verward.

„Mr. De Jager,” zei de stem van haar vader, „dit is nu mijn dochter Klaartje.”

„O . . .” stotterde ze doodzenuwachtig, en ze stak vanuit de diepte een hand uit, „excuse me, ik kan dit niet loskrijgen . . .”

Haar hand verdween in de zijne, ze keek op, langzaam voelde ze haar gezicht ontspannen. „Bent u weer beter?” vond ze eindelijk het woord dat alles recht op zijn voeten zette. Nuchter en reëel, ze wist niet eens meer dat ze de vorige avond woordelijk hetzelfde gezegd had. Over penicilline praatten ze en over zijn werk, en dat die dokter in de lucht kon vliegen, hij dacht zeker dat hij niets anders te doen had dan in bed liggen en kijken of die hand al beter werd. 't Was tòch al erg genoeg, nog een geluk dat die boot zo laat was, daar zaten de machines op die hij moest stellen; één was erbij, zo ingewikkeld als de... ik bedoel, verschrikkelijk ingewikkeld, mijn handen jeuken om eraan te beginnen.

Klaartje schoof wat dieper in haar stoel en luisterde. De onrust was weg. Hij zat hier, 't leek nog te fantastisch om waar te zijn. Een schim die gestalte gekregen had, ze kon naar hem kijken, ze hoorde zijn stem,

er ging zo'n rust van hem uit, net als je had wanneer je heel moe was en languit in de hei lag met de zon boven je hoofd, en de geur van de warme aarde met elke ademtocht door je heentrok.

„Ik zou nog maar kalm aandoen,” hoorde ze haar vader zeggen. „Als ik 't goed begrijp, mocht u er nog niet eens uit.”

Daan nam de sigaret die voor hem gehouden werd en lachte. Hij zou daar in bed blijven liggen als op een paar meter afstand het meisje zat, waar hij de hele Oceaan voor overgestoken was, en dat hij nog geen uur gezien had. Knap genoeg dat hij het tot vanavond uitgehouden had, hij had zich net aangekleed om te proberen ongemerkt naar de tuin te komen, toen die rotplensbui alles bedierf. En toen kwam haar vader opdagen, gezegend zij zijn initiatief, en wist hij hem wel zover te krijgen, dat hij voor z'n fatsoen wel niet anders kon dan hem meenemen naar zijn eigen afdeling. Zo van: hebt u wèrkelijk zoveel antieke dingen? Ik ben wild op antiek! En meer van die smoesjes, die nog een grond van waarheid hadden ook. Loop maar eens mee, had haar vader tenslotte wel moeten zeggen, hij scheen het trouwens zelf ook plezierig te vinden weer eens een Hollander te spreken.

En nu zat hij daar werkelijk tegenover haar, verrukkelijk was ze zoals ze uit de plooiën van dat prachtige rood opsteeg als een middeleeuws schilderij. Zó moest ze altijd naast hem kunnen zitten, het leek een droom, hoe was het mogelijk dat je zomaar over doodgewone dingen kon zitten praten terwijl je alleen maar naar haar wou kijken. Naar haar lieve gezicht, naar haar ogen, naar haar haar, haar handen, naar alles wat van haar was. Nu was hij er eindelijk ook achter hoe hij hier tegen haar aan had kunnen lopen, ze woonde hier notabene! Gisteravond was er alleen de droom geweest... die dans op het grasveld... het was allemaal zo fantastisch dat hij aan praktische vragen niet eens gedacht had. Ze was immers zó uit de hemel komen vallen, wat kon 't hem verder schelen! Van 't Hoff, had die vader gezegd toen hij hem op kwam zoeken vanavond, en langzamerhand was het hele verhaal gekomen van zijn emigratie met zijn dochter. Klaartje, had hij zelf in stilte aangevuld, en tot slot de heerlijkheid van dit rustig bij elkaar zitten in een Hollandse kamer vol van het mooiste antiek dat je je denken kon. Wat hij drinken wou? Niet al die koude long drinks, hij zat tot aan zijn wenkbrauwen vol met sinaasappelsap.

„Als ik 't zeggen mag, zou ik vreselijk graag een kopje koffie willen!”

„Dat is een goed idee! Heb ik zelf ook wel zin in!”

„Ik ook!” zei Klaartje, en het was het eerste woord dat hij van haar hoorde.

„Ik maak 't zelf wel even klaar, Jeremias heeft zijn vrije middag, dan mag hij laat uitblijven, en de boys gaan met volle maan altijd de andere quarters langs met hun gitaar, ze gunnen zich haast geen tijd om af te wassen. Ik kan er wel inkomen,” zei hij met een zweem van een

glimlach. „Net als ik niet in huis kan blijven als het een Hollandse wolkenhemel is.”

Hij was al half op de gang toen hij dat zinnetje zei.

„Ja,” zei Klaartje zenuwachtig toen de deur dicht was. Ze had een gevoel of ze beslist iets zeggen moest.

Daan knikte, hij zou op alles ja geknikt hebben. De lucht was opeens geladen met elektriciteit, of de vonken oversprongen van hem naar haar, van haar naar hem. Zijn adem ging snel, ze zat daar doodstil, alleen haar handen vouwden de rode stof in en uit, in en uit. Mag ik die plaat nog eens opzetten? schoot hij uit, en hij was meteen op.

Met zijn hand onder zijn hoofd zat hij daar terwijl de machtige muziek over hem heen en door hem heen ging, als een zang van leven en geluk en geloof in alles wat goed en mooi was.

„Daar zou ik de hele dag naar kunnen luisteren,” zei hij toen het uit was.

„Ik ook,” zei Klaartje.

„Dat wist ik wel,” zei hij.

Ze keek op, ze kleurde. „Waarom?” vroeg ze.

Hij nam een sigaret en gaf niet dadelijk antwoord. „Omdat het bij je hoort,” zei hij eindelijk langzaam of hij tijd moest hebben om zijn gedachten te ordenen. „Omdat je rustig bent, en . . .”

„Rustig. Ik?”

„Ja. En als je 't nú nog niet bent, dan zul je 't toch later worden. Als je je bestemming gevonden hebt.”

„O . . .” Ze kleurde. De rust die ze vinden zou in hem. Het was waar. Natuurlijk was het zo.

„En jij?” dorst ze eindelijk te vragen.

Hij keek op, langzaam kwam een glimlach om zijn mond.

„Ik ook,” zei hij. „Als ik mijn bestemming gevonden heb.”

„Heb je dat dan nog niet?” vroeg ze zacht, en ze prikte met haar naald in de zachte rode stof.

Hij zweeg. De stilte in de kamer hing om hen heen als een zachte balsem.

„Ik . . .” zei hij eindelijk, en zijn ogen zochten de hare. „Als 't van mij afhangt, wel.”

Ze boog diep over het rode kleed. Hij stond naast haar, ze zou alleen haar hand maar uit hoeven steken om hem in de zijne te leggen. Ze hoorden bij elkaar, ze wisten het allebei. Maar vaders voetstappen waren op de trap, vaders hand deed de deur open, vader zou . . . Ze maakte een diepe plooi in het kleed en schoof haar hand eronder. Overbodige voorzorg, ze zou het toch nooit gedurfd hebben.

„En toen is Klaartje patates frites gaan bakken,” vertelde hij als slot van een lang verhaal. „Als zij niet zo flink geweest was en de leiding genomen had . . .”

Laat hij nu eens ophouden! zat ze wanhopig te denken. Klaartje dit en

Klaartje dat, dat had hij tegen haar nooit zo uitgemeten.

„Als ik Klaartje niet had . . .” deed hij pathetisch, echt weer show.

Dat was het dus. Nog altijd precies hetzelfde als vroeger. En zodra hij ook maar het kleinste vermoeden kreeg . . . van Daan . . . dan zou het weer net zo gaan: hem de deur uitkijken, onhebbelijk zijn . . . Net zolang tot door dat lijdelijk verzet alle fleur en blijdschap uit je leven weg was. Ze trok haar schouders naar achteren en vouwde het kleed op. Nu zou hij haar weerstand niet meer breken. Maar in elk geval moest hij niet het kleinste vermoeden krijgen . . . Vermoeden waarvan? Wat haalde ze in haar hoofd!

„Meneer De Jager,” zei ze vlak, „vindt u ook niet dat vader een genie is in koffiezetten?”

Daan deed een greep naar zijn kopje, dat nog onaangeroerd voor hem stond. „Geweldig!” zei hij nog voor hij ze geproefd had. Meneer De Jager en juffrouw Van 't Hoff! Hij zou het niet vergeten, en zeker dat zakelijke toontje niet. „Ja, geweldig!” gaf hij lukraak een antwoord op een opmerking van haar vader. Alweer geweldig, 't was het enige woord dat nog in zijn hersens over scheen te zijn. „Maar nu wordt het mijn tijd. De dokter . . . u weet wat hij gezegd heeft . . . ik voel nu toch zelf wel dat ik nog gauw moe ben . . . Ja, graag eens 'n andere keer . . . Good night, Mr. Van 't Hoff! Good night . . . juffrouw Van 't Hoff,” zei hij met 'n stijve knik, en hij beet zijn tanden op elkaar.

Met zijn hoofd diep in het kussen verwenste hij zijn lichtgeraaktheid. Nog geen kwart over negen! Lag hij hier als een vod in dat bed, terwijl alles in hem ondersteboven lag. Dat heerlijke ogenblik dat ze samen waren . . . twee mensen, die bij elkaar hoorden voor tijd en eeuwigheid . . . als maar niet opeens dat vlakke visitetoontje gekomen was als 'n stortbad: vindt u ook niet, meneer De Jager . . .

Was ze dan toch net als de rest? Eerst je het gevoel geven dat je één bent zoals misschien je eigen vader en moeder één geweest waren, en dan opeens een vreemde van je maken . . . Hij gooide zijn hoofd om en om op het kussen en klemde zijn tanden op elkaar. Hij wàs toch 'n vreemde! Wat wist ze van hem? Dat hij hier ziek gelegen had, en verder nog niet dàt! Hij stak een woedende duim boven het laken uit om te laten zien hoe weinig dat was. En dat ze gisteravond 'n beetje onder de invloed was van die dondersmooie omgeving in dat romantische maanlicht, dat je even erg naar je hoofd steeg als champagne, dat was tenslotte ook geen wonder. Zó was ze dus. Je in de zevende hemel brengen, een haastige blik achterom op de trap, 'n lief Sleep well! en dan had je je verder op een afstand te houden, anders kon je een ijskoude douche op je hart krijgen.

Maar vanavond . . . dat was toch eerst ook nog alleen een vervolg geweest op gisteren: toen hij die kamer inkwam en ze er werkelijk zat zoals hij haar altijd voor zich gezien had: een gezellige kamer om haar

heen, dat wijde rode kleed waaruit ze opsteeg als 'n middeleeuwse edelvrouw, dat gezichtje dat nu eindelijk de levend geworden foto was, met dat half verlegen glimlachje, daar in die omgeving die helemaal bij haar paste, en toen die muziek, en de stroom van elektriciteit die zij evengoed gevoeld had als hij, en dat kleine gesprekje: heb je dan je bestemming nog niet gevonden? Als 't van mij afhangt wèl, had hij gezegd, een antwoord dat niets aan duidelijkheid te wensen overliet... En toen opeens die ommekeer, heel haar houding die stijf werd en officieel... Nee, 't wàs niet omdat die vader in de kamer kwam! Voor hij wegging om koffie te halen was ze ook nog gewoon, ook eerst nog toen hij terug was, wat moest je daar nu van denken? Had hij te veel gezegd? 't Haar te duidelijk laten merken? Die arm hinderde hem toch nog gemeen, die dokter zou wel weer gelijk hebben. Nou, waarom zou hij ook eigenlijk niet in bed blijven liggen, die machines waren er toch nog niet, en voor zijn particuliere zaken, waar hij eerst als een gek achteraan gehold was... Hij gaf een stomp in het kussen en greep het boek dat naast hem lag. Die particuliere genoegens... die waren nog niet waard om er een minuut zijn detective voor in de steek te laten! Meneer De Jager had niet het minste verlangen nog wéér eens met juffrouw Van 't Hoff in de maneschijn te dansen. Néé! zei hij als een koppig kind. Ze had het goed gemerkt toen hij zo opeens wegliep, in één slok die koffie uit, nog voor geen halve inch een gentleman! Wat kon 't hem schelen, hij was nogal in de stemming om zich daar iets van aan te trekken!

Zijn linkerarm boven zijn hoofd, het boek op de grond, draaide hij verder aan de knoppen van zijn inwendige schakelbord tot hij nergens meer een enkel lichtpuntje zag. Hij wàs ook nog niet beter, gèk was hij geweest om eruit te gaan, je zou zien dat het fout liep met die poot, hier in dat rotland was zo'n infectie honderdmaal gevaarlijker. Die dokter wist er óók geen luis van, hij kon beter met het eerste vliegtuig terug gaan, dan was hij meteen van alle geduvel af. Joseetje zou tenminste nog blij zijn als ze hem zag, al was het nieuwtje van het schrijven er voor haar ook allang af. Dat laatste briefje, hoe lang was dat wel geleden? Toch zéker 'n maand!

Hij greep zijn portefeuille, het lag bovenop. Negen dagen, ouwe kankeraar, die hij was! Hij knapte er toch een beetje van op. Zijn hand aarzelde nog een paar seconden, toen kwam het kiekje van Klaartje eruit.

Hij moest even op zijn lip bijten toen hij haar zag. Hoeveel dromen had hij niet gedroomd om dit kleine stukje papier? En nòg kon hij niet geloven... Daar stond ze weer, even lief als altijd. Een kind haast nog om te zien, en toch...

„Klaartje?” zei hij neerslachtig.

Daar was ze weer. Het kleine verlegen glimlachje, heel dat lieve, tere, dat voor altijd zijn hart gebonden had. Naar Holland terug, met het

eerste vliegtuig nog wel? Vluchten? Ja, hij zou gek zijn! Hij ging dit uitvechten!

„Good night . . . darling!” zei hij tevreden en strijdlustig. „Till tomorrow!” En natuurlijk sliep hij toen meteen.

Klaartje lag intussen de halve nacht wakker; die kapotte veer ook die haar overal begon te prikken als ze net dacht een zacht plekje gevonden te hebben. Anders had ze er nooit last van, maar dan sliep ze ook in vijf minuten. Wat dat nu toch was, dat hij zo opeens wegliep, zijn koffie maar half uitgedronken, en zo kortaf. Had vader soms iets gezegd . . . hij had wel erg over die fish- and chipskraam uitgeweid, maar dat zou hij toch niet erg gevonden hebben? Natuurlijk niet! Zou hij soms werkelijk opeens afgeknapt zijn, te moe om nog een woord te zeggen? Idioot was dat, maar wat kon hij anders, ze had toch zelf ook Mr. De Jager gezegd, wat kon je anders waar vader bij was, die toch al zo wantrouwend was . . . Halfdrie! Morgen was ze geen cent waard! Schaapjes tellen dan maar weer, bij dertig was ze onder, en goed ook, want een uur te laat werd ze wakker, hals over kop naar beneden, nog net op tijd in de ontbijtzaal. Wendey was de enige nog maar. Jeremias keek al ongerust; ze konden nooit verantwoordelijkheid dragen.

„Hello Wendey!”

Ze keek in een vreselijk behuild gezichtje, dat moest ze toch even weten. „Wat is er, lieverd?” De tranen stroomden meteen, er was geen houden meer aan. Mum was zo boos, ze had haar de kamer uitgezet, ze had een schoen laten vallen, echt per ongeluk, en toen was Mum wakker geworden, ze zei dat ze 't expres gedaan had, en . . . Nieuwe stromen tranen, Klaartje moest haar handen in elkaar knijpen om niet naar boven te hollen en die Mum om haar oren te slaan.

„Ik denk dat mammie hoofdpijn had,” troostte ze. „Kom zo maar even in 't kantoortje,” zei ze zachtjes, „ik heb postzegels voor je!”

Het kleine gezichtje vertrok even, er kwam iets van blijdschap in die arme rode oogjes. „Mag dat echt?”

„Ja echt!” zei Klaartje, en ze moest zelf met haar ogen knippen. Alles zat al, ze moest de boel nog uit de kast halen ook . . . Gelukkig nog geen extra's geweest . . . „Ja Jeremias?”

„Grape-fruit voor Mr. Mac. Two more eggs for mister . . . eh . . . this one!” wees hij voorzichtig naar een tafeltje in de hoek.

Mr. Goodelidge, die Amerikaan, geen wonder dat hij dat niet onthouden kon! Zo ging het door tot alles weg was. Wendey was de laatste. Gehaast greep ze een paar postzegels uit het laatje waar ze ze bewaarde, een pepermunt had ze ook nog, bye bye darling!

Wendey's gezichtje straalde, ze huppelde de trapjes af naar de tuin, een dikke wang van de pepermunt, eerst even de postzegels kijken. Hollandse kinderzegels. Mum ontbijt op bed. Grace moest het maar brengen. Virginia was weer niet op gang te krijgen.

Puff! zei Klaartje toen 't zover was met haar ochtendwerk. Wat kwam daar nog aan? Och ja, de domineesfamilie, die gingen vandaag naar hun eigen huis. De baby was er nog niet, jammer! Dag lieve schatten! Allemaal handjes geven, wat was dat, een cadeautje voor haar? 'n Grammofoonplaat! Little things mean a lot, wat enig! Die hebben we speciaal voor u uitgezocht, zei de vader op zijn vriendelijke manier, wij hebben hier gemerkt hoeveel dat waard is! Ze kleurde heftig. Die kleinigheden... de haarstrikjes, een vriendelijk woord af en toe, een rokje rechtekken dat scheef zat... 't Was of er een luikje openvloog en ze een stukje blauwe hemel zag. Die donkere nacht maar vergeten... De hele dag lag immers vóór haar!

„Heeft Mr. De Jager nog extra's bij zijn ontbijt gehad, Jeremias?”

Hij schudde zijn hoofd. „Alleen maar tea en toast wil master, master weer een beetje ziek.”

Haar adem bleef steken. Dus 't was tòch waar geweest, dáárom was hij zo opeens weggelopen! „Weer ziek? Had master pijn? In zijn arm?”

„No pain in my arm, pain in my heart, zegt master,” bracht hij woordelijk over.

Zijn hart? Van die infectie misschien... Kon je daar een knauw van krijgen? „Jeremias,” zei ze gejaagd., „vraag aan de master of de dokter opgebeld moet worden. Kun je 't onthouden?”

Woordelijk onthouden? Ja, dat kon hij. En zo kreeg Daan dan de volgende boodschap: „Miss Toff héél erg bedroefd. Weer ziek? Master pijn in his arm? Dokter? - No pain in his arm, heb ik gezegd tegen Miss Toff. Pain in his heart.”

Daans ogen rolden haast uit zijn hoofd, hij schoot in een daverende lach. „Heb je dat werkelijk zó overgebracht?” vroeg hij, „dat ik pijn in mijn hart heb?”

„Yes master!” zei Jeremias, en hij lachte zelf even vrolijk mee. „Master niet erg pijn meer?” vroeg hij hoopvol.

Daan wuifde met zijn goede hand alle pijn weg, hij zat rechtop in bed, hij schudde zijn haar uit zijn ogen en grinnikte maar.

„Zeg maar: sick master heeft dokter niet nodig, master hoopt dat zijn hart op een andere manier genezen zal. Kun je dat onthouden?”

Hij herhaalde het woordelijk.

„Allright!” en hij schoot weer onder zijn laken.

Miss Toff very, very sad! Muziek was dat in zijn oren! Ongerust was ze, very, very ongerust, bedroefd nog wel, wat wou hij meer?

„'n Heleboel!” zei hij tegen het kiekje dat hij weer te voorschijn gehaald had, en hij grijnsde gelukzalig.

„Miss Toff niet hier?” vroeg Jeremias toen hij de trap afkwam en alleen haar vader in het kantoortje vond.

„Nee,” zei hij kortaf, want hij had juist een afzegging gekregen van een

diner, door ziekte, dan kon je niet veel zeggen, maar prettig was het niet. „Ze is bij Madam. Wat is er?”

„Sick master pain,” zei hij aarzelend.

„Weer ziek?” vroeg hij kortaf. „Is die hand weer begonnen?”

Oude man schudde zijn hoofd. „No arm. Master zegt: hart doet pijn.”

„Wat moet er dan? Moet de dokter opgebeld worden?”

„No dokter,” zei hij aarzelend. „Miss Toff?”

„Die is er niet dat zie je toch! Kom straks maar terug! Get out!” viel hij uit toen hij nog bleef staan. Hij had zelf het land toen hij hem weg zag sluipen, zijn hoofd diep gebogen. Zo gauw als je toch de beroerde dingen van een land overnam!

Klaartje kwam hem juist tegen in de hal. Haar vader was naar de eetzaal gegaan, ze moesten nog ontbijten.

„Miss Toff,” zei hij en zijn gezicht stond zorgelijk door de uitbrander.

„Sick master zegt: dokter niet nodig, hoop dat my heart op een andere manier genezen zal.”

Ze knikte met een gloeiende kleur. „Allright!” zei ze zonder op te zien. Daar kwam vader aan!

„Kunnen we ontbijten? Er is opgebeld dat het diner niet doorgaat, je hoeft dus geen bloemen...”

„Eh... nee...” stond ze te stotteren, want ze had er geen woord van gehoord. Mijn hart doet pijn... maar een dokter heb ik niet nodig, gonsde het door haar hoofd... „Ja vader, wat zei u ook weer? Het spijt me, ik hoorde u niet.”

Hij bewaarde met moeite zijn kalmte.

„Dat dat diner niet doorgaat vanavond,” zei hij kortaf. „Was er nog iets bijzonders? Kunnen we nu eindelijk ontbijten?”

Hij had geen oog van haar af toen hij tegenover haar zat. Die rare boodschap van Jeremias was hem zo dwars gaan zitten toen hij er nog over nadacht. Geen pijn in zijn arm, pijn in zijn hart, dat was zo dubbelzinnig als 't maar kon, daar kon die vent van alles mee bedoelen en wat hoefde Jeremias daar te staan konkelen, wie weet wat hij nog meer verteld had, maar hij moest zich niet verbeelden dat hij hier met zulke praatjes aan hoefde te komen, al wist hij best dat Klaartje zich niet met zulke smoesjes inliet. Maar je wist toch maar nooit... Ze was er helemaal niet bij met haar gedachten, ternauwernood antwoord kreeg hij! Wacht maar, nu zou ze wel reageren.

„Geschikte kerel, hè, die De Jager,” zei hij boven zijn bacon.

Ze bukte diep over het kleine theepotje. Nu begon hij te vissen, zo ging het altijd, en als je dan ja zei was het meteen mis, en kon het bewuste gevaar geen goed meer doen. Ze haalde haar schouders op en greep de krant. „Ik kan er niet over roepen,” deed ze onverschillig. „Plezierig om weer eens Hollands te spreken, dat wel.”

Jawel! zat hij zich steeds meer op te winden. Net doen of ze niets om hem gaf, en elkaar intussen boodschapjes sturen over zijn hart dat pijn

deed! Maar hij zou wel zorgen dat het niet meer gebeurde!

„Komt de dokter vandaag nog?”

Ze keek even op. „Ik geloof het wel, maar hij is toch zowat beter?”

„Hij was anders opeens verdwenen gisteravond, 't leek wel of hij dacht dat ik vergif in zijn koffie gedaan had. De helft laten staan nota bene! Ook 'n manier!”

„Heus?” deed ze verbaasd of ze het zelf niet het eerst gezien had. „Ik denk toch dat hij nog . . . niet helemaal goed was. Zo'n infectie . . .”

Rijk was klaar, hij greep een sigaret. „Of dat nu maar zo onschuldig is die penicilline? Ze spuiten er hier maar mee of 't schoon water is, maar we weten er nog zo weinig van. 't Kan voor je hart ook wel schadelijk zijn.”

Ze keek op, haar ogen vol schrik. Dus tòch! 't Kon ècht zijn hart zijn! Zijn lichamelijke hart, dat had hij natuurlijk bedoeld! Wat ze daar niet voor verchildsels omheen gesponnen had. Je hart, dat was een spier die het bloed door je lichaam pompte, zo iets tenminste. Als ze dat nu maar nooit meer vergat! Net of dat niet genoeg was! Daar kwam de dokter al! Hij was vroeg! Hij groette vluchtig en liep meteen door.

„'t Is wel in orde!” kwam hij al gauw weer beneden, „een paar dagen nog wat voorzichtig aan doen, maandag kan hij wel aan het werk.”

Dus toch niet zijn hart! Ze zuchtte van verlichting. Haar vader hield hem zijn sigaretten voor en samen streken ze neer in de stoelen voor het huis.

„Die penicilline is een prachtige uitvinding,” begon hij zodra ze zaten, „maar heeft dat nu geen enkel bijverschijnsel? Kan het bijvoorbeeld je hart geen kwaad doen?”

Dokter Bax lachte. „Voor zover we tot nu toe weten, schijnt het van niet, maar er zijn altijd uitzonderingsgevallen, maar dat moet je riskeren. Stel je voor dat je zo'n geval als dit rustig dood had laten gaan, omdat je de mogelijkheid van overgevoeligheid niet dorst riskeren! Je voelt de logica, niet?”

Rijk knikte. Zwijgend rookten ze samen in de stilte van de warme morgen. Hem van die dubbelzinnige boodschap vertellen? Hij was het van plan geweest, maar nu wist hij het niet meer.

„Nice chap!” begon Bax, die een stille dag had en nu weleens vissen wou naar die combinatie Klaartje - Mr. De Jager. Dat fotootje was niet meer te voorschijn gekomen, gelijk had hij met een dergelijke toekomstige schoonpapa! Dan moest het wel eerst zó in kannen en kruiken zijn, dat er niet meer aan te tornen viel.

„Mja!” zei Rijk en hij fronste zijn wenkbrauwen.

„Een aardige, serieuze kerel!” dichte Bax nog een beetje aan, want Madam had hem laatst wel zo een en ander verteld over de voorwereldlijke opvattingen van die steile Hollander! Zelfs voor een dooierlijk bioscoopje zette hij het huis al op stelten! Was hij nu zeker ook al weer bezig die idylle op zijn stijfkoppige manier te saboteren!

„Mentaal is hij er ook weer bovenop,” zaagde hij halsstarrig door aan dat taaie stuk Hollands hout. „Hij was in de beste stemming die je maar denken kon! Zijn pols was nog een beetje snel, maar dat kan zovéél oorzaken hebben! Psychische bijvoorbeeld! Zijn hart niet in orde? Welnee, prima! Waar zit your lovely daughter toch? Waarom komt ze er ook niet even bij zitten?”

„Ze heeft haar werk,” zei hij kortaf.

„Maar dat heeft toch zo’n haast niet! Zo’n young girl kan toch niet altijd binnen zitten! Wat is dat nu helemaal, five minutes om een sigaret te roken! Als ze nooit erger dingen doet . . .”

Rijk zat op spelden. Waar stuurde die Bax op aan? Net of hij probeerde hem iets aan zijn verstand te brengen . . . Zou hij iets weten . . .

„Kent je dochter die Mr. De Jager allang?” begon hij nu rechtstreeks.

Rijk schoot overeind met zo’n vaart, dat de stoel kraakte. „Gisteravond is hij voor het eerst bij ons geweest. Waarom vraag je dat?”

Bax tikte zorgvuldig de as van zijn sigaret.

„Zo! Ik dacht alleen . . . maar dan heb ik me vergist. Ziezo, ik ga weer eens verder. Nice chap!” herhaalde hij nog eens nadrukkelijk.

„Goed soort. Als hij eens met je dochter wil gaan dansen, hoef je er heus niets op tegen te hebben, dat wou ik alleen maar zeggen.”

Wat stond die Hollander daar nu toch weer als een zoutpilaar! dacht hij geërgerd toen hij startte. Zou hij nu werkelijk blind zijn voor wat zich vlak onder zijn ogen afspeelde?

„Hello miss Ventöff!” hij stopte bij het rijtje hybiscusstruiken langs de inrit, ze was juist bezig er een paar af te knippen. In een uur waren ze weg, maar dat geloofden die Hollanders toch niet. Ze kleurde toen ze hem zag. „Well!” begon hij op zijn gemak, „je bent zeker wel blij dat de patiënt genezen is?”

„Natuurlijk!” deed ze rustig, ’n geluk dat ze hem aan had zien komen, ze wou alleen dat ze wist wat hij nu weer wou. „Mag hij er al uit?”

„Ja, ’t kan nu wel. Kalmpjes aan, maar zaterdag zal hij wel weer kunnen dansen. Have a good time!” riep hij over zijn schouder toen hij wegreed, en nu lachte hij toch.

Daar kwam dat oude mysterie nu toch weer boven! Hoe wist hij . . . Hij was toch geen profeet! Waar had hij zich mee te bemoeien! Er was niets te weten! Het was immers helemaal een mysterie! Daan . . . dat het vanaf de eerste seconde net was of ze elkaar altijd gekend hadden . . . Van haar kant . . . zij wel, zij kende hem vanaf zijn eerste glimlach . . . Maar hij? Waarom had hij haar naam gezegd toen hij ziek was? Doodstil stond ze voor zich uit te staren. Hij ook . . . had hij haar ook gezien net als zij hem: in een schim en toch voor altijd? Langzaam kwam een glimlach om haar mond. Eéns zou ze het weten. Hij zou het haar zelf vertellen. En met zijn hart was er toch gelukkig niets aan de hand.

„Tenminste . . .” zei ze, en ze stopte haar neus in de zachte hybiscusblaadjes, „zijn lichamelijke hart, de holle spier, enzovoort.” Van dat andere hart was ze lang zo zeker niet! En waarom zou ze voor één keer die rode bloem niet eens in haar haar steken?

XIV

Als Madam nògeens iets wist! Juist vandaag een jurk naaien! De héle dag niet in 't kantoortje, niemand voorbij zien komen, alleen met Madam praten, hoe had ze het ooit een enige dag kunnen vinden, zo'n naaidag! Maar ze kon 't onmogelijk weigeren, morgen met haar vrije dag kwam er weer niets van en Madam wou die jurk of wat het dan was zaterdag klaar hebben. Als 't maar niet te bewerkelijk was! Ze herademde toen ze Madams plannen hoorde. Alleen maar een gewone blouse bij haar grijze tailleur, een prachtige donkerpaarse natuurzij, ze was er zelf weg van, heerlijk om dat door je handen te laten gaan. Een paar plooitjes langs de sluiting, heel kleine knoopjes . . . 't Zat zó in elkaar!

„Hebt u die kleur stikzij?”

Madam greep naar haar hoofd. „Ik wist wel dat ik iets vergeten had! Misschien in de naaidoos . . .” Ze grabbelden samen alles om, maar geen paars. Klaartje had zelf die kleur nooit gehad, maar ze zou toch even gaan kijken en anders maar donkerblauw. „Als u dan de tafel vast leegmaakt, en de machine . . .”

Ze holde de trap op; net toen ze halverwege was, ging de deur van 29 open. William! Hij had een ontbijtblad in zijn handen, geen kruimel was er over, fijn!

„William!” riep een stem uit de kamer.

„Yes master,” zei hij gedwee.

„Haal eens wat sigaretten voor me.”

„Yes master.” Hij zette het blad op het gangtafeltje, Klaartje had juist haar voet op de bovenste tree.

„Wait a moment!”

De deur vloog open, een arm in een pyjamamouw, een hoofd met verwarde haren, een verschrikte grijns en dicht de deur. Ze begon pas goed te lachen toen ze in haar kamer was. Wat kwam ze hier ook weer doen? Eindelijk wist ze het: stikzij! De doos zat in het kleine kastje boven de deur, 't was een lelijk ding, daar zag je 't niet zo. Het hing er wel ongelukkig, je moest er altijd met een stoel bij, hij wiebelde zo. Ja, ze kon het er net uittrekken. Nééé!!! De doos vloog met een boog door de kamer, de rolletjes zij in kleine boogjes naar alle kanten, alleen Klaartje lag tussen een hoopje afbraak op de grond en had een gevoel of al haar botjes gekraakt waren. Ze kon net een schuiver naar de kant maken, toen de deur openvloog en dezelfde slordige haardos boven

hetzelfde verschrikte gezicht binnenstoof, alleen de grijns was er niet meer.

„Wat is er gebeurd? Heb je je pijn gedaan? Iets gebroken?”

Ze schoot in een zenuwachtige proestlach. Ze zat nog steeds plat op de vloer, ze kon niet overeind komen van het lachen.

„'n Poot!” zei ze toen ze weer geluid kon geven, en hij zat meteen op zijn knieën naast haar.

„Je been gebroken?” vroeg hij verschrikt.

„Nee!” ze snikte haast van het lachen. „Van de stoel!”

Hij grabbelde naar het koord van zijn badjas en schoot overeind, hij was nog te verbouwereerd om mee te kunnen lachen.

„Probeer eens te staan! Wacht, liever déze hand.”

Ze probeerde het. „Mijn voet!” zei ze verslagen. „Ik denk dat hij . . .”

„Verstuikt?” Hij zat weer op zijn knieën, voorzichtig betastte hij de enkel. „Doet dat pijn?”

„Au!” zei ze, maar ze kon toch alleen maar weer lachen.

„Hou je me nou voor de gek of hoe zit dat?”

„Nee, ècht niet! 't Doet wel pijn, maar niet zo erg. Als ik maar op kan staan, ga eens even opzij, dan kan ik 't misschien alleen wel.”

„Hou vast!” zei hij kortaf, en hij greep haar hand. Voorzichtig trok hij.

„Gaat 't?” vroeg hij bezorgd.

Ze beet op haar lip. Er was toch iets niet goed. „J . . . ja,” zei ze moedig, maar ze zat meteen weer, nu op het uiterste puntje van de bank.

„Die die schoen eens uit!” commandeerde hij.

Klaartje had maatje 36, ze was er nog nooit zó blij mee geweest. Heel voorzichtig nam hij het voetje in zijn hand. Mooi was dat, en zo zacht. Als hij ooit de neiging kreeg om te dichten, zou het zijn op dit kleine voetje. Hij keek op, recht in een paar angstige ogen; met een diepe kleur boog hij zijn hoofd, hij deed opeens verschrikkelijk zakelijk.

„Ik geloof niet . . .”

„Master,” kwam 't zwarte krulletjeshoofd van William om de hoek, „cigarets! O . . . nice chair!” zei hij verschrikt toen hij de ruïne van de stoel zag.

„Bàrst!” zei Daan tussen zijn tanden. „Leg ze maar in mijn kamer,” zei hij kortaf.

„Yes master.” Bij de trap kwam hij Rijk tegen, die naar zijn atelier wou. Stoel kapot, was alles wat hij van het verwarde verhaal begreep. Welke stoel?

„Here!” zei de boy ijverig, en hij duwde de deur van de kamer wijd open.

„Wat is . . .” Rijk bleef van verbazing in zijn woorden steken. Klaartje . . . en op zijn knieën voor haar . . . die vent!

„Wat moet dat hier?” schoot hij meteen uit.

Klaartje had het aan voelen komen zodra ze zijn stem op de gang

gehoord had. „Ik heb mijn enkel verstuikt,” raffelde ze haastig af met een hoog zenuwachtig stemmetje, „’t is niet zo erg, ik ben omgevallen met de stoel, Mr. De Jager had het gehoord en hij . . .”

Rijk keek met gefronste wenkbrauwen naar de ruïne van zijn Biedermayer stoel en toen weer naar Klaartje. Daan was opgesprongen, hij knoopte het koord van zijn badjas nog wat stijver vast.

„Ik geloof niet dat er iets gebroken is,” zei hij rustig. Behalve dan die stoelpoot, had hij erbij willen zeggen, maar ’t was of er opeens een rem op zijn woorden viel. Er was iets dat die vader niet aanstond, dat voelde hij verduiveld goed.

„Wat is er met die voet?” vroeg Rijk, en ’t klonk alleen maar wantrouwend.

„Ik . . . ik kan geloof ik wel staan,” zei een bibberend stemmetje.

Daan kóókte, maar hij was niet van plan voor die donderwolk opzij te gaan. „Probeert u ’t eens even, juffrouw Van ’t Hoff!” zei hij in zijn keurigste hoog-Nederlands, en hij hield zijn hand klaar om haar op te vangen.

„Ik zal je wel vasthouden,” zei haar vader.

„’t G . . . gaat w . . . wel . . .” zei ze aarzelend, maar ze zat meteen weer.

„Waarschijnlijk verstuikt,” zei Rijk of hij het uitgevonden had, en hij raapte de gebroken stoelpoot op die achter hem lag. „Ik zal even de verbandkist . . . Of nee . . . William!”

„Yes boss?” kwam hij of hij om het hoekje stond, wat wel waar zou zijn ook.

„Vraag eens aan Jeremias die grote doos uit het kantoor. Accidentcase, zeg het eens na!”

„Accident-case,” herhaalde hij zonder veel moeite, en hij lachte tot aan zijn oren.

„Nu kunt u ’t wel alleen af,” zei Daan stijfjes. Zijn bloed was op het kookpunt, en voor het over ging koken wou hij liever weg zijn, hij had niet de minste zin in ’n ruzietje met de vader van het liefste meisje van de wereld. „Beterschap, juffrouw Van ’t Hoff. Mr. Van ’t Hoff!”

Hij boog als een oud stijf schaap en wandelde met een kaarsrechte rug de kamer uit; zelfs in zijn badjas en met zijn rommelige haren wist hij nog zijn waardigheid te houden. Klaartjes vader kwam ervan onder de indruk al was ’t dan maar een klein beetje. Effen grijs zijn badjas bij dat rode haar, zag zijn schildersoog waardierend. In elk geval had hij smaak, die lummel. Maar hoe hij dat gisteravond een geschikte kerel had kunnen vinden . . .

Rijk zwachtelde, Klaartje beet haar tanden op elkaar en gaf geen kik. Alleen was ’t of na die zwijgende strijd tussen die twee mannen nu ook in figuurlijke zin de grond onder haar voeten weggeleden was.

„Je moet in beweging blijven,” zei hij kortaf. „Kun je de trap af?”

Eindelijk dacht ze weer aan de paarse zij en aan Madams bloesje. Ze knikte, haar ogen vol tranen. Waarom moest vader nu toch dadelijk

weer zo vijandig... Net of Daan het helpen kon! 't Was nogal niet lief van hem om dadelijk aan te komen rennen! Wat een geluk dat ze bij Madam was vandaag! Hoefde ze tenminste niet aldoor tegen vader aan te lopen.

Toen ze voetje voor voetje naar beneden hobbelde, hoorde ze iemand fluiten. Kamer 29! zei ze zachtjes tegen zichzelf. Al wat kaduuk is, breng ik weer in fatsoen... kon ze nog net horen, maar 't klonk weer even tragisch als toen in 't Krugerpark. „Ik kan wel alleen, vader,” zei ze terneergeslagen.

Hij had het land zoals hij nog nooit het land gehad had. Die voet was geen smoesje, maar dat die kerel daar meteen bij was, nog eerder dan hij, dat was toch op z'n minst verdacht. En dan half aangekleed! Als dat boodschapje via Jeremias er niet geweest was, had hij het misschien niet zo kritisch bekeken, maar nu kreeg alles een verdacht tintje. En die Bax... In elk geval zou hij zijn ogen open houden, en góed!

„Ik begreep er al niets van,” zei Madam toen Klaartje binnen kwam strompelen en haar opgewonden sympathiebetuiging gespuid had, met veel Vlaams en Frans doorspekt, wat alleen Klaartje in haar scheen op te roepen. En kon ze nu werkelijk wel die blouse maken, etcetera... Klaartje voelde een dikke traan langs haar wang glijden, Madam was zo hartelijk, ze was dat niet gewend, iemand die zo bezorgd voor je was en zo... ze dorst het woord haast niet te noemen, iets wat ze nooit gekend had: moederlijk. Weer een dikke traan! Madam glimlachte begrijpend! Niets dan de reactie! Ik zal je een sherry geven, dat zal je goed doen, you are pale... Pale as 'ne suikerpee! kwam de geest van een of andere Vlaamse grootmoeder weer in haar gevaren.

Klaartje lachte door haar tranen heen. „Nee, sherry niet, maar weet u wat ik vreselijk graag zou willen in plaats van thee? Een kopje sterke koffie. Vindt u het erg?”

Madam glimlachte, ze kon het alleen onmogelijk begrijpen. Maar de cake wou ze toch wel, ee?

Rex lag op het terrasje, af en toe kwam hij kijken of er niets te halen was. Er zou cake voor hem te halen zijn, daar kon hij van op aan! Zijn haar voelde warm en gezond aan, hier zat intussen alweer zo'n teek, ze zou hem er wel uithalen als ze eens in de tuin kwam.

De tuin! schoot het als een flits door haar heen. Zou ze vanavond naar de tuin kunnen komen zonder dat vader het zag? Als ze een kwartier nodig had om alle trappen en trapjes af te komen? Maar ze zat er toch elke avond, daar was toch niets bijzonders aan? 't Was alleen dat ze niet wou dat iemand zich ermee bemoeide, er was immers niets! Vanavond... dan zou ze hem zien. Buiten, onder de sterren, zonder dat iemand zich ermee bemoeide. Op de rand van de fontein zitten, de fontein der vreugde!

Ha, daar was de koffie! Dank je, Virginia! Heerlijk!

„Nice!” zei Virginia, en ze keek verrukt naar de prachtige kleur zij. Op

haar vrije dagen droeg ze de afleggettjes van Madam, ze had dezelfde maat, hoe lang zou 't duren voor ze deze mooie blouse aan haar dikke body kon trekken? Misschien bedierf hij wel in de was... een klein beetje maar... Die gele van Madam had ze ook een beetje bedorven... met strijken... en deze was nog véél mooier...

Het was gewoonte geworden, dat Rijk ook bij Madam lunchte als Klaartje er was. Daar kwam hij het terrasje al op. Madam ontving hem met haar charmantste glimlach, een heel andere Madam dan in het bedrijf, daar kon ze zo zakelijk zijn als een man, maar in haar eigen omgeving was ze voor 100% vrouw. Hij zag het heus niet voorbij! Goed verzorgd, die mooie handen met al die ringen... Hij kon er nooit genoeg naar kijken. Gelukkig niet meer die rode nagels, kleurloze lak had ze nu, ze glansden als blaadjes parelmoer. Met een zucht van tevredenheid strekte hij zijn benen uit in de stoel. 'n Geborduurd linnen kleed, het Wedgwood servies, de antieke glazen die hij zelf ook een enkele keer uit haar handen kreeg... Soms leek het wel, als hij hier zat, of hij weer in zijn rijke dagen was, toen hij ook dergelijke lunches gaf. Geen zorgen, alleen maar werken als zijn hoofd ernaar stond, op mooie dagen er opuit... zijn heerlijke huis... Nan met haar vele vrienden... Klaartje was er een beetje bij in de verdrukking gekomen, veel te veel aan vreemden overgelaten ook en dat speet hem genoeg, want als je dat contact losliet, kreeg je het later niet meer terug. Er was altijd een afstand gebleven, h e goed ze ook voor hem gezorgd had toen de achteruitgang kwam, maar de echte vertrouwelijkheid was er nooit geweest, dat merkte hij met alles. Eigenlijk hadden ze allebei een eenzaam leven, zij evengoed of misschien nog meer, hij had zelf tenslotte zijn tijd gehad. Vandaag had hij een slechte dag, 't was goed dat hij er even uit was. Eerst dat mysterieuze boodschapje, toen die verstuipte enkel met w er die De Jager en hij was net zo in de stemming geweest om eens in zijn atelier te rommelen, en dan kreeg je het een na het ander. Klaartje de hele dag bij Madam ook nog, hij dus voor elk telefoontje klaarstaan, en dan ook nog dat gezanik van die ouwe Bax, ook alweer over die vent, het leek wel of die er meer van wist, en dat was toch waanzin, hij had ze gisteravond zelf aan elkaar voorgesteld, hij kon er een eed op doen dat ze elkaar nog nooit gezien hadden. Enfin, hij zou zijn lunch er niet door laten bederven. Allemaal dure blikjes trouwens.

Na de lunch bleef hij nog even napraten, hij zat vandaag te veel met zichzelf in de knoop om alleen te kunnen zijn, hoewel hij genoeg te denken had. Dat miste hij hier toch ontzettend: iemand waar je eens vertrouwelijk mee praten kon, al was er in Holland ook niet veel overgebleven van zijn grote vriendenkring, niet alleen omdat hij geen geld meer had, maar ook omdat hij zo'n eind uit de buurt was gaan zitten, wie kwam er op zo'n afgelegen oord, en dan in een huis waar

geen vreugde meer was. Zijn vriend Kan van de kunsthandel, dat was de enige.

„Mr. Ventôff,” zei Madam, en ze leunde gemakkelijk achterover met haar sigaret, „u hebt toch zeker in Holland ook wel auto gereden?”

Hij keek met een schok op, 't was of iemand met een scherpe nagel aan een open wond raakte.

„Ja,” zei hij moeilijk, vandaag was immers alles moeilijk, „dat heb ik.”

„En waarom rijdt u hier dan niet?”

„Later misschien eens . . .” zei hij ontwijkend, en hij kneep zijn lippen op elkaar. Wat hoefde ze dat te vragen, ze wist toch evengoed als hij, dat hij geen geld had.

„Ik wou zeggen . . .” ze streek Rex, die naast haar kwam liggen, even door zijn haar, „als u mijn car wilt gebruiken . . . ik rij toch niet veel, u kunt hem altijd nemen.”

Met een geërgerde blik keek hij op. Bij de gratie in een andermans auto, en dan nog wel van een vrouw! „Thank you so much,” zei hij beleefd, maar hij was niet van plan er ooit gebruik van te maken. Vernederd, dat voelde hij zich door dit aanbod.

Madam voelde de afwijzing, alle jeugd en charme was weggevaagd, een klein zorgelijk vrouwtje was ze ineens weer, net als toen hij haar de eerste keer gezien had. „Waarom . . .” vroeg ze aarzelend, „dit hoort toch ook bij . . . bij de service van het huis?”

Hij doofde zijn sigaret in de asbak.

„Ja,” zei hij en zijn gezicht stond zo neerslachtig als in zijn zwartste tijd, „maar ik kan dit niet. Ik waardeer het natuurlijk zeer, maar . . . Laat me maar,” zei hij opeens als het grote kind dat hij nog altijd gebleven was, en hij sprong overeind uit zijn stoel, „ik ben in een slechte stemming, ik wil u niet langer . . .”

„Sit down, please!” zei ze, en er was iets in haar stem dat hij niet negeren kon. En toen begon ze te praten, al haar overtuiging legde ze erin: hij wist zelf immers wel, zei ze rustig, dat hem een behoorlijk salaris toekwam, maar dat zou nog te zwaar drukken op het bedrijf, ze vond het dus redelijk dat hij die dingen mee gebruikte, die hun onkosten niet hoger maakten, ze vond het alleen maar jammer dat ze er niet dadelijk aan gedacht had. Dus . . .

Ja, wat kon hij doen? Het zou onhebbelijk zijn om nu nog halsstarrig te blijven weigeren. Langzaam kwam een glimlach om zijn mond.

„Dan . . . graag!” zei hij. „Maar ik zal me eerst hier buitenaf eens oefenen in het links rijden! In Holland is het verkeer namelijk rechts,” legde hij uit toen hij zag dat ze het niet begreep.

„I see!” ze lachte, ze was ineens weer de charmante gastvrouw van de goede lunch. „In Holland . . .”

Zo kwam het gesprek op Holland, hij schepte een beetje op over zijn vroegere staat van leven, hij vertelde van zijn vrouw, en eindelijk kwam ze ertoe, zelf ook over haar man te praten, over zijn lange ziekte, de

zorgen voor het achteruitgaande bedrijf... En hoe het leven nu toch weer een ander aanzien kreeg...

„Evenals voor mij,” zei Rijk, en hij meende het, ze meenden het allebei. „Ik had toch gedacht, dat hier veel Hollanders waren, maar 't is zelden dat we er een krijgen,” begon hij nu bewust het gesprek in de richting te drijven waar hij heen wou.

„Cape-town! Daar zijn er veel! En Pretoria! Maar hier in Natal... no! En in Transvaal, nog de oude voortrekkersfamilies...”

Ze wist er nogal wat van, hij luisterde geïnteresseerd. Dat autootje... de vreugde begon nu toch in hem door te dringen. Later, als hij eens meer tijd had... zo'n grote farm wou hij zo graag zien, in Ladysmith woonde een Hollander, die had een farm die hij net in veertien dagen rond kon rijden, tweehonderd koeien en tachtig paarden... zijn dochtertje had twee eigen rijpaarden... iets voor Klaartje! Er waren farmers die er een vliegtuigje op na hielden, later wou hij daar allemaal heen, het leven kon hier mooi worden, het was de moeite waard om voor te werken! Als nu maar niet... als Klaartje nu maar niet zo dwaas was om haar hele toekomst te vergooien voor de eerste de beste onbekende kerel die haar boodschapjes stuurde en op zijn knieën voor haar zat te flikflooiën... Die oplichter van een Brown, daar had hij zich ook al zo aan geërgerd, en òf het waar was dat die niet te vertrouwen was, en toen die Verhagen weer, die ook al aan wou pappen, en die Fransman, en wie er dan nog meer probeerden. Ze had ze trouwens allemaal weer afgepoeierd, zo erg om ze verlegen was ze toch blijkbaar niet, maar nu met deze, hij begreep er niets van, 't was net of ze opeens een volwassen vrouw geworden was, heel anders dan hij haar ooit gekend had. Waarom wachtte ze niet rustig nog een jaar of vijf, dan stond deze zaak op poten en had hij zelf genoeg vaste grond onder de voeten; maar hem nu in de steek laten.

„Die Hollander die ziek is geweest,” zei Madam, „ik heb hem nog niet gezien na die avond toen hij aankwam. Hebt u hem al gesproken?”

Eindelijk! dacht Rijk. Nu ben ik waar ik zijn moet. „Gisteravond is hij even bij me geweest. Ik was hem op gaan zoeken, en hij kwam een kopje koffie bij ons drinken. Een heel geschikte kerel,” zei hij maar, omdat hij toch slecht dadelijk op hem af kon gaan geven. Klaartje kon het toch niet horen? Nee, die zat binnen.

„Every inch a gentleman!” herinnerde Madam zich haar eerste indruk. „Komt hij al aan tafel?”

„Ik denk het wel,” zei Rijk, en zijn gezicht werd lang. „Nu zullen we wel weer hetzelfde gezanik krijgen!” barstte hij opeens uit omdat hij het toch niet langer voor zich kon houden, „van dansen en bioscoopjes en eten in dat idiote Italiaanse eethuisje met kaarsen op flessen en natuurlijk geen belangstelling meer voor haar werk...” Hij draafde maar door, op het laatst geloofde hij het zelf. Madam wist niet wat ze hoorde! Het was dus nog erger dan ze gedacht had! Was dit nu een

man van vijftig jaar, of een verwend kind?

„Maar Mr. Ventoff!” ze schudde haar hoofd en keek even om naar Klaartje, ze zat aan de naaimachine, ze kon niets horen. Arm klein ding, dacht ze vertederd, met haar verstuipte voetje! Wat een onmogelijke vader kon dat toch zijn! Moest zij dan over alle twee moederen? „Maar Mr. Ventoff! Wat wilt u dan? Dit is toch een heel behoorlijke man, een Hollander nog wel, ze hebben elkaar gisteravond voor het eerst gezien zoals u zelf zegt, er is toch geen enkele reden om u over op te winden!”

Maar toen kwam hij pas los. Alles moest ze weten: van dat boodschapje over zijn hart, en van die enkel, dat hij er het eerst was van allemaal, en dat Bax net gedaan had of hij er meer van wist, waarom had hij anders hoeven zeggen: kent je dochter die Mr. De Jager allang? Als dat geen doorgestoken kaart was, en moest hij dat dan maar goedvinden, enzovoorts, er was geen speld tussen te krijgen. Ze gaf het op het laatst maar op, hier was toch niet mee te praten. Als 't àl te gek werd, zou ze hem nog weleens goed de waarheid zeggen. Ze zou haast spijt krijgen dat ze hem dat autootje aangeboden had! Haar Vlaamse grootmoeder kwam juist op tijd met een vonk humor, ze kon er gelukkig weer om lachen. En al die drukte alléén omdat hij zich verbeeldde dat hem onheil te wachten stond als zijn dochter eens haar hart zou verliezen! En als het nu eens waar was, moest hij het dan van tevoren al gaan bederven? Waarom bleef hij er niet af? Dat ging niemand aan!

„Niemand, Mr. Ventoff!” schoot ze toch nog uit haar slof. „Mij niet, maar u evenmin! Laat die kinderen met rust, daar hebben ze recht op!”

Een beetje gekalmeerd tikte ze de as van haar sigaret. Hij had niets gezegd, maar dat was ook niet nodig, zijn gezicht zei genoeg.

„Ik denk dat ik eens aan het werk moet,” zei hij stijfjes en hij stond meteen op. „Thank you very much, het was mij een groot genoegen.” Met een krampachtige glimlach maakte hij zijn afscheidsbuiginkje, en hij had alleen maar een gevoel of hij nu niet meer door drie beduveld werd: Klaartje, die vent, en Jeremias, maar door vier. En of Madam nog de ergste was van de vier.

Om vijf uur was het bloesje klaar. Madam nog verrukter dan de vorige keer, en wéér 'n heel pond voor haar spaarpot! Madam was een schat, ze had haar verwend met alles en nog wat: bonbons en vanmiddag nòg weer koffie in plaats van thee, wat nu niet bepaald de bedoeling was, en vreselijk bezorgd of ze niet te moe werd, ze begon echt veel van haar te houden. Fijn dat ze zo vroeg was, ze strompelde naar boven, toch maar languit gaan liggen voor tafel. De deur van 29 stond open, William nog aan het stoffen, ook laat! Natuurlijk weer op zijn gewone imbeciele manier, dat kon ze hem maar niet afleren: alles op

het bed gestapeld! Eerst de tafel, schuin er bovenop een wiebelende stoel, daar bovenop het leeslampje en op het allergevaarlijkste puntje het vaasje met bougainvilles, verlept en wel.

„William!” riep ze vanaf de veilige drempel van haar eigen kamer, „haal die vaas eraf en zet er nieuwe bloemen in.”

„Yes Miss Toff!” zei hij gehoorzaam, en hij liet meteen zijn stofdoek in de steek.

„Waarom ben je zo laat?”

Hij grijnsde breeduit. „Master hele dag in groot boek schrijven. Weg William! zegt Master.”

„En waar is de master nu?” vroeg ze zachtjes.

„To the post-office!” wist hij trots te vertellen.

Vijf minuten later kwam er iets de trap opstormen. „William!” hoorde ze een verontwaardigde stem, „wat is dat hier voor een bende?”

Hij kwam juist terug met zijn bloemen.

„Van miss Toff!” zei hij stralend.

Ze stond met haar hoofd tegen de deur, haar hart bonsde, ze hoorde hem grinniken.

„Very nice. Heeft miss Van 't Hoff die zelf geplukt?” vroeg hij met één oog naar het onmogelijke propje bougainvilles.

„I did!” zei hij trots. „Miss zegt, flowers rotten! Nieuwe halen!”

„En waar is miss Toff nu?”

„Daar!” wees hij ijverig naar haar dichte deur, en daar moest hij het maar mee doen, al bleef hij op hoop van zegen dan ook net zolang de trap op en neer racen tot William eruit was.

Voor de spiegel trok hij een nette scheiding in zijn stugge haar; om de andere kwam je hier een rooie tegen, dat was één voordeel van dit land! Hij keek mistroostig door de tralies voor zijn raam. Overdreven, die tralies, had hij gedacht toen hij pas in Afrika was, maar als je zo de verhalen eens hoorde... Vooral op mannenkleren schenen ze het voorzien te hebben. Als je tenminste het verhaal geloven mocht van die dokter die alleen in huis was toen hij zijn bad nam, en na afloop niets meer bezat dan wat hij aanhad: een badjas en een paar oude sloffen!

Goed vijf uur pas, wat moest hij al die tijd? Hij had zijn hele correspondentie afgedaan, gelopen naar het postkantoor, tante Juul zijn adres opgegeven voor de doorverzending van zijn post, die tot nu toe daarheen gestuurd werd, natuurlijk ook van zijn infectie verteld zonder al te veel franje, en nu was het nog maar net vijf uur. De hele dag geen glimp meer van haar gezien, waar zat ze toch? Zelfs niet in dat kantoor, daar was hij wel honderdmaal langs geslenterd. Alleen af en toe die vader, die hem wegkeek, de idioot, en waarom in vredesnaam? In de tuin ook niet, zelfs de hond was er niet, alleen maar een stel jonge katten, hij had er een tijdje op de rand van de fontein naar zitten kijken, maar daar was hij tenslotte niet voor gekomen. Was het nog maar twee avonden geleden dat ze daar samen

zaten, dat verwarrende, duizelingwekkende ogenblik van de herkenning? Voor hem was het herkenning, maar voor haar? Dat was nog steeds het grote mysterie waar hij telkens op terugviel. Dat hij zelf buiten westen geraakt was, had hij niet kunnen begrijpen, voor hem was de schok zo geweldig geweest en dan zijn slappe body nog erbij, hij begreep nog niet dat hij daar zo rustig met haar had zitten praten. Zo iets scheen voor een groot deel buiten je om te gaan: een automatisch reageren uit routine, evengoed als hij zijn car in het verkeer gehouden had toen hij haar op straat gezien had. Maar waarom was zij zo geschrokken? Omdat hij uit de schaduw van dat bosje kwam? Nee, dat maakte ze hem niet wijs! Hij moest het toch weten, vandaag of morgen. Zou zij, op hetzelfde hoge niveau als hij met die foto, ook dat mysterieuze gevoel van 'herkenning' gehad hebben, waar nog nooit iemand een verklaring voor had kunnen vinden? Het weten, van het eerste ogenblik af, dat je bij elkaar hoorde? De stelling van Plato, dat steeds twee zielen tegelijk geboren werden en hun taak op aarde was, elkaar terug te vinden? Een geluk dat misschien twee mensen op het miljoen beschoren was? Voor hem was het geen vraag. Als Plato het niet uitgevonden had, had hij 't zelf wel gedaan. Zoals ze daar samen gedanst hadden... Zoals ze samen geluisterd hadden naar de muziek... zoals dat kleine voetje in zijn hand gelegen had... zijn eigendom. En vanavond...

Hij had een krant gekocht in de winkel van alles, supply-store heette dat; wat chocola en ook nog wat sigaretten, langzamerhand wende je toch aan die ongewone opzet: zo'n winkel als je dacht dat alleen in Amerika bestond, diep in de wildernis, op een film zag je dat wel. Je dacht ook altijd nog, dat heel Zuid-Afrika gestippeld was van de Hollanders, maar hier in Natal was dat zeker niet het geval! Toch had hij een kennis ontmoet: Lynton van de penicillinekat! Hij vroeg waarom hij niet gekomen was, 't was dus toch blijkbaar een serieuze uitnodiging geweest. Man! had hij gezegd, ik was zowat dood! Vanavond dan maar? vroeg hij. Jawel! Hij zou daar bij die Lynton gaan zitten als hij de kans had Klaartje te zien! Liever uitstellen tot hij weer 100% was? Allright! Zonder gezeur. Gemakkelijk was dat! Terug had hij een andere weg genomen, een prachtig uitzicht daar! Er was wel meer prachtig hier, en toch... Hier wortel schieten? Hij niet, tenzij Klaartje... Nou ja, wat kon 't hem schelen waar hij woonde, het licht van zijn eigen huis zou er immers zijn, en of dat huis nu in Holland stond of op de maan! Toch eens zien uit te vinden of ze naar Holland verlangde. Voorbarig? Ze zou alleen naar Holland verlangen als hij erheen ging. Je vaderland was immers waar je hart was. Waar mijn schat is, daar zal ook mijn hart zijn, jawel, sla maar op hol! Mooi was dat vanmorgen. Master pain. Not his arm, pain in his heart. Hij plukte een onbekende bloem en slenterde langzaam weg. Hij was toch nog geen 100%, dat merkte hij goed. Hij had moeten rusten vanmiddag, had

die dokter gezegd. Hij kon goed praten! Als hij geweten had dat hij haar tòch niet te zien kreeg, was 't anders geweest, maar wie wist dat nou vooruit?

Zover was hij gekomen met zijn overpeinzingen, toen hij William tegenkwam met de bloemen. En nou als de duvel die rommel op z'n plaats. Languit boven op zijn bed lag hij haar voor zich te halen. Dat kleine voetje... 't Was misschien maar goed dat die vader net binnenstootte. 't Scheelde niet veel of hij had het gekust, en weet dan maar eens hoe ze dat opgenomen had! Hij kon er nu zelf wel een roman met een happy-end van maken, maar tenslotte was hij maar een doorgefourneerde sufferd om te denken dat zij ook... Als dat nu eens niet waar was, niets dan een hallucinatie van een ongevaarlijke idealist, die zich liever bij zijn machines moest houden? Och wat, hij was moe, en dan was je dadelijk zo down als 'n roerdomp.

Hij werd pas wakker van de gong, in vliegende haast maakte hij zich netjes voor het diner. Aan de lunch had hij haar niet gezien, de vader ook niet, misschien aten ze in hun eigen kamer, wat had hij er ook aan om vanuit de verte naar haar te zitten kijken. Of toch wel? Hij haalde zijn schouders op en schoot in zijn jasje. Ze zat in het kantoortje toen hij langs kwam, haar gezicht naar de eetzaal, er waren twee uitgangen aan. Er was nog niemand. Ze hoorde hem niet aankomen. Wat had ze nu op? Een bril? En wàt voor een bril! Goed voor een Amerikaan met een dikke kop, die zware randen, maar voor haar! Heel dat kleine gezichtje verdween er onder! Zodra ze hem zag, griste ze hem van haar neus en verdween hij onder een boek. Haar ogen lagen diep, dat was altijd zo als iemand zijn bril afzette. Weerloos zagen ze er dan uit. Klaartje zag er dubbel weerloos uit, verward en betrappt begreep hij. Net of dat voor hem enig verschil maakte! Hij voelde alleen maar een grote vertedering. Als Joseetje zo'n monster op had moeten hebben, zou hij hetzelfde gevoeld hebben. Hij wou alleen maar dat ze niet achter die dichte deur zat, en dat hij... nou ja, hij wou alleen maar iets dat in dit stadium tot de onmogelijkheden hoorde.

„Hoe gaat het met het voetje?” vroeg hij.

Ze was nog niet gekomen van de schrik. Altijd had ze hem weggestopt als er iemand aankwam, en nu juist met hem... Dat afschuwelijke ding! Het was een oud montuur van vader, ze hadden toch ook nooit geld gehad voor iets dat buiten het dagelijks brood ging. Zodra ze weer kon lopen ging ze van dat pond van Madam een behoorlijk montuur kopen, een zonder rand.

„O... eh... ja, goed!” zei ze verward. „Ik loop er tenminste mee!”

„Kun je er die tuintrapjes mee af?” vroeg hij, en zijn ogen lieten de hare niet los.

Ze kleurde heftig. „'t Zal wel hetzelfde zijn als de gewone trap!”

Ze begreep zelf niet waar ze zo'n wijs antwoord vandaan haalde uit al de onwijsheden die door haar hoofd dansten.

„Dàcht je dat? Dan weet je het verschil nog niet tussen proza en poëzie! Het regent niet vanavond!” zei hij er nog bij, en hij verdween maar, want hij hoorde een stem die veel op die van haar vader leek en vond het maar verstandiger hem niet uit te dagen, al was hij nog steeds een boon als hij begreep waar hij die ongenade aan te danken had. Hij kon haar niet zien vanaf zijn plaats; dat bord naar de andere kant, zo was het prima! Toch nog te vroeg? Een nette buiging naar Mr. Van 't Hoff en dan nog maar even in de buitenlucht. Hello Rex!

Rex kronkelde verheugd met zijn eindje staart en bedelde om een aai. Daan krabde hem zaakkundig in zijn hals, toen een paar zachte klopjes op zijn achterbout, en Rex was bereid voor eeuwig zijn slaaf te zijn. Klaartje kon hem net zien als ze haar hals uittrekte. Hij hield van Rex, hij hield van alle honden van de wereld! Of ze 100 £ kostten en een stamboom hadden van een yard, of dat ie nog geld toekreeg als je ze hebben wou! Als je de ware liefde voor ze had, liet het je lauw of ze rechte poten hadden als ze krom hoorden te zijn en oren die opstonden als ze hoorden te hangen en korte neuzen als ze lange moesten hebben, en of ze een bril droegen of niet... W. .. wat? zei ze verward tegen zichzelf. Ja! zei ze, toen de chaos in haar hersens wat geordend was. Dàt is het! Maar ze had toch geen zin om hem weer op te zetten.

Toen Daan terugkwam bij zijn tafeltje, dacht hij eerst dat hij verkeerd was. Hij had toch de hele boel verlegd, en nu lag het weer net als eerst! Dan nòg maar een keer! Hij zat nog maar net, met zijn hele aandacht bij Klaartje, toen Jeremias met de soep kwam. Met grote ogen keek hij naar de tafel, hij wist niet wat hij doen moest.

„Wat is er?” vroeg Daan verbaasd.

„Master zit niet goed. Andere kant, please,” zei hij aarzelend.

„Nee, ik zit liever zo. Had jij het weer verlegd?”

Hij knikte. „Yes master!”

„Nou, laat dat dan in 't vervolg. En waarom krijg ik geen soep?”

Hij stond nog steeds met de lepel in zijn hand.

„Boss heeft het gezegd,” zei hij, en hij keek schuw om. „Boss zegt: not this side, other side.”

„Zo!” zei Daan. „Is het dat? I'm sorry, Jeremias, maar ik kan er niet tegen om aan die kant te zitten. Dus blijf ik hier.”

„Yes master,” zei hij gelaten en hij schepte eindelijk de soep op.

Daan zuchtte. Hij was te moe om de humor van het geval te waarderen. Het verbaasde hem alleen maar dat Klaartje nog niet met een sluier voor haar gezicht moest lopen. Dit werd dus een openlijke strijd. Nou, hij was er klaar voor. Maar waarom die nonsens allemaal was, daar had hij geen flauwe notie van. Tenzij die pipa hem aanzag voor een handelaar in blanke slavinnen. Maar als hij het hart had, vanavond een spaak in het wiel te steken...

„Mr. Ventòff!” zei Madam, „ik zou het heel prettig vinden, als u vanavond die rekeningen even met me door wou nemen. Morgen heb ik . . . eh . . . heb ik iets anders,” maakte ze er maar een slot aan. „En ik kan er niet meer van slapen,” souffleerde de Vlaamse grootmoeder, „het maakt me só nervous!” dikte ze het nog wat aan. „Er schijnt een fout in te zitten.”

„Een fout?” zei Rijk, want volgens hem bestond dat niet. „Hoe laat?”

„After dinner!” zei ze liefjes.

„Acht uur ben ik wel klaar,” zei hij kortaf, en boordevol ergernis liep hij terug naar de keuken, waar hij nog net kon voorkomen dat de nieuwe hulpkok het vlees verbrandde.

„Get out! En heb niet het hart dat je nogeens de schakelaars verzet.” Hij smiet hem er weer uit als dat zo bleef, dan had hij nog meer aan een gewone boy uit de kraal, die verbééldden zich tenminste niet dat ze er iets van wisten. Pestdag vandaag! ’t Een na het ander liep tegen. De brutaliteit van die De Jager om tòch weer aan de andere kant te gaan zitten, hij begreep het best! Naar Klaartje kijken! En hij kon toch niet wéér de boel gaan verleggen, dan sloeg je nog een figuur ook. En nu vanavond nog naar Madam ook! Een fout in de rekening! Hij begreep niet hoe ze het in haar hoofd haalde!

„Klaartje,” zei hij toen ze zelf aan tafel zaten, „ik moet vanavond even bij Madam zijn, een kwestie van vijf minuten. Zoek jij in die tijd dat adres van die kweker eens op waar ik misschien asperges kan krijgen. Ik heb het ergens neergelegd, waarschijnlijk in mijn bureau, maar ik weet ’t niet zeker. Ik wil er vanavond meteen op schrijven, zorg dus dat je het hebt als ik bovenkom.”

„Is er dan zo’n haast bij?” vroeg ze timide.

„Als ik zeg dat er haast bij is, dan is er haast bij!” bulderde hij.

Ze zei niets meer; zó had ze hem nog nooit gezien. Gelukkig dat de zaal zo goed als leeg was, alleen Wendey zat nog te knoeien met haar ijsje. Opeens liep ze weg, op ’n hol de zaal uit, nogeens omkijken . . .

„Goed, vader!” Ze at verder met een dikke brok in haar keel. Die rommel in dat bureau . . . hoe moest ze daar uit wijs worden, en dan zo’n adres dat hij natuurlijk in een of andere zak had zitten . . . „Dank je, Jeremias, geen ijs vandaag,” zei ze neerslachtig. Vader was al aan zijn sigaret.

„Ik ga meteen maar . . . Au!” Ze wreef de pijnlijke enkel, waar ze veel te vlug mee opgestaan was. Hij werd opeens weer menselijk.

„Voorzichtig toch! Heb je je pijn gedaan?” vroeg hij bezorgd. „Straks zal ik hem opnieuw zwachtelen. Loop er toch maar niet meer mee dan nodig is, dat bureau kun je wel zittend doen. Hier zijn de sleutels.”

„Ja,” zei ze, en ze verbeet haar tranen. Voetje voor voetje schoof ze de

trap op. Ze hoorde juist de scherpe stem van Wendey's moeder: Waar blijf je toch zolang? Je weet dat ik uit moet. Een scherp protest, nog scherper woorden, afschuwelijk Amerikaans, ze vergat de hele voet in haar woede. Ze hoorde Wendey snikken achter de dichte deur, nu pas bedacht ze dat ze zo verschrikt haar ijsje in de steek gelaten had toen vader zo uitviel. Arm klein diertje! Als ze zelf ooit kinderen kreeg... Blindelings strompelde ze de trap op. Ineens begon er iets in haar te stralen. De glimlach naar een klein bang meisje... De glimlach in haar eigen ogen was er nog toen ze de sleutel in het bureau stak. Ze zocht en zocht: stapels papieren en rommel... Ze hield haar adem in. Daar was het eindelijk, in 'n binnenvak, het lag half onder een schets, vader had dus toch weer gewerkt. Een heg van bougainvilles... Nòg een paar krabbels. Handen. Handen in alle standen. Dat had hij nog nooit gedaan, landschap was het altijd geweest. Hoe laat was het nu? Hij had allang terug kunnen zijn! Het adresje midden op tafel, dat móest hij zien! En nu ging ze rustig haar gewone avondwandelingetje maken. Als ze vader nu maar niet net tegenkwam...

Er was niet veel kans op, want Rijk zat zo verstrikt in vrouwelijke listen, dat hij er het eerste uur niet uit zou komen. Madam had een zacht after-dinner muzikje aanstaan, ze had haar mooie mokkakopjes te voorschijn gehaald en er stond een zilver schaaltje met bonbons, kànjers van bonbons! En die sigaretten... Als iemand gevoelig was voor zulke verzorgde verwennerijtjes, dan was het Rijk wel. Hij stamelde een paar excuses voor zijn houding van die middag. Madam wuifde het weg met een luchtig gebaar. Er ging wel een uur voorbij eer de rekening ter sprake kwam, en toen was het madam die excuses moest maken. Nu zie ik toch dat ik me vergist heb! deed ze verschrikt, ik had die twee voor een zeven aangezien. Ik had eigenlijk wel kunnen denken dat het aan mij lag, ik heb nu eenmaal geen rekenhersen. Enzovoort enzovoort, hij werd zoetjes ingewikkeld in de sluiers van geraffineerdheid, en hij liet zich inwikkelen. Het was zo heerlijk na zo'n dag vol tegenspoed eindelijk eens iemand te vinden die je begreep. Klaartje zou misschien wel naar bed zijn, hij had nog beloofd die voet... Morgen dan maar, het was nog zo heerlijk hier... dat lichte muzikje, die verzorgde omgeving...

Klaartje zette voorzichtig haar eerste voet op het trapje naar de fontein, toen uit het mimosabosje iets aan kwam stuiven. „Stil Rex!” zei ze zacht, en ze strompelde verder. De rand van de fontein kon ze net halen, met een doodongelukkig gevoel wreef ze de pijnlijke enkel. Niemand. Misschien was hij al weg, misschien was hij er helemaal niet geweest. Toch even uitrusten, onhoog was nog veel moeilijker, ze was gewoon lamgeslagen door al die tegenslag vandaag. Dat gebulder van vader had helemaal de deur dichtgedaan en toen Wendey ook nog... Ze kon zó wel gaan zitten huilen, ze had niets meer nodig. Rex was

ook al weg, niemand die het iets kon schelen dat ze haast niet vooruit kon ... Ze snoot hard haar neus en wreef driftig langs haar ogen. En dat hij die lamme bril ook nog had moeten zien! Een vogelverschrikker was ze ermee! Daar kon niemand tegen, geen mèn! Nu werd het helemaal verschrikkelijk, de tranen drópen langs haar neus, met een ruk draaide ze zich om. Naar bed, dat was het enige wat ze denken kon, en gauw ook!

Ik ben dat mannetje voor al die kleine klussies ...

Al wat kaduuk is breng ik weer in z'n fatsoen ... kwam het tragische fluitje vanachter uit het bosje.

Twee linkerhanden en 'n heleboel dis ...

De discussies kwamen er deze keer niet aan te pas, midden in de zin hield het op. Ze veegde en veegde, haar rok moest er zelfs aan te pas komen, en hij kwam maar steeds dichterbij ...

„Ha Rex!” deed ze met een overslaand stemmetje, „ben je daar? O, ben jij er ook? Wat ... eh ... heerlijk hier, hè?”

„Ja,” zei hij alleen maar, en hij zat naast haar net als die eerste avond. Zijn hand ging een paar keer door zijn haar, op het laatst stond het recht overeind, en hij zweeg maar. „Heb je dat ook gehoord?” viel hij eindelijk uit, „zoals die moeder dat kleine kind afblafte?”

„Nou!” zei ze, en haar tranen waren meteen gedroogd.

„Wat 'n ...” hij slikte de rest in. „'n Ander zou zich zijn hart uit laten snijden voor zo'n kind, ik had haar juist in de eetzaal gezien, zo'n lief klein ding.”

Voorover gebogen, zijn handen tussen zijn knieën, zat hij voor zich uit te staren. „Vrede, gerechtigheid, waarheid,” zei hij langzaam, „het is nog ver zoeken, maar als ze een kind eronder laten lijden, kan ik het niet meer verdragen. Ik heb een klein zusje, net zo iets als Wendey, daarom kan ik het helemaal niet hebben. Zou die moeder dan werkelijk geen hart hebben?”

„Ik geloof het niet,” zei ze neerslachtig. „Ze is haast nooit thuis, dat is nog een geluk. Ik begrijp niet dat ze haar niet op kostschool doet, dan kon ze helemaal haar gangetje gaan en had Wendey tenminste een gewoon kinderleven, ze zijn hier allemaal op een boardingschool. Heb jij ook nog zo'n klein zusje?” ging ze nu maar op een ander onderwerp over, ze konden het samen toch niet oplossen.

Hij nam een sigaret, en eindelijk had hij wat van zijn kalmte terug. Het was ook zonde om je avond te laten bederven.

„Mag ik er ook een?” vroeg ze zacht. Ze rookte weinig, ook al omdat het te duur was, maar nu snakte ze ernaar, na al die emoties.

„Sorry!” Hij hield zijn aansteker bij, het vlammetje gaf net genoeg licht om hem te laten zien dat ze gehuild had.

„Wat is er?” vroeg hij verschrikt.

Ze deed een diepe haal aan de sigaret. „Och, praat er maar niet over. Allemaal van die kleinigheden ... Vader kan weleens onredelijk zijn.”

Hij grijsde flauwtjes. Dat hoefde ze hem niet te vertellen!

„En dan natuurlijk door die voet, soms doet het opeens weer meer pijn, als ik hem vergeet en dan dat van Wendey er ook nog bij... Zeg, vertel eens van je zusje?”

Hij vroeg niet verder, alleen schoof hij ongemerkt wat dichterbij. En hij vertelde. Van Bob en Hanna en hun kinderen, van zijn eigen vader en moeder die hij haast niet gekend had... Ze dronk elk woord in, ze wist niet eens meer dat ze op de harde rand van de fontein zat, ze wist niet meer dat ze een verstuipte enkel had, en ook niet een vader die misschien allang in razende woede naar haar liep te zoeken. Heerlijk was dat, zomaar rustig praten of je elkaar je leven lang gekend had! En toen moest ze met haar eigen verhaal komen. Het was niet zo erg interessant, en ze vertelde het maar heel simpeltjes. De achteruitgang, het leven zonder moeder, het geldgebrek en tenslotte de emigratie met het laatste restje geld... zo ongeveer wat haar vader al verteld had, maar uit een andere hoek bekeken, en dat maakte alle verschil! Die eerste maanden... haar hart bonsde weer toen ze het vertelde. Zijn wanhoop, de angst voor het arme-blankies-bestaan, de mislukte pogingen om werk te vinden, de fish-and-chips, en eindelijk dit: de langzame opgang... En hoe ze zelf wel een echte baan wou zoeken, maar dan steeds het vasthouden van vader uit angst dat ze hem in de steek zou laten...

Hij keek met een snelle blik opzij.

„Dan zou hij 't zeker ook wel erg vinden als je eens trouwde!”

Hij zag haar kleur omhoog komen. „Ik kan nog niet eens in alle onschuld een keer gaan dansen, of hij zit al in zak en as!”

Hij beet even op zijn lip. „Ga je dan zoveel uit?”

„Haast nooit! Ik ken hier niemand! De een of ander hier uit huis vraagt me weleens mee voor 'n etentje, dat is alles, en dan blaast vader het meteen op dat je er crazy van wordt.”

„En stoort je je daaraan?” vroeg hij gespannen, en hij wou 't maar.

„Och, weet je wat het is,” zei ze langzaam, „de pret is er allang af als je er eerst een scène over krijgt. Dat was in Holland al net zo. Als er eens een jongen twee keer achter elkaar bij ons kwam, keek hij hem gewoon de deur uit, net zolang tot ze ervoor bedankten.”

„Dat vond je toch zeker wel erg?”

„'t Kon me niet zoveel schelen, 't waren maar gewoon jongens van school en verder niks, er was er weleens een bij waar ik 'n laantje mee omliep, maar dat was ook alles.”

„Heb je hier ook laantjes omgelopen?” vroeg hij.

Het bloed schoot naar haar hoofd. „Nee!” zei ze fel, „dat was toen ik vijftien was!” en ze kon met geen mogelijkheid meer begrijpen dat ze dat allemaal maar zo verteld had. Idioot gesprek, idioot deze hele dag, overal struikelde je over, lichamelijk en geestelijk.

„En waarom was er nooit iemand waar je om kon geven?” vroeg hij.

Ze schoot rechtop, haar voet kreeg 'n lelijke scheut. Waarom? De kleur vloeide over haar heen tot diep in haar hals, hij had geen oog van haar af.

„Hoe kwam dat?” herhaalde hij rustig, en hij wachtte.

„Omdat...” probeerde ze verward, „nee nergens om. Je hebt weleens een ideaal... Niet echt iemand...” zocht ze wanhopig naar woorden, „zomaar een schim... ik bedoel...”

„Zodra je voet beter is,” zei hij, en hij stond naast haar, „ga je dan met mij dansen?”

„Graag!” zei ze zonder een ogenblik bedenken.

Hij zag de glans in haar ogen, de vreugde... Er viel iets heel zwaars van hem af; en toch was het maar een schim, een doorzichtige, gewichtloze schim.

„Klaartje!” zei hij zacht, zijn ogen gingen naar de lichtjes in de bergen, er was een grote ernst in zijn stem. „Ik ben zo moe,” zei hij zonder overgang, na een lange stilte.

Ze was dadelijk op. „Ik moet ook naar huis,” zei ze zenuwachtig.

„Ja Rex, braaf. Niet voor m'n voeten lopen!”

Het stenen trapje op, het grasveld over... „Good night!” zei hij net als de eerste keer, toen ze binnen waren.

„Good night! Sleep well!” zei ze zacht. „Nee, ik kan heus wel alleen.”

Pas toen ze helemaal boven was, keek ze om. Alleen maar een glimlach was het, maar zijn hart had er genoeg aan. Genoeg? Och ja...

„Good night, darling!” zei hij toen hij in zijn kamer was, en Klaartje zei woordelijk hetzelfde. Het was pas halftien. Vader nog niet boven, gelukkig... Ze ging meteen naar bed, dat adres zou hij morgen wel vinden. Wat een dag! Up and down, up and down.

Rijk van 't Hoff kwam pas een uur later langs haar kamer. Er kwam geen licht door de kier, ze sliep dus al. Tevreden zocht hij zijn atelier op, maar het duurde nog heel lang voor hij ging slapen. Want Rijk van 't Hoff zat bij het licht van zijn lamp en tekende tot diep in de nacht.

XVI

Toen Daan de bocht van de weg omging, de volgende morgen, zag hij Rijk voor zich uit lopen, kennelijk in vliegende haast om een bus te halen. Hij had het meeste zin om een grote stofzuil te produceren en hem over zijn tenen te rijden, maar dan was 't meteen finaal aan diggelen, en wat kwam je er verder mee! Was hij 't mannetje voor al de kleine klusjes of was hij het niet? Voor Klaartje ook geen lol als hij ruzie met haar vader had, al was die dan ook zelf begonnen. Zo bang als ze gisteravond ook was dat hij in een hoek van de hal opgesteld zou staan om haar te kapittelen! 'Nee! ik kan best alleen naar boven!’

met zo'n zenuwachtig stemmetje, en dat terwijl hij haar zó wel had willen oppakken en die hoge trap opdragen met dat kleine verstuikte voetje.

„Kan ik u misschien meenemen naar de stad, mijnheer Van 't Hoff?” vroeg hij zo keurig of er geen groter genoegen voor hem bestond.

Rijk hijgde van het harde lopen. Weigeren was uitgesloten, al was het die vent er natuurlijk alleen om te doen om met Klaartje aan te pappen. Overigens was die lift hem heel welkom, je vergat weleens dat je geen twintig meer was.

„Graag!” deed hij enthousiast. „Ik was laat, en als ik deze bus miste, kon ik niet weg voor vanmiddag. Toch wel gemakkelijk, zo'n wagentje!” Zo kwamen ze natuurlijk op de deugden en ondeugden van het Morrisje terecht en liep het gesprek gesmeerd. „Ik ga zelf ook weer rijden,” zei hij, hij kon er evenmin over zwijgen als een kind over zijn nieuwe speelgoed. „Was het u ook eerst niet vreemd, dat links rijden?”

Daan lachte. „Ik werd er eerst zo draaierig van als een tol, alleen van 't zien al, maar het went gauw. 't Is me maar één keer gebeurd dat ik rechts reed en toen zat ik ook prompt op een haar na onder een bus! Maar toen had ik mijn hoofd dan ook bij andere dingen.”

Het was ineens doodstil. Hij zat in zichzelf te lachen. 't Leek wel of die vader het rook, dat het iets met Klaartje te maken had.

„Ik ga vanmorgen eens naar de fabriek kijken, waar ik die machines moet stellen,” vertelde hij maar verder, „ze zijn er nog wel niet, maar ik wil toch vast eens poolshoogte nemen.”

„Mja,” zei Rijk effen, in elk geval vond hij het een rustig idee dat hij uit de buurt van Klaartje was. „Hebt u daar lang werk?”

„Weken! Maanden misschien wel!” deed hij opgewekt, en hij claxonde voor een negerboy, die de drukste autoweg uitgezocht had om fiets te leren rijden. WELKOM; zei een groot bord bij het begin van de stad en nog een keer in het Engels ook: WELCOME! Hij grijsde tevreden. Zou deze bullebak voor hem ook eens zo'n bord bij zijn inrit zetten? Als hij overigens had kunnen vermoeden, dat vanmorgen het hek van de dam was, had hij zich weleens bedacht voor hij die fabriek ging bekijken, dat had hij evengoed vanmiddag kunnen doen. Kon hij nòg doen.

„Waar zal ik u afzetten?” vroeg hij toen ze Weststreet inreden.

„Komt er niet op aan, ergens waar u kunt stoppen, ik heb hier toch verschillende adressen waar ik zijn moet.”

Dan maar dadelijk! had hij bijna gezegd, maar hij wou toch heer in 't verkeer blijven en reed tot halfweg de straat. Toch een vitale vent als je hem daar zag lopen, veel te jong om er zulke fossiel-begrippen op na te houden. Hij keek hem nog even na. Je zou hem eerder voor een musicus houden dan voor een schilder met dat nerveuze gezicht en dat haar. Zo, hij kon er net tussen schieten, nu eens gauw gaan kijken hoe het met dat kleine, lieve, dierbare voetje was.

Klaartje had de tafel leeggemaakt, een blad erin, en net wou ze de schaar in de coupon voile met de zwaluwtjes zetten, toen er geklopt werd. William? Hij lachte breeduit.

„Sick master wants to see you.”

„O!” Ze kleurde en griste haar bril af. Ik hem ook, had ze graag gezegd. „Waar is de master?”

„Hier!” zei Daan en hij stond in het volle licht van de gang tegen haar te grijnzen. „Ik ben even naar de stad geweest, ik pikte je vader onderweg op. Heb je tijd om een eindje mee om te rijden?”

Ze kleurde heftig. „Ja, graag! 't Is m'n vrije dag, anders ga ik altijd naar de stad.”

„Maak dan voort! Ik ga vast naar beneden.”

Alles maar laten liggen, straks zou ze 't wel terugvinden. Gauw even een andere jurk. Zat haar haar goed? Wat zag ze er... Zag ze er zó uit als ze onverwacht in de spiegel keek?

„Ik rij even een eindje mee om!” riep ze tegen Madam toen ze langs het kantoortje kwam. „Bye bye!”

Madam was niet in 't minst verbaasd. Mr. Ventòff had veel te doen in de stad, ze had hem voor haar privé-gebruik ook nog enkele ingewikkelde boodschapjes opgedragen, die was dus voorlopig onderdak.

„Have a good time!” riep ze haar nog gauw na. „Listen! One minute!” Klaartje stond te popelen. Wat moest ze nu naar haar kamer? Geen zakelijke boodschapjes alsjeblieft op haar vrije dag!

„Wat zalig!” zei ze met een kleur van verrassing. Een heel schaalteje bonbons, met schaalteje en al moest het mee! Echt Madam! Als een oude, wijze grootmoeder zat ze daar te glimlachen, dacht ze vertederd. En dat Madam helemaal niet van plan was oud te zijn, en wijs nog veel minder, maar juist begonnen was aan haar tweede jeugd, dat had Klaartje toen nog niet door.

Net toen ze de stoep afhobbelde, kwam Wendey's moeder de trap af. Och ja, een verstuipte enkel. Wendey had het verteld. Ze had onmiddellijk door, dat dat Morrisje met die charmante roodkop op Klaartje wachtte en met haar liefste glimlach liep ze mee. „Ach Mr... eh...”

„De Jager,” zei Daan zo stuurs dat Klaartje haar adem inhield.

„Ach Mr. Jaeger, vindt u 't héél erg brutaal als ik vraag of ik een héél klein eindje mee mag rijden? Tot het postkantoor maar, 't is zo'n stoffige weg en voor u is het misschien toch niet om.”

Hij knikte zwijgend en hield het achterportier voor haar open.

„Zou ik misschien vóórin mogen zitten?” kweelde ze, „ik word zo vreselijk gauw wagenziek.”

„Het spijt me,” zei hij rustig, „dat is de plaats van juffrouw Van 't Hoff. Wacht, Klaartje, ik zal je helpen.”

Met een wijde zwaai slingerde hij de bocht van de uitrit om. Voor elk steentje of kuiltje maakte hij slingers, het leek wel een draaimolen, en

hàrd dat hij ging! Klaartje kòn niet meer van het lachen toen ze bij het postkantoor stopten. „Thank you sò much!” en met een kleur als een pioen zeilde Wendy's ma naar binnen. Dat post-office was maar een smoes! „Als ik dit niet gedaan had, had ze onderweg wel een nieuwe smoes verzonnen, en waren we haar niet meer kwijtgeraakt! Pòtverdikke, wat een loeder!” zei hij tussen zijn tanden.

Klaartje boog voorover. „Beg your pardon, Mr. De Jager?”

Hij schaterde mee, maar opeens stond zijn gezicht weer even ernstig als de vorige avond. Hij zette zijn wagentje aan de kant en nam een sigaret. „Dat arme kleine Wendy'tje!” zei hij. „Weet je, ik moest dit wel zo doen met die moeder, maar het enige wat je ermee bereikt, is dat je de hele boel in elkaar trapt. Als 't enigszins kan, voel ik er altijd meer voor, tenminste een poging te doen de dingen die kapot zijn weer in hun fatsoen te krijgen.”

„Hoe wil je dat?” vroeg ze ademloos.

„Weet je,” begon hij langzaam met een diepe haal aan zijn sigaret, „deze klap op haar hoofd kon ik haar niet besparen, nu is de lucht gezuiverd voor de volgende zet. Laat je sigaret niet uitgaan. Ik bedoel: proberen of er met vriendelijkheid iets te bereiken valt.”

Klaartje keek strak naar de weg. Die gevaarlijke vamp . . .

„Voorop zet ik, dat ik geen stap doe zonder jou. Niet omdat ik bang ben dat ze me,” hij grijsde, „dat ze me zal strikken, daar ben ik zelf bij, maar ik wil haar zelfs niet de kleinste gedachte geven dat het me om haar te doen is, zo is dat soort.”

„Maar . . .” en nu was de sigaret werkelijk uit, „wat wou je dan?”

„Doodgewoon doen of ze een normale moeder is. Een praatje met haar maken als Wendy erbij is, dat kleine ding schijnt nog dol op haar te zijn ook, misschien maakt het indruk als we dat eens goed aandikken.”

„En haar zeker een lift geven als ze naar de stad moet!”

„Nee katekop!” hij schaterde, maar ze had helemaal geen zin om mee te lachen. „Dat in geen geval. Ik rij haar liever aan mootjes! Een pak slaag kan ze van me krijgen!”

„Dan ben je knap! Je moet niet denken dat ik niet begrijp hoe je 't bedoelt: je vindt het een fout om mensen die je niet liggen, opzij te gooien, en dat ben ik wel met je eens, ze vallen weleens mee ook, maar deze . . . nee . . . ik weet niet hoe ik 't zeggen moet . . .”

„Je bedoelt,” zei hij rustig, „dat het risico te groot is.”

Ze beet op haar lip, een snelle kleur schoot naar haar wangen.

„'t Gaat om Wendy,” zei hij eindelijk zacht.

„Ik zou 't zelf ook graag voor Wendy doen, dat weet je wel, maar ik geloof dat het hopeloos is. Drank, sigaretten en slaapmiddelen, daar leeft ze op! Je kunt ook weleens tè goed zijn, Daan!”

Hij keek opzij. Misschien had ze gelijk. Misschien was het ook bij haar alleen de angst voor de geraffineerdheid van dit soort vrouw, die zij nog beter doorzag dan hij.

„Vandaag praten we er niet meer over!” maakte hij er haastig een eind aan. Maar om ineens over te schakelen naar een luchtig gesprek, vlotte toch niet dadelijk.

„Ik ben dat mannetje voor al die kleine klussies,” floot hij zachtjes voor zich heen, „al wat kaduuk is breng ik weer in z’n fatsoen...” Zijn opdracht kon hij wel zeggen. Als je er ook vóór je vierde jaar al mee begonnen was...

Je lijflied! had ze haast gezegd, ze bedacht echter nog net, dat ze het alleen maar clandestien gehoord had, toen ze geacht werd hem nog niet te kennen.

Toen hij nog niets anders dan ’n schim was.

„Hoe is ’t verder?” vroeg ze of ze ’t niet van a tot z uit haar hoofd kende.

„Twee linkerhanden en een heleboel discussies,” zong hij zachtjes. „Hebt u voor mij een kleinigheid te doe-oen. En die twee linkerhanden, die doen me nou net altijd de das om.”

„En ze hebben je nog wel de storings-detective genoemd in Holland, dat heb je me zelf verteld!”

„Ja, wat de techniek betreft, maar verder... Als ’t op mijn eigen moeilijkheden aankomt, dan schijn ik het altijd verkeerd aan te pakken, en als een ander me dan niet een beetje op weg helpt...”

„Nee maar!” zei Klaartje of het haar plotseling te binnen schoot en ze zat met haar neus in de tas, „ik vergeet helemaal... Van Madam! Je mag uitzoeken!”

„Wat een uitvinding! Hoe komt ze zo?”

„Ik heb gisteren een blouse voor haar gemaakt, ik denk dat het daarom is, ik heb trouwens al een heel pond extra gekregen ook! Fijn!”

Een pond was gauw op, hier, dat wist hij al bij ervaring, maar ze scheen er wonderen mee te willen doen.

„Hoe zullen we rijden? Zeg jij ’t maar, je weet ’t beter dan ik. Naar de beach? Ergens op z’n Hollands ’n kopje koffie drinken op een terrasje? Dat is de enige plek waar het kan.”

Ze was dadelijk enthousiast, ’t was de eerste keer dat ze daar zat. Ze genoot van alles, van de zee en de drukte op de boulevard, wat een zalige dag! Zomaar rustig naast elkaar met een kopje koffie en een sigaret! Wat een dag! zeiden ze om beurten. Ze praatten niet eens veel, je zat zomaar te genieten van alles. Had ze ooit zo’n vrije dag gehad? Hij kiekte een rickshaw, die zag je alleen hier nog, zo’n karretje op twee wielen, met een mens ervoor in plaats van een paard! Ze vond ’t niets voor hem om dat te kieken, zo’n echte showparade. Maar opeens merkte ze, dat hij haar genomen had.

„Ik zal er een naar Holland sturen, dan kunnen ze zien wat een luxueus leventje ik hier heb!” zei ze. Zalig nog een ijsje ook met een dikke slagroomkop erop! Jammer dat ’t er ook niet op stond!

„Dit zal ik toch wel erg missen in Holland,” zei hij. „Dit uitzicht.” Maar

hij zat met zijn rug naar de zee. Ze merkte het niet. Ook niet dat zijn ogen haar niet loslieten.

„Ik ook!” zei ze, hij had er in zijn eentje plezier om. „Dit uitzicht,” zei hij nog maar een keer, en toen begreep ze het. Ze kleurde. Hij lachte. Wat een uitgezochte, wat een zalige dag! Wat er ook ooit gebeurde met hem, dit zou hij nooit vergeten.

„’t Is over halfeen!” schoot ze opeens overeind en ze had geen minuut rust meer.

„Dan kunnen we meteen je vader wel oppikken van de bus,” zei hij kalm, hoewel hij er niet het minste plan op had. Ze schudde heftig van nee.

„De andere kant is veel korter!” zei ze gejaagd, „en jij moet toch ook op tijd zijn voor de lunch, als je vanmiddag naar die fabriek moet.”

Vanmiddag naar de fabriek, inderdaad. Hij zuchtte. En vanavond? Maar dat vroeg hij alleen maar aan zichzelf. De fontein stond tenminste nog op dezelfde plaats, dat was in elk geval een troost. Jammer dat hij de pipa niet af mocht halen. Dan kon hij tenminste zien, dat zijn naaste medewerkster in goede handen was zodra hij zijn hielen gelicht had.

XVII

De klap op dat hoofd scheen toch niet hard genoeg geweest te zijn, merkte Daan toen hij zich haastig verkleed had en Wendey's ma hem bij de trap met haar liefste glimlachje de weg versperde.

„Hebt u een prettige rit gehad?”

„Indeed!” zei hij kortaf, hij had haast; de hele middag in die fabriek gezeten, in geen uren iets van Klaartje gezien... Hij probeerde te ontsnappen, maar dat kon alleen als hij haar omver liep.

„Ik reed zelf vroeger ook,” begon ze dadelijk verder te kirren, „maar mijn inkomen is zoveel kleiner geworden... ’t Valt wel èrg af als je op bussen aangewezen bent.”

„Dat zal wel!” zei hij ongeduldig, en hij deed weer een poging om weg te komen.

„Als u soms een kéértje naar de stad rijdt, en ’t zou u niet te véél moeite zijn, zou u dan eens aan mij willen denken? Een vrouw alleen... ach, het is dikwijls zo moeilijk...”

Alles even temerig, en het lag er zo dik op, hij beet zijn tanden op elkaar van woede. Ze schudde haar rinkelende armbanden en blies een grote rookwolk uit, haar éne heup draaide of er een scharnier in zat, met haar hoofd scheef keek ze naar hem op, een glimlach waar hij zo van walgde dat het hem lauw liet of hij haar omver liep of niet.

„Zoek daar maar een ander voor uit,” zei hij grof.

„Whàt?” Ze werd paars van woede, toen ze ’t goed begreep. „You...”

you..." stond ze naar woorden te zoeken, „you are a... a... 'n Dergelijke belediging... you are..." een vloed van Amerikaanse scheldwoorden, waar hij niet eens een tiende van begreep, met opgetrokken lippen stond ze voor hem, als 'n wilde kat.

„Beg your pardon," zei de gedistingeerde stem van Klaartjes vader achter hen, en met een kaarsrechte rug negeerde hij hen allebei. Met een even kaarsrechte rug liep Daan achter hem aan de trap af, twee donderwolken die neerdaalden om de aarde onveilig te gaan maken. En hóe!

Het begon al toen Klaartje aan tafel ging, de zaal als altijd op dat uur bijna leeg. Ze was zo lang mogelijk boven gebleven, want aan de lunch was het al mis geweest. Vader had haar wel degelijk gezien met Daan toen ze net even stopten onderweg, het leek wel of het een misdaad was! „Toe vader," zei ze smekend, „neem het toch niet altijd zo zwaar op! 't Is toch m'n vrije dag, en anders had ik aldoor thuis moeten zitten. En het is een Hollander, een heel behoorlijke, oer-degelijke Hollander, dat weet u wel, wat is er dan tegen dat ik eens met hem meerijs?"

„Behoorlijk? Die vent bevat me voor geen cent. Gisteren ook al, de familiariteit om maar meteen op je af te komen toen je met je voet... En bovendien had hij me vanmorgen verteld dat hij naar een fabriek op weg was."

Ze kleurde tot haar ergernis, gelukkig keek hij niet op.

„O ja, maar daar kon hij pas vanmiddag terecht." Van haar was het geen leugen, de leugen was van Daan, precies zo had hij 't haar verteld.

Daar was het mee begonnen, aan de lunch al, hetzelfde weer van altijd, hij luisterde niet eens naar de uitleg.

„En intussen zat hij met jou... Wie gaat er nu stilstaan in een bocht! Een groot ongeluk had er kunnen gebeuren! Ik zou trouwens dat ingenieursdiploma van hem weleens willen zien!" was de volgende zet. „Dat werk dat hij doet is monteurswerk. Dóódgewoon!"

Ze probeerde het nog steeds vredelievend. „We hadden van Madam een heel schaalte bonbons meegekregen, we zaten er net van te genieten."

„Madam? Is ze gek?" stoof hij op.

Hij had zelf de vorige avond uit het zilveren schaalte geproefd, hij kende ze dus. En dat Madam nu juist *die* bonbons... En Klaartje nog voorspreken ook, dat deed ze gisteravond, dat deed ze altijd! En nu nog weer een schepje erop, jawel!

„Ik heb er een voor u bewaard," zei ze, net als toen ze tien was en iets bij de kruidenier toe gekregen had.

Hij bromde iets, maar echt boos keek hij toch niet meer. Misschien lukte 't toch werkelijk hem weer in zijn humeur te brengen. Maar 't lukte *niet*.

„Je zou me toch een plezier doen," zei hij kortaf, en hij schoof zijn

stoel achteruit, „die dingen niet te overdrijven. Je weet best dat ik niet graag heb dat je met de gasten uitgaat, je krijgt zo gauw een slechte naam.”

„Maar ik zie nooit een ander!” zei ze wanhopig, want nu begon hij toch wéér!

„Nou, je weet hoe ik erover denk, hè? Ik heb bovendien wel andere dingen aan mijn hoofd, maak het me niet nog moeilijker dan nodig is.” Verslagen zat ze aan de verlaten tafel. Weg was hij! Dat zij nog aan haar banaan zat, merkte hij niet eens. Maak het me niet moeilijker dan nodig is. Hij maakte het zichzelf moeilijk! En dacht hij er wel ooit aan hoe moeilijk hij 't voor haar maakte? Zijn veto uitspreken, dat was voor hem afdoende. Zij boog het hoofd wel! Zo was het altijd gegaan. Jawel, omdat het haar nog nooit 'n lor had kunnen schelen!

Werktuiglijk kapte ze de bananeschil in blokjes, en eindelijk was ze weer zover dat ze kon glimlachen. Het leven was zo mooi, het was zo verrukkelijk mooi! Waarom moest hij nu toch weer proberen het te bederven?

Dat was dus het resultaat van de lunch geweest, daarna had ze de jurk afgeknipt, af en toe moest ze wel even op de bank gaan liggen van de pijn, geslapen had ze, wel een uur lang, als een blok! maar ze was toch goed opgeschoten. Wat 't al zó laat? Bij zevenen! Ja vader, ik kom al!

Hij zag er nog ongenaakbaarder uit dan bij de lunch, net of hij elk ogenblik ontploffen kon, wat zou er nu weer zijn? En haast geen woord zeggen! Maar eindelijk, toen de laatste treuzelaar de zaal uit was, kreeg ze dan ook de volle laag.

Of ze wel wist wat dat voor individu was, waar ze zo groot mee was? En toen begon hij eens even een boekje open te doen. De scène bij de trap, waar hij helaas alleen het staartje van gehoord en gezien had. Ja, tussen Mrs. Miller en die De Jager, nou 't was fraai! 't Was goed dat hij erachter gekomen was. „Hou je mond!” bulderde hij er tussendoor. Mrs. Miller was bij hem geweest, vlak voor tafel, geen uur wou ze hier meer blijven, die kerel, die Hollander, had haar zo beledigd, zo schàndelijk beledigd...

„O!” zei Klaartje opgelucht, want ze dacht dat het over dat gehots was.

„Ja, dat kan! Maar wat wou ze eigenlijk?”

„Dat kan ik jou niet vertellen! In elk geval gaat hij eruit! 't Is dat ik Madam erin kennen moet, anders had ik hem er meteen uitgetrapt.”

„Maar...” vroeg ze nu dodelijk verschrikt, want er scheen toch meer te zijn dan dat gehots, „maar wàt dan toch?”

„Wàt? Dat die kerel in haar kamer gedrongen is! Nou weet je 't! Daar was die scène bij de trap om, nou 't was fraai! In een huis als dit! Ik ga nu meteen naar Madam...”

„Maar vader!” vloog ze zelf ook op. „Geloof daar toch niets van! U kent dat mens toch! Dat zuigt ze uit haar duim om hem een hak te

zetten, ik weet wel waarom, hij heeft vanmorgen . . .”

„Bemoei je er niet mee!” zei hij fel en hij was al bij de deur. In de hal werd hij staande gehouden door Mr. Mac, op het onbeleeft af schoof hij hem opzij. Maar ze ging mee naar Madam! Als ze hem maar in kon halen! Net toen ze de hoek om kwam strompelen ging de deur van Madams kamer dicht. Ze beet op haar lip en keek besluiteloos naar de grond. Eén troost was het, dat Madam genoeg gezond verstand had om te begrijpen, waar de wind vandaan kwam, en anders zou ze het haar straks zelf weleens vertellen. 't Was ook veel beter dat ze eerst Daan te spreken kreeg! 't Was nog te vroeg voor de fontein, waar kon ze hem vinden? Toen ze nog aarzelend bij de voordeur stond, zag ze hem opeens in de tuin lopen. Ze vergat de hele voet; pas toen Jeremias haar overeind geholpen had zag ze kans het trapje af te hinken. Hij zag haar al aankomen, zijn gezicht stond zo strak dat ze haar hart samen voelde trekken.

„Je had tòch gelijk!” was het eerste wat hij zei toen ze achter het bosje op de bank zaten, uit het gezicht. En het ergste wist hij nog niet eens! Ze liet hem eerst maar uitpraten. „Je had tòch gelijk!” herhaalde hij, „ze is nog honderd maal erger dan ik dacht! En ik, die me verbeeldde, dat ik wel voorzienigheidje kon spelen voor Wendey! Twee linkerhanden, daar heb je het weer! Die houding van je vader, Klaartje, als hij me daar voor de donder geen excuses voor maakt . . .”

Hij raasde nog een tijdje in hetzelfde tempo door. Uit laten razen maar, dat had ze wel op vader geleerd.

„En het ergste weet je nog niet eens,” zei ze eindelijk voorzichtig, toen zijn hand niet meer aan één stuk zijn haren door elkaar harkte.

„Wat dan nog meer?” schoot hij uit.

„Ze heeft je bij vader aangeklaagd, dat je in haar kamer gedrongen was.”

„WAT?!!” 't Was niet zo erg mooi wat hij er allemaal uitgooide, maar dat was te verwachten. Een heleboel zwaar rollend materieel. Ze moest het hele gesprek herhalen, zoveel mogelijk spaarde ze vader, die had het tenslotte ook maar van één kant gehoord.

„Waar is hij?”

„Bij Madam, die is tenslotte de baas. Maar die is ook niet op haar hoofd gevallen! Geloof maar dat die er niet inloopt, in dat verhaal van Wendey's ma!”

Alle opwindning viel opeens van hem af. „De moeder van Wendey!” zei hij zo terneergeslagen dat ze niet op dorst te kijken. „Dat vergat ik. Als er geen betere voorzienigheid voor dat kind bestaat dan dat mannetje met die twee linkerhanden, dan ziet de toekomst er niet rooskleurig voor haar uit,” deed hij eindelijk een poging omhoog te komen uit de put. „Ik wou alleen dat ik die beroemde voorzienigheid eens een hint kon geven. Of, meer reëel: dat ik wist waar zo'n vader uithing. Als dat tenminste niet net zo iets is. Heb je weer pijn?” vroeg hij verschrikt,

toen hij haar naar haar enkel zag grijpen.

De tranen schoten in haar ogen. „Ik ben gevallen, in de hal, ik vergat helemaal dat ik een voet had door al die emoties! Jeremias heeft me opgeraapt, er was verder gelukkig niemand.”

„Doe je schoen eens uit.”

Heel voorzichtig nam hij haar voet in zijn hand, 't was of de pijn al verdween alleen door die aanraking, de warme stroom die van hem uitging. Ze bewoog niet, ze hield haar adem in om maar niets van dit ogenblik te missen. Er was zo'n diepe rust na de onrust van dit laatste uur, hij had zijn andere hand er overheen gelegd. Dit is... dit is geluk, zei ze tegen zichzelf.

En Daan zei: als een kostbaar kleinood. Maar dat zei hij ook maar alleen tegen zichzelf.

Hij wachtte tot ze boven was. Net wou hij aan Jeremias vragen waar Mr. Van 't Hoff was, toen de oude man zelf al op hem afkwam. „The misses vraagt of Mr. De Jager bij haar wil komen. This side, please.” Hij voelde er niet veel voor, maar tenslotte had niet Klaartjes vader hier de lakens uit te delen, maar Madam. Zijn ergernis verdween voor een groot deel toen hij in haar vriendelijke ogen keek.

„Sit down, Mr. De Jager.”

Een diepe stoel, sigaretten, hij kwam bij, hij zuchtte diep zonder het te weten. „Ik stond juist op het punt naar Mr. Van 't Hoff te gaan,” zei hij op de man af.

„Dat vermoedde ik al, en daarom gaf ik Jeremias opdracht u te zoeken, maar het duurde een hele tijd voor hij u vond.”

Hij kleurde tot onder zijn haar. „Ik was in de tuin,” zei hij stroef.

„U begrijpt misschien wel waarover ik u wil spreken?” zei ze.

„Indeed!” zei hij nog stroever. „Ik weet nauwkeurig waar het over gaat.”

Ze schoof haar stoel wat dichterbij. „Ik kan werkelijk niet begrijpen,” zei ze, en ze deed een trek aan haar sigaret, „dat een verstandig mens zo iets ook maar one moment van u geloofd heeft!”

„Dank u!” zei hij verrast, en hij keek met een warme blik naar haar op. „Intussen nam Mr. Van 't Hoff toch maar wel dadelijk aan dat die... Mrs. Miller de beledigde onschuld was.”

Madam schudde haar hoofd. „Ach...” zei ze vergoelijkend, „Klaartje heeft hem zo vreselijk verwend, altijd maar zijn zin gegeven, en hij denkt dat dat zijn hele leven zo wel door zal gaan en dan hoeft er maar even een man naar haar te kijken, of 't is al mis. Zijn enige reactie, tot nu toe altijd zonder enige grond, is: wat moet ik als ze me in de steek laat! En hier in Afrika is dat natuurlijk erger geworden dan ooit. Hij alleen in dit vreemde land, ja, 't is belachelijk, maar hoe help je hem daar af? Dan kan zo'n man geen goed meer doen, dan zoekt hij spijskers op laag water om maar een reden te vinden hem uit haar buurt

te krijgen. Die zogenaamde aanklacht van Mrs. Miller kwam hem wel zo mooi gelegen als het maar kon. En dan gebruikt hij zijn verstand niet meer, ik heb het allemaal tegen hem gezegd zonder een blad voor mijn mond te nemen, hij is kwaad weggelopen, maar dat is de eerste keer niet, daar stoor ik me niet aan. Het is en blijft een verwend kind, altijd te veel geld gehad vroeger, eigenlijk nooit iets gepresteerd, op Klaartje gesteund van haar twaalfde jaar af, en nu hij dan eindelijk zijn bestemming gevonden heeft, en toch eens met zijn twee voeten op de grond moest staan, steunt hij nòg op haar. En geloof maar dat hij nu het land heeft dat hij zich zo heeft laten gaan!"

Daans mond werd strak.

„Dat is nu allemaal goed en wel, en ik zal er ook geen ruzie over maken, maar ik zal in elk geval een ander onderdak zoeken."

Madams handen gingen de lucht in. „Mais non, Mr. Jager! geen sprake van! Mrs. Miller is al weg, ik heb haar meteen een note geschreven dat haar tegenwoordigheid hier niet meer gewenst is."

„Zol!" Hij was er even beduusd van, hoewel hij er niet aan denken moest dat hij hier werkelijk weg zou gaan. „En Wendy?" vroeg hij overbodig.

„Ja..." ze zuchtte. „Helaas is zo'n kind de dupe maar weer! Hier keken we tenminste nogeens naar haar om, ze was dol op Klaartje, en nu..."

„Kunt u 't niet ongedaan maken?" vroeg hij in een van zijn spontane opwellingen. „Desnoods ga ik dan toch maar weg, 't zou me vreselijk spijten, maar voor dat kind..."

Madam zei niets. Alleen zat ze hem met haar zachte donkere ogen nauwkeurig op te nemen. Eindelijk schudde ze haar hoofd.

„Dat gaat werkelijk niet. Ze was tòch al geen reclame voor ons, maar na dit . . . Nee, Mr. De Jager, dat blijft zo. Het enige wat ik voor Wendy proberen kan, is naar die vader te schrijven, ik weet zijn adres."

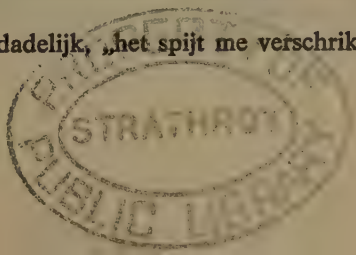
„'t Is te hopen dat het iets uithaalt," zei hij kort. Natuurlijk was het een pak van zijn hart dat hij hier kon blijven, maar dat mannetje met zijn verbeelding van: al wat kapot is breng ik weer in z'n fatsoen, had toch maar weer lelijk zijn opdracht in de soep gereden. „In elk geval verwacht ik van Mr. Van 't Hoff een behoorlijk excuus," vond hij het nodig zijn waardigheid op te houden.

Ze knikte en maakte een gebaar naar de deur van het terras. „Dat excuus zult u krijgen! Come in, Mr. Ventdoff!" riep ze in de richting van de voetstappen die nader kwamen. „Mr. De Jager is here!"

Rijk kwam binnen, zijn houding heel wat minder zelfbewust dan toen hij met zijn hooghartige: Beg your pardon! de trap afgelopen was. Nu zou het een heel wat nederiger beg your pardon! worden!

Terwille van Madam ging het allemaal in het Engels, dat hield het toch op een groter afstand.

„Mr. De Jager," begon hij dadelijk, „het spijt me verschrikkelijk dat ik u

zo verkeerd beoordeeld heb. Ik hoop dat u mijn excuses zult willen aanvaarden, en me de weg niet zult afsnijden naar een vriendschappelijke omgang, die ik zeer op prijs zou stellen."

Daan kon niet anders doen dan een keurige buiging maken en met een handdruk de goede verstandhouding terug forceren. Dat was gelukkig achter de rug! In elk geval een heel behoorlijk excuus, en het zou hem zweetdruppels gekost hebben! Maar dit was dan ook zijn laatste zwarte gedachte aan 'Mr. Van 't Hoff'. Nu moest het verder 'Klaartjes vader' zijn, en afgelopen met die flauwe kul.

En Madam zou Madam niet geweest zijn als ze die twee mannen die allebei even erg met hun houding verlegen zaten, niet op gang gekregen had. Alles vergeten en vergeven, dacht ze tevreden, toen ze met hun drieën in de warme avond op het terrasje zaten te roken. Alleen dachten twee van de drie dat het toch zo jammer was dat Klaartje er niet bij was nu. Maar Klaartje stond voor de spiegel haar nieuwe jurk te passen, en kon zich met geen mogelijkheid meer voorstellen dat ooit iemand iets poëtisch gezien had in die gemeen pijnlijke voet van haar.

„Misses vraagt u moet komen!" zei Jeremias na een kort klopje.

Ze prikte haar vinger haast door met de speld van de ceintuur.

„Ik beneden komen?" vroeg ze verward. „You are sure?"

„Yes!" hij grijnsde breeduit. „Misses and boss and sick master are on the terrace."

„Ik kom!"

Weg de spanning! Het was goed, het was allemaal in orde! Op haar éne voet probeerde ze een pirouette, maar ze zat meteen op de bank. Gauw haar jurk aantrekken! En waarom zou ze eigenlijk deze niet aanhouden? Die paar spelden zag toch niemand, en hij was zo enig geworden! Een klein veegje lippenstift, een kam door haar haar... Ik ben ook zo vreselijk blij! zei ze tegen de spiegel, haar ogen glansden haar tegen. Haar mooie witte schoentjes, die voet kon er maar net in, het ging! Zoals hij het vastgehouden had, zo voorzichtig... dat ogenblik van rust... van geluk.

Daan vloog op om haar stoel bij te schuiven. Niemand zei iets, het eerste ogenblik. Hij moest iets wegslikken, zijn mond vertrok. Ze was weer zo volkomen het meisje waarvoor hij naar Afrika gekomen was, hetzelfde kleine verlegen glimlachje van de foto, die zelfde aarzelende houding... Hij was zo ontroerd toen ze naast hem zat, met die vrede en rust die ze uitstraalde... Een warme avond... Rex aan zijn voeten... het gesjirp van de krekels in het gras... de lichtjes in de heuvels... en naast hem het meisje dat zijn vrouw zou zijn. Als God het wil, zei hij stil voor zich heen.

Het was de stem van haar vader die het eindelijk onder woorden bracht, een klein deel ervan.

„Wat is dit toch 'n heerlijk land!" zei hij voldaan.

De volgende morgen was hij al vroeg weg. De boot kwam nu werkelijk aan, hij wou bij het uitladen zijn, het werk had hem nu ineens helemaal te pakken. Het enige wat hij van Klaartje had gezien, was een vage schaduw in het kantoortje, een haastige groet toen hij wegreed, en 's avonds helemaal niets, want hij kwam pas thuis toen alleen Jeremias nog knikkebollend van slaap te voorschijn kwam om hem in te laten. Als een blok viel hij in bed, het enige wat hij nog zeggen kon, was: Good night, darling!

Klaartje was ook vroeg op, de tweede morgen, haar voet begon al wat beter te worden. Net toen ze het raam uitkeek, zag ze hem de hoek omschieten, haast net als die ochtend toen ze hem tegen Jeremias had zien wuiven. En het was pas zes uur! Als ze dat geweten had... Ze rekte haar armen boven haar hoofd en geeuwde. Wat een eindeloze dag gisteren! Zou het vandaag weer zo worden? Stil aan 't ontbijt. Geen Wendy voor een knipoogje of een Hollandse postzegel, ze had niet eens afscheid van haar kunnen nemen. Er waren haast geen kinderen meer, de vier paar staartjes weg, twee dames uit Potchefstroom waren nu in die kamer, 't was leuk, dat Afrikaans, je kreeg ze hier maar zelden. Voor veel mensen lagen ze te veel uit het centrum. Saai dat Daan er niet was. Er was een brief voor hem uit Maritzburg, zou hij er heengaan 't weekend? Seven lonely days... speelde de radio, en dat op je nuchtere maag! 't Was niet vol op het ogenblik, zonde van die kamer van Wendy. Gisteren had ze hem meteen schoon laten maken, 't was heus geen zonde! Alles de hele dag op z'n Hollands achter op het grasveld, bedden, dekens, kussens, gordijnen zelfs, een hele mand rommel in de vuilniskuil, ze had het Jeffrey meteen in brand laten steken. De helft zouden ze er natuurlijk wel weer uitgehaald hebben: nylons met ladders en flesjes parfum en meer van die heerlijkheden. Ze had er zelf evengoed iets uitgehouden: een tekening van Wendy. Een laag huis met een tuin vol bloemen, een vader en moeder met stakige armen en benen, en middenin, met naar elke kant een harkerig armpje uitgestoken, een klein meisje in een heel kort jurkje. Ze kon wel huilen als ze er naar keek; zo'n klein ding dat zo haar gemis vorm gegeven had. Waar ze nu zouden zitten? Waarschijnlijk dicht bij de stad. Als er nu maar gauw iemand voor die kamer kwam, hij was vrij duur en elke dag was schade. Ze konden er zó in, alle luchtjes waren eruit gezeepsopt en getocht en geboenwast. Geen wonder dat die arme Wendy altijd zo bleek gezien had.

Daan kwam pas thuis vlak voor het eten, hij kon nog net een das aandoen en neerzakken aan zijn tafeltje. Klaartje knikte vanuit haar kantoortje; ja, een glimlach kreeg hij toch ook nog. Nou, dat was werken geweest en dan in die hitte! Vandaag waren ze reusachtig opgeschoten, alleen de paar lui in de fabriek die hij nodig had, verder lag alles stil met de zaterdag. Voor deze week zat het erop. Maandag

weer verder, 't was een genot, die nieuwe machines! Ze hadden er expres een stuk voor aangebouwd, dat kon hier allemaal. Een aantrekkelijk land in veel opzichten. Na 't eten ging hij eerst even liggen, hij voelde toch wel dat hij nog geen 100% was, anders had die fontein vanavond een strop aan hem. Die brief uit Maritzburg... Ze wou hier komen, schreef tante Juul. Ze kende The lonely fountain wel, 't was hetzelfde waar ze toen gegeten hadden. Ja, dat had hij eindelijk ook gemerkt! Ze wou naar hem komen kijken, op ziekenbezoek, jawell! Zeer gevoelig voor de belangstelling, maar hij had heel andere plannen. Een strop overigens dat Klaartje nu dienst had, maar misschien was er wel iets aan te doen. Madam scheen hen nogal welgezind te zijn. Om de overgang naar een vriendschappelijke verhouding met de vader niet al te plotseling te maken, was het niet eens zo gek dat hij gisteren de hele dag weg geweest was, vandaag had hij hem nog niet gezien, vanavond was er een diner, Jeremias stond het juist te vertellen aan Mr. Mac. Dat eten gisteren in de stad met de directie van die fabriek en een paar van de staf, 't háálde niet bij hier, en het was toch een duur hotel aan zee. Hij had meteen de gelegenheid waargenomen om reclame te maken voor The lonely fountain, ze hadden er wel oren naar. Zodra het nog een beetje dikker aan was met... die vader, zou hij 't hem vertellen. Als hij 't nu dadelijk deed leek 't zo of hij een wit voetje wou hebben. Maar Klaartje zou 't weten! Hij zag haar gezicht al, die glans die er dan over kon glijden, dat bedrijf hier lag haar toch wel na aan 't hart!

Wat zou hij morgen doen met tante Juul? Hopelijk bracht ze de kinderen mee, dan kon Klaartje ze ook eens zien. Ze op de lunch vragen, dat sprak vanzelf, maar wat moest hij verder? Ergens aan zee gaan zitten? Op zondagmiddag? Misschien wist Klaartje iets. Als ze maar mee kon... Hij wachtte maar niet op het dessert, hij viel om van moeheid.

„Tot straks?” vroeg hij alleen maar toen hij langs haar kwam. Hij had genoeg aan haar kleur en dat haastige knikje. Als die verdomde schim hem nog maar niet altijd dwars zat. Hoe meer hij er over was gaan denken, hoe dieper het in ging vreten. En ze vertikte het om er op in te gaan. Op een dag zou hij het toch moeten weten, zei hij koppig terwijl hij de wekker op 8 uur zette. Net een half uur om bij te komen.

Met een verschrikkelijk beschaamd gezicht stond hij de volgende morgen al een uur voor het kantoortje te posten toen ze beneden kwam. Met een ruk draaide hij zich om toen hij haar de trap af hoorde komen. Klaartje was de eerste die lachte, hij werd er opeens een halve meter groter van, eindelijk dorst hij zijn hoofd weer op te tillen.

„Eerlijk gezegd was ik niet zo èrg verbaasd!” zei ze toen hij uitgestameld was. „Ik zag je je voeten de trap op slepen na het eten, en

ik geloof dat ik het met mijn verstuipte enkel nog harder kon!"

„Dwars door de wekker heengeslapen!" stond hij nog na te zuchten.

„Weet je wanneer ik wakker werd?"

„Vanmorgen!"

„Nee, 't was al erg genoeg! Vannacht om twaalf uur! En ik naar beneden gehold!"

„Naar de fontein?" vroeg ze ademloos van het lachen.

„Ik was 't geloof ik echt van plan met m'n slaaphoofd, maar toen ik in de hal dat gesnurk van Jeremias hoorde, en alle lichten uit en de voordeur dicht, kwam ik toch eindelijk zover bij, dat ik weer naar boven kon strompelen, ik kon nog net het begin van een pracht van een redevoering in elkaar zetten om vanmorgen af te steken als ik je nog ooit onder de ogen zou durven komen, maar ik geloof dat ik niet verder gekomen ben dan het eerste woord. Het volgende bedrijf was, dat ik je hier zag staan lachen. Gezegend zij deze morgen!"

„Dacht je nu werkelijk dat ik daar zou zitten vannacht om twaalf uur, op dat harde randje van de fontein?"

„Ik geloof dat ik er gek genoeg voor was!"

„Maar ik niet!" zei ze en dat was een grote leugen, want ze was nog maar een half uur binnen toen hij naar beneden holde, en dan nog omdat ze niet langer dorst voor haar vader.

„Ga je mee de tuin in? Er is toch nog geen kip wakker. Alleen Jeremias heb ik hier rond zien sluipen met een soort van sjaaltje om zijn haar. En ik krijg bezoek vandaag!"

„Uit Maritzburg!" had ze eruit geflapt voor ze het wist. Een grote fout tegen de regel dat je je nooit bemoeide met de correspondentie van de gasten. Maar hij vond het heel gewoon. Mee naar het strand? Ze wou natuurlijk dolgraag mee, maar ze had dienst. Madam ging bridgen, en vader ging wandelen met zijn schetsboek, dan was er niemand! Eigenlijk was 't alleen voor de telefoon, en Jeremias was thuis, maar je kon toch het hele hotel maar niet alleen laten!

„En zou je vader niet eens één keertje . . ."

„Vader? Nee, dat doet hij nooit!"

Daan stak zijn kin vooruit, en de vriendschap voor Rijk van 't Hoff maakte een hele schuiver achteruit. Nou, dan gingen ze niet naar zee, die kinderen konden hier ook wel spelen, desnoods konden ze in de bak van de fontein kruipen, dat ding spoot wel nooit, maar dat zou hij weleens even in orde maken, 't was toch ook te gek dat hij altijd maar droog stond! Ja, hij zou haar de hele zondagmiddag in haar eentje hier laten zitten! Dat strand kon hem trouwens gestolen worden!

„'s Morgens is het hier altijd zo verrukkelijk!" zei ze zonder verder op z'n plannen in te gaan, en eindelijk merkte hij dan ook dat daar vóór hem heel de heerlijkheid lag van een stille zonnige morgen, in de verte achter de heuvels van de stad de Indische Oceaan met een spiegel zo blauw als een zomerhemel, een grote witte boot voer uit, je zag de

golven breken in een krans van zuiver wit, hij zuchtte diep van heerlijkheid.

„De fontein der vreugde!” zei hij uit de grond van zijn hart.

„Master coffee? Miss Toff tea?” kwam Jeremias met zijn mooie diepe Zoeloestem, hij stond opeens achter hen op zijn blote voeten.

„Graag!” zeiden ze tegelijk in het Hollands. Hij lachte verrukt en zette het blaadje op de rand van de fontein.

„Thank you, master, thank you!” zijn lange smalle handen tot een kommetje, ernstige ogen in een fijngelijnd gezicht, Daan legde de hele doos sigaretten erin, hij was dol op deze fijne kerel. Zoals hij hem verzorgd had toen hij ziek was.

„Wat aardig van hem, hè?” zei Klaartje stralend toen hij weg was. „Als ze goed zijn, zijn ze dan ook mateloos!” zei ze enthousiast. „Omgekeerd evengoed, dat zal ik niet ontkennen, maar deze is... Ik kan best begrijpen, dat Dr. Schweitzer niet meer van ze los kon komen, ze zijn zo hulpeloos als ze ziek zijn, en ik hou nu eenmaal van ze.”

Hij keek vol aandacht naar het jonge gezichtje onder het donkere haar. Dark and true and tender... Hij vond het zelf een wonderlijke gewaarwording op dit gebenedijde uur, maar hij had door zijn geluksgevoel heen nog 'n andere gewaarwording, 'n zakelijke zou hij het haast willen noem, zo van: wat 'n prachtig materiaal is deze lieve schat om op verder te bouwen.

„Ja,” zei hij, „ik ook. Er is trouwens nog veel meer in dit gezegende land waar ik van hou. Hello Rex! Ja, van jou ook, oude schavuit!”

Klaartje schonk de room in zijn koffie en keek niet op. Op een dag zou hij het zeggen, het hoefde eigenlijk niet eens gezegd te worden, ze wisten het allebei. Maar het was goed zo. Het zaadje was aan het kiemen in de zachte aarde, het mocht daar rustig verder kiemen tot zijn tijd gekomen was om het licht te zien. En dan zou ze hem ook pas kunnen vertellen wie dat was: de schim. Hij vroeg er telkens naar. Zou hij het begrijpen? Als hij 'n beetje nadacht... Maar dat kon zij hem toch niet gaan vertellen! Nee, al was je ook nòg zo zeker van elkaar, het eerste woord mocht toch nooit door een meisje gezegd worden. Waarom niet? Dat waren nu eenmaal dingen waar je je alleen door je intuïtie moest laten leiden, en die intuïtie zei duidelijk en klaar dat het nee was.

XVIII

„Wat een ontzettend aardig meisje!” zei Juul, toen Klaartje aan haar voorgesteld was in de hal. „Is dat een dochter van de Hollander, die hier aan het hoofd staat? Ontzettend aardig!” herhaalde ze, alsof Daan het niet met allebei z'n oren gehoord had, en anders wel met zijn hart. Waarom gaf hij geen antwoord? Ze keek opzij, ze zag zijn ogen, en

toen vroeg ze maar niets meer. Zò! zei ze alleen tegen zichzelf. Hij was tegen Madam aangelopen na het ontbijt, ze had hem even staande gehouden.

„Ik weet niet wat uw plannen zijn, maar Klaartje mag gerust vrij vanmiddag, ik blijf toch thuis.”

„O!” zei hij, al zijn blijdschap in die ene O, „thank you sò much!”

Ze konden allemaal in die grote wagen van oom Bart, hij zat zelf nog in zijn heerlijke wildernis, zoals Juul het met een zucht uitdrukte. Ze vond het prettig dat Daan reed, zij deed het alleen als het niet anders kon. Daan en zij voorin, en Klaartje achterin met de drie kinderen. Maar op het strand was het niet te harden, en ze wou niet dat de kinderen in zee gingen, life-savers of niet, ze kon er geen oog op houden tussen al die mensen. Naar het zwembad dan maar.

Er waren veel mensen op straat voor de grote jaarlijkse processie. Juul wou hem dolgraag zien. Daan en Klaartje ook. Het was trouwens nog veel te vroeg. Eerst zwemmen en dan naar de processie, hakte Daan de knoop door. „Iedereen gelukkig en tevreden!” zei Juul en ze schoot het water in, haar twee oudsten gelijk met haar op.

„En jij, kleine Kriek?” riep Daan, toen ze op de kant bleef staan.

„Ik durf niet! I’m sò afraid!” stond ze in twee talen op de kant te bibberen met haar magere lijfje.

„Kom dan maar op mijn rug zitten!”

Voetje voor voetje kwam ze naar de kant, Klaartje zag hoe voorzichtig hij haar aanpakte, haar armpjes om zijn hals, een aanstellerig gillette toen ze onder ging, maar toen had ze hem niet meer nodig. Juul was in de buurt, en Klaartje sloeg met een intens gevoel van welbehagen haar armen uit. Geen handicap meer van die voet, nu ze in ’t water was, de zon op je gezicht en de blauwe hemel boven je, ’t was of je samen wegdreef naar onbekende oorden van gelukzaligheid, een gevoel van zo diepe vrede en rust, je had geen enkel verlangen meer dan dat dit voort zou duren tot het einde der tijden. Nee, geen einde . . .

„Hello!” hoorde ze een enkele keer zijn stem naast haar oor.

„Hello!” zei ze even zacht terug.

„Dag . . . Klaartje!” zei hij ook een keer, en dan zei ze even langzaam terug: „Dag . . . Daan!”

„Die processie,” zei Juul toen ze eindelijk weer eens boven water kwamen, „moeten we er eigenlijk wel heen?”

Niemand had al zin om weg te gaan, met hun allen lagen ze in de schaduw van de bomen, de kinderen speelden met de bal en Juul vroeg: Hoe vind je het in Afrika? Daan sliep half, maar hij hoorde toch alles. Hoe laat was ’t? Bij halfvijf. Juul wou niet later dan vijf uur weg; als ze geluk hadden, kwamen ze de processie nog tegen. Ze begon meteen haare kinderen te verzamelen, het duurde toch nog een hele tijd voor iedereen klaar was, maar kwart over vijf zaten ze dan toch in de

auto. „Toch fijn, al was 't de echte zee niet!” zei Daan het ze maar voor.

Toen ze de hoek omsloegen, hoorden ze in de verte de lage volle klank van de Zoeloestemmen. Met bussen vol waren ze gekomen, van uren ver dikwijls, de mannen allemaal in wollen pakken en met vilthoeden, leren schoenen aan hun ongewende voeten, de vrouwen op hoge hakjes en met dikke slapende baby's op hun rug. Maar zingen! Zingen! Met hun hele hart.

Juul schudde haar hoofd.

„Dat vinden ze toch zo prachtig, die hoge hakken en die C en A'tjes! Moet je zien, die hebben het maar opgegeven, de schoenen in hun hand, heerlijk op hun eigen blote voeten, ze hebben toch zeker gelijk! Maar ik wou dat ik zó zingen kon, zo eerlijk,” zei ze als in gedachten, „je hart wordt er warm van. Dat kunnen wij niet meer.”

Niemand zei iets. Ik weet het, zei Daan in zichzelf, en Klaartje weet het, en we weten het allemaal. Die overgave... die hebben wij immers verloren. Zo gij niet wordt als de kinderen... als deze zwarte kinderen van God...

„Nu hebben we niet eens de processie gezien!” zeiden de kinderen teleurgesteld. „Alleen maar het zingen!” Maar Juul wist dat het dit was wat ze had willen zien en gezocht had: dat, wat ze verloren had, het eenvoudige geloof van vroeger thuis...

Het regende al toen ze wegrede, het regende onder het eten, het bleef regenen en niet zo'n beetje. Daan zuchtte boven zijn zondagsdiner, hij was nog niet uitgezucht toen Jeremias zijn ijs neerzette.

„Tell me, Jeremias, het wordt straks wel droog, hè?”

Jeremias wist altijd wat het weer doen zou. Toen hij dan ook zei dat het zou blijven regenen, de hele avond, boog hij zijn hoofd en aanvaardde zijn vonnis. Hoe kwam hij de avond door, de avond zonder Klaartje? Had die vader maar geen ruzie gemaakt, dan vroeg hij gewoon of hij wat mocht komen praten. Al was 't keurig netjes bijgelegd, toch had hij 'n gevoel of hij niet erg welkom zou zijn. En wat kon hij anders doen? Op zijn kamer gaan zitten, of in dat stomvervelende conversatiezaaltje, waar nooit een kip was. Alle bioscopen potdicht... Hij had zo'n zin om doodgevoerd wat plaatjes te draaien met Klaartje. Ze zat daar maar in dat dooie kantoortje, en ze moest nog eten ook. Die zondagen hier konden hem gestolen worden, alleen toen ze daar samen wegdreven op het water, dat was 'n ogenblik geweest dat de hele middag goed maakte. Hij zou die Lynton kunnen bellen, maar dan moest hij toch voor 100% zeker zijn, dat Klaartje vanavond een verloren zaak was. Hij kroop net zo lief in bed met een boek. Als hij maar iets goeds had!

Ha! Hij grijsde tevreden. Straks, als Van 't Hoff boven was, heel netjes aankloppen en vragen of hij een boek voor hem had. Zo'n saaie avond,

hè, die zondag, en als je dan heel alleen was ... Dan moest hij toch wel een beul zijn om hem zó weg te laten gaan.

„Come in!” riep een stem vanuit de kamer, toen hij een uur later bescheiden op de deur klopte. Er brandde alleen een lamp boven het bureau. Rijk zat omringd door papieren, hij schoof zijn bril op zijn voorhoofd en keek op. De kamer verder helemaal donker en geen spoor van Klaartje! Als dat even pech was!

„O sorry!” zei hij verschrikt, „ik merk dat ik u stoort, ik had alleen willen vragen of u misschien een boek voor me hebt ...” En door dat uit zijn hoofd geleerde zinnetje heen kon hij maar één ding denken: Waar zat ze? Zou ze tòch bij de fontein zijn, was 't soms droog geworden zonder dat hij 't merkte?

„Ga zitten!” zei Rijk, en 't klonk nog vriendelijk ook. Hij stak een paar contacten in, en alles leek net als die eerste avond, maar niet heus! De kamer was leeg, hartstikke leeg! Hoe kwàm zo'n kamer zo leeg als ze er niet was, en ze was toch maar zo'n klein ding! Dáár had ze gezeten die avond, met dat rode kleed op haar schoot, met die prachtige muziek die om haar heen golfde net als dat kleed, alsof ze in die muziek gehuld was ...

„Ik wil u niet ophouden,” zei hij zenuwachtig, want hij was nu als de dood dat die vader hem hier vast zou houden, wie weet hoelang!

„Helemaal niet! Ik heb nog vijf minuten werk, misschien wilt u intussen zelf even zoeken ...”

Het was nog het beste wat hem kon overkomen. Op zijn knieën bij de boekenkast liet hij zijn ogen langs de planken gaan. Dit leek wel iets, 't was van Klaartje, haar naam stond erin. Van Jo voor Klaartje. Wie dat zou zijn, die Jo die haar boeken gaf? Misschien ... de schim? Hij had er zijn aandacht niet meer bij, die schim zat hem weer dwars, hoewel Jo evengoed een meisjesnaam was.

„Ik heb al iets gevonden!” riep hij veel te hard, „dank u wel!” en hij wou meteen de deur weer uitglippen, regelrecht naar de fontein, regen of niet. Maar jawel!

„Eén ogenblik nog! Zo, dat is klaar!” Hij sloeg de klep van het bureau dicht en keerde zich om. „Ga zitten! Zo'n haast hebt u toch niet? Klaartje zal zo ook wel komen ...”

Buiten het raam hoorde hij het ruisen van de regen. Hij zat in een lage stoel die 'n beetje kreunde in z'n veren. Als ze nu maar werkelijk kwam ... Waar moest hij over praten? Die man bleef ook maar altijd even stijf met zijn meneer De Jager en u, dan was het Engels toch heel wat gemakkelijker met dat neutrale 'you'. Daar! Stappen op de gang, de deur ging open, weer zag hij die glans over haar gezichtje komen.

„Ach ...” zei ze verrast, en toen zei niemand meer iets.

„Ik was even een boek komen lenen,” wist hij eindelijk te vertellen. En zo was het gesprek meteen op gang, maar het enige waar hij aan denken kon, was dat de kamer nu niet meer leeg was. Zelfs al zou alles eruit

zijn: de kleden, de meubelen, dan was hij nog niet leeg als zij er maar in bleef. De manier waarop ze zich bewoog, zelfs met de handicap van dat voetje dat toch nog niet helemaal beter was, zoals ze door de kamer liep, nog 'n schemerlamp aandeed, 'n asbak bij hem neerzette... Gratie van God in alle leden, Gratie die meer dan schoonheid is... kwamen een paar regels van Werumeus Buning uit zijn herinnering op, wie weet van hoe lang geleden al. „Ik zou graag weer eens wat muziek horen,” zei hij, „als ik u tenminste niet ophoud...” en hij keek naar haar vader maar die was vanavond vuurvast en tegen alles bestand.

„Integendeel!” ging hij er grif op in. „Hebt u voorkeur?”

„Ik ben gek op de aria op de G-snaar,” schoot hij haastig uit.

Klaartje zei niets, ze zat daar met haar handen gevouwen in haar schoot, heel stil. Haar vader rookte, hij rookte zelf, er was zo'n rust in de kamer, alleen het ruisen van de regen en de heerlijkheid van de muziek... Die rust die van haar uitging, en die haast tastbaar was... Zonder vragen zette ze een nieuwe op. Chopin, het eerste pianoconcert... Dat ze dat hadden! Een afscheidscadeau uit Holland, vertelde haar vader. Hij liet zich wat onderuit glijden in zijn stoel en genoot. Tussen zijn half gesloten ogen zag hij haar vage silhouet. Rust en geluk... Zo was het ook geweest tussen zijn vader en moeder, hij wist het. Wat deed het er dan toe in welk werelddeel je woonde, als je deze heerlijkheid bezat: je vrouw... de onsterfelijke schoonheid van de muziek... het licht van je eigen huis... later.. Het leven lag voor hen, ze hielden immers van elkaar...

Het was uit. Met een diepe verstand zat hij rechtop. Hield ze van hem? Zijn hart zei ja, maar zijn verstand dorst het nog niet te aanvaarden.

„Wat zullen we drinken?” vroeg de stem van Rijk, en met een schok kwam hij in de werkelijkheid terug. Dolgraag koffie! had hij al gezegd voor hij het wist. Daar had hij voor naar beneden gemoeten de vorige keer, dat was het! Maar het ging nu niet op! Jeremias was thuis, er was alleen maar een belletje voor nodig, helaas! Toch was 't een beste avond, zo'n rustig gesprek met hun drieën. 't Was op 't laatst zelfs 'De Jager' zonder meneer ervoor en 'jij', hij voelde zich er heel wat behaaglijker bij. Zo iets of er een afstand overbrugd was. Maar er zouden nog een heleboel discussies nodig zijn eer de balans in evenwicht was. In elk geval... aan hem zou 't niet liggen.

XIX

Daan had het verschrikkelijk druk, ze zagen elkaar maar even, maar hij kon er vrede mee hebben, want hij had zijn afspraak: donderdag! Eten in de stad, een film, misschien nog ergens dansen... hetzelfde programma als ze al een keer of wat afgewerkt had, en weer had ze dezelfde tegenwerking van haar vader moeten bezweren. Hij verwonder-

de zich nu maar nergens meer over. Ze had er niet veel van verteld, maar hij begreep wel dat 't weer moeilijk geweest was. Ze reed 's morgens al vroeg met hem mee, een glorieus begin van een glorieuze dag! Samen in die prachtige morgen er op uit, hij had nog net een kwartier over om mee de markt over te lopen, het was fantastisch! Al die kleuren en al die mensentypen! Daar zou je alleen al voor in dit land willen blijven! Hij straalde naar alle kanten. Klaartje in die mooie bloemetjesjurk, 'gratie van God in alle leden', en zo genoeglijk en rustig samen of ze al jaren getrouwd waren. Zo zouden zijn vader en moeder ook gelopen hebben, in volle harmonie!

Nog vijf minuten kon ze bij hem zijn, bij het postkantoor moest hij haar afzetten. Wanneer zou hij haar toch eindelijk eens vertellen, dat hij haar hier voor het eerst gezien had, op deze plek, in levenden lijve? Zodra hij wist wie de schim was, en dan kreeg ze nog wel meer van hem te horen! Als tenminste... Net als altijd had hij weer dat ellendige gevoel of er een deur voor zijn neus werd dichtgeslagen zodra hij ernaar vroeg. Wanneer zou hij de moed hebben voor dat ultimatum van: vertel me wie de schim is, en anders zie je me nooit meer? Och wat, deze dag was veel te mooi om te bederven met zulke oorlogsverklaringen, die tenslotte alleen door zijn verstand ingegeven werden. Waarom had hij de moed niet, alleen naar zijn hart te luisteren, dat vertelde hem toch duidelijk genoeg... Ze vond 't prettig om Hollands te spreken, zei dat eigenwijze beetje verstand, dat was misschien wel de enige reden, waarom ze hem nogal aardig... schéén te vinden, vulde hij neerslachtig aan, maar dan had je 't ook net gehad. En vanavond, dat was niets bijzonders, dat had ze met al die anderen immers net zo gedaan.

„Waar loop je over te piekeren?” vroeg ze ongerust toen ze bij de uitgang waren, en met een zwaai zette hij alles van zich af. Hier stond hij, midden tussen de juichende kleuren van een markt vol bloemen, met het liefste meisje van de wereld naast zich, in het warme licht van de jonge dag, en de hele avond zouden ze samen zijn.

„Ik peins erover of ik die dikke bos canna's voor je zal kopen of dat kleine bosje blauwe bloemetjes, ik was net besloten die blauwe te nemen, omdat die helemaal bij jou horen en bij deze dag vol belofte...”

De knappe Indianboy kreeg nog een sigaret toe, en hij had al zo overvraagd. Dat merkte zo'n blanke boss toch niet als hij met zo'n aardig meisje was. Klaartje kleurde toen ze het op haar jurk stak, één takje brak ze eraf. Daan zocht een plekje om het op te steken, eindelijk vond hij het zakje van zijn shirt, het blauwe kopje kwam er net bovenuit.

„Gratulations!” riep de boy brutaal en lachend in hun rug.

„Wat zou dat in 't Hollands zijn?” informeerde hij zonder op te kijken en Klaartje zei met een kleur als een pioen dat ze het óók niet wist. Om één uur was ze thuis, heerlijk nog de hele middag voor zichzelf. Een zalige ochtend was het geweest. Een heel stel corsages ook

verkocht, de spaarpot begon te zwellen! Leuk om er telkens wat bij te doen, al was er heel wat afgegaan voor dat nieuwe montuur! Jammer nu toch weer dat vader . . . Ze moest het van zich afzetten, anders was de hele dag voor haar bedorven. Eerst vanmorgen dat ze met Daan meereed. Zó vroeg al? En hij had haar nog van alles op willen geven om mee te brengen, ze ging toch altijd met de bus! En vanavond ook weer uit? Een gezicht als een donderwolk en daar begon het weer. Moest die kerel nu tòch weer aanpappen, nou, ze zou een mooie naam krijgen! En de naam van hun huis ging er ook aan op die manier. Geloof maar dat zo iets bekend werd: dat hotel daar, daar kon je met de dochter uit, je hoefde je hand maar uit te steken.

Op dat ogenblik had ze haar tanden op elkaar moeten zetten om niet te ontploffen, met een vloed van tranen er achteraan. Ik wil geen ruzie! had ze aldoor tegen zichzelf gezegd, ik wil geen ruzie! „Vader,” had ze eindelijk haar kalmte teruggevonden, „u weet best hoe Daan en ik met elkaar omgaan. Als goede vrienden.” Maar ze had even op haar lip moeten bijten toen ze dat zo rustig zei. ’t Was waar, er was nooit iets anders geweest en van zijn kant wàs ’t misschien ook wel nooit iets anders geweest, dacht ze met een plotseling gevoel van ellendige wanhoop. „Ik vind het heerlijk om weer eens Hollands te spreken,” ging ze gelaten verder toen ze de diepe put weer uitgeklommen was, „maar verder is er werkelijk niets. U weet zelf toch hoe hij is: we hebben naar de muziek geluisterd, u hebt met hem zitten praten, is dat nu ’n man om zulke lelijke dingen van te zeggen?” Dit alles alsof hij het kind was en zij de wijze moeder, het was weer zo. Het had hem toch werkelijk een beetje geïmponeerd, leek het, maar voor hoelang? „Ga dan maar,” had hij gebromd, toch nog uit zijn humeur natuurlijk, „maar ik heb je al eens meer gezegd dat ik zorgen genoeg aan mijn hoofd heb. Hou je gedachten bij je werk, dat is het enige wat er op aan komt, als je dat maar eens wou begrijpen. Denk je soms dat ik niet eens ’n keertje uit zou willen? Maar ik weet dat onze toekomst ervan afhangt of we dit hier opwerken, en als jij dan niet wijzer bent.” Ze was tòch weer onder de indruk, maar vader was vijftig en zij twintig, dat vergat hij nogal eens. Hoe zou ze zich toch ooit van hem los kunnen maken? Nooit! zei ze neerslachtig, en dat was niet omdat ze geen fut genoeg had zoals ze weleens gedacht had, maar omdat ze eindelijk begon te begrijpen hoe ontzettend eenzaam hij moest zijn om zich zo aan haar vast te klampen. Uit medelijden dus, en breek dat maar eens aan stukken. Diep in de put was ze met Daan de tuin uitgereden, maar toen ze eenmaal het huis achter zich had, had ze het met een zwaai van zich afgezet, en vanavond zou ze het nog meer van zich afzetten.

Het regende al toen ze wegrede, en nog voor ze de heuvel af waren, begon het zo verschrikkelijk te hoven, dat ze de hele weg niet meer zagen. Hij schoof voorzichtig een zijweg in, en daar stonden ze aan de

kant, geen enkele auto kon verder.

„Als er tenminste geen idioot achter het stuur zit!” zei hij. „Jij hebt de regenjassen toch achterin gelegd?”

„Ja! Dadelijk al toen je thuiskwam, om het niet te vergeten.”

Hij lachte. „Dat dacht ik al! 't Portier stond tenminste open!”

„Alweer? Je bent hier ook zo gewend alles open te laten! Ontzettend! Heb je ooit in Holland zo'n bui gehad?”

„Niet dat ik weet! Je kunt je nu tenminste voorstellen, hoe Noach daar zat in z'n ark! En alsmaar kijken of het niet droog werd!”

„Ik had 't weleens willen zien, al dat gedierte!”

Hij grijsde. „Wat je noemt 'n sympathieke beestenboel! 't Krugerpark in 't klein! Ben jij er ook al geweest?”

Ze kleurde heftig. „Ja! Met Madam, met 'n excursie. Ben jij er ook geweest, en was jij ook zo bang voor die leeuwen?”

Hij keek op, de langzame glimlach kwam om zijn mond. Die glimlach die bescherming en tederheid was.

„Niet zo bang als jij, denk ik, maar helemaal happy voelde ik me toch niet in dat jeepje!”

„In 'n jeepje? Open?”

„Ja!” deed hij haar aanstellerig na. „Open! Met 'n tent er bovenop! Ik kon namelijk met een ouwe prof mee die daar insecten ging vangen. 'n Geweldige bof!”

„Toen wij er waren, was er ook een ouwe prof met een tentje,” zei ze zonder op te zien. „Hij stopte telkens iets in 'n fles, en...”

Hij vloog op. „Dat waren wij! Dat is 't toppunt! Ik begrijp alleen niet dat ik je niet gezien heb! Waar zat je dan?”

„In een bungalow, vlak erbij! Ik sliep in de porch, enkel maar 'n muskietengaasje tussen mij en de leeuwen! Maar 't was allang donker!”

„En de volgende dag dan?” vroeg hij gejaagd.

„Toen gingen we alweer weg, heel vroeg, ik denk dat jullie allemaal nog sliepen. Midden in de nacht was er nog licht...”

Hij was nog steeds niet van zijn verbazing gekomen. „Dat was ik! Hoe is 't mógelijk! Ik had dat toch moeten voelen... Ik begrijp niet... Jij vlak bij me in die prachtige sterrennacht...” zei hij langzaam en vol diepe verwondering, „en ik heb het niet geweten...”

Ze kleurde nog heftiger. Waarom dorst ze nu niet te zeggen: ik wist dat je het was... Nee, dan moest ze alles vertellen, van het begin af, en ook het eind, toen ze bij hem geweest was, toen ze bijna bij hem neergeknield was... nee, ze kon het niet, later zou ze het allemaal wel...

„Ik vond 't zo interessant!” ratelde ze maar vlug door, al had ze veel liever over die prachtige sterrennacht gepraat, maar dat was zo... zo'n gevaarlijk onderwerp... „en toen ik wakker werd, midden in de nacht, dacht ik net: wat zou ik graag even naar die ouwe prof toegaan, want dat was de enige die ik gezien had, jij en die anderen waren in het

donker, weet je wel, ik zag alleen maar benen, maar toen ging net het licht uit! Ik zou 't trouwens toch niet gedurfd hebben!"

„Je vergeet zeker dat ik de prof was op die tijd! Er zijn niet zo bar veel dingen in mijn leven die ik over wil doen," zei hij, en hij trok nadenkend aan zijn sigaret, „maar daar zou ik nog weleens willen zitten, in dat tentje om jou daar om een hoekje te zien spoken!"

„Wat zou je gedaan hebben? Je was je natuurlijk doodgeschrokken!"

„Nou ... ik zat daar tenslotte om muskieten te vangen. Ik denk niet dat ik je vrijgelaten had! In elk geval zou 't een massa tijd uitgespaard hebben!"

„Hoezo?"

„Dan had ik niet zolang naar je hoeven zoeken!" flapte hij er uit, en hij wachtte gespannen op haar reactie, want dit had hij nu net niet willen zeggen, op dit ogenblik tenminste niet. Maar het was niets voor Klaartje om recht op zulke gevaarlijke klippen af te stevenen. Alleen haar gedachten gingen hun eigen weg.

„Het staat al tot de naaf!" riep ze, met haar hoofd uit het raam, „bij die grote wagen kun je het goed zien! Wat is dat?" ze keek verschrikt om, er had iets bewogen achterin.

Klop klop klop! Daan zat meteen achterstevoren. Twee verlegen bruine ogen en een lange rode tong... De regenjassen vlogen opzij, een gesteun van blijdschap en een harig hondelijf dat zich er onderuit werkte . . . Hij had geen aanmoediging meer nodig, als de mensen lachten was het in orde. Twee grote poten op de leuning van de bank, een ruige kop tegen hun rug. Daan bàrstte zowat van plezier.

„Daar hèb je je ark van Noach! Zit de kat er soms ook in met een lichting van haar nakomelingschap? Voor klaar? Achter klaar? Varen maar!"

„Daan, ik kàn niet meer!"

„Ik ook niet! Wat moeten we nu met die inwoning? Zet hem er maar eens uit, midden in die rivier! En meenemen? Ze kunnen hier wel iets hebben op hondengebied, maar ik vrees dat dit harige monster ... Jij kent dat eethuis, zou hij daar een maal spaghetti kunnen krijgen, anders zit hij bij alle tafels de mensen die wurmen uit hun mond te kijken."

De tranen van het lachen rolden langs haar wangen. „Zou hij er niet in kunnen blijven?"

„Best mogelijk, maar hij kan net zo goed het hele wagentje slopen! In elk geval regent 't nu toch nog, misschien zitten we de hele avond wel hier!" Hij klopte Rex op zijn brede rug. „Nog niet eens zo gek, makker! Als jij straks maar niet gaat zitten bulken van de honger! Of ik!"

„Wacht maar!" zei ze laconiek. „Madam again! Soft caramels!"

Rex hing zijn poten over de leuning en begon zich op te hijsen. „Nee broeder!" Daan tikte zachtjes op zijn schedel. „Je bent het prototype van de gedwongen inwoning, die beginnen ook met 'n zolderkamertje

en ten slotte drukken ze je er zelf uit. Als ik ooit ergens moet gaan inwonnen, zal ik ook wel zo worden. Ik dacht dat het hier beter was, maar dat schijnt ook al niet. Hoe komen de mensen die gaan trouwen, hier nu eigenlijk aan een huis?" Maar voor ze een antwoord had kunnen vinden in haar verwarde hoofd, was hij alweer verder gestoomd. „Als ik nu eens . . ." zocht hij zijn woorden bij elkaar, „als ik hier nu eens een behoorlijke baan kon krijgen . . ." Hij had geen oog van haar af, die poot van Rex scheen wel buitengewoon interessant te zijn. „Luister je eigenlijk wel?"

Ze keek haastig op. Of ze wel luisterde? Met allebei haar oren en met heel haar hart. Alleen de glans over haar gezicht verraadde iets. „Denk je daar werkelijk over?" vroeg ze gejaagd.

Hij ging wat gemakkelijker zitten. Een sigaret, een vlammetje . . . Je zou overal zo'n rustig plekje vinden!

„Dat zal er van afhangen. Er is hier wel veel wat me aantrekt . . ." hij keek aandachtig naar zijn sigaret, „onder andere het weer, al lijkt dat op het ogenblik maar 'n rare voorkeur."

Ze lachte zenuwachtig. „Ja, dat is 'n goed ding. Maar in Holland is zoveel . . ." ze zweeg even plotseling als ze gestart was.

„Wat in Holland?" vroeg hij rustig.

„Ik . . ." zei ze verward, „ik zou er nooit vandaan gegaan zijn als ik niet moest. Ik weet best dat hier veel dingen beter zijn, en vader aardt hier zo goed, we zullen 't een eind brengen als 't zo doorgaat, maar . . ."

„Maar?" vroeg hij gespannen.

„Ik mis Holland toch zo erg," zei ze opeens eerlijk.

„Heb je heimwee?" vroeg hij zacht.

Ze knikte. „Soms. En je kunt beter doodziek zijn, dan geloof je nog dat je beter kunt worden, maar van heimwee heb je het gevoel dat het nooit over zal gaan, je hebt je hele houvast verloren en 't komt bij vlagen, als een wervelstorm. Ik heb 't gehad op een morgen toen ik opstond, ik had 'n gevoel of ik wegzonk in een diepe afgrond, 't was vreselijk! Maar dat schijnt meteen de crisis geweest te zijn, of misschien begreep ik dat het om mijn leven ging en toen heb ik met hand en tand geworsteld om er bovenuit te komen. Je weet niet wat het is, je kunt het 't beste vergelijken met iemand die op het punt staat te verdrinken . . ."

Hij luisterde ademloos, alleen vond hij 't een strop dat hij nog steeds niet de moed had . . . nou ja, dat was nu eenmaal niet anders.

„En toen kwam ik toch weer boven, en 't was of er nu opeens een licht viel op allerlei doodgewone dingen, die ik altijd voorbij gezien had. Dat de boy de bloemen niet goed inplantte, en dat de inrit slordig was, en dat Rex verwaarloosd werd, en dat Wendy . . . enfin, dat weet je. Zo ging de schijnwerper maar rond, en ik zag steeds meer. En toen ben

ik stapje voor stapje uit de afgrond geklommen en... nou ja ik heb natuurlijk nog weleens heimwee, en ik verlang soms wel hevig naar Holland, maar 't is geen ziekte meer, en daarom..."

„En als je nu werkelijk eens naar Holland terug kon,” vroeg hij gespannen, „een lot uit de loterij bijvoorbeeld, de grote prijs op de races, een miljonair die je als secretaresse..."

Ze lachte mee. „Dan ging ik met de eerste boot! Maar ik weet haast wel zeker, dat ik met de volgende terug zou komen!”

„Zo!” zei hij zo neerslachtig, of hij een klap op zijn hoofd kreeg. De schim... was het daarvoor dat ze terug wou?

„Ik heb hier mijn werk toch!” zei ze en de schim deed een schuiver achteruit. „Ik kan vader toch maar niet opeens in de steek laten, dat vertelt hij me om de andere dag, dan moeten ze 'n dure vreemde nemen of de boel gaat weer achteruit. Ja, lach maar, zo belangrijk schijn ik te zijn! 't Is ook wel redelijk, we zijn een bedrijf in opkomst, en als dan je naaste medewerkers je in de steek laten, ik had toen opeens in mijn hoofd om een andere baan te zoeken, dat was toen ik zo'n heimwee had, ik wou geld verdienen om te sparen voor Holland, enfin, als ze je dan in de steek laten, omdat ze ergens anders meer kunnen verdienen, zei hij..."

„Ja,” zei hij zakelijk, „dat zou 'n rotstreek zijn! Sorry!” grijsde hij, en hij legde nu toch maar even zijn hand op haar arm. „Zo gaat 't mij ook. Ik zie best kans hier een behoorlijke baan te krijgen maar ik mag deze uitzending niet als springplank gebruiken om achter hun rug om... enfin, dat begrijp je goed! Hou je gemak, Rex! Dus ben je gedoemd, je hele leven hier te blijven om aan dat hotel van Madam te bouwen! En ik m'n hele leven in Holland om aan mijn fabriek te bouwen! Ik zal dan toch zien dat ze me om de paar jaar hier een poosje naar toe sturen, dan zien we elkaar tenminste nogeens! Mag ik nog zo'n ding?” vroeg hij zonder overgang, „'t regent toch nog, en ik krijg zo'n honger. Deze voor Rex? Niet ineens inslikken, idioot!”

„Ik mis de mensen van vroeger zo,” zei ze zonder op te zien, „ik wil altijd zo graag alle mensen waar ik van hou bij elkaar houden.”

„Ik ook,” zei hij. „En dat zou je in Holland terugvinden?” vroeg hij gespannen, want daar begon dat schimmige spook zijn kop nu wéér op te steken, nu in Holland.

„Misschien... Ik weet 't niet... Weet je, ik heb eigenlijk nooit zo'n erg gezellig thuis gehad, moeder al zolang weg, en vader altijd met zijn gedachten bij ander dingen..."

Hij knikte. Een eenzaam kinderleven in a nutshell. Er was nog veel te doen voor dat mannetje voor al die kleine klusjes, zóveel wat kapot gemaakt was in een eenzame jeugd... Met twee rechterhanden zou hij het goed willen maken...

„Maar dan had ik toch altijd nog mijn ideaal! later zal ik zelf een thuis opbouwen..."

„Je bedoelt: als je getrouwd was,” zei hij zo rustig mogelijk, maar zijn hart werd gewoon uitgewrongen.

Ze kleurde heftig. „Dat zal ik er misschien wel mee bedoeld hebben, in de ruimte dan, ik was toen nog zo’n kind, en toen kwamen die emigratieplannen, daar heeft vader al jaren lang mee rondgelopen . . . och, ’t doet er ook niet toe!” maakte ze opeens een slot. „Ik zal het hier op den duur misschien ook wel prettig gaan vinden, af en toe lukt het me al aardig!”

„Zoals vandaag bijvoorbeeld!” zei hij kalm, en hij wachtte tot ze opkeek. Ze lachte, hij was tevreden. Voorlopig tenminste.

„Als je nou je leven lang op zo’n ark moest zitten,” gooide hij het nu maar in de nonsens, „met een stuk of wat honden en katten en paarden, de leeuwen zal ik je maar besparen, een paar olifanten en nog meer van dat vee, onder andere een tamme echtgenoot en een stel niet al te tamme kinderen, zou je ’t dan zo vreselijk vinden om hier voor anker te gaan? Zo ongeveer als we nu zitten? Ja Rex, braaf! Ik geloof heus dat het droog wordt!” hij hing zijn halve bovenlijf uit het raam en grijnsde toen hij ’t weer inhaalde. „Ik heb weliswaar geen olijftak meegebracht, maar droog is het! Is er geen ander ding dan de macaronitent? Ik wil Rex nu eenmaal mee hebben. ’t Werd trouwens tijd dat het ophield; als ’t nog twee inches hoger kwam, kregen we natte voeten.”

„Echt?”

„Ja, echt! En dan zou ik je naar de vaste wal moeten dragen met die lange rok. Rex, halve gare, zit mijn neus niet af te zemen!”

„Hij is gek op je,” zei ze voldaan, ze had nu tenminste weer vaste grond onder de voeten, al was het dan alleen figuurlijk.

„Ja, bij honden en kinderen ben ik altijd geliefd, zal ik maar zeggen. ’t Is veel, maar toch niet genoeg om mijn leven mee door te komen. Geef me nogeens zo’n caramel! Eén, Rex! Zullen we ’t maar proberen met hem?”

„Natuurlijk! Ik neem hem wel op schoot! Wou je er al doorgaan?” „Nee schat!” Hij kleurde even heftig als Klaartje. „Ja, dat ben jij, Rex!” zat hij het over de leuning, tegen de dikke kop van Rex nog een beetje erger te maken. „Ik bedoel: we doen maar beter als we hem even thuis brengen, ik wou alleen maar eens zien hoe jij het opnam!”

Ze lagen allebei in een slappe lach, hij had een gevoel of zijn Morrisje zó de lucht in kon gaan, met Rex en al, alleen omdat hij zo’n doodgewoon stopwoordje uit zijn mond had laten vallen, beter gezegd: uit zijn hart, en dat was nu net het verschil. Tegen honderd willekeurige kinderen kon je zo iets zeggen zonder dat je het één van beiden zelfs maar zou merken, maar tegen zijn werkelijke schat . . . Dan was het alleen gelijk te stellen met dat Good night, darling! dat hij elke avond tegen het kleine fotootje zei. En nu moest hij vanavond weten wie de schim was.

Gelukkig was Jeremias in de hal, anders was hij nog weer achter hen aangehobbeld. Ze smolten toch bijna nog voor zijn theatrale ogen, maar Jeremias wist ergens vandaan een portie beentjes te toveren, en nu konden ze tenminste teren op de herinnering aan een stompje staart, dat gelukzalig een bak vol botjes bewuifde. En verder gelukkig niemand tegengekomen.

De kanten langs de inrit waren diepe geulen geworden, zag ze bezorgd, Geoffrey morgen meteen eraan zetten. De zaaibloemen . . . maar niet naar kijken, ze kreeg een pang in haar hart als ze eraan dacht. Die droogte dit najaar, dat was tenslotte veel erger geweest. Ze vertelde, en Daan luisterde met al zijn aandacht. De rivieren die droog stonden, de grond die van elkaar spleet, het gras dat tot as werd, de dieren die bij duizenden stierven van honger en dorst, dat vooral . . . Waar moesten ze het water vandaan halen als de hemel het niet gaf? Die afgelegen farms waren op putten en rivieren aangewezen en als die niet meer gaven . . . Het was zo erg, Daan . . . Ze had er een film van gezien, het was zo iets ontzettends, je vergat het nooit meer! In alle kerken werd gebeden om regen, in veel plaatsen in de vlakte op werkdagen nog weer, alles was dan gesloten: de post, het gemeentehuis, de scholen, de winkels, alles en iedereen moest gelegenheid hebben de bidstond bij te wonen, de tijden waren zo vreselijk ernstig en de nood was zo hoog, zei ze werktuiglijk de woorden na, die voor altijd in haar herinnering gebrand zaten.

„Daar hadden wij in Europa geen begrip van!” zei hij vol medeleven. „Je las het wel in de krant, maar wat het is, begrijp je pas als je hier bent en die ontzettende uitgestrektheden gezien hebt.”

„Er is nog wel veel gered toen het ging regenen, maar de karkassen van die arme dieren die overal lagen . . . die grote stukken land die kaal en verschroeid lagen . . . Zo is Afrika ook, zie je.”

„Ja,” zei hij langzaam en hij wist dat hij nooit meer het visioen van de dieren kwijt zou raken, „zo is Afrika óók. 't Is hier allemaal zoveel heviger, en toch ga ik er steeds meer van houden, die intense worsteling van een nieuw land.”

„Het laat je niet meer los. Misschien juist omdat het nog zo in alle opzichten zwart en wit is, ik bedoel . . .”

„Ik begrijp het wel. Al de tegenstellingen zijn zoveel feller, in de natuur ook. De ontzettende regenval, de kleuren, maar ze missen ook de fijnere nuances: goede muziek, de kunst van vroegere eeuwen, de ziel van het oude Europa, de kunst van deze tijd ook . . . alles wat Europa zo heerlijk maakt.”

„Ja,” zei ze zacht, en het heimwee knaagde weer. Het gemis van al, wat hij noemde: zachte tinten.

„Misschien dat later . . . alles gaat hier met geweldige sprongen: de wegeaanleg, de bouw van die reusachtige flats, het zakenleven. Ik zie

dat wel in die fabrieken: als je iets goeds fabriceert, is 't of er een hongerige muil opengaat om het te verslinden, ze snakken hier naar goeie dingen, er wordt hard gewerkt, ontzettend hard. Misschien zullen ze op een dag eindelijk tijd over gaan houden om aan hun ziel te denken."

„O . . .” zei ze als een zucht, en ze zat doodstil voor zich uit te kijken. „Ik heb het altijd geweten,” zei ze eindelijk, „maar ik kon het woord er niet voor vinden. Dàt is het: ze hebben geen tijd om aan hun ziel te denken. Kerstmis, Daan, ik kon wel huilen! Papieren hoedjes en feestneuzen en toeters, en alle winkels met slingers en daar tussenin een opgedirkte kerstboom die eruit zag of hij zich doodschamde dat hij daar moest staan, en hóe! En massa's drank en grote fuiven, en met oudjaar dito, ik heb het me altijd zo heel anders voorgesteld."

„Ik was bij tante Juul, daar vieren ze 't nog op z'n Hollands, en toch is het moeilijk om erin te komen als het zo snikheet is, en Maritzburg is nog stukken warmer dan hier."

„Het maakt een heel verschil in welk deel van het land je zit, de afstanden zijn ook zo groot, in Holland denken ze dat het allemaal maar even dichtbij is als Amsterdam en Maastricht."

„Inderdaad!” zei hij en hij lachte. Mams onder andere!

„Transvaal schijnt zo absoluut anders te zijn, daar zijn ze juist weer heel kerks, we hebben laatst twee oude dames uit de buurt van Potchefstroom gehad, je hebt ze ook wel gezien, de éne was weduwe van een dominee, ze was pas dertig toen haar man stierf, vertelde ze, ze had vijf kleine kinderen, en als je dan hoort hoe die gemeente voor haar gezorgd heeft, dan krijg je toch weer een heel andere indruk. Misschien in de kleine plaatsen . . .”

„Wàt heeft ze verteld?” vroeg hij gretig.

„Onder andere dat haar voorraadkamer nooit leeg was, en haar houtkamer ook niet, ze stookten daar enkel hout, en daar was een aparte kamer voor, en dat al haar kinderen hebben kunnen studeren, dat is toch geweldig, hè?”

Hij knikte, het duurde even voor hij antwoord gaf.

„Ja,” zei hij eindelijk langzaam, „merk jij dat ook weleens op, dat we over allerlei dingen stomverbaasd zijn, terwijl het toch alleen maar normaal is, zoals dit nu ook. Zo moest het toch altijd zijn, de sterken voor de zwakken, maar dat is nu juist de schaduwzijde van die sociale wetten. 't Is natuurlijk goed, en ik zou niet graag terug willen naar die zogenaamde goeie ouwe tijd, toen je maar aan de willekeur overgeleverd was, maar 't is zo'n beroerd idee dat we dat nodig hebben. Dat we niet uit onszelf helpen zoals ze het daar in Potchefstroom deden, en misschien doen ze het nòg wel."

Klaartje zuchtte diep, ze hield zo van zo'n gesprek, nooit had ze hier iemand die zo met haar praatte, ze zoog het in zoals de dorre grond het water ingezogen had na die vreselijke droogte.

„Ja!” zei ze eindelijk, „nu ik erover denk . . . Met vader ook, dat was wel iets anders, maar toen hij na dat geval met Mrs. Miller zo soepel geworden was, zo menselijk zou ik haast zeggen, toen heb ik me daar zo verschrikkelijk over verwonderd, en dat was toch ook alleen maar normaal. Zijn we dan . . . Daan, zijn we dan zover afgedreven, dat we alleen de nare en verkeerde dingen normaal zijn gaan vinden?”

„’t Schijnt wel zo. Erg genoeg. Als je ’t je gaat realiseren, krijg je het gevoel dat je in een onbestuurbaar bootje naar de ondergang schiet, en dat je het nog niet eens merkt ook. Wij hebben ook eigenlijk nooit vrede gekend, jij niet en ik niet en onze hele generatie niet. Jij was helemaal nog onder de maat toen de oorlog begon, en ik niet veel meer. Wij hebben toch zeker nooit anders gekend dan soldaten en tanks en straaljagers, na de oorlog net zo goed, ik hoor ze niet eens meer, en dat is ’t nou juist. Dàt ga je normaal vinden, en zoals hier . . . dat is weer één van de heerlijke dingen van dit land: ik heb nog geen vliegtuig gezien, behalve dan dat lijntje van Joburg dat elke dag overkomt, zo’n tam luchtbusje. Toch zullen we ’t meemaken, Klaartje, dat het vrede is. Onze . . . ik bedoel de generatie die op ons volgt . . .” hij hing zijn arm uit het raam om het stopteken te zwaaien, „als je dàt ook niet kon geloven, hoe zou je dan ooit de moed hebben . . . Hier zijn we er,” maakte hij plotseling een eind aan het gesprek. „Dat praten we later nog weleens uit,” zei hij en hij keek naar haar handen, die stijf om haar tas geklemd zaten.

„Ja!” zei ze, en weer vloog die glans over haar gezicht.

Door al dat oponthoud was het laat geworden, het was stampvol in het Italiaanse restaurantje, maar tot haar grote verbazing was er opeens een hoektafeltje, met een diepe buiging erbij van de Italiaanse krullebol. Daan verbaasde zich helemaal niet, het had hem wel een hele hand vol shillings gekost, maar die zou hij maar boeken op bijzondere noden.

„Waar heb je de andere keren gezeten?”

„Ik weet niet meer, in elk geval niet in zo’n zalig hoekje.”

Hij keek op, hij glimlachte een beetje verlegen. Lief van haar. Het had hem natuurlijk aldoor dwars gezeten dat ze hier al eens eerder geweest was, maar dit maakte veel goed. Die romantische omgeving . . . Natuurlijk onzinnig, maar het liefst zou hij dat hele maal met kaarsen en al in de lucht laten vliegen, en ging hij eerst uitzoeken wie die beroerde schim was, en als hij dat wist, op een bevredigende manier tenminste, dan kon hij eindelijk boven dat poëtische licht van de kaarsen naar haar gaan zitten kijken net zolang als hij wou. Ze keek op, ze kleurde toen ze zijn ogen ontmoette, hij haalde diep adem.

„Wat zullen we nemen? Dit maar? Klinkt nogal gekleed! Of heb je dat een vorige keer soms ook gegeten?”

„Ja,” zei ze argeloos.

„Dan wil ik nu iets anders,” zei hij kortaf. „Dit maar?” Hij las een onbegrijpelijke Italiaanse naam voor, en ze zei dat ze het best vond. Ze had dit ook al eens gehad, toen met Armand, maar ze zou wel oppassen om het te zeggen, al was die Fransman net zomin gevaarlijk als Mr. Mac. Dat was nu weer precies waar ze het pas over hadden: ook maar dadelijk aannemen dat het abnormale normaal was.

„Was is er?” vroeg hij toen hij besteld had, en ze nog in gedachten zat. Ze keek op, ze keek recht in zijn ogen. „Dat jij nu zelf doet wat je vijf minuten geleden zo afgekamd hebt.”

„Wat dan?” vroeg hij, en hij schrok ervan.

„Ook maar weer het abnormale normaal vinden.”

„Wat bedoel je in vredesnaam?”

„Nou, we hadden het er immers over dat we altijd vebaasd waren als er iets normaal was. En jij begint nou toch maar weer dadelijk aan te nemen dat ik... nou, dat ik op een vervelende manier hier geweest ben in plaats dat je... Daarnet ook: heb je dat met een ander gegeten, dan wil ik het niet. In plaats dat je...”

Zijn ogen werden groot.

„Ja!!!” zei hij met drie uitroepetekens, en hij zat zo recht als een paal. „Ik ben blij dat je 't zegt! Laat ik er nou meteen maar de juiste formulering van geven: jij bent hier heel normaal gaan eten, dan normaal gaan dansen en tenslotte naar huis gegaan. Normaal in de goeie ouwe betekenis dan. Duizend excuses en ik zal het nooit meer doen!”

Hij leefde op of hij nu pas plezier in dit eethuis begon te krijgen. Ze speelde met haar armband en keek niet op. Dat ze op dat 'normaal naar huis gegaan' niet gereageerd had, had hij gelukkig niet gemerkt. Dat was ook net die éne keer geweest, met Jimmy, daar had ze trouwens niets aan kunnen doen. En zo leuk was dat afkussen heus niet geweest, anders had ze er toen niet meteen een dikke streep onder gezet. Bah! Als ze er nog aan dacht... Ze greep de kaart en keek wat er allemaal opstond. Ze kon het natuurlijk weer niet zien. Waarvoor had ze dan dat nieuwe montuur gekocht?

„Waarom zet je je bril niet op?” vroeg hij rustig.

„'t Is zo warm!”

„Warrem?” haalde hij uit.

„Ja, wàrrem! Net zo goed als een armband nog te warm is in een hittegolf, een ring zelfs!”

Er streek een haastige glimlach langs zijn mond.

„Ik heb geen verstand van ringen, maar zodra ik er een ga dragen, zal ik 't misschien begrijpen, al denk ik eerder, dat ik er zo trots op zal zijn als een haan. Ziezo!” zei hij voldaan toen hij haar kleur zag, en hij boog zich wat dichtër naar haar toe, „nu kunnen we echt gaan genieten van de romantische omgeving. Ik vind het hier ontzettend leuk, Klaartje! We zullen wel een beetje laat zijn voor de film, maar dat

mag niet hinderen. Heb je eigenlijk..." hij aarzelde even, „is er eigenlijk een film waar je erg graag naar toe zou?"

Zijn ogen lieten haar niet los, ze speelde met het menu en keek niet op.

„Ik weet niet... Ik geloof niet... Doris Day en Quo Vadis, en die hoef ik geen van tweeën, en verder weet ik het niet."

„Dan hoeven we ons niet te haasten, dan gaan we straks alleen maar dansen. Die film doen we dan wel een andere keer."

Ze vond alles goed. Ze was bij hem, wat kon het haar dan verder schelen! 't Was een heerlijke avond, de spaghetti kronkelde om hun vork en ze lachten om alles. En die wijn was zo zalig! En hij zei dat die lange avondrok haar zo goed stond! En wat hij allemaal nog meer zei... en er was muziek, 't was een hemelse avond! Hij betaalde een heleboel, die Italiaan boog hen de zaal uit of zijn rug van elastiek was. Op het dansvloertje was het nog niet druk, de bioscopen waren nog niet uit.

„Klaartje..." begon hij zodra de muziek inzette, en hij hield haar hand veel te stijf vast.

„Daan..." zei ze doodverlegen.

„Ik stik hier," zei hij opeens en hij trok haar mee naar de kant, „ik wil eruit, ga je mee?"

Ze knikte alleen maar, haar hart bonsde met zware slagen. Buiten haalde ze diep adem. Waar ging hij nu toch naartoe? Naar huis? En het was nog geen halfelf! En hij zei geen woord, hij reed zo hard, wat was er dan? Eindelijk begon hij het te merken, hij lachte.

„Ik wil alleen maar naar de fontein! 't Is droog, 't is een pracht van een sterrenhemel, waar kun je nu beter zijn dan bij je eigen fontein!"

Ze zuchtte diep van opluchting. Waar was ze dan bang voor geweest? De avond begon nu immers pas!

„Ik zet 'm onder aan de weg," zei hij toen ze de hoek omsloegen, „en dan gaan we achterom, ik heb geen zin om tegen... laten we maar zeggen Mr. Mac aan te lopen."

Als twee kinderen slopen ze achter de citroenboompjes langs, de hibiscustruiken, de mimosa, de bougainville-heg, de poincettia's, het was donker, eindelijk lagen hun handen in elkaar. Zakelijk! zei hij tegen zichzelf, afdeling kleine klusjes; gids door de Afrikaanse wildernis. Als Rex nu maar niet op pad was en de hele boel alarmeerde...

Rex zat rustig op zijn gewone plekje bij het trapje. Hij schudde opgewonden zijn achterbout en moest eerst uitvoerig op al zijn ledematen geklopt worden voor hij om kon vallen. Het was er zo droog of er nooit een vloedgolf overheen gegaan was, dat kon alleen maar op zo'n rotsige bodem. Het was er weer even heerlijk als altijd. De fontein der eenzaamheid, zoals Klaartje hem genoemd had toen ze hier nog rondliep, ziek van heimwee; ze had het hem verteld. Toen had hij meteen de volgende naam gegeven, alleen in zijn hart: de fontein der verwachting. Zou het ooit de fontein der vervulling worden?

De rook van hun sigaret steeg recht de lucht in, de lichtjes van de stad waren als duizend herinneringen aan de brief van zijn vader: het licht van ons eigen huis . . . Zijn hand streek zenuwachtig door zijn haar.

„Klaartje,” zei hij, en het was weer even onverwacht als alle vorige keren, „wie is de schim?”

Wéér die gloeiende kleur, en wéér die verwarring. En weer geen antwoord. Hij beet zijn tanden op elkaar, zijn hand gleed omlaag of hij verlamd was. Zelfs nú nog niet. Het was dus afgelopen, dat had hij immers tegen zichzelf gezegd. Waar bleef hij nu met zijn ultimatum? Het mannetje met de twee linkerhanden . . . Hij slikte krampachtig en greep een nieuwe sigaret. Het was dus niet de fontein der vervulling, niet eens meer die van de verwachting, hij begreep nu ten volle wat dat betekende: de fontein der eenzaamheid.

„’t Spijt me dat je het niet vertellen kunt, maar je zult er je reden wel voor hebben,” deed hij koeltjes. „Dan zal ik eerst maar eens met mijn eigen verhaal komen, al weet ik niet of je ’t wel zal interesseren. Ik ben natuurlijk een idioot dat ik het vertel, maar ik hoopte . . . Enfin, doet er niet toe.”

Die schim . . . wat dacht hij dan toch . . . Maar ze kon toch niet zeggen: de schim was mijn ideaal, ik wist niets van hem, ik had hem alleen maar uit de verte gezien, maar ik wist dat ik hem nooit meer zou vergeten? Hij is mijn grote liefde, en die schim, dat ben jij! Dat was immers hetzelfde als wanneer ze zei: ik hou van je, ik leef alleen maar als ik bij jou kan zijn . . . Dat kòn ze toch niet zeggen, dat was toch ’n rechtstreekse liefdesverklaring!

Dorst ze maar . . . ze had toch zo’n medelijden met hem . . . net als toen hij zo ziek was, toen had ze toch ook alles overboord gegooid en was ze naar hem toegegaan, toen had ze toch die sterke band gevoeld, en toen wist ze nog niet eens . . . en nu . . . Ze wou dat ze . . . dat ze haar arm om hem heen dorst slaan, lieve schat zou ze willen zeggen, ik hou immers van je, ’t kan me niets meer schelen, maar ik hou van je . . .

„Daan . . .” begon ze aarzelend, „ik . . . ik heb . . . ik wou . . .”

Zijn gezicht was strak, het was of hij opeens . . . of hij opeens een deur dicht gegooid had . . . Waar was haar kleine beetje moed gebleven . . . hij gaf geen antwoord, hij hoorde het misschien niet eens. Hij nam zijn portefeuille uit zijn zak en haalde er een fotootje uit.

„Ken je dit?” hij knipte zijn aansteker aan en hield het vlammetje erbij. Ze moest er dicht naar toe buigen, opeens zag ze het.

„Hoe kom jij . . . waar heb je dat vandaan?” vroeg ze met grote ogen.

„Keer het eens om,” zei hij kortaf.

„Zó gaat Klaartje naar Zuid-Afrika,” las ze ademloos, ze had er haar bril niet bij nodig, ze wist het zodra ze er een glimp van zag. „Dat had ik aan m’n nichtje in Amsterdam gegeven . . .”

„En die verloor het blijkbaar,” zei hij langzaam en hij keek niet op, „op de stoep van het Rijksmuseum, daar heb ik het tenminste gevonden.”

Ze zat doodstil, haar handen in elkaar geknepen. Zo iets fascinerends was er in die woorden, in de toon van zijn stem vooral, en helemaal... hoe was het mogelijk dat net hij... Toeval... nee, toeval was het niet, evenmin als al die andere dingen... Het was allemaal even verwarrend en adembenemend... Plotseling ging er een schok door haar heen. Dáárom had hij in zijn ijlen... haar naam... En good night, darling... Maar...

„Ik wist verder niets van je,” ging hij even langzaam verder, „geen achternaam, geen adres, het enige wat ik van je wist, was wat er op stond: dat je Klaartje heette en dat je naar Zuid-Afrika gegaan was.” Even gingen zijn ogen naar het doodsbleke, gespannen gezichtje naast hem, hij keerde het kiekje om en om. „Weet je waarvoor ik eigenlijk naar Afrika gekomen ben?”

„Om... voor je werk toch...” prevelde ze haast onhoorbaar.

Hij keek niet op, anders had hij kunnen zien hoe een gloeiende kleur haar hele gezicht begon te bedekken, het golfde over haar heen tot in haar hals, tot onder haar haar.

„En eindelijk,” zei hij aarzelend, zijn hand om de rand van de fontein, „vond ik je. Ik zag je lopen hier in de stad. En ik verloor je weer... uit het oog, bedoel ik. Of ik je verder ook zal verliezen...” zei hij diep in gedachten en hij keek strak naar het stukje gras onder zijn voeten. „Klaartje, waarom wil je het niet zeggen... Wie is de schim?”

Ze keek op, haar ogen vol tranen, maar de glans over haar gezicht was er. Hij zag het. Eén ogenblik aarzelde hij nog, toen vloog hij op, hij stond voor haar, hij trok haar overeind. „Wie is de schim?” zei hij, maar nu was er geen mineur meer in zijn stem.

„Had je dat dan nòg niet begrepen?” vroeg ze, en eindelijk dorst hij dan te geloven, dat zijn zwerftocht ten einde was.

Dezelfde weg terug, langs de citroenboompjes, de mimosa's, de heg van bougainvilles, het was nu nog donkerder dan straks, en weer lag haar hand in de zijne, maar alles was anders geworden, er was een diepe rust over hen gekomen. De belofte was vervuld.

„Good night, darling!” zei hij toen ze het Morrisje opgehaald hadden, en hij met een triomfantelijke zwier het tuinpad ingereden was. Jeremias schoot haastig te voorschijn uit zijn hoekje en deed de deur op het nachtslot. Op hun tenen slopen ze naar boven, hier en daar brandde nog licht. „Good night, darling, tot morgen!”

„Tot morgen!” zei ze even zacht terug.

Voorzichtig deed ze de deur van de kamer open. Eén uur! 'n Geluk dat vader hen niet gehoord had! De fontein der gelukzaligheid... Good night darling! zei ze nogeens toen ze haar pumpsjes uitschoof. De kamer was zo vriendelijk en rustig. Hoe had ze het ooit kunnen verwensen, al die oudheid en gammelheid, het waren oude vrienden, het was of ze met een wijze glimlach op haar gewacht hadden, zo van: dat hebben

wij meer meegemaakt, we zijn zo blij dat jij nu ook dat geluk gevonden hebt.

Ze glimlachte terug en liet haar hand langzaam over het rode kleed gaan. Hij zou willen dat ze altijd zo rondliep, met dat warme rood om zich heen. Diep in gedachten stond ze bij de tafel, werktuigelijk streeelde haar hand het zachte satijn. Hij hield van haar, hij hield van haar! De fontein der gelukzaligheid, had hij gezegd.

„Wat ben ik moe!” zei ze met een diepe zucht van blijdschap. „Daan, lieverd . . .” Die voet deed toch nog pijn. Die voetjes van jou, had hij gezegd, zijn veel te klein om je heel alleen de wereld door te dragen . . . „Good night, darling!!” zei ze nog vaag toen haar hoofd in het kussen viel. „Till tomorrow! Wat duurt ’t nog lang tot het morgen is!”

XXI

„Ik wou,” zei hij nadenkend, toen hij de volgende avond weer naast haar zat op de rand van de fontein, „dat ik nu meteen met je vader mocht praten, hij is tenslotte toch een redelijk mens, ’t is toch alleen maar normaal dat je van iemand gaat houden, wat kan hij ertegen hebben?”

„Dat weet je wel!” zei ze met een zucht.

„Dat hij je niet missen wil! Dat kan ik me nogal aardig goed begrijpen, maar ik kan je nog veel minder missen! En ik neem je immers nog zó niet mee, helaas! Bovendien, die paar maanden die ik nog hier ben wil ik elke vrije minuut bij je zijn, en dat krijgen we niet voor elkaar als hij er nog niets van mag weten.”

Ze zuchtte weer. In elk geval was het een troost, dat ze nu kon zuchten met haar hand in die van haar lieve schat. „Je kent hem nog steeds niet! Als hij al zo dwars deed voor die lui die me niets konden schelen, denk je dan dat hij tegen jou vriendelijker zou zijn?”

„Als je dat nu eens aan mij overliet? Je vader moet het eens uit een normaal oogpunt gaan zien, anders blijf je je leven lang bang.”

„Bang? Ik bang?”

„Ja, doodgewoon bang! Je bent in je hart nog dezelfde kleine kriel, die dat grote bord leeg moest eten, en dat kan ik niet meer gedogen, ik heb tenslotte ook nog wat over je te zeggen. Ja, lach maar!”

„Nee lieverd, zelfs met een heleboel discussies zul je het niet winnen. Wacht er in elk geval nog even mee . . . Toe nou . . .”

Omdat het een veel te mooie avond was, liet hij het er maar bij, wat nog niet betekende dat hij het uit zijn hoofd zette. Morgen zaterdag, dan moest ze toch bij hem kunnen zijn, dat hele weekend was trouwens een wanhoop. „Ik ga morgen naar de races,” zei hij opstandig toen ze naar binnen gingen, „ik ga mijn hele salaris vergokken. Met jou zie ik toch geen kans er een penny van uit te geven.”

Ze streek even over zijn mouw. „Ik zal je morgenochtend eerst je rekening dan maar geven.”

„Je weet best, dat ik er toch niet heenga. Niet omdat ik er te braaf voor ben, maar omdat 't doodgewoon dierenmishandeling is. Ik begrijp die Engelsen niet, 't zijn zulke dierenvrienden, je moet ze maar eens zien met hun honden, tot in 't ziekelijke toe soms, maar voor die races doen ze of ze blind zijn. Ik gok ook weleens graag, maar niet op deze manier.”

„Op welke dan?” vroeg ze, en ze drukte haar hoofd tegen zijn arm, het kon nog net voor ze binnen waren. Hij grijsde tegen wil en dank.

„Op een meisje dat aan de overkant van de Oceaan zat,” zei hij zacht in haar oor. „En ik won de grote prijs.”

Ze kleurde, het was zo heerlijk als hij zulke dingen zei. Weer vloog die glans over haar gezicht, hij zag het. Er was altijd iets in, dat hem heftig ontroerde. De blijdschap om zulke kleine dingen... Als een bloem die begon te ontluiken bij het beetje zon dat hij haar gaf, en hoe graag wou hij die geven... Er was nog veel aan haar goed te maken. Zoveel waar haar vader in te kort geschoten was, dat ging hij steeds meer begrijpen. Te kort aan vaderliefde nog niet eens, maar aan de uiting ervan: wat vriendelijkheid, wat aandacht, een wat minder egocentrische gedachtengang... Als hij ook nog eens iets van al die kromheid recht kon maken bij deze wonderlijke man...

„Good night, darling!” zei hij zacht onder het goedgunstige oog van Jeremias. Hij wachtte tot ze boven was, bij de laatste tree keek ze even over haar schouder, ze glimlachte tegen hem. Zijn hart was zo boordevol tederheid en geluk, hij wist opeens wat de eerste gunst was die hij van haar vader zou vragen: of ze zondag vrij mocht om met hem mee naar de kerk te gaan.

Of ze zou willen? Natuurlijk zou ze willen! Met een hart zó vol dankbaarheid kon je toch niet anders!

Hij ging er op af zodra hij hem te pakken kreeg, dat was vlak na het ontbijt. Klaartje zat niet in haar hok, de meest gunstige gelegenheid dus. Rijk van 't Hoff stond juist op het punt naar zijn atelier te gaan, de onrust had hem weer te pakken. Morgen weer er op uit! Als het licht zo bleef werd het goed. Overigens had hij nog wel andere dingen in zijn hoofd dan die vallei van de duizend heuvelen: die handen! Eén keer had ze ervoor geposeerd, als je dat poseren kon noemen: in haar eigen kamer, met dat eindeloze borduurwerk. Ze wist niet dat dit maar een detailtekening was, de flonkering van die ringen kwam pas later tot zijn recht, als ze werkelijk voor hem zou willen zitten. Moeilijk was dat als je in een afhankelijke positie verkeerde, hij had zo iets nooit gekend, hij wist zijn houding niet. Bovendien waren zijn modellen nooit anders geweest dan appels en oud tin, hoogstens een paar patrijzen. Portret had hij zich nooit aan gewaagd, en dan je patronne! Die handen waren een goede inleiding, maar poseren in zijn atelier was nog iets anders, ze

bleef toch altijd nog Madame de directrice.

„U wilt me spreken, meneer De Jager? Ga dan even mee naar mijn atelier, ze zijn de kamer aan het . . .”

„Schoonmaken,” vulde hij netjes aan. Bijna had hij uitmesten gezegd, stijl Job, maar als hij weer meneer De Jager en u was . . . Hij keek zijn ogen uit toen hij boven kwam. Hoe was het mogelijk dat deze man niets verkocht. Er waren toch ontzettend aardige doeken bij, hij had heus op tentoonstellingen wel minder werk gezien! Die wilde eenden bijvoorbeeld in zo’n strakke vrieslucht, je hóórde ze gakken! Maar van Klaartje was niets te bespeuren, hij had gehoopt iets uit haar kindertijd te zullen zien, toen ze nog in alle eenzaamheid bij dat grote bord eten zat.

„Hebt u nooit portret geschilderd?” vroeg hij zonder in details te treden.

Rijk kuchte even. „Nog niet, maar ik hoop er toch eens aan te beginnen.”

„Dat zou ik zeker!” zei Daan enthousiast. „Dat slingertje knoflook, wat is dat niet prachtig!”

Rijk moest even met zijn ogen knipperen. Een slingertje knoflook was nu niet bepaald een portret, maar hij voelde de echtheid van de bewondering. Maar wat zou hij nou eigenlijk willen? Als ’t maar niet was om te gaan dansen of zo iets.

„Ik wou vragen,” zei Daan, toen hij lang genoeg over de schilderijen gepraat had, en hij keek met al zijn aandacht naar een bord met maïskolven, „ik ga morgenochtend naar de Hollandse kerk. Misschien zou . . . eh . . . uw dochter wel zin hebben om mee te gaan, maar ik wou eerst weten of ze vrij kan krijgen.”

Hij had al bij het eerste woord zijn wenkbrauwen gefronst.

„Op zondag? Dan heeft ze dienst. Dat heb ik trouwens niet te beoordelen, dat moet u aan Mrs. Buckeridge vragen.”

„Mrs. Buckeridge?” vroeg hij verbijsterd, want zijn hersens werkten niet. „Madam bedoel ik natuurlijk!” zei Rijk kortaf. „Overigens . . . ik heb toch, hoop ik, goed begrepen dat het alleen voor dat uurtje naar de kerk is?”

Daan kneep zijn handen in elkaar. „Dat hebt u goed begrepen!” zei hij woest, en hij had meteen de deurknop in zijn hand. „Tot mijn grote spijt!” brieste hij over zijn schouder, maar omdat hij met zijn hoofd tegen de post aanbondsde, was zijn aftocht niet zo imponerend als hij bedoeld had. Hij rende meteen door naar zijn kamer om er een sleutel tegen te houden. ’t Werd toch niet dik? stond hij ongerust voor de spiegel te inspecteren. Zou hij daar morgen met een blauw oog naast haar in de kerk moeten zitten! Die verwenste kerel ook! Was dat een vader! Waarom was hij dan zelf niet wijzer geweest! Twee linkerhanden voor de zoveelste keer! Dat kleine-klusjes-mannetje sprong tegenwoordig wel raar met zijn opdracht om! In plaats van repareren, deed

hij zelf niet anders dan de boel in duigen trappen.

En nu ging hij meteen door naar Mrs. Buckeridge, wie kon nu ook denken dat die gezellige dikke Madam zo'n idiote naam had! 't Begon op te zetten, 't werd bij de minuut dikker! IJs moest je ertegen houden! Hij schoot naar de bel of zijn leven ervan afhing.

„William, breng me een stuk ijs, begrijp je 't of begrijp je 't niet?”

„Yes master!” zei hij gedwee, en hij grijsde.

Waar blijft hij nou, waar blijft hij nou! liep hij zich steeds erger op te winden. Eindelijk! Hij rukte de deur open, William kwam net de trap op, een ijsschaaltje op een blaadje, lekker vanille-icecream, kon je op zijn verrukte bolle gezicht lezen. Hij had het hem wel naar zijn hoofd willen gooien, maar als je opnieuw moest beginnen was die buil allang gesetteld, tenslotte was dit ook koud, vooruit dan maar. Hij likte de straaltjes op die langs zijn gezicht dropen en keek om de tien seconden naar het resultaat. Toen alles op was, holde hij naar de badkamer om zijn hoofd onder de douche te houden. 't Viel mee, het was niet eens zo erg. Hij stormde de trap af en liep bijna Klaartje ondersteboven. „Och!” zei hij ongeduldig, want ze liep met een hele stapel lakens op haar arm, „ik kan het niet uitstaan dat je nooit een minuut tijd voor me hebt. Kun je niet even gemist worden?”

Ze legde de lakens op een stoel en trok hem mee.

„Vijf minuutjes! De fontein, vlug!”

Het was er van een hemelse rust na al die emoties. Met een diepe zucht van blijdschap sloeg hij zijn arm om haar heen. Langzaam voelde hij zijn strakke gezicht ontspannen, eindelijk was hij zover dat hij een klein grijsje kon produceren.

„Zo!” zei ze rustig. „Vertel het nu maar. Hoe kom je aan die buil?” vroeg ze opeens verschrikt.

Hij had niet het minste plan gehad, er een woord van te vertellen; die kerk had trouwens een verrassing moeten blijven, maar hij begon het nu gelukkig van de humoristische kant te zien.

„Ik ben tegen de post van de deur aangelopen, en nog wel in het atelier van je vader.”

Ze vloog op, ze zag hem daar al regelrecht aanzoek doen en een even regelrecht blauwtje lopen, letterlijk! Had vader hem . . .

„Je hebt toch niet . . .” vroeg ze ademloos.

„Wat niet?”

„'t Aan vader verteld?”

„Mocht ik immers niet! Ik ging alleen maar vragen of je morgen mee naar de kerk mocht, en toen zei hij dat ik dat aan Mrs. Buckeridge moest vragen.”

„Wat enig!”

„En dat is alles!” loog hij, en hij keek naar de grassprietjes.

Ze streek voorzichtig langs de buil. „En hoe kom je dan zo . . .”

Hij grijsde, het deed nog gemeen pijn ook als hij lachte. „Ik nam een

beetje haastig afscheid, en daardoor zag ik de deur niet."

„En verder? Vond vader het dadelijk goed?"

„O ja! Héérlijk vond hij het! Hij zei: dat is nu ècht prettig voor Klaartje, ze heeft tòch al zo weinig."

Even weifelde ze. Zou het echt waar zijn? Hij zag nog juist de glans van verrassing over haar gezichtje glijden, had hij 't maar niet gezegd. Zijn ogen begonnen te flikkeren, ze had overigens wel aan zijn stem kunnen horen dat het ironie was. Ze legde haar hand op de zijne, de andere er ook overheen, hij beet zijn tanden op elkaar, toen keek hij eindelijk op.

„Nee," zei hij neerslachtig, „hij vroeg alleen maar of je niet te lang wegbleef, en toen werd ik driftig, stom genoeg, 't spijt me."

„Wat heb je gezegd?" vroeg ze gejaagd.

„Alleen maar dat hij daar niet bang voor behoefde te zijn, maar ik zei 't een beetje ... eh ... haastig, en toen liep ik voor m'n straf met m'n kop tegen de deur, dat is alles. En nu moet ik naar Madam officieel verlof voor je vragen."

„Hoe laat is het?" ze vloog meteen op. „Dag, tot vanavond! Ja," zei ze zacht toen hij haar tegenhield. „Dag lieverd," zei ze toen hij haar eindelijk losliet, „blijf nog maar even zitten, 't is nog veel te vroeg voor Madam. En 't is hier zo heerlijk!"

„Als jij weg bent niet meer," zei hij kwaad, en hij gooide een steen in het water van de fontein, het was ineens troebel. Hij wist meteen een goed karweitje om de dag door te komen. De fontein repareren! Zo'n troebel plasje was goed voor een fontein der eenzaamheid, maar een fontein der vreugde moest kunnen spuiten tot boven in de hemel!

Madam zei gelukkig de woorden die haar vader niet gezegd had! „Wat prettig voor Klaartje! En dan gaan jullie aan de beach een drink nemen. Ik neem het kantoor wel over, ik hoef toch pas weg tegen vieren."

Ze schoot een uur later nog in de lach als ze aan die gelukzalige grijs dacht. Dat zo'n vader toch zo blind kon zijn! Enfin, laat hem nog maar even blind blijven, anders ging hij toch weer roet in 't eten gooien van die twee gelukkige kinderen. En de fontein wou hij in orde maken! Laat hij maar! Iemand zo vol energie en jeugd . . . Heerlijk om zo jong te zijn!

Ze zuchtte mistroostig toen ze zichzelf tegenkwam in de lange spiegel. Ze moest nodig weer aan haar dieet! Haar handen, dat was nog het enige mooie! Drieënveertig . . . zo erg oud was ze toch nog niet. Dat witte lokje was eigenlijk wel flatteus. Die grijze shantung vanavond maar weer eens aantrekken, die maakte slank, misschien kon ze hen alle drie vragen voor een Canasta.

Haar zorgelijk gezicht lichtte op. Die avonden, zou dat haar hele leven zo moeten blijven? Een groeiend bedrijf, maar als je die voorspoed

kopen moest met deze eenzaamheid... Had ze toch maar niet beter kunnen doen wat ze eerst van plan was, kort na de dood van haar man: alles verkopen en van haar kleine beetje geld proberen te leven? Ze had van haar man gehouden, dat kon ze in alle eerlijkheid zeggen, maar hij was zo lang ziek geweest, twee jaar wel, en het was nu al drie jaar dat hij weg was. Het leven ging verder, hij zou het haar zelf het eerste gunnen als er nog wat geluk voor haar mogelijk was...

Een rustige, prettige avond was het geworden; bij de Canasta hadden ze ontzettend gelachen, vader ook in zo'n goeie bui en Daan en hij allebei gedaan of ze de beste vrienden waren. Ze moest hem toch ook eens vertellen, dat hij nooit 's morgens met iets bij paps aan moest komen, 's avonds was hij een heel ander mens, je moest het maar weten. Daan had eerst niet de minste zin gehad en dan met die buil, maar na tafel was het gaan gieten, en het werd niet zo laat dat ze nog niet even de tuin in konden lopen; alleen de bomen lekten nog, maar de rand van hun fontein was als altijd een droog plekje. Enig zou het zijn als hij spoot! Hij was naar de stad geweest om verschillende dingen ervoor te kopen, een stuk leiding was ook vergaan, hij was met Geoffrey meteen aan het graven gegaan. Madam hield haar vader nog wel even aan de praat, dat kon je wel aan haar overlaten!

„Till tomorrow!” zei hij bij de trap, en daar bleef het bij, want haar vader ging juist zelf naar boven, dus grijsde hij uitgelaten en vond het toch maar plezierig dat hij nu tenminste een vriendelijk Good night van hem kreeg, al zei hij er dan ook geen darling bij.

XXII

De mooie jurk met de zwaluwtjes, een heel klein smal schoentje, een grote zonnehoed, handschoenen, nylons... hij keek zijn ogen uit toen ze naar buiten kwam. Schättig was ze! Toch ook wel weer eens leuk om in pontificaal te zijn, al was dat grijze pak van hem onmogelijk warm. Ze waren vroeg genoeg, dood op hun gemak reden ze de zee langs, wat een heerlijkheid, dit land! Elke emigrant heeft twee vaderlanden, hij begon het te begrijpen. En zo gezellig, al die Hollandse mensen bij de kerk, er waren er hier toch meer dan hij dacht! De mevrouw van het consulaat warempel! Ze keek naar Klaartje, toen naar hem, hij zag haar ogen lachen, hij grijsde verlegen terug. Later zou hij nog weleens naar haar toegaan.

Bij het uitgaan werd hij opeens aan zijn jasje getrokken. Greet! Dàt was leuk! Ze moesten mee naar huis, ze zette een Hollands kopje koffie, Klaartje genoot naar alle kanten. Een meisje van haar leeftijd, al was ze dan getrouwd, een gezellig Hollands gesprek, eigengebakken koekjes, Greet was even verrukt als zij. De mannen bakten eieren, terwijl Greet

en zij brood sneden, wat een zalige dag! Hun warme zondagse jasje hadden ze natuurlijk uitgetrokken, dat was het eerste wat je tegen een gast zei in deze warmte. Het was zalig genoeglijk, en een plezier dat die twee mannen samen hadden! En opeens sloegen ze van het éne woord op 't andere over op een ernstige boom. Dat het toch een goed ding was om weer eens in de kerk te komen, daar waren ze het allemaal over eens, vooral in een land met zo'n sterk materialistische inslag. De accu bij laten vullen, noemde de man van Greet het, even waren ze er stil van. En nu was 't opeens over drieën!

Op de terugweg bleven ze even staan boven op de heuvel. Achter hen de blauwe zee, de stad met zijn geweldige gebouwen, of ze met één handgebaar uit het niet verrezen waren.

„Wat is dat prachtig!” zei hij enthousiast, „en toch kan ik dan ineens zo'n heimwee krijgen, juist als 't zo mooi is, ik begrijp nooit wat dat is.”

Klaartje wist het zelf zo goed: dat gevoel van verlorenheid in die geweldige ruimte... Ze stak haar hand door zijn arm, even zaten ze zwijgend van het uitzicht te genieten.

„Verlorenheid...” herhaalde hij eindelijk langzaam haar woorden, „ja, dat is het! En toch ben jij bij me, en waar ter wereld kun je verloren zijn als je... we hebben het toch net gehoord ook: we leven in de schaduw van de allerhoogste en wat maakt het dan uit waar je zit! Nou is het al weer over halfvier!” viel hij ongeduldig uit en hij zette meteen vaart, „kunnen we dan ook nóóit eens rustig praten? Er kan gebeuren wat wil, maar als ik naar Holland ga neem ik je mee, dit is geen doen meer.”

Klaartje zei niets. Was dit nu dezelfde man waar ze naast gestaan had in de kerk, hun handen in elkaar, en die plechtige lofzang zongen: O God en Heer, in 't glorielicht van 't boventijdse leven... Zo heerlijk was dat geweest, aanbidding en dankbaarheid, ze hadden het gezongen alsof het heel alleen voor hen bestemd was. Ze streelde even zijn mouw. Van de eerste dag af had ze geweten dat ze nooit op zulke opgewonden uitingen in moest gaan. Vanavond konden ze net zo lang op hun eigen plekje zitten als ze wilden. Mee naar Holland, als dat eens waar was! Zeker van die paar pond die ze in die blikken spaarpot had! Maar lief was hij, overdreven of niet.

Tien voor vier, nog net op tijd gelukkig! En straks, als Madam naar haar bridge was, konden ze toch samen op het grasveld gaan zitten, daar hoorden ze de telefoon evengoed als in dat muffe kantoortje!

„Ga je zwemmen?” vroeg ze, en ze wachtte gespannen op antwoord.

Hij lachte. Al de nonsens die hij beweerd had, waren allang weggewaaid.

„Als jij meegaat! Ik heb trouwens gisteren lang genoeg in het water gelegen, terwijl jij met armen vol lakens door het huis waarde, en niet eens één oog voor me over had.”

Ze zuchtte verlicht. Dus niet naar het zwembad! Rustig samen in de

schaduw zitten met een boek! Voor hem was 't goed ook na zo'n drukke week. En gisteren dat graven ook nog...

„Waar lach je zo geheimzinnig om?”

Ze lachte terug, ze had een gevoel van stralend geluk.

„Omdat we vanmiddag als een bezadigd echtpaar op het huis gaan passen, samen met een boek en een grote pot thee. Is dat iets? Voor 't eerst een rustige middag, wij samen in de tuin!”

Hij legde zijn hand op de hare, bijna was het hele Morrisje gesmoord in een kuil, ze hield haar adem in van schrik. Ze lachte mee toen het er nog net uitwipte en gooide met een zwaai haar hoed op de achterbank.

Madam moest wel sterk telepatisch zijn, ze had tenminste de theetafel al buiten met allerlei heerlijkheden, natuurlijk ook de rose cake en ook weer die dure bonbons! Klaartje holde naar boven om een andere jurk aan te trekken, kousen uit, gemakkelijke schoenen, een boek, heerlijk dat ze nu die nette bril had.

„Dat heb je ook gauw voor elkaar!” zei Daan die gelijk met haar de trap afkwam in shorts en zonder das natuurlijk. Hij had wel vier boeken bij zich, sigaretten ook, éniig gezellig zou 't worden! Van 't begin af was het geweest of ze elkaar honderd jaar gekend hadden, vandaag was het nog veel langer, 'van altijd af' zoals ze als kind zei. William had dienst, hij bracht de thee en ging bij zijn huisje op de gitaar zitten tokkelen, het drong maar heel flauw tot hen door, net genoeg om alles een nog poëtischer tintje te geven. Daan glom van voldoening, hij stak een paar einden benen uit, stalde zijn boeken uit, sigaretten ernaast, zijn handen achter zijn hoofd. Rex aan zijn voeten...

„Ik voel nu pas hoe moe ik ben, 'n tien met een vlag voor deze gezegende uitvinding!”

Drie keer werd er opgebeld; één keer voor diner op dinsdag, ze noteerde naam en nummer en sprak af dat vader terug zou bellen; één voor kamers, die kwamen morgen kijken, en één die verkeerd gedraaid had, dat gebeurde maar ééns! Toen kwam er een auto met een hele familie vragen voor drie nachten logies, een meevallertje! William bracht de koffers boven, ze gingen meteen weer weg, aten vandaag niet hier.

Tussen de bedrijven door schonk ze thee, hij vond die cake nog lekker ook! En tenslotte werd het eindelijk een poosje rustig, ze wou net verder gaan met haar boek, toen hij zijn eigen Agatha Christie uit had, hij klapte het dicht, gooide het op tafel en wou praten. Vanuit hetzelfde punt waar ze boven op de heuvel gebleven waren. Hij was heel wat beter thuis in die dingen dan zij, ze was eigenlijk altijd wel een erg gelovig kind geweest, maar het was voornamelijk intuïtie, en bij hem zat er ook nog een degelijke basis onder.

Met haar ellebogen op haar knieën zat ze naar hem te luisteren. Hij vertelde van thuis, in Utrecht, van de mooie Jacobikerk met die

prachtige ramen, en daaronder in die sierlijke gotische letters die geweldige belofte: KOMT HERWAERTS TOT MIJ ALLE DIE VERMOEYT ENDE BELAST ZIJT, ENDE ICK SAL U RUSTE GEVEN.

Ze zuchtte van verrukking.

„Op een dag zullen we er samen heengaan,” zei hij rustig. „In die kerk zou ik willen trouwen.”

Klaartje keek op, hij stak zijn hand uit en ze legde de hare erin.

„Ja,” zei ze met een diepe zucht van blijdschap, „ik ook!”

„Jullie hebben immers zo’n grote statenbijbel boven?” vroeg hij.

Ze beet even op haar lip. Alleen voor de show! dacht hij natuurlijk.

„Ik heb wel een gewone ook,” zei ze, en ze kleurde even. „Ik had ’t vanmorgen meegenomen naar de kerk, ’t zit nog in mijn tas.”

„Nieuwe vertaling?”

„Nee!” dat wist ze gelukkig. „Hier is het.”

Ze kreeg geen woord meer uit hem. „Stil nou!” was het enige, ze ging maar weer naar Sally van The Herb of Grace terug, ’t was geweldig boeiend, en hij scheen net zo verdiept te zijn.

„Hier heb ik het! Ik hoop dat ze je nu even met rust laten, hier wil ik niet uitgehaald worden. Je laat ze maar bellen.”

Weg Sally’s liefdesgeschiedenis! Die van Isaäc en Rebecca was honderdmaal interessanter, dat zei hij tenminste. Wist ze er eigenlijk nog iets van? Van zondagsschool, ze herinnerde zich wel een verhaal, maar hoe ’t nou precies was...

„Je kent de hoofdzaak natuurlijk wel,” stelde hij vast, maar gelukkig haalde hij het toch op. Isaäc die de zoon was van aartsvader Abraham en Sara, ze waren al oud toen ze hem kregen, en toen Sara gestorven was, stuurde hij zijn oudste knecht er op uit om voor zijn zoon een vrouw te zoeken. „Weet je ’t nu weer? Als die oude man er tegenopziet, zegt Abraham: God zal zijn engel zenden en u een vrouw voor Isaäc aanwijzen. Dan gaat hij uiteindelijk, met een hele stoet kamelen en goud en kostbaarheden, en dan komt hij daar in dat verre land...”

„Waarom ging Isaäc eigenlijk niet zelf?” vroeg ze verbaasd.

„Daar waren verschillende redenen voor, en ik denk dat hij niet weg kon ook, zijn vader was oud en hij had nu eenmaal de verantwoordelijkheid. Verdikkeme, dat was toen al net eender! Maar ik zou er toch mijn knecht niet opuit gestuurd hebben!”

„Gelukkig niet!” zei Klaartje, en ze lachte tegen hem.

„Luister je nou of luister je niet? Zit ik daar zo’n geweldig interessant verhaal te vertellen, en jij zit er maar om te grinniken.”

Ze vloog op. „Echt niet! Maar ik zat net zo verdiept in een ander romantisch verhaal dat in deze tijd gebeurd is, en daarom kan ik er niet zo gauw inkomen. Nou verder. Die knecht gaat met een hele stoet kamelen op zoek naar een vrouw voor Isaäc. Zover waren we. Nee

Daan, ik ben echt in ernst nu," zei ze rustig. Hij keek even op, toen las hij verder. Hij las het verhaal nu zoals het er stond in de oude gedragen stijl, ze was meteen geboeid.

„En hij deed de kemelen nederknielen buiten de stad, bij een waterput, des avonds, ten tijde als de putsters uitkwamen. En hij zeide: Heere God van mijnen heer Abraham! Doe mij haar heden ontmoeten. Zie, ik sta bij de waterfontein, en de dochteren der mannen dezer stad zijn uitgaande om water te putten. Zoo geschiede, dat die jonge dochter, tegen welke ik zal zeggen: neig toch uwe kruik, dat ik drinke; en zij zal zeggen: Drink, en ik zal ook uwe kemelen drenken . . . dat Gij haar hebt bestemd voor uw knecht Isaïc.”

„Dàt was het!” viel ze hem in de rede. „Toen die eerste avond bij de fontein, toen je in het gras lag en ik je water bracht, en toen Rex erbij kwam, toen zei je: geef die kameel ook wat! Als ik dàt geweten had! ’t Klopt allemaal!”

Hij lachte mee. „Was je nou maar meer bijbelvast geweest, hè? Dan had je me wel eerder doorgehad! Luister verder: En hij was nog niet uitgesproken, of zie, Rebecca kwam naar buiten met haar kruik op haar schouder. En het meisje was zeer schoon van uiterlijk.” Hij keek op. „Dat staat er letterlijk, en voor mij is dat ook de letterlijke waarheid, voor mijn eigen Rebecca,” zei hij rustig. „Het gaat dan precies zoals hij gevraagd heeft: ze geeft hem drinken, zijn dieren ook, en dan staat er: de man sloeg haar zwijgend gade om te weten of de Heer zijn weg voorspoedig gemaakt had of niet.”

Hij schoof zijn stoel wat dichterbij de hare. „En hij hééft zijn weg voorspoedig gemaakt,” zei hij zacht. „Dan vraagt hij haar voor Isaïc tot vrouw, en haar vader zegt: Dit is een bestiering van den Heer.” Hij keek op, ze trokken hetzelfde gezicht allebei. „Ik ben benieuwd,” zei hij, „of je vader ook nog eens...” Ze lachten er samen maar om. „En zo gaat Rebecca mee naar het land van Isaïc. En dan staat er: En Isaïc was uitgegaan om te bidden in het veld, tegen het nalen van den avond; en hij hief zijn ogen op, en ziet, de kemelen kwamen! Rebecca hief ook hare ogen op, en zij zag Isaïc, en zij viel van den kemel af.” „Ja!” zei Klaartje, en ze luisterde ademloos verder.

„En zij zeide tot den knecht: Wie is die man, die ons in het veld tegemoet wandelt? En de knecht zeide: Dat is mijn heer!”

„Ja!” zei ze weer.

Daan keek op. „En nu komt het slot,” zei hij en hij sloeg zijn arm om haar heen. „En Isaïc bracht haar in de tent van zijn moeder Sara; en hij nam Rebecca, en zij werd hem ter vrouw, en hij had haar lief. Zoals ik jou,” zei hij zacht.

„En ik jou,” zei ze even zacht terug.

„En dan staat er nog iets zeer merkwaardigs voor die tijd, die wij toch altijd voor tamelijk ruw en primitief houden en je zou haast zeggen dat het voor mij niet meer opgaat, zolang is ’t geleden van mijn eigen

moeder, en toch pakt het me tot ergens diep in mijn hart: „Alzoo werd Isaïc getroost na zijner moeders dood, staat er.”

„Ach . . . lieverd . . .” zei ze, en ze streelde even zijn hand.

„Geef 't me dan eens,” zei ze eindelijk, „ik wou 't zo graag nogeens helemaal overlezen. Waar staat het?”

„Genesis' 24. Daar krijg je een gouden voorhoofdsiersel van een halve sikkels van mij en twee armringen, 'welker gewigt was tien sikkelen gouds'. Ik hoop niet, dat je je helemaal met Rebecca gaat vereenzelvigen, want dan zal ik eerst een jaar of tien in de goudmijnen moeten gaan werken.”

„Stoor me niet! Ik ga je in 't vervolg Isaïc noemen, dat vind ik een aardige naam.”

„Aardiger dan Daan?” vroeg hij, en hij zat op de leuning van haar stoel.

„Mm . . .” zei ze.

Hij kòn nog maar net weer in zijn eigen stoel vallen, toen er iets het grasveld over kwam stuiven. Een licht jurkje, een paar dunne beentjes, een verlegen lachje, en daar was Wendy! Klaartje gooide alles op tafel en vloog haar tegemoet, ze sloeg haar armen om het kleine ding heen en Wendy kuste haar of ze jaren weg geweest was. Daan schoof een stoel voor haar bij, ze kreeg thee en cake en was het onbestreden middelpunt. Ze zag er nú al beter uit, verzorgder ook. „Ik ben op 'n boardingschool!” vertelde ze stralend. „'t Weekend mocht ik met mijn vriendin mee naar huis, ze woont dáár!” ze wees naar een huis in de verte, „ze heeft een ècht huis met speelgoed en kamers en een tafel om aan te eten met allemaal, en een èchte moeder, en 's avonds brengt ze ons naar bed net als jij, weet je nog, en dan vertelt ze een verhaaltje en ze stopt ons in en we krijgen een kus, want dat kon mijn mammië nooit, want dan ging haar make-up eraan,” herhaalde ze ouwelijk de uitdrukking die ze honderdmaal van haar moeder had moeten horen. Ze zat opeens bij Klaartje op schoot en keek met glinsterende ogen naar de grote bonbon met het suikerviooltje, die ze in haar hand had. „En mijn vader is gekomen, en die heeft ons allebei meegenomen in de auto, Mary en ik, van school heeft hij ons gehaald en we hebben heel ver gereden, en mijn mammië gaat heel misschien naar Amerika, en later mag ik er misschien ook heen, maar mijn vader zegt: eerst de school! En 't is zo fijn op school, ik heb wel hònderd vriendinnen! Nou dag, nou ga ik weer, we gaan zwemmen met de vader van Mary!”

Klaartje kreeg een pakkerd, Daan dito, Rex werd omhelsd en daar vloog ze weer weg als een herfstblaadje op de wind. Daan schoof zijn stoel weer bij en nam Klaartjes hand in de zijne. „Een heel levensdrama in a nutshell,” zei hij peinzend. „Wat ben ik blij voor dat kleine ding! Het was dan toch niet voor niets dat ik die ma zo hard op haar hoofd getimmerd heb! Je moet nu eenmaal eerst weleens slopen voor je kunt bouwen. In elk geval is dit lieve kleine ding uit de bouwval gered!”

„Ik had wel 'n schreeuw kunnen geven van ellende,” zei ze zacht, „toen ze dat zei van een *echte* moeder. Wat worden er toch een misdaden begaan aan kinderen, Daan!”

„Ja,” zei hij met een zucht, „daar kan ik ook razend om worden, dat weet je wel, razend van wanhoop moet ik eigenlijk zeggen. Wat is een huwelijk toch ontzettend belangrijk; als het mislukt is het hele gezinsleven naar de maan.”

„Maar...” zei ze, „al ben je nu zelf ongelukkig, daarom hoef je je kinderen er toch niet onder te laten lijden.”

Hij greep een sigaret en zuchtte. „'t Lijkt wel of de mensen dan alle fut verliezen om er tenminste voor de kinderen nog wat van te redden. En 't is soms ook zo verduiveld moeilijk; ik ken een jonge vent, vier jaar getrouwd, het schijnt dat zij hem alleen genomen heeft om... nou ja, ze wou een man hebben, en die kerel gaat eraan kapòt als 't nog lang duurt. Er is één kindje, een jongetje van twee jaar, hij is gèk op dat kind, maar hij is weinig thuis, en dat kind komt alles te kort, het zit soms een halve dag alleen thuis, terwijl zij de straat op is, en waar blijft die man nou met al z'n goeie wil? Er is niets met haar te beginnen. En 't ellendige is, dat je soms ook weer gaat denken dat het abnormale normaal is, je kijkt je ogen uit als je een gewoon gezin tegenkomt zoals bij ons thuis; nou ja, dat is natuurlijk overdreven, maar die mislukte huwelijken lopen nu eenmaal meer in het oog dan de goede die zomaar stilletjes hun weg gaan.”

„Ik vind het allemaal zo ellendig,” zei ze met een zucht.

Hij gaf geen antwoord. Wat wist dit kleine meisje nog af van wat zich afspeelde achter de schermen? Hier scheen het percentage scheidingen ook wel fantastisch hoog te zijn. Hij slikte een paar keer, zijn hand streek zenuwachtig over zijn haar. Situaties waar al je goede wil schipbreuk leed, hij had er te veel van gehoord om er optimistisch over te zijn. Hij had een enkele keer nog weleens iets kunnen redden als het toevallig op zijn weg kwam, bij Greet bijvoorbeeld, dat was wel zijn succesreparatie, maar dan was er toch altijd nog een vaste bodem en geen moeras. Hij wou dat hij de hele wereld zo kon helpen. Zelfoverschatting in het kwadraat!

„Waar zit je zo over te peinzen?” schoof hij zijn gepieker van zich af, toen hij zich eindelijk weer bewust werd van haar hand in de zijne, en haar gespannen gezichtje zag. Ze trok haar schouders recht, er was zoveel waar ze niet uit kon komen, maar nu wou ze alleen maar denken aan Wendy's gelukkige gezichtje. En aan dat prachtige verhaal van Isaïc en Rebecca.

„Isaïc en Rebecca, die hielden van elkaar,” zei ze zacht, „dat is natuurlijk het hele geheim. Echt houden, zie je, op alle manieren, dat je samen kunt lachen en samen zorgen kunt hebben, en altijd blij bent als je bij elkaar kunt zijn.”

Zijn ogen zochten de hare, en weer was er dat wonderlijke gevoel van

toen: wat een prachtig materiaal is deze lieve schat om op verder te bouwen. Lief en wijs. Een verborgen fontein! Hij boog zijn hoofd naar het hare en kustte haar. „Dit,” zei hij zacht, „dat is bij alle andere dingen ook iets heel belangrijks: dat je het zo prettig vindt om elkaar te kussen.”

„’t Is alweer afgelopen met onze rust,” zei hij gelaten, toen er voetstappen kwamen. Hij schoof zijn stoel op een neutrale afstand en greep een sigaret, met nog even een verlangende blik. Ze lachte tegen zijn lange gezicht. Mrs. Golder! Doodmoe zag ze eruit, zo warm, en dat eind van de bus!

„Ik doe vandaag net of we een gewoon huis hebben,” zei ze nog vlug. „Mrs. Golder, sit down please, drinkt u een kopje thee met ons?” Mrs. Golder keek verrast op, haar zorgelijke gezicht met de diepe groeven leek opeens jonger te worden, ze nam dankbaar de stoel aan die Daan netjes voor haar bijschoof en legde met een zucht van opluchting haar zwarte tas naast zich.

„Ik was een paar boeken gaan halen bij een oude vriendin,” vertelde ze, „maar ’t viel niet mee, ze werden bij de minuut zwaarder. Thank you so much, sô lovely . . .” Ze kwam bij. Klaartje informeerde naar haar kinderen en kleinkinderen, Daan zat zich in stilte te verwonderen hoe ze dat allemaal wist, hij luisterde geduldig mee naar de lange uitweidingen. Toen ze na een half uur naar boven ging, nam hij met een zucht van verlichting zijn boek weer op. Intussen had hij van Klaartje iets geleerd dat hij nog nooit zo goed begrepen had: dat je iemand zoveel kon helpen door alleen maar te luisteren, dat hadden ze dikwijls veel meer nodig dan praten. Hij met zijn getimmer op hoofden die niet naar zijn zin functioneerden! Daar kwam Mr. Mac ook nog, hij kreeg de laatste thee uit de pot en een sigaret. Hij bleef maar kort, hij was moe, maar niet meer zo neerslachtig als toen hij kwam. Hij had Daan gevraagd naar zijn werk, maar hij kwam pas goed bij toen hij over zijn vroegere bestaan kon beginnen, de tijd van reizen naar Europa. In Holland was hij ook geweest. Emsterdem en Marken, the bulbs and the bikes . . . Daan gaf hem zijn Agatha Christie mee die hij net uit had, en er was weer een tamelijk getroost mens meer op de wereld. Alles bij elkaar was het gelukkig nog geen vijf uur. William bracht een verse pot thee, „en eindelijk zal nu misschien de rustige middag eens beginnen die je me voorgespiegeld hebt,” zei Daan, en hij grijsde.

Klaartje lachte terug, ze stond op om de drie kopjes van de visite in elkaar te zetten. Ze strandde even bij zijn stoel.

„Onze eerste bezoekers!” zei ze met haar arm om zijn schouder, „zo zal het wel altijd blijven. Ik denk dat dit maar een klein voorproefje is voor later!”

„Voor ons eigen huis bedoel je?” vroeg hij ongerust. „Nee hè?” Ze lachte om zijn verbouwvereerde gezicht. „Ja hè! Ben jij het mannetje

voor al die kleine klusjes of ben je het niet?"

„Vandaag niet meer! Ik heb mijn rantsoen geleverd!"

Ze lachte mee. „Je was een schat, zoals je die verhalen van Mrs. Golder met engelengeduld aangehoord hebt, en met Mr. Mac... die detective, 't was eenvoudig geniaal dat je op dat idee kwam, en Wendy... nou ja, je weet zelf wel dat het helemaal door jou is dat dat kind gered is."

Hij trok haar in zijn armen; al was haar vader nu binnengelopen, gehuld in wolken van toorn, dan had hij 't nog niet gelaten.

„Ik heb boekdelen van jou geleerd, kleine kriel," zei hij in haar oor.

„Little things mean a lot, ik heb 't nog nooit zo goed begrepen."

XXIII

„Wat kent u opeens een massa Hollandse woorden!" zei Klaartje stomverbaasd, toen ze die maandagmorgen met Madam in de linnenkamer de voorraad aan het nakijken was. Stàpels lakens! 80, 81, 82 . . . Madam glimlachte terwijl ze een tafellaken inspecteerde dat een dunne plek had. Stoppen! dacht Klaartje, en ze trok een gezicht.

„Ik wou 't toen al zo graag leren, maar het bleef in de slof, maar nu ga ik er ernst mee maken. Jullie moeten terwille van mij altijd Engels spreken, en ik merk dat ik het vlug leer. Telkens komen er hele uitdrukkingen uit mijn herinnering op. Dit moet eruit blijven," zei ze opeens zakelijk met een sloop in haar hand, terwijl Klaartje nog visioenen had van de Vlaamse grootmoeder.

„Weet u wat ik doen zal? Alleen maar Hollands tegen u spreken in 't vervolg! Dan zult u eens zien!"

„Als je dan mar lank-sam doet," maakte Madam meteen een mooi zinnetje, en ze had plezier als een kind. „Ik heb een Hollands boek," vertelde ze voor 't gemak maar in 't Engels verder, „maar dat is moeilijk, ik denk dat het nog bij ons thuis vandaan is, ik had 't nooit ingekeken. Camera Obscura heet het, maar dat is toch latijn?"

„De Camera Obscura? Wat enig! Maar u kunt beter beginnen met een van mij! Kinderversjes, ik heb nog een boekje van vroeger, dan onthoudt u de woorden veel gauwer!"

„Ik kan 't veel beter van jou leren!" zei Madam.

„Ook al goed!" zei Klaartje, want dat kon verrukkelijk worden. „Maar ik versta nu geen woord Engels meer. Wat is dit?"

„Een lak-ken," zei Madam prompt. Laa-aaken," verbeterde ze toen Klaartje het voorzei. Slopen, tafellakens, badhanddoeken, dat was niet zo moeilijk, ze oefenden elke dag samen, soms wist ze zelf opeens voor iets een heerlijks Vlaams woord, dat Klaartje dan meteen maar in gebruik nam. Dierennamen leerde ze uit het versjesboekje, maar een varken zou bij haar altijd een 'verken' blijven, en de dierenarts was 'den

beestendoctor', ze vertelde Daan elke avond wat Madam er nu weer uitgeflapt had, en hij kon zo moe niet zijn of hij kwam er van bij. Verdwalen was 'verloren lopen' en 'in mijn eentje' was 'op mijnen alleen', maar intussen ging het elke dag beter en 'rapper'. Tegen vader sprak ze nog altijd Engels. Klaartje zou nooit zijn gezicht vergeten toen ze de volgende zaterdag weer Canasta moesten komen spelen, en Madam, of 't doodgewoon was, een heel Hollands zinnetje tegen hem zei haast zonder fout, alleen nog een beetje langzaam.

„Meneer Van 't Hoff, mag ik u een tas thee inschenken?”

Dat 'tas' was geen vergissing, ze zou nooit anders zeggen, maar dat ze zijn naam eindelijk goed uitsprak en niet meer dat idiote Mr. Ventoff, hij kon er niet over uit! Daan had ook ontzettend veel plezier, hij vond Madam altijd aardig, maar nu was ze helemaal in de gunst. Met vader had hij weer een kleine strubbeling gehad, ze was donderdag te laat thuisgekomen naar zijn zin, het was ook laat, ze waren met Greet en haar man gaan dansen, en toen waren ze nog mee naar hun huis gegaan, die twee mannen hadden een heel stel blikjes opengemaakt en ze hadden de hele tijd vergeten. En die Jeremias hoorde niets, tenslotte had haar vader zelf naar beneden moeten komen om hen in te laten, en toen was 't natuurlijk mis. Nou ja, dat was zijn goed recht, Daan had dat moeten begrijpen, dat deed hij later ook wel, maar midden in de nacht hadden ze alleen maar tegen elkaar gebokt. En hij de volgende dag tegen haar ook kwaad omdat hij vond, dat haar vader nu maar eens weten moest dat 't ernst was, dan zou hij er wel anders tegenover staan dan nu, nu hij misschien alleen maar dacht dat hij zijn dochter een slechte naam bezorgde. Die Canasta-avond kwam alles wel weer in het gareel, maar ze bleven allebei op hun hoede. Madam had het goed gemerkt. Klaartje ontkwam er niet aan, die maandag dat ze weer in de linnenkamer waren, ze wou nu weleens het naadje van de kous weten, haar vader moest het nu toch eindelijk maar eens horen.

„Ik durf niet!” zei ze eerlijk. „Ik ben zo bang dat we dan . . .”

„Geen schoon ogenblik meer zullen hebben!” zei Madam op z'n Vlaams.

„Ja! Hij is ook zo . . .” de tranen sprongen in haar ogen, ze veegde ze driftig weg, een dikke druppel viel midden op een krakend schoon sloop. „'t Is omdat hij alleen is, dat is altijd zo geweest, en ik kan toch niet mijn hele leven . . .” snikte ze, „en als ik nu maar niet soms zo'n medelijden met hem had omdat hij zo eenzaam is in dit vreemde land, dan zou ik me er best tegen verzetten, maar dat is 't nu maar! Hij heeft altijd al op me gesteund, al toen ik een kind van twaalf was, en hij zal het blijven doen, en ik kan hem ook niet in de steek laten, want hij zal altijd een kind blijven al is hij nu ook nog zo hard aan het werk en al denkt iedereen dat hij een grote man van meer dan vijftig jaar is.”

Madams gezicht was één en al belangstelling. Klaartje keek niet op,

anders had ze de vonkjes echt Vlaams plezier in haar ogen zien dansen.

„En ik wil zo graag óók eens jong zijn!” snikte ze maar door, er was geen houden meer aan, „ik ben al zo vreselijk lang volwassen geweest, en Daan... en ik...”

„Misses!” kwam op dat ogenblik Virginia haar hoofd om de deur steken, „sugar is finished!”

„Get out!” zei Madam woedend, maar het gesprek was kapot, ze ontkwam toch niet aan de suiker, en Klaartje holde naar haar kamer om haar gezicht weer toonbaar te maken. En waar ze alleen maar aan denken kon, was dat antwoord van de vader van Rebecca op Isaäcs aanzoek: Dit is een bestiering van God. Als vader het zó toch maar eens wou zien! Toen ze met Madam de linnenkamer verder inspecteerde, bleef het door haar hoofd zingen: Dit is een bestiering van God, en er was zo'n rust in haar hart gekomen, dat ze nu alles maar liet gaan zoals het gaan moest. De rust van een groot vertrouwen.

„Neel!” zei Madam geruststellend, toen ze aarzelend de vraag deed die haar nog bezwaarde: of ze er toch vooral niets van tegen vader wou zeggen, „ik zal me er natúúrlijk niet mee bemoeien!”

Wat nog niet betekende, dat Madam niet zo haar eigen plannetje had. Een manier om Klaartje te helpen zonder dat er spaanders afvlogen en misschien... Ze lachte even in zichzelf. Dat 'misschien' lag nog zo ver weg.

XXIV

Drie Hollandse brieven gelijk! Klaartje sorteerde de post en schoof ze in de verschillende vakjes. 29. Eén van de fabriek, daar had hij drie dagen naar gevraagd, één van thuis, en die derde... een ouderwetse hand, beverig en onzeker, en toch zo sierlijk met al die krullen. Dat was natuurlijk oom Wessel! Hij was de enige die het wist; zolang hij niet naar haar vader mocht, wou hij 't ook niet naar huis schrijven, dat vond hij niet behoorlijk, zo was hij nu eenmaal. Maar met oom Wessel wil ik niet wachten, had hij gezegd, ik wou zo graag dat hij 't wist voor hij... weggaat, had hij na lang nadenken aangevuld. En hier was dan het antwoord.

Halftien pas! Haast nog een half etmaal voor ze hem zag! 't Was een drukke dag vandaag, een tafel versieren voor vanavond, een diner voor twaalf mensen, en een prijs waar vader voor in z'n beste humeur was! Daar was Madam al, ging ze meteen de bloembakken klaarmaken. Good morning, Madam! Wat had Madam toch de laatste dagen? Iets jongs, zou ze haast zeggen. Dat dieet was 't natuurlijk ook, al zat ze er soms vreselijk over te kermen. Tien jaar jonger nu die rolletjes weg begonnen te slinken, ze had die grijze shantung al in moeten stikken.

Knip 't er meteen maar af! Jawel, ze zou wel wijzer zijn. Eén zo'n dure bonbon en 't zat er weer aan!

Daan, lieve schat zei ze verlangend toen ze op haar knieën in het gras de zeeblauwe bak voor het middenstuk op tafel zat te vullen. Nee Rex, niet met je neus erin! En dat stel katten kon ze helemaal niet gebruiken. Hij wou ook een hond hebben later, en van alles: katten en vissen, kippen wou hij zelfs! Ik zie 't al, had hij gezegd, een beetje mistroostig zoals hij dan ineens zijn kon. Op twee van die kamers zeker! Een echt huis, dat wou zij ook, waar je een home van kon maken, zoals ze het allebei voorstelden. Maar als je daar op wachten moest... Och nou ja, zover was het nog lang niet! Mooi was dat rood in die bak, in Holland begon nu de lente te komen. Zo 'n hele bak vol narcissen, dat zou prachtig staan! In Holland hadden ze ze in de tuin, ze zouden wel boven de grond zijn, een verrassing voor de mensen die er in gekomen waren. Holland? Afrika? Wat kon 't haar schelen! Waar Daan was, was haar vaderland.

Vijf minuten nadat hij met zijn post naar boven gegaan was, stond hij op haar deur te trommelen. Ze moest onmiddellijk mee, zijn gezicht stond strak en gespannen, met zijn arm door de hare sleurde hij haar mee naar buiten, langs Mr. Mac, langs een hele familie Amerikanen, langs haar vader zelfs, die stokstijf bleef staan om hen na te kijken, hij zag hem niet eens. Dat er iets sensationeels in die brieven stond, begreep ze goed. Iets met de fabriek, hij zou toch niet eerder terug moeten? Iets met thuis? Pas toen ze bij de fontein waren, deed hij zijn mond open. „Oom Wessel!” zei hij zonder verdere uitleg, en hij trok haar met een ruk in zijn armen.

„Wat is er met hem?” vroeg ze ongerust, want hij keek nog altijd even ernstig. Eindelijk begon zijn gezicht te ontspannen.

„Kus me eerst!” zei hij bazig, en toen kwam hij eindelijk bij. „Ik zal 't eerst in twee woorden vertellen, dan mag je 'm zelf lezen, maar val niet in de fontein. Hier dan: we krijgen als huwelijkscadeau,” zijn stem sloeg over van emotie, „een huis! Een huis lieveling, echt! Nee, ik heb je nog net, ik ben zelf ook dronken en duizelig en weet ik wat allemaal. Een echt huis met kamers, en een tafel om aan te eten en een moeder die je een nachtkus geeft,” zat hij in het wilde door te slaan met de woorden van Wendey, door al haar hartkloppingen heen kreeg ze bijna de slappe lach. Een echt huis met kamers en een tafel om aan te eten... en die nachtkus... 't was een tornado waar ze middenin zaten, en hou dan je verstand maar bij elkaar! Wat kon je nou anders doen dan elkaar knijpen van opwinding en omhelzen van gelukzaligheid!

„Miss Töff!” kwam opeens een verschrikkelijk ongeruste stem, de stem van William, „nobody in het kantoortje...”

Ze vloog op, een smekende blik naar Daan, gelukkig, hij lachte! „Tot

straks!" riep ze haastig achterom. Maar hoe ze in het kantoortje kwam en uit elkaar moest houden dat de éne Amerikaan bier dronk en de tweede Kaapse wijn... Ze zag alleen de triomfantelijke pruik van Daan aan zijn tafel, het licht scheen er net op, 't leek vandaag wel een vlam! Ze gaf hem net zijn knipoog terug, toen ze haar vader zag staan, zijn gezicht zei genoeg! Ze begon alweer te beven, dat zou ze straks onder het oog moeten komen! Ze kòn het niet! Ze at nog liever droog brood! Maar hoe kon ze dat... Madam! was de reddende gedachte die door haar hoofd schoot. En straks was dat grote diner, 't was in zijn eigen belang ook; als hij zich eerst zo opwond, was hij vanavond geen half mens. „Madam!" vloog ze de gang in zodra de extra's afgelopen waren, ze stortte de kamer binnen of ze nagezeten werd. Madam keek verschrikt op van een magazine waar ze mee in een luie stoel lag. „Madam, help ons! Ik durf niet aan tafel met vader, hij is zo kwaad en als hij uit gaat pakken is hij straks helemaal van streek, zeg alstublieft tegen hem dat u me dringend nodig hebt, ik verhongert nog liever dan dat ik..."

„Ga eerst eens zitten," zei Madam doordrustig, „en vertel eens wat er aan de hand is."

Klaartje raapte haar restje verstand bij elkaar en vertelde. Niet van het huis, dat ging voorlopig alleen Daan en haar aan. Alleen dat hij iets belangrijks met haar te bespreken had, en dat vader gezien had dat ze naar de tuin gingen, en dat ze veel te laat in het kantoortje gekomen was, en toen had hij gezien dat Daan en zij... ze kleurde, hoe moest ze dat nu zeggen, „naar elkaar keken toen hij aan tafel zat, en hij was woest, dat zag ze, en ze dorst niet..."

Een vloed van tranen; zenuwachtig dat ze was, ze wist zelf wel dat ze idioot deed, ze lachte door haar tranen heen. „Toe Madam!"

Madam schudde haar hoofd, hoe was 't mogelijk dat die man nu nòg niet wijzer was!

„Ik zal wel even naar hem toegaan," zei ze resoluut, „blijf maar rustig zitten, maak je nergens zorgen over, 't komt wel in orde."

„Oooooh!" zuchtte Klaartje, en ze viel opgelucht achterover in haar stoel.

Vijf minuten later was ze terug, één en al plezier. „Ik heb your father verteld, dat ik je even nodig had, en dat je bij mij bleef eten, 't scheen een hele opluchting voor hem te zijn, hij vond het blijkbaar een veilig idee! Die rare sinjoor!" zei ze, en ze had nog steeds plezier. „Ik heb gezegd, dat hij vanavond na afloop van dat diner bij mij moet komen, hoe laat het ook mocht worden. Maar dan moet je verder zelf het heft in handen nemen," zei ze nu opeens ernstig en ze schoof haar stoel bij.

„Ik zelf?" vroeg Klaartje ongerust.

„Ja. Aan Daan ligt het niet, die ergert zich aldoor al dat hij geen open kaart mag spelen, het is dus jouw taak om schoon schip te maken. Nee kind, nu geen overdrevenheden meer, jullie houden van elkaar, je vader

heeft er tenslotte ook recht op om dat te weten. Ik weet wel, toen 't nog pas begon, heb ik je zelf aangeraden, hem er nog even buiten te laten, maar nu is dat heel iets anders. Natúúrlijk zal hij wel weer dwars doen, maar dan stoor je je er deze keer maar eens niet aan; wat het zwaarste is, moet het zwaarste wegen."

„Ja . . ." zei ze aarzelend.

„Voor één persoon meer dekken, Virginia!" zei Madam luchtig tegen de zwarte girl. En daarmee was het afgelopen. Madam praatte over haar dieet, over het grote diner, over van alles en nog wat, en dat haar Hollands elke dag beter werd, alleen het onderwerp Daan werd pas weer aangeroerd toen ze Klaartje voor de derde maal naar de klok zag kijken.

„Good night!" zei ze met een glimlach. „Je kunt het kortste hier over het terrasje gaan."

Hij was er al toen ze aan kwam hollen, een beetje gekalmeerd, maar nog even rederijk. Hij praatte al voor ze het trapje af was.

„Die brief van mams, dat is ook mooi! Hoe het was met dat aardige meisje uit mijn hotel, vroeg ze, je hoeft niet te vragen hoe ze daar aan komt! Tante Juul natuurlijk! Rechtstreekse inlichtingendienst! Nou ja, laat ze er nog maar een poosje over fantaseren! Lees nu eerst maar wat oom Wessel schrijft."

Met hun armen om elkaar lazten ze samen de brief. Een ernstige, gevoelige brief, ze waren er allebei van onder de indruk.

„Beste kinderen," schreef hij in zijn ouderwetse, statige stijl, „het is mij een groote vreugde, dit nog te mogen beleven. Ik hoop dat het mij nog vergund moge zijn, je geluk met mijn aardsche ogen te aanschouwen, maar zoo dit het geval niet mag zijn, dan wensch ik je beiden nu reeds van ganscher harte toe, dat er een even harmonisch en gelukkig huwelijksleven voor je weggelegd is als dat van je ouders; alleen bid ik met mijn gansche hart, dat het jouwe tot in lengte van dagen mag duren. Oorspronkelijk was mijn voornemen geweest, in mijn testament voor jelui een som vast te stellen, maar bij nader inzien kwam ik tot de conclusie, dat het beter was, en voor mijzelf ook aangenamer, je dit reeds bij mijn leven te schenken. Ik wilde je namelijk een som gelds geven, die je in staat zal stellen, een bescheiden eigen woning te koopen of te doen bouwen. Ik besef, van hoe groot belang het is, een eigen huis en haard te mogen bezitten. Voor jou, Daan, en voor je aanstaande vrouw niet minder, is dit een van de begeerlijkste goederen, die de wereld geven kan. Voel je hierdoor geenszins bezwaard, ik heb dat geld niet meer van noode, familie heb ik niet, met mijn lijfrente kom ik ruimschoots toe, alleen enkele inrichtingen heb ik een legaat toegedacht, de rest kan nooit beter besteed zijn dan aan jou, mijn jongen. Ik wil je nu hier ook ontvouwen, waarom juist jij mijn erfgenaam zult zijn, en dat is niet alleen omdat ik vertrouwen in je

heb, en weet dat deze gave in goede handen komt. Er is meer. Ik heb altijd veel van je gehouden, ook om jezelf, maar de voornaamste reden is, dat je de kleinzoon bent van de vrouw die ik heb liefgehad. Ik heb haar zeer liefgehad. Jij bent de enige, aan wie ik dit ooit verteld heb of vertellen zal, jij en je vrouw, jullie beiden zullen het kunnen begrijpen omdat je weet wat het is: iemand liefhebben met je heele hart.

Ik heb alles zakelijk geregeld bij mijn notaris. Mocht mijn levensdraad plotseling afbreken, dan heb ik het geruste gevoel, mijn vonkje te hebben bijgedragen om het licht van jouw huis te ontsteken. Dat het brandende moge blijven tot in lengte van dagen, en dat het ook een straaltje licht moge afstaan aan anderen, is de innige wensch van je oude vriend W.G.J. Ferwerda."

Nog heel lang zaten ze daar, hun armen om elkaar in de heerlijkheid van de zachte, milde avond, zonder spreken haast; alleen maar de rust en harmonie van het samen mogen zijn. Toen ze eindelijk naar huis gingen, langs de bloeiende borders, door de sprookjesavond van Afrika, konden ze weer lachen.

„En nu ga ik morgen naar je vader,” zei hij. „Nu we zelfs al zover zijn dat we een huis hebben, kunnen we hem er toch niet langer buiten laten.”

Hij bukte om in het halfdonker haar ogen te zien. Er zou wel weer protest komen, maar het was hem nu volle ernst.

Ze keek op, ze lachte. „Ik begrijp niet dat je dat al niet veel eerder gedaan hebt!”

Hij draaide haar aan haar arm in de rondte. „Als ik ooit zó’n brutaliteit gehoord heb! Loop ik daar al die tijd tussen hangen en wurgen om je vader heen te draaien als een kat om de hete brij, en dan durft zo’n klein mirakel rustig te zeggen: ik begrijp niet dat je ’t al niet eerder gedaan hebt! Ga nog even mee terug, ik heb nog niet de minste zin om naar binnen te gaan. Meende je ’t echt, dat van je vader? Hoe kom je opeens zo heldhaftig?”

Ze schoof haar arm nog wat verder door de zijne.

„Eigenlijk heb je ’t aan Madam te danken. Die heeft me eens goed aan mijn verstand gebracht, dat er aan alles een grens is, en dat vader er ook eigenlijk recht op heeft, het te weten. Het moest er toch ééns van komen, en als hij begrijpt dat het ernst is . . . zei Madam!”

„Madam is ’n schat!” zei hij van harte. „Dan kan ik tenminste rustig vlak naast je gaan zitten als we plaatjes draaien. Alleen wou ik dat . . . enfin, dat ik dat onderhoud al achter de rug had!”

„Pas maar op voor de deurpost,” zei ze zachtjes. Hij grinnikte, en toen waren ze weer terug bij de fontein. „Wanneer gaat hij spuiten?” vroeg ze benieuwd.

„Zodra ik de toestemming verkregen heb om je midden op het grasveld in mijn armen te nemen.”

„Net of je dat nu niet doet, zònder toestemming!” zei ze tegen zijn schouder.

„Ik bedoel ook: op klaarlichte dag!” zei hij met een grijns.

Vanavond niet uitgaan, hadden ze afgesproken. 't Was wel haar vrije dag, maar ze wilden alles vermijden om de stemming te bederven. Wel reed ze 's morgens mee naar de stad, even over de markt lopen, en toen samen Weststreet door, langs de winkels, meubelwinkels natuurlijk, net of ze morgen al in dat huis zaten! 't Viel hem bar tegen, Klaartje niet, die kende dat wel, wat ze hier maakten stond nog in de kinderschoenen.

„Ik vind trouwens die kamer van jullie 't toppunt van gezelligheid,” zei hij, „daar haalt niets bij, al maken ze in Holland ook mooie dingen de laatste tijd. Maar ik ben nu eenmaal gèk op antiek, ik ben blij dat jij er ook zo veel van houdt. Waarom zeg je niets?”

Ze lachte. „Kijk niet zo verontwaardigd, ik ben 't helemaal met je eens, en als 't bij ons een museum was, zou ik met alle plezier voor een shilling rondleidingen houden, net als ze op die oude Engelse kastelen doen, maar je moet er niet in hoeven te huizen! Weet je dat ik nog nooit aan een gewone eettafel gezeten heb, nou ja, toen ik drie was misschien, ik kan 't Wendey woordelijk nazeggen: een echte tafel waar je aan kunt eten met z'n allen. Geen wiebelpoten, geen stoelen waar je niet mee aan kunt schuiven... Nee ècht! En alles boven op elkaar! Als ik in een kast moet zijn, moet ik eerst de halve kamer wegrangeren, en alles kraakt en steunt van ouderdom, dat is nou wel erg romantisch, ik heb het pas ontdekt, maar als je je hele leven rijstebrij gegeten hebt van oud-Delftse borden met stukken eruit, snak je weleens naar een doodgewoon eetservies! Soms heb ik er weleens zó genoeg van gehad, dat ik de hele boel wel kort en klein had willen hakken!”

Midden op het trottoir stond hij stil.

„Heb je meer van die nummertjes weg te geven?”

„Weet je,” zei ze toen ze uitgelachen waren, „ik zou zo dolgraag eens iets willen hebben dat heel en gaaf is, en dat we zelf op kunnen kweken zou ik haast zeggen, net als een plant. 't Hoeft daarom nog niet koud en ongezellig te zijn! Er zijn zulke mooie dingen, Daan, in Holland dan. Ik heb er eens een kussenkast gezien, ik geloof trouwens dat het Zweeds was, daar was een rozetak in gesneden met een zingende vogel erop, zo romantisch als je maar denken kon. Dat is toch ook iets waar je van gaat houden op den duur, je vindt 't heerlijk om het aan te raken, en die prachtige effen kleden die er zijn, en die gezellige rotan stoelen, en die drukken van het Paapje... En dat aardewerk, daar zijn zulke enige dingen in, en dan is 't helemaal van jezelf, dat niet eerst een hele rij voorouders erin gewoond en gepraat en gerookt en gegeten heeft...”

„Er zit iets in!” zei hij nadenkend, en hij stak zijn arm door de hare.

„50 % eraf, en we komen wel tot een vergelijk! Ik zou alleen weleens willen weten waar je een kleur rood vandaan haalt, zoals dat kleed waar je ingerold zat, die avond!”

„Er zitten honderdzeventien stoppen in,” zei ze, en ze kneep in zijn arm, „zeventien van mij en de andere honderd van het voorgeslacht, maar mooi is het, ik kan het niet ontkennen! En ik wil ook best antiek, lieverd, als 't maar niet uit elkaar valt!”

„Ik moet weg!” zei hij opeens, „rij nog een eindje mee, dan zet ik je wel ergens op een bus.”

„Nee, 't is wel erg verleidelijk, maar ik ga nu als een haas m'n boodschappen doen, en dan ga ik de hele dag proberen vader in 'n stralend humeur te brengen voor vanavond. Ik knijp 'm toch zo!” zei ze nog gauw toen hij wegreed. Hij net zo goed, dat wist ze best! Niet omdat hij bang was, maar omdat hij zichzelf nogal aardig goed kende, en voor geen geld weer ruzie wou hebben. Nou ja, ruzie! Maar vader... enfin, geen zorgen voor de tijd! De hele dag corsages maken, aan de lopende band! 's Avonds voerde ze geen steek meer uit, en nu moest de spaarpot zwellen tot hij barstte! Hun huis! Die schat van 'n oom Wessel! Waar het staan zou? In Holland? In Afrika? En haar werk...

Ze liep van de bus naar huis en het had haar weer te pakken. Niet alleen om wat vader gezegd had van je werk in de steek laten als het nog in opbouw was, hoewel er nooit geldiger reden voor kon zijn dan dat je je eigen leven ging bouwen met de man die... Ze week uit om een grote stofwolk te ontgaan. O hello Madam! Wat een bof!

„What's that, a boff! vroeg Madam geïnteresseerd, en zo zat ze meteen midden in de taalles. „We hebben een familie met drie kinderen en een grootmoeder,” vertelde ze voldaan, „just arrived! Voor drie maanden, de ouders maken een reis naar Amerika. Very nice children! You'll like them!”

„Wat enig!” zei Klaartje en haar hart ging open.

„Ik wil u straks graag even spreken,” zei Madam toen ze in de hal tegen Rijk aanliep. „Eight o'clock, ja, dat is goe-oe.”

Zes woorden Hollands, twee Engels en drie Vlaams, hij amuseerde zich er elke dag mee. Wat zou er zijn? Zomaar een beetje praten, dat gebeurde de laatste tijd nogal eens. Een alleraardigste vrouw nu hij haar beter leerde kennen. Een boeiend gezicht met die donkere ogen onder dat grijzende haar. Een heel verschil met toen hij hier kwam! Toen leek ze meer op een zielig, verwaarloosd poesje, zo melancholiek en eenzaam als ze daar gezeten had! Hijzelf trouwens... met een voldane blik in de halspiegel stelde hij vast: tien jaar jonger. Je leefde hier helemaal op! Mensen spreken, werk dat je in beslag nam, een systematische dagindeling, hij had nooit kunnen denken dat hij daaraan

zou wennen! Vrijheid, dat was altijd zijn devies geweest. Nou, hij had vrijheid genoeg gehad, voor zijn hele leven kon hij het ermee doen! Misschien ook doordat hij ouder werd, een man van middelbare leeftijd, och ja, dan begon je meer te voelen voor zekerheid. Wat een rustige dag vandaag! Klaartje zo vroeg thuis op haar vrije dag... Hij had ook niets gehoord van plannen voor vanavond... Zo gezellig had ze zitten praten aan tafel, geen lijntjes trekken met die De Jager... Misschien was 't wel weer afgelopen, net als de rest! 'n Rust zou dat zijn, al was 't eigenlijk niet eens zo'n ongeschikte kerel. Maar niet dat gezanik van dansen en veel te laat thuiskomen, dan kon hij hem wel op het grasveld smijten. Hij haalde een kam door zijn haar, trok zijn das recht, en wou net de gang naar Madams afdeling inslaan, toen hij bijna over hem viel.

„Zou u straks misschien even tijd voor me hebben?” vroeg Daan, en hij stotterde zenuwachtig.

Rijk fronste zijn wenkbrauwen. Wat had hij nu weer? Zeker tòch weer gaan dansen vanavond! En hem weer uit zijn bed bellen. Enfin, nu niet z'n goeie stemming laten bederven, Madam zat trouwens te wachten.

„Ik weet wel wat u te vragen hebt,” zei hij gehaast, „'t is wel goed, 't geeft tòch niets of ik me ertegen verzet. Neem me niet kwalijk, dat ik meteen doorloop, Madam zit op me te wachten.”

„Maar...” begon Daan en zijn hoofd tolde, „u weet toch niet... Ik kan dat niet met twee woorden...”

„Dat weet ik toch allang!” zei Rijk over zijn schouder, „ik dacht trouwens... enfin, doet er niet toe. See you later!” En weg was hij. En terwijl Daan nog met grote ogen naar zijn rug stond te staren, ging Madams deur open en weer dicht. Hij greep naar zijn hoofd, struikelde over een mat en holde naar de fontein. Ze wàs er gelukkig! Ze vloog op toen ze hem aan zag komen, hij sloeg het hele trapje over, met een grote sprong was hij van de graswal af, hij zat meteen op zijn knieën.

„Wat is er gebeurd?” vroeg ze doodongerust, want dit kòn niet anders dan onraad zijn. „Ben je nú al bij vader geweest?”

„Hij vindt het goed!” was het enige wat hij uit kon brengen, „ik snap er geen lor van, maar hij vond het dadelijk goed, ik kon niet eens aan het woord komen, heb jij het er misschien al over gehad?”

„Neel!” zei ze verstomd, „geen woord! Wat zei hij dan?”

„Niks! Ik vroeg of hij even tijd voor me had, en toen zei hij: ik weet allang wat je vragen wilt, en 't is goed! 't Geeft tòch niet, of ik me ertegen verzet, moest hij er nog gauw even bij zeggen. En toen holde hij naar Madam, daar scheen hij heen te moeten. En toen zei ik: Maar u weet toch niet... Dat kan ik toch niet in twee woorden... En toen kreeg ik weer hetzelfde antwoord: dat weet ik toch allang! See you later! Heb je ooit zó iets geks meegemaakt?”

Ze stonden nog tegenover elkaar, te verbaasd om blij te zijn. Klaartje was de eerste die lachte.

„En daar hebben we ons nu zo druk over gemaakt! Je weet bij vader

ook nóóit hoe hij zal reageren, hij was de hele dag al in zo'n goede bui!"

Hij kwam eindelijk bij. „En nu weet hij nog niet eens, dat hij een huiseigenaar tot schoonzoon krijgt,” zei hij met een grijns van plezier.

XXV

„Bent u weer ergens aan bezig?” vroeg Madam, toen ze Rijk zijn koffie aanreikte in de mooie kop met de gouden rand. Het licht van de grote schemerlamp scheen op haar handen, op haar haar.

Waar ze hem over spreken moest, wist hij trouwens nog steeds niet, dit was trouwens voldoende; dit was zijn toevlucht als hij zorgen had, zat hij romantisch te fantaseren, zijn enige ontspanning, de lichte plek in zijn leven, dat beetje luxe dat hij hier vond, die kleine verwennerijtjes: een dure sigaret, zijn uitverkoren bonbons, het goud van de mokkakopjes... heel dat plezierige, zo schijnbaar zorgeloze... Een gesprek met een aantrekkelijke vrouw van je eigen leeftijd, dit was vrede en rust, en dat charmante gebroken Hollands... Als hij haar er nu maar eens toe kon krijgen, naar zijn atelier te komen... Dit was een goede inleiding.

„Och,” deed hij losjes, „ik heb eigenlijk zo genoeg van landschap, ik zou weleens iets anders willen.”

„Hebt u nooit portret geschilderd?”

Met een schok zat hij overeind. Het werd hem gewoon in de mond gegeven! Als hij nu zijn kans niet waarnam, was hij ook geen knip voor de neus waard.

„Tot nog toe niet, maar ik denk er wel sterk over.”

„Die handen,” ging ze rustig verder, „was dat niet een soort vooroefening, een exercise, ik weet het woord niet.”

„U raadt het precies,” gaf hij zich nu maar zonder verdere smoesjes gewonnen, „uw handen hebben me geïnspireerd en ik zou niets liever willen dan... Als u voor me zoudt willen poseren... ik weet haast zeker dat het goed zou worden.”

Ze keek naar hem op.

„Dat heb ik allang gedacht!” zei ze doodrustig.

Het overviel hem toch nog, hij kon geen woord uitbrengen.

„Dank u!” stamelde hij eindelijk. „Hartelijk dank!” Hij keek op, hij keek in twee zachte donkere ogen, de ogen van het kleine eenzame poesje, ging het als een openbaring door zijn hart, zijn eigen eenzaamheid werd erin weerspiegeld; met een diepe zucht van bevrijding aanvaardde hij het, en langzaam begon hij terug te glimlachen, zijn hart vol van verwonderde blijdschap.

Op dat ogenblik slenterden Daan en Klaartje met hun armen om elkaar

de tuin rond, alles was nu zo goed en harmonisch en vredig. Toen ze langs Madams terrasje kwamen, bleven ze even staan; door de heg hadden ze juist het gezicht op de lichtplek onder de schemerlamp.

„Gezellig toch!” zei Klaartje, „die grote schemerlamp... Vader zit er ook nog. En Madam...” haar hand ging naar haar keel. „Daan...” zei ze ademloos, maar hij had het op hetzelfde ogenblik gezien. Madams glimlach, die beantwoord werd... Een glimlach die niet bedriegen kon... Zonder een woord grepen ze elkaars hand en holden weg. Ze keken elkaar alleen maar aan, en eindelijk hadden ze het zover verwerkt, dat ze zelf ook konden glimlachen, een aarzelende, verrukte glimlach. Daan was de eerste die weer geluid kon geven.

„Als dat geen reuze-idee is!” zei hij, en hij trok haar mee het trapje af naar de fontein. Klaartje was nog te verrast om iets te kunnen zeggen.

„Wat heerlijk voor ze!” zei ze eindelijk. En toch was er niets, op dat ogenblik was er nog niets dan die glimlach tussen twee mensen die hun jeugd achter zich hadden. Maar ze had een gevoel van rust en ontspanning of er een last van jaren van haar schouders viel. „Wat een avond!” schoot ze opeens uit, en ze gooide haar armen in de lucht. „Daan, wat 'n avond! Dáárom was vader natuurlijk zo vlot! Lieverd... ik ben, geloof ik, nog nooit zó gelukkig geweest. Nu kan ik echt zonder zorg...”

Alles in de steek laten, begreep hij, en hij sloeg zijn armen om haar hen. „'t Is voor mij ook een hele opluchting, meisje,” zei hij ernstig.

„Ja,” zei ze, en ze stopte haar gezicht in zijn arm.

„Ik dacht dat je was gaan dansen,” zei haar vader toen hij om elf uur bovenkwam, ze was hem maar net voor. Hij greep de krant en wou weer verdwijnen.

Ze moest even op haar lip bijten. Dat vader nu niet eens één enkel woordje zei om haar te feliciteren... „Dansen?” herhaalde ze vaag, en ze keek maar niet op, hoe kon hij toch zó zijn, „nee, daar hadden we helemaal geen plan op.”

„Waarom kwam hij 't dan expres vragen.”

Ze begreep het meteen, en ze zag sterretjes. Voor ze nog verder had kunnen denken, was er een klopje op de deur.

„Come in!” riep Rijk verbaasd. „O... De Jager... Ga zitten!” zei hij zo beleefd mogelijk. „Is er iets... bijzonders, dat je op dit uur...”

Daan stond nog steeds bij de deur.

„Neemt u me niet kwalijk...” hij had opeens een idioot gevoel van verlegenheid, „dat ik hier zo laat nog kom binnen vallen, maar ik hoorde u juist naar boven komen en ik wou alleen maar...” Wat stond Klaartje daar toch achter haar vaders rug voor seinen te geven, noodseinen zou hij haast zeggen, hij stierf tòch al bijna van verlegenheid, en die vader die hem maar aldoor stond aan te staren. „Ik wou alleen maar... eh... u even komen bedanken dat u uw toestemming

gegeven hebt," zei hij met zo'n volslagen onhandigheid dat zelfs Rijk het merkte.

„Ja, dat was wel goed. Ik begrijp alleen niet... als jullie tòch niet van plan waren om er gebruik van te maken... waarom dan expres te komen vragen..."

„Niet van plan er gebruik van te maken?" wist Daan eindelijk zijn stem terug te vinden. „Wat... eh... bedoelt u eigenlijk?"

En toen kwam er een vreselijk zenuwachtig geluidje van de achtergrond: „Vader dacht, dat je bedoelde of ik mee mocht gaan dansen."

Ze zou nooit dat gezicht van Daan vergeten. Of hij het hele huis op zijn hoofd kreeg. Stommeling! stond hij alleen maar tegen zichzelf te foeteren, rund, driemaal overgehaalde rinoceros! Als hij óóit iets hartgrondig met twee linkerhanden aangepakt had... En klets je daar maar eens uit!

„Maar wat... had je dan willen vragen?" bracht Rijk tenslotte uit hoewel hij ook sterretjes zag, en dat na zó'n avond!

En eindelijk had Daan dan zijn hersens weer bij elkaar en wist hij dat hij geen schooljongetje was, maar een volwassen man en nog wel een man met een eigen huis.

„Misschien mag ik dan ondanks het late uur nogeens van voren af aan beginnen," zei hij op de rustige toon, die hij in zijn gewone doen gebruikte, „dank u."

Hij zat in een stoel, Klaartje op een puntje van de bank en Rijk tegenover hen. Alle drie rookten ze, Klaartje rookte snel de halve sigaret op.

„Ik vroeg vanavond of u even tijd voor me had, omdat ik u iets vragen wilde, waarop u antwoordde dat u wel wist wat ik vragen wou, en dat het goed was. Ik heb toen nòg een keer geprobeerd u uit te leggen dat dit niet in twee woorden te zeggen was en daarop gaf u weer hetzelfde antwoord, namelijk dat u het allang begrepen had. Ik heb toen de gevolgtrekking gemaakt, dat Klaartje u ingelicht had vandaag, en..." hij drukte zijn sigaret in elkaar in de asbak, „nou ja..." hij liet nu zijn officiële toontje maar varen, „en toen ben ik naar haar toe gehold en hebben we ons samen... eh... zijn we... waren we dolblij dat u het goedvond, en verder... nou ja, niks! 't Spijt me verschrikkelijk," wist hij eindelijk een net slot te vinden, „dat u mij, en ik u zo verkeerd begreep, maar ik hoop dat u niet... dat u... eh... toch uw toestemming wilt geven. U hebt misschien wel gemerkt, dat Klaartje en ik..." hij keek op, hij glimlachte, eindelijk dorst ze hem zijn glimlach terug te geven. Hoe de zin verder had moeten worden kwam niemand ooit te weten. Rijk was opgestaan, met grote stappen liep hij de kamer op en neer, uit routine vermeed hij alle obstakels die hem in de weg stonden, eindelijk was hij terug op zijn uitgangspunt. Zijn gezicht stond wel ernstig, maar in elk geval redelijk, zag Daan opgelucht.

„Ja maar," zei hij toen hij weer zat en het duurde een hele tijd voor hij

verder ging, „ik begrijp wel,” begon hij toen opnieuw, „dat het werkelijk ernstig is, anders . . .”

„Natuurlijk!” zeiden ze allebei gelijk.

„Ik had liever gewild,” moest hij toch nog even zijn voet stijf houden, „dat Klaartje nog een paar jaar gewacht had, dan waren we hier wat verder.” Ze hielden allebei hun adem in. Klaartje zuchtte zo diep dat ze het zelf merkte, ze kreeg 'n kleur van schrik. „Maar ik vertrouw,” ging hij verder, „dat er vooreerst tòch nog geen sprake is van een . . . in de steek laten van haar werk?”

Niemand zei iets.

„N . . . nee,” kwam er een klein bang geluidje, toen de stilte te beklemmend werd.

En toen stond Daan op, Klaartje van de weeromstuit ook, hij sloeg zijn arm om haar heen en gaf haar een bijna onmerkbaar knikje. En hij begon te vertellen. Van zijn baan in Holland, van het huis, van de paar maanden die hij nog hier zou zijn . . .

Rijk luisterde aandachtig. Intussen had hij geen oog van Klaartje af. Voor het eerst zag hij hoe ze veranderd was de laatste weken. Zoveel knapper was ze geworden, zo gelukkig zag ze eruit. Op haar moeder ging ze lijken, zag hij. Tòch nog! Naar Daan keek hij ook, eindelijk met de ogen van een aanstaande schoonvader. Een man die wist wat hij wou, al leek hij dan soms ook nog een verlegen jongen. Een man die wist wat werken was en die haar een behoorlijke toekomst aan kon bieden. Een man die . . . Hij stak naar elke kant een hand uit, en toen gaf hij eindelijk het antwoord waar ze al zolang op gehoopt hadden, en waar Klaartje de tranen van in haar ogen voelde schieten.

„Het enige wat me interesseert,” zei hij, „dat is of jullie van elkaar houden, en daar hoef ik, geloof ik, niet aan te twifelen. En weet je wat we nu even moesten doen? Kijken of Madam nog op is.”

Met twee treden gelijk was hij de trap af, en Daan zei zacht en tevreden: „Dank u wel, Madam!”

XXVI

Toen Klaartje om kwart over zes uit het raam keek, zaterdagsmorgens, zag ze Daan al op het grasveld staan praten met Geoffrey. In zijn éne hand had hij een stuk pijp van een leiding, met de andere krabde hij Rex achter zijn oor. Yes master, yes master! zei Geoffrey ijverig en hij holde weg. Rex steigerde op zijn achterpoten en annexeerde Daan nu maar helemaal. Twee koppen tegen elkaar, ze bromden samen van plezier. Vrijheid en ruimte . . . zoveel dieren als je wou, zoveel kinderen als je wou . . . armslag, zei vader, dat had je hier. 't Was al warm, de zon scheen op zijn hoofd, op zijn schouders. Wat hield ze van hem! Het was altijd weer net als de eerste keer: of ze pas begon te leven.

Naar Holland terug? Ze wist het niet meer. Hetzelfde wat iedereen had die met een ander werelddeel kennis gemaakt had. 'n Hollandse mei met sering en meidoorn en gouden regen en appelbloesem, en goede muziek en al je oude vrienden en alles waar je hart aan hing, of Afrika met zijn heerlijke klimaat en zijn ruimte en zijn grote mogelijkheden . . . de veel groter mogelijkheid ook om te doen wat oom Wessel gevraagd had. Maar ze hadden niet zelf te beslissen, het hing helemaal van zijn werk af, daarom ging hij er ook zo weinig op in. En toch was hij ook van dit land gaan houden, evengoed als zij. Maar zijn directie in Holland, daar was hij door uitgezonden, daar hadden ze recht op hem, en als het bleek dat ze hem daar nodig hadden, dan zouden ze in Holland hun huis bouwen. Nu wist ze het, nu kon ze het overlaten.

„Hello!” riep ze vanuit het raam. Hij veegde zijn handen af aan het gras en klom uit zijn kuil. Zijn haar hing in pieken over zijn voorhoofd, zijn shirt wijd open en nog liepen de straaltjes langs zijn gezicht. „Zou hij spuiten vandaag?” vroeg ze toen ze naast hem stond.

Hij veegde zijn voorhoofd af en lachte. „Weet je nog wat ik gezegd heb? Zodra ik je midden op het grasveld in mijn armen mag nemen.” „Op klaarlichte dag, en zelfs dat mag!”

Hij keek rond, alleen Rex zat op zijn hurken en kwispelde met zijn stompje staart, maar achter elk raam kon 'n hoofd zijn, en hij gaf geen publieke voorstelling. Met een vaart trok hij haar het trapje af. „Kom mee! Hebben we een verborgen fontein of hebben we hem niet? What's the matter Geoffrey?” schoot hij uit toen voorzichtige voetstappen achter hem kwamen.

Geoffrey grijsde breeduit. „Music, master?” vroeg hij blij. „Dancing?”

Daan grijsde even enthousiast terug.

„Vanavond!” riep hij. „Als de fontein spuit!”

„Klusjesmannetje,” zei Klaartje toen ergens een klok sloeg, „zou je nu eerst maar niet komen ontbijten? Er is nog niemand, vader ook niet.”

„Dat betekent,” zei hij en hij was meteen op, „dat je bij me komt zitten. En zelfs al was je vader er! Daar moet je nog aan wennen!”

Ze kleurde. „Als ik er ooit aan wen!”

Mr. Mac was de enige die er zat. Hij was vol belangstelling voor het werk en rende meteen naar boven om een hoed voor Daan te halen, een stokoude strohoed. „Veel te gevaarlijk zo, je krijgt 'n zonnesteek!”

„Dat heb ik hem al drie keer verteld!” zei Klaartje opgelucht.

Toen hij verder ging met zijn werk, had hij hem op, ze had er een blauw lintje om gedaan, dat hield hem nog net bij elkaar. Alwéér antiek!

„Staat 't echt niet gek?” vroeg hij, en hij grijsde verlegen.

„Nee,” zei ze vol overtuiging, „schattig! Ik wou dat ik de hele dag naar je kon blijven kijken, maar ik moet naar al mijn extra's. Als je eens Hollandse postzegels hebt, ik heb er weer drie klantjes voor.”

Little things mean a lot! floot hij zachtjes toen ze wegholde. Aardig,

dat dunne bloesje en die wijde rok, het stond haar schattig. Bloemetje tussen de bloemen, zei hij poëtisch, en hij keek haar na tot er geen tipje meer van haar te zien was. Hare wegen zijn wegen der lieflijkheid en al hare paden vrede, kwam van heel ver een van de spreuken van koning Salomo uit zijn herinnering op. Lief was ze en wijs. Zijn kleine krullenjongetje noemde hij haar weleens. De scherven opvegen die het klusjesmannetje maakte, de kantjes bijschaven als hij te hard van stapel liep, en tenslotte met een zachte hand het hele werk bijpolitoeren... Little things mean a lot, float hij nog maar een keer.

„Vanavond gaat hij pas aan!” riep hij toen hij regelrecht van het werk naar het zwembad rende. „En laat niemand het hart hebben, er een vinger naar uit te steken!” Ze zouden trouwens de kans niet krijgen, hij had hem secuur afgedraaid! „Nee, ik kom niet bij je, straks zie je me wel, als ik blink van schoonheid.”

Hij zwaaide een arm boven de kap uit, de tweede keer dat ze hem zo zag gaan! En de derde? Toen hij in het Krugerpark zijn lijfdeun float, maar dat was onzichtbaar. Ze had het hem nu allemaal verteld, en hij 'n plezier. Maar dat allereerste begin had hem het meest geïnteresseerd, die avond boven aan de trap. Eéns en voor altijd. Hij was er zo van onder de indruk, haast net zo erg als zij toen.

3 oranges voor kindertjes Baloksky of zo iets, dat waren die met hun grootmoeder. Ze wuifde tegen ze vanuit het kantoortje, gezellig dat er weer kinderen waren! 5 bacon voor dat stel Australiërs, ze kwamen van Joburg, allemaal lui voor de races, er was zeker iets bijzonders. Om tien uur morningtea bij Madam, ze was zo ontzettend hartelijk geweest donderdagavond, al hadden ze haar bijna uit bed gehaald. Ze verscheen in de meest luxueuze en flatteuze house-coat die iemand ooit kon denken, met honderd excuses, maar intussen wist ze best dat hij haar enig stond. Vader had zijn schildersoog er niet van af, en anders zijn gewone mensenoog wel! Halfnegen pas, die aardige jongen van de bank ging er vandoor met Dilly Bower, heerlijk niets te typen vandaag bij haar eenzame schrijver, ze hoopte dat het wat werd, ze zou wel iedereen even gelukkig willen zien als zij! Alsof dat mogelijk was! Dat ze allebei al wisten dat ze bij elkaar hoorden, nog voor ze een woord met elkaar gesproken hadden... Eén op de honderd miljoen, had Daan gezegd, beleeft het op die manier. Daar kwam hij al terug, ze hoorde hem fluiten. Hij stak even zijn hoofd in haar hok. Hij rook naar zeewater en sigaretten. Vijf minuten naar buiten? Al die late ontbijten, dan kon je niet opschieten ook. Mrs. Golder ontbijt op bed, zeker weer een beetje ziek, daar moest ze straks ook nog even heen. Zalig, dat grote stuk hazelnootchocola dat hij meegebracht had! Morgenmiddag bij de thee, hij vond het heerlijk zo'n rustige middag samen op het terras. Wat moest hij toch de hele dag uitvoeren vandaag? Brieven schrijven, had hij gezegd, naar Holland natuurlijk, zijn gewone wekelijksse rapport! Naar oom Wessel hadden ze dadelijk geschreven samen,

maar hij wou nu naar huis schrijven, naar een paar goede vrienden ook, oom Tim had hij het ook altijd over. Nu zou ze ze allemaal leren kennen, dat kleintje ook waar hij zo dol op was... Maar wie weet hoelang het nog duren kon! Eerst moest ze nog een heleboel geld verdienen. Als ze een half jaar hier waren, in het bedrijf, wou Madam de afrekening maken, dan kregen ze hun winstaandeel, als er tenminste winst gemaakt was. Vader dacht dat 't niet tegen zou vallen. Hoe dat nu gaan zou als hij met Madam... Dat zou wel veel veranderingen geven... Alles bij elkaar was ze wel veel losser van alles nu, net of ze voor het eerst geen verantwoordelijkheid meer had, wat haar toch altijd nog vastgehouden had, ze kon het nu met een gerust hart aan Madam overdragen, en eindelijk... Boven haar rekeningen zat ze te glimlachen. Het was ook zo'n wonderlijk idee dat in haar opgekomen was. Eindelijk eens kind te mogen zijn, had ze willen zeggen. Pas kind worden als je twintig was! Bij Daan zou ze zich toch altijd een kind blijven voelen, hij was zoveel verder, in alles, in geloof en in wijsheid ook... Ze zou nooit dat geweldige gevoel van blijdschap vergeten, toen ze daar stond, haar hand in de zijne, en ze samen dat prachtige gezang meezongen: O God en Heer, in 't glorielicht, van 't boventijdse leven, in vreugd' en liefd' en in ontzag, wil ik aan U mij geven; dat ik, gehoorzaam aan Uw wil, de weg ga tot de ander, dat onze trouw aan U zich toon', in liefde voor elkander. Als een plechtige belofte had het geklonken. Zoals hij daar gestaan had, naast haar, een grote, ernstige man, heel je kleine wankele geloof werd er door meegetrokken. Die vreugde die toen over haar gekomen was, en die ze nooit meer kwijt zou raken... Komt herwaarts tot Mij... Met Daan zou ze komen. Ik sta nog pas aan het begin, wist ze met een plotselinge schok.

SLOT

„Meisje,” zei hij, toen ze daar samen zaten 's avonds in de korte schemer van Afrika, „ik heb iets heel belangrijks met je te bespreken. Ik heb gewacht tot er eindelijk een rustig ogenblik was. Die brief van de fabriek...”

Haar hart begon te bonzen.

Ze vloog op, ze sloeg haar armen om hem heen en schudde hem.

„Niet... toch niet dat je eerder weg moet?”

Hij drukte haar dicht tegen zich aan.

„Integendeel! Ik heb drie maanden verlenging gekregen!”

„Is 't echt waar? Heus? Meen je 't echt?”

Hij grinnikte tevreden en kuste haar terug.

„'t Is echt waar,” zei hij langzaam, en hij nam haar hand in de zijne.

„Ik schijn mijn opdracht nogal behoorlijk uitgevoerd te hebben, zelfs twee werelddelen schijn ik aan elkaar te kunnen lijmen! Persoonlijk

contact is soms veel waard, het resultaat is dan ook, dat er een hele nabestelling in aantocht is, zelfs een buitengewoon kostbare machine voor die vent die eerst zo'n heibel maakte. Maar er is nog meer."

„Nog meer?"

Ze kneep haar hand om de zijne, hij boog zijn hoofd naar haar over.

„Ja lieve schat! En dat is dat ik een heel behoorlijke promotie maak, en als 't je niet te koud is in Holland, wou ik vragen of je er iets voor voelt om met me mee terug te gaan."

„Mee? Mee naar Holland?" vroeg ze bevend en verward. „Mee... met jou?"

Zijn hele gezicht lachte.

„Met wie dacht je anders?" vroeg hij zacht. „We kunnen dat huis van oom Wessel toch niet zo lang laten wachten! Ik kan je niet zo erg goed meer zien, lieve kleine dierbare kriel, maar je smaakt een beetje zout."

Ze lachte door haar tranen heen.

„Ik ben ook zo ontzettend blij!"

Als een vlam sloeg de vreugde door haar heen. Seringen en meidoorn, gouden regen en appelbloesem, de paarse hei die naar honing rook, op de fiets de bossen door, de herten over een zandpad, het luiden van een klok door een stille zomeravond, het gewone Hollandse leven, alles waar ze zo naar verlangd had... „Ik ben zo blij!" zei ze stralend, „wij samen in Holland, Daan! Daan toch!"

Hij hield haar dicht tegen zich aan.

„Dat was toch het hele doel van mijn reis: om jou te komen halen! De man van de kleine klusjes vindt het meisje van de Little things mean a lot, die kleine dingen die zoveel betekenen. Weet je de woorden nog? Your hand when I've lost the way..."

„Your shoulder to cry on..." zei ze zacht, en ze stopte haar gezicht in zijn arm.

„Your heart to rely on..." zei hij even zacht en innig.

Ze keek naar hem op, ze zag zijn glimlach, zijn hand sloot om de hare.

„The warmth of a secret smile..." zei ze met een zucht van geluk.

„En ons huis om dat allemaal in te bewaren, als een kostbare schat," zei hij, en zijn stem was vol diepe ernst. „En jij, mijn liefste, om het licht brandende te houden. Het licht van ons eigen huis! Dat we dit vorstelijke geschenk mogen gebruiken in de geest waarin oom Wessel het bedoeld heeft: dat het geen verborgen fontein mag zijn, maar een fontein van licht en vreugde, ook voor anderen."

„En nooit meer een fontein van eenzaamheid," zei ze met een diepe zucht van blijdschap.

Het wonder was verricht: de fontein spoot! Master had het water getoverd dat het dorre gras besproeide zonder tuinslang! En nu weg jullie! zei de master. Aarzelende blote voeten gingen het stenen

tuintrapje op, Jeremias, William, de jonge boys en de girls allemaal. Alleen Rex zat daar nog en staarde met zijn kop scheef naar de waterstralen. Woef! zei hij verbaasd.

Zachte gitaarklanken... Geërgerd keek Daan over zijn schouder. Geoffrey! Wat moest die nu weer?

„Dancing, master?” vroeg hij hoopvol en hij liet al zijn witte tanden blinken in zijn donkere gezicht. Master had immers gezegd: als de fontein spuit! Uitnodigend tokkelde hij een paar zachte toontjes uit zijn gitaar. Master lachte! Master ging dansen!

„Lieve schat,” zei Daan, en hij sloeg zijn arm om Klaartje heen. Het was weer net als de allereerste keer, even romantisch en haast onwezenlijk. De heerlijkheid van deze warme avond... De sprookjesachtige schoonheid van de lichtjes over de stad, het ritmische gesjirp van de krekels in het gras... Een hoge, lichte sterrenhemel boven hun hoofd...

Werktuiglijk volgden ze de muziek, zwiingend en ontroerd. Hun harten die tegen elkaar klopten in éézelfde slag... Dit land... dit prachtige wijde land... Ze wisten het allebei: hiernaar zouden ze terug verlangen, en zeker als in Holland de grauwe regensluiers hingen... En toch... Holland... hun vaderland...

De muziek van Afrika zong om hen heen. Stil stonden ze daar, dicht tegen elkaar geleund. Het was of Afrika hun nog één keer al zijn schoonheid wilde laten zien, al zijn lieflijkheid.

„En toch...” zei hij zacht.

„Ja,” zei ze even zacht terug. „En toch.”

STRATHROY PUBLIC LIBRARY

3 1290 000 302 943

SEP 19 2000

24-26-

MAR 22 2001

SR

30

SEP 1 2001

SR

NOV 1 2001

Dut
F
San.

*Andere uitstekende 'Westfriesland'
familie- en streekromans zijn:*

MARGREETH VAN HOORN

Gekortwiekt

Als het leven je toelacht (dubbelroman)

Een glimlach naar het leven (dubbelroman)

KONSALIK

Verboden offer

CISSY VAN MARXVELDT

Liefde aan boord (dubbelroman)

Pucks weg naar geluk (dubbelroman)

Joop ter Heul (omnibus)

Ook zij maakte het mee...

L. VAN DER MEER-PRINS

Tweedracht op de hoeve

Dorp in tweeduister

Schaduw over het geluk (dubbelroman)

H.J. VAN NIJNATTEN-DOFFEGNIES

De grond van zijn hart

Het Huis van Licht en Schaduw

Moeder Geerte

KARIN PETERS

De weg naar elkander

De dochters van Lucius

Branding der liefde (dubbelroman)

MIEN VAN 'T SANT

Eindspurt

Ontmoeting in Tirol

Met liefdevol vertrouwen (dubbelroman)

Samen door het leven (dubbelroman)

Gevoelens van liefde (dubbelroman)

LENI SARIS

Félice en David

Cirkel van bloemen

Vincie (dubbelroman)

Weerzien met Vincie

Letters in de lucht

MARGREET WAGES

Het teken aan de wand

Het leek wel een sprookje

NEL VAN DER ZEE

Geluk is als een vlinder

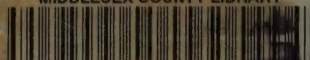
Zuster Juul (trilogie)

Uit liefde voor een dokter (dubbelroman)

Gefluister in het dorp (dubbelroman)

SANNE VAN

MIDDLESEX COUNTY LIBRARY

3 6495 01072384 9

Geluk

**Strathroy
Library Collection**

Daan de Jager
emigrant', z

Maar toen de fabriek hem vroeg een half jaar naar Afrika te gaan, nam hij dat toch zonder bedenkingen aan. Er was niets dat hem aan Holland bond, en hoewel het pleeggezin waar hij alweer twintig jaar een onderdeel van is hem zeer na staat, is dat toch geen reden je horizon niet te verbreden.

Klaartje van 't Hoff, de dochter van schilder Rijk, gaat juist met haar alleenstaande vader emigreren. Zij kan zich niet voorstellen dat het verre Afrika leuker kan zijn dan het vertrouwde Holland, hoewel op dat andere continent elke dag de zon schijnt.

Wat niemand weet, is dat Daan de Jagers belangrijkste reden om het aanbod van zijn werkgever aan te nemen, juist Klaartje is! Het meisje waar hij verliefd op geworden is, die hij alleen van een fotootje met onderschrift kent. Daan kleurt als hij nuchter nadenkt dat het toch wel idioot is om een lange boottocht te ondernemen om een fata morgana aan de andere kant van de wereld na te jagen. Maar het gevoel wint, en hij zet door. Want hij weet dat zijn geluk in Afrika te vinden is...

Een romantisch verhaal in het Afrika van de vijftiger jaren.

ISBN 90.205.2048.2
NUGI 342